శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

శ్రీ

జాతకచర్య

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే

రచింపఁబడినది.

ప్రథమకూర్పు 1,250 ప్రతులు.

బందరు మినర్వా ప్రెస్సునందు ముద్రింపఁబడియె.

1934

[వెల రు 1-8-0

ఉపోద్ఘాతము

జాతక చర్య

చిరకాలముగా నాంధ్రలోక మెదురుచూచుచున్న యీ జాతకచర్యను తొలిసారి ముద్రించుభాగ్యము మా షష్టిపూర్తి కమిటీవారి కబ్బినది. ఇప్పటికి సుమారు 35 సంవత్సరములకిత్రము, అనగా శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు గారి స్వీయచరిత్రరచనమున కించుక పూర్వమే, యీ గ్రంథరచన మారంభింప బడినను ఉత్తరార్ధరచనము మాత్రము మొనమొన్ననే జరిగినది. తెలపనితలంపు గా నీ గ్రంథమును శ్రీరావు గంగాధరరామారావు బహద్దరు వారికి కృతిపెట్టు టయు తటస్థించినది. ఆయీ సందర్భములను రచనాకాలమునుగూడ గ్రంథమే తెల్పగలదు.

తెలుగులో ఆత్మచరిత్రమును రచించుటకు శ్రీవేంకట శాస్త్రులవారే ప్రథములని చెప్పవలయును. అంతియేకాక, ఇట్టి స్వీయచరిత్రములు ప్రచుర ముగానున్న ఆంగ్లాది భాషలలోగూడ నవి గద్యమయములుగా నున్నవేకాని, ఈనివలె పద్యకావ్యములుకావు. స్వవృత్తాంతగోపనము విధించు ప్రాచీనార్య సాంప్రదాయమునకు చెందినవారయ్యు శ్రీశాస్త్రులవారు ఇట్టి కృతికి గారి పెట్టుట వారి యుపజ్ఞకు స్వతంత్రతకు మఱియొక నిదర్శనమగుచున్నది.

అట్లయ్యు, స్వకథాప్రకటనముచే వచ్చుదోషము తమ్ముఘటింపకుండుటకు గాబోలు, శ్రీశాస్త్రులవారు "ఎవరో వ్రాసినరీతిని స్వవిషయము జాతక మిషచే" వ్రాసిరి.

రాజసభలలో, పండితసదస్సులలో నున్న తామొనర్చిన ప్రతిజ్ఞాదిక ముల విషయమెటులున్నను, ఈగ్రంథమున మాత్రము సాధ్యమైనంత వట్టు స్వోత్కర్షోద్ఘాటనము పరిహరించుచునే రచనము కొనసాగించినట్లు కన్పట్టును. ఆకారణముననే మిక్కిలి రసవంతములగు పట్టులందుగూడ కవితావేశపరవశులు గాక తటస్థభావయుతులై తేల్చివైచుచువచ్చిరి.

శ్రీ శాస్త్రులవారు మొనమొన్న కాశీయాత్రయను పేరుతో కృష్ణాపత్రి కయందు ప్రచురించిన గ్రంథమును పరిశీలించినచో నీగ్రంథమెంత సంగ్రహ

ముగా వ్రాయబడినదో తెల్లము కాగలదు. గ్రంథమంతయు నంతవిపులముగా గద్యమయముగ రచించినచో వారి తరమునందలి ఆంధ్రవాఙ్మయమును గూర్చియు ఆంధ్రదేశమందలి మతసాంఘికాచారాదులను గూర్చియు అనేక విషయములను తెలుపు చక్కని చరిత్ర గ్రంథమయ్యెడిది. అట్లు వ్రాసినచో 'నీకథావిధమెల్లఁ బ్రోవులు ప్రోవుల్లుగాఁగఁ దైవారి, బండ్లపై తోలవలసి వచ్చెడి' దని శ్రీశాస్త్రిలవారు గ్రంథమునందే చెప్పిరి. కావున, 'నేవిషయము సంగ్రహముగనే వ్రాయంబడియె నిందు' అనిరి. అందును ఉత్తరార్ధ మిటీవల రచించిన దగుటచే గాబోలు మిక్కిలి సంగ్రహింపబడినది.

గ్రంథమిట్లు సంగ్రహింపబడుటకు మఱియొక కారణమును గద్దు. శ్రీ శాస్త్రిలవారీ చరిత్రమును 'జాతకపుమిషతో' గదా వ్రాయబూనిరి. జ్యోతిషమందు వారికిగల శ్రద్ధాభక్తులును, జాతకభాగమందుగల గట్టినమ్మకమును దవ్విధ గ్రంథరచనమునకు ప్రేరేచినవని గ్రంథమున వారు సెలవిచ్చియున్నారు. కావున ఆయాగ్రహములు వానివానిదశలయందిచ్చిన ఫలములను సూత్రప్రాయముగా జేర్కొనుటమాత్రమే యుచితమగును గాన గ్రంథమును బెంచుటకు వలనుపడదయ్యెను. ఈదృష్టితో జూచినచో నిది ఫలజ్యోతిషముపై చక్కని వ్యాఖ్యాన గ్రంథమగును.

వర్తమానకవులలో, పండితులలో నెవరిచరిత్రమునుగూడ శ్రీ వేంకట శాస్త్రిలవారి చరిత్రమంత సువిదితము గాదు. శాస్త్రిలవారు విద్యాశూరులు, సత్యప్రియులు, నిరంకుశులు గావున వారెందఱెందఱనో శత్రువులను సంపాదించుకొని యుండిరి. అట్టిశత్రువుల బారినుండి తమయశో నైర్మల్యమును రక్షించుకొనుటకు వారు భగీరథయత్నములు చేయవలసిన వారైరి. వారి ప్రౌఢనిర్భర వయస్సంతయు నాప్రయత్నమునందే గడచిపోయినది. గుంటూరుసీమ, గీరతము మున్నగు సద్గ్రంథములు నిజయశోరక్షణమునకేగదా వారు రచించినది. కావున నీ జాతకచర్యాగ్రంథ మెంత సంగ్రహముగానున్నను వారి చరిత్రమునందలి ఏయంశమును గూర్చికూడ భావికాలపువారు సంశయమొందవలసిన పనిలేదు. పరిశోధించు నోపికయుండవలయును గాని ప్రతియంశమును గూర్చి సంశయ నివృత్తిచేసికొనుటకు వలసిన సాధన సామగ్రియంతయు శ్రీశాస్త్రిలవారే తమ గ్రంథములయందు సమకూర్చియుంచిరి.

కావుననే యిది సూత్ర గ్రంథమనియు, వానికి 'వృత్తిం దెలియఁగ గోరువారు సందర్శనాది గ్రంథములచే సందేహనివృత్తి జేసికొనవచ్చు' ననియు వారీ గ్రంథమున చెప్పిరి. కావున రాజసందర్శనము, శతావధానసారము, కలగూరగంప, గీరతము, గుంటూరిసీమ, వేమవరశతావధానపీఠిక, ఆరోగ్య

కామేశ్వరి, కామేశ్వరి, ఆరోగ్యభాస్కరము, మృత్యుంజయము మున్నగు గ్రంథములన్నియు దీనికి వార్తికములే యగును.

అదియునుగాక, 'పుక్కిటిపురాణ కల్పనములనొనర్చువారు గాక యిట్లి జలను వాస్తవపరిచారము వచించు శిష్యులు సారమతులుగలరు, వారలు సందర్భములం వచింతురి' అని కూడ శ్రీశాస్త్రులవారు ఆసించిరి.

నిజచరిత్రమును, యశమును రక్షించుకొనుటకు వారింతగా ప్రయత్నించినను, వారిజీవితకాలమునందే కొన్నికొన్ని చరిత్రాంశములగూర్చి వారి శిష్యులలో ముఖ్యులగువారే పొరబడుట తటస్థించుచున్నది. శ్రీ వేంకటశాస్త్రులవారి షష్టిపూర్త్యుత్సవాభినందన వ్యాసమున శ్రీవేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు శ్రీవేంకటశాస్త్రిగారెచ్చటనో నాడీ గ్రంథమున ఫలము చెప్పించికొనినని యొక వృత్తాంతము వ్రాసిరి. ఇది యంత ముఖ్యవిషయము కాకున్నను, శ్రీశాస్త్రులవారి జీవితకాలమునందే వారినిగురించి యెట్టిచిత్రకథలు బయలుదేరుచున్నవో తెల్పుటకు శ్రీ శాస్త్రులవారు దీనినొక యుదాహరణముగ చెప్పుచు నీమధ్య నొక మిత్రునకు వ్రాసిరి.

శ్రీ అడవిశంకరరావుగారు ఈ మధ్య వేంకటశాస్త్రిగారిని గూర్చి కృష్ణా పత్రికలో ప్రచురించిన వ్యాసములో గూడ నిట్టిపొరపాటులే కలవు. శ్రీ శాస్త్రులవారు విజయనగరములో సంగీతము నభ్యసించిరని వ్రాసిన పొరపాటును గూర్చి శ్రీశాస్త్రులవారే 'కాశీయాత్ర' లో స్పృశించిరి.

అదికాక, శంకరరావుగారు, 'వేంకటశాస్త్రిగారు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రులవారికడ నైదుమాసములు పఠించి' రని వ్రాసిరి. బహుశః వారు గీరత పరిశ్రమభాగములోని 'శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి కవీంద్రుకడ నైదుమాసముల్ శుశ్రూష చేసినాడ' అను పద్యమును చూచి యట్లు వ్రాసియుందురు. కాని, యీ [illegible] కచర్యలో

'అచట శ్రీపాద వంశజుం డనఘమూర్తి
కృష్ణమూర్త్యాఖ్యసుకవిపరేణ్యునొద్ద
మొదలిడి కుమారసంభవమునను రెండు
సర్గలు పఠించె మూండుమాసములలోన' అనియు

'అంత మేఘసందేశకావ్యమును మొదలుపెట్టి చదువుచునుండంగ విఘ్నకారణం బుదయమందె', 'గురు నింటి మృతింగనె' అనియు నుండుటచే, నచట చదివినది

తి మాసము లేయని యేర్పడుచున్నది. ఈ వ్యత్యాసమును గూర్చి సందేహమును దీర్చుకొనగోరి, శ్రీవేంకటశాస్త్రిలవారికి వ్రాయగా వారిట్లు సమాధానమిచ్చిరి.

"......అచట మూడు లేక నాల్గు అనియుండుట యుక్తము. వారి(శ్రీ కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలవారి) గ్రామము ప్రవేశించిన మాసము జ్యేష్ఠము. అచటనుండి యింటికి వచ్చినది కార్తికము, జ్యేష్ఠములో వారితండ్రిగారు యజ్ఞము చేసిరి. అనంతరముగాని విద్యారంభము కాలేదు. ఈ లోగా వారితో బుట్టువుకు సన్నిపాతజ్వరపు చిక్కు సుమారు నెలరోజులు, వరదవలన పూర్తిగా గ్రామము మునిగిపోవుటవలన సాగకపోవుట కొన్నాళ్లు, అంతలో శ్రీవారిభార్య స్వర్గస్థురాలగుట, ఇవి యన్నియు విఘ్నములే. ఆపిమ్మట నాకు జ్వరము, పథ్యము పుచ్చుకొని స్వగ్రామమువచ్చుటే. కాన అయిదు అని ఆయన (శంకరరావుగారు) వ్రాయుటకు, నేనే ఆ పాత్రములో (గీరతము ప్రథమభాగం) వ్రాసినది చూచివ్రాసినయెడల, అక్కడ నున్నరోజులని సమన్వయించుకోవలెను. చదివినకాలము మూడుమాసములనియు, అటనున్నకాలము యావత్తున్నూ అయిదు మాసములనియు యథాకథంచిత్తుగా సమాధానము చెప్పికోవలెను.'

వెనుక కవితాపత్రికలో గూడనిట్లే వేంకటశాస్త్రిగారు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారి కడ నైషధాంతము చదివికొన్నట్లు ప్రకటింపబడినది. దానినిగూర్చి గీరతద్వితీయభాగపీఠికలో చర్చింపబడియున్నది. కావున నీగ్రంథములోని యొక్కొక్క విషయమునకట్లే యితరగ్రంథ సాహాయ్యమునను, ఆప్తులమూలమునను వ్యాఖ్యానము చేసికొనవలసి యుండునని విన్నవించుచు నిది ముగించుచున్నాను.

ఈ గ్రంథము వేంకటశాస్త్రిలవారి పృథగ్రచనమైనను, 'ఒక్కరు రచియించిరేనియును గాదగు దిర్పతివేంకటీయమై' యనువారి సమయము చొప్పున నుభయకర్తృకముగానే ప్రకటించితిమి. లేదా, ఉభయులను గూర్చికూడ నీగ్రంథమున జెప్పబడియున్నది కావున అట్లేని సమర్థించుకొనవచ్చును.

బందరు
20-9-34

కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు
ప్రచురణ కార్యదర్శి.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

జాతకచర్య

ఆశీర్వచనము.

శా॥ శ్రీగోవిందపదారవిందయుగళీసేవారతున్, నిస్తుల
త్యాగభ్రాజితు నుత్తమోత్తముని, సత్సంతాను, సాంతఃపురున్
మా గంగాధరరామరాయనృపు, సమ్మాత్రార్థునిన్ వేంకట
శ్రీగోత్రేశుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు సుశ్రీలిచ్చి రక్షించుతన్. 1

శా. ఈ గంగాధరరామరాయ లన నెంతే మేటి పీఠీపురీ
శ్రీగంగాధరరామరాయలకు వాసిన్ గూర్చు మన్మండు వి
ద్యాగోష్ఠిప్రియుఁ డెంత లబ్ధియయినం దా వచ్చుఁ గాకేమి, స్వ
ప్రాగల్భ్యమ్మును వీడ నేరఁ డసిధారాసువ్రతస్థాయియై. 2

ఉ. ఈనృపు డప్పుడప్డు ధవళేశ్వర మన్ పుర మేగుదెంచి యా
స్థానము మన్ బితామహికిఁ దానకమైనకతమ్మునన్ సమా
ధానముమై నటన్ విడిది దా నొనరించుచునుండు, నెప్పుడో
నేనితనిన్ గనుంగొనఁగ నేగుటయుం గల దప్పుటప్పటన్. 3

ఉ. చూచుట తక్కువైనను నిసుంగగునప్పట నాఁటనుండి నే
నీచతురుం గణింతు మది నెక్కుడు పేరిమితోడ, నన్ను నీ
యాచనృపాన్వయాభరణుఁ డారయుచుండు నఖండగౌరవ
ప్రాచురిమై; నిటుల్ జరిగె వత్సరముల్ మఱి యెన్నియేనియున్. 4

చ. అఱువది దాఁటె నాకు నిటు, లాయనయున్ మఱి షష్టిపూర్తి ద
గ్గఱ కరుదెంచె, నిట్టి శుభకాలమునన్ గడియంబుదాపునం
దిరవగుచున్నయట్టి ధవళేశ్వరమం దరుదెంచి యున్న య
న్నరపతిఁ జూచువేడుక మనమ్మునయం దుదయించె నొక్కెడన్. 5

తే. గీ. రావు చిన్నరామని కుమారకులు నేను
గలిసి దర్శనమున కేగి కడు ముదమునఁ
గొంతసే పిష్టగోష్ఠిమైఁ గూరుచుండి
యింటి కరుదెంచునప్పు డా నృపతివరుఁడు. 6

క. గురుభావము సౌహృద మం
కురింపఁ "గవిలోకనాథ ! కొండొకపరి మీ
దరిసెనము గావలయు"నని
పరమాదర ముట్టిపడఁగఁ బలికెఁ, బలికినన్. 7

క. చిత్తమని ఱేని యానతి
కొత్తిగిలని పేర్మిఁ బలికి యొగి నాత్మపురం
బత్తఱిఁ జని మఱొకట భూ
భృత్తపు డిడు నాజ్ఞ జ్ఞప్తి కెలమిన్ దగులన్. 8

ఆ. వె. మరల బయలువెడలి మహిపాలు దర్శనం
బాచరించి మునుపటట్లఁ గొంత
తడవు ముచ్చటించి తగ నాజ్ఞగొనెడి య
య్యదన రామరాయఁ డాదరమున. 9

క. నూఱార్లు సేలువులుఁ గ
ర్పూరపుఁ దాంబూల మెలమి పొంపిరివోవం
గారవము మీఱ నిడి స
త్కారమ్మొనరించెఁ, బిదపఁ గడియము చనుచున్. 10

మ. అవధానం బొనరింపలేద, కవితావ్యాపారమున్ పలే;
దవలోకించితి దర్శనార్హ మగు భవ్యంబైన తేజంబుం;
చవలోకించిన మాత్రి నింతటి వదాన్యత్వంబు లీనాఁటి భూ
ధవులం దుండెనె ! యీవితీర్ణి యభినంద్యం బెట్లు కాకుండెడిన్. 11

ఉ. ఏమి నిమిత్తమున్నదని యీయన నన్ను బహూకరించె ? ని
ట్లే మహిపాలుఁ డిచ్చుఁ ? గలి నిట్టి వదాన్యత లెందుఁజూడ, మే
మేమొయి దీనిఁ గైకొని యథేచ్ఛగఁ బోయినమాత్రిఁ దీర, దీ
భూమిపు నప్పుదీర్చు పనిఁ బూని యొనర్చియెతీరఁగావలెన్. 12

చ. కవినగు నే ఋణంపడితిఁ గావునఁ గావ్యపుఁ గన్యకామణిన్
జవులలరన్ రచించి నృపసత్తము శాశ్వతుఁగా నొనర్చుటే
భవుకము, గాని యట్టి గురుభారము వార్ధకమందు మోయ నా
కవునొకొ! కానిచో నితని యప్పెటు దీఱెడి పద్ధితోడుతన్. 13

ఉ. బొబ్బిలిజేని కావ్యమును బూని రచించుటె కష్టసాధ్యమై
యబ్బె నెటో కృతార్థత; యుపాసితదైవత హేతువై; వృథా
నిబ్బితికిన్ గతంబగునొ, చెప్పఁగ నిప్పుడు పూనకొన్నచోఁ
గబ్బము; చెప్పకున్నయెడఁ గాదుగదా ఋణముక్తి యెట్లహో! 14

క. దీని కుపాయం బెంత ని
దానించినఁ గానఁబడ, దధమఋణభావం
బే నెటు లీఁగుదు ననుచున్
మానసమున నెంచుచున్ సుమాళమ్ము మెయిన్. 15

చ. చనునెడ నొలిమైఁ బవితె "జాతకచర్య" యనంగనొప్పు చ
క్కని చరితాత్మకంబయిన కబ్బ మొకండు స్మృతిప్రతోళి, దీ
నిని గృతిగా నొసంగి నరనేతకు మెప్పొడఁగూర్చి కొంత యా
తని ఘనకీర్తికన్యక కుదాఁతతఁ గొల్పెదఁగాక వీఁకమై. 16

ఆ. వె. చాలవఱకు వ్రాసి సంసిద్ధమొనరించి
నట్టిదగుట దీనికెట్టి శ్రమయు
నంత విస్తరించి యుండఁగాఁ బనిలేద
యంచు నాత్మ నిశ్చయంబొనర్చి 17

క. మరల మఱునాఁడు చని యా
దొర దర్శనమాచరించి తోఁచిన విషయం
బఱిముఱిఁ బద్యమ్ములతో
నెఱిఁగించితి వాని నిచట నిఱికింతుఁ దగన్. 18

ఉ. శ్రీకర! రామరాయనృపశేఖర! చేతికి నెమ్మి లేని బల్
వీఁక యెలర్ప నిన్న నవలీలగ నన్ను బహూకరించు నీ
ధాకకు నే ఋణంపడి కడంగితి, నేమని లోన నెంచెదో?
నీకుఁ గృతిన్ ఘటింప మది నేఁ దలపెట్టితిఁ జిత్తశుద్ధిగన్. 19

చ. ముసలితనమ్మునందు ముదమున్ గొలుపంగల సత్కవిత్వమున్
వెస ఘటియించి నాకొసఁగ వీలగునే యని కొంకె దేమొ? మున్
కసిగల నాళ్లలోన నొక కబ్బము చెప్పియె దాఁచినాఁడ, బల్
రసయుతమంచు దానిని గరంబును మెత్తురు సత్కవీశ్వరుల్. 20

ఉ. జ్యోతిషమందు నాకెపుడు శ్రద్ధయు భక్తియు మెండు, దానిలో
జాతకభాగమందున నెసంగెడి నెక్కుడు నమ్మకమ్ము; నా
జాతకచక్రముంగుఱిచి చర్చయొనర్చి లిఖించి యుంచితిన్
"జాతకచర్య" నానలరుచక్కని కబ్బమొకండు భూవరా! 21

క. అది వ్రాయునపుడు గానీ
పదపడి వేఱొకటఁగాని, పార్థివ! కృతివె
ట్టుదమని నే ననుకోలే
దిది నిక్కమొ కాదొ, నీదు హృదయమె యెఱుఁగున్. 22

క. మును శ్రవణానందము నిటు
ఒనరింపఁగ దాని నొక్కపుడు భూవర! నీ
జనకుఁ గొనుటేని మంతిరి
తనయుఁడు కృతిగొనియె నిదియుఁ దగ నట్టిదియే. 23

ఉ. నిన్నను నీదు సత్కృతిని నేఁగొని యేగుచుఁ ద్రోవలోన "ని
ట్లున్నతి గొన్నదాత సుకులోద్భవుఁ డూరక యుండరాద, పే
రెన్నిక గన్న సత్కవిత కేడ్గడ యై చిరకీర్తిగాంచి బల్
వన్నెకు నెక్కుటన్న నది పండితసమ్మత మెన్నిభంగులన్." 24

క. అని యాపాత్తము నీకున్
వినిచి భవత్సమ్మతి కది వీసంబేనిన్
గొనముగలదిగాఁ దోఁచిన
ననుకొన్న యటుల్ ఒనర్తునని యెంచి యిటుల్. 25

క. చనుదెంచితి నృపవర! పిలు
వని పేరంటమ్ముగాఁగ, వనిత తనంతన్
జనుదెంచినట్లు లెంచెదొ?
నన్నృతము లే దిం దటంచు ననుమతి నిడెదో? 26

క. ఇందెన్ని యేని విషయము
లందంబు నిమిడ్చినార, మాబాల్యము మే
మెందెందుఁ దిరిగితిమొ త
త్సందర్భము లెల్ల దీనఁ దనరు నృపాలా! 27

తే. గీ. రాజుల చరిత్రలును గవిరాజచరిత
ములును గ్రంథమ్ములకు వస్తు గలుగఁజేయు
నందులో నామనమ్మున కరసిచూడఁ
గవుల కతలకు రాజుల కతలు లొచ్చు. 28

వ. అని నొడువుటయు నారావు వంశపావనుండు. 29

క. అవ్యాజమ్మగు పేర్మిని
గావ్యము నాకొసఁగి నన్నఖండజయశ్రీ
సేవ్యునిగఁ జేయు మీదగు
సువ్యక్తావృతి కొనర్తు జోహా రెలమిన్. 30

ఉ. ఎందుకు మీకుఁ బుట్టినదొ! యీప్రశమా జతనంబు సత్కవి
త్వేందిర తా స్వయంవరమునే పొనరించెడి పట్లఁ గాదనం
గం దరమే? కవీంద్ర! విధిగాఁ గృతిగైకొన సమ్మతించితిన్;
విందు నొకింత విన్చి తగ విందొనరింపుఁడు తత్కథాంశముల్. 31

ఉ. నావుడు నేను గాశికిఁ జనన్ జతనంబొనరించి యేగుచోఁ
ద్రోవను దారసించు గుణదోషములన్ బయినేగలేక యిం
తేవడి వెన్కకున్ మరలి దేశము త్రోవనుబట్టి వచ్చు నా
యావిషయమ్ములన్ వినిచినంతట ఱేఁడు ప్రహర్షమందుచున్ 32

క. "ఎపుడేగినారు కాశికిఁ
జెపుఁడా" యన దానిఁగూర్చి చెప్పిన భాగం
బపుడు వినిపించి వడవడి
నృపునానతి నింటి కెలమినేగి కడంకన్. 33

తే. గీ. మంచి సుముహూర్తమున నృపమణికి నాశి
షంబుగాఁ బద్య మొక్కండు సలిపియుంచు
నంత ఱేఁడంపె వంశవృత్తాంత మదియుఁ
గవుల యాచారమగుట నిక్కడ లిఖింతు. 34

కృతిపతివంశము

క. సిరికి నిదానము వేంకట
గిరి సంస్థానమ్ము దాని కీర్తి నెఱుఁగన
ట్టిరు లేరు గాన నిట వి
స్తరింపఁ బనిలేద, దానఁ దనరు నృపులలో. 35

క. ఇరువదియేడవ పురుషుఁడు
పరఁగు సిరిఁ గుమారయాచపమహీపతి, యా
నరపతికిఁ గుమారకు లే
ర్పడరు గల్గిరి వైరివీరకుంభిమృగేంద్రుల్. 36

క. అందొక్కఁడు బొబ్బిలిరా
జ్యేందిరకుఁ దత్తుఁడయ్యె, నితరుఁడు జటప్రో
లిందిరకు దత్తుఁడై కీ
ర్తిం దెసలవి తెల్లవాఱ దీపించెఁ గడున్. 37

తే. గీ. ఇందు రెండవసుతు రామకృష్ణయాచ
బహదరును బీరికాపురీప్రభువు మేటి
రావుకులుఁడు గంగాధరరామరావు
దత్తుఁగాఁ గొనెఁ దనకు సంతతియు లేమి.

క. ఇతఁడేడ్గురు తల్లులకున్
సుతుఁడయి వర్ధిల్లె మిగుల శూరతయు,గుణో
న్నతియు, మతిమత్తయును, ను
ద్ధతమయి యెడతెగని పట్టుదలయుం గలఁడై. 39

క. వేంకటసూర్యమహీప
త్యంకితముగ మొదటి నామ మలరించియు యా
చాంకితముఁ దాలఁగించె శు
భాంకుఁడు దత్తుఁగొను తండ్రి యమ్మహిపతికిన్. 40

సీ. నారయప్పారాయనరవరేణ్యుఁడు మొద లేడ్గురు సోదరు లేసతీమ
ణికి నలరారుదు రకలంకచరితుండు నూజివీడ్రాజ్యంబు తేజ మెసఁగ
నేకాతపత్రసుశ్రీకత నెవఁడేలె నట్టి శ్రీశోభనాద్రియప్పరాయ
నృపమణిపుత్రిక నిచ్చి పెండిలిచేసి రీదత్తునకుఁ గృతిపీశ్వరునకు

కృతిసమర్పణము

తే. గీ. నాపె శ్రీరంగమాంబిక యలఘుచరిత
మఱియు నీజంపతులకు నేగురు కుమార
కులుఁ,గొమిరె లిర్వురును నోలిఁ గలిగి రన్వ
యంపు నభివృద్ధికిని మూలమగుచు నెలమి 41

శా. శ్రీ గంగాధరరామరాయ నృపుఁడే జ్యేష్ఠుండు సోదర్యులం,
దీఁగిన్ మేటి, గుణాలవాల మగు నా యీశునికిన్ నూజివీ
ట్ప్రోగేయుంబగు తేలప్రోల్ నృపుఁడు శ్రీ సింహాద్రిరాట్పుత్రికన్
శ్రీ గౌరీసమ రంగయాంబ నిడి పెండ్లిన్ జేసి సుస్ప్రగ్గతిన్. 42

ఉ. వేంకటరంగయాంబిక వివేకధురీణ దయాలవాల ని
ష్పంకచరిత్ర దీనజనపాలనసువ్రత యప్పరాయనా
మాంకసువంశజాత పతియందధికంబగు భక్తి పెంపుమై;
నింకిటువంటి సాధ్వి యొట నేనియు లేదని చెప్పనొప్పెడున్. 43

మ. కొడుకుల్ మూగురుఁ గూఁతు లిర్వురును నేగుర్ గల్గి రింటనున్
గడుయోగ్యుల్ గుణవర్ణనీయులు కళాగంభీరు లార్తావనుల్
పెడమార్గంబులఁ గాలు పెట్టనిఘనుల్ ధీమంతు లత్యుత్తముల్
సడికిన్ జంకెడి శీలమొప్పెడి ధరేశానుల్ యశఃకాముకుల్. 44

సీ. సారిదిమై వేంకటసూర్యమహీపతి రామకృష్ణారాయభూమినాథుఁ
డీమూగురకుఁ బెద్ద, యీయన హైకోర్టునం "వద్వకేటు" నిప్పుండబుద్ధి
శాలి, యీనృపునకు శనివారపుంబేటప్రభువు నారయ్యప్పరావు కూఁతుఁ
బార్థసారథిమహాప్రాయని మనుమరాలైన శ్రీరాజ్యలక్ష్మాంబ నిచ్చి

తే. గీ. పెండ్లిచేసి రిప్పటికి నీపెకుఁ గుమార్త
గలిగె శ్రీ లలితాదేవి సలలితముగ
నాత్మనామధేయముగల యల భవాని
కరుణ నీపె వర్ధిల్లుతఁ గడుసుఖముగ. 45

క. స్తుతమతి "బారిస్టరు," వి
స్తృతసుగుణుఁడు, మేనమామ తెలప్రోలుమహీ
పతి యల్లుఁడు వెంకటమహీ
పతి శ్రీ సింహాద్రిరావుబహాదరు ప్రబలున్. 46

తే. గీ. ఇతఁడు రెండవ కొమరుండు, సతులమేలు
బంతి విజయలక్ష్మమ యీ నృపాలుభార్య;
అలరు నీజంపతులకు మోహనబహదరు
పేరి కొమరుం డితఁడు వృద్ధిఁ బెరయుఁగాక. 47

క. వేంకటమహిపతి నీలా
ద్ర్యంకుఁడు మూఁడవకుమారుఁడల బీ. యే. యం
దింకఁ గృతార్థుండయ్యెడి
శంకరుఁ డీనృపసుతునకు శంకరుఁ డగుతన్. 48

క. ముత్తాతభార్య తన శ్రీ
మత్తన్ శ్రీ సుబ్బయాంబ మహిళామణి స్వా
యత్తంబొనర్చె నీ భూ
భృత్తగు మునిమన్మనికి గరీయఃప్రీతిన్. 49

ఆ. వె. కొమిరెలందుఁ బెద్దకొమిరె శ్రీరాజ్యల
క్ష్మాంబ యీపెఁ దిరురి కధిపతియయి
యొసఁగు నల్ల రాధకృష్ణరాయనికి వె
ల్లంకికులున కిడిరి లక్షణముగ. 50

క. వెంకటరమణయ్యాంబ య
లంకారీభూతసుగుణ లలితశ్రీలన్
బొంకమలరు నీయమ ని
ష్పంకచరిత తనరు రెండవ కుమారికయై. 51

వ. శనివారపుంబేట సంస్థానపతి పార్థసారథియప్పరాడ్బహదరునకు మూఁడవమనుమఁడౌవాఁడు నృసింహాప్పరాయని కిచ్చి యీరమణయాంబ నకలంకగతి వివాహమ్మొనర్చిరి;యీమె కొక కుమారిత యిప్పటికిజనించె దోసతోఁటయుఁబోలె భాసిల్లునిట్టి మేల్ సత్కుటుంబమునకు స్వామియైన

తే. గీ. రావుకులుఁడు గంగాధర రామరావు
నకుఁ గృతీశ్వరునకు మహోన్నతియు జయము
నాయురారోగ్యములు గల్గు నట్లు సతము
దేవుఁ బ్రార్థింతు;నింకఁ గృతి వినిపింతు. 52

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

జాతకచర్య

పూర్వార్థము

శ్లో॥ శుభమస్త్వవిఘ్నమస్తు శ్రీరస్తు చిరాయురస్తు విజయోఽస్తు।
అస్తు ధనధాన్యపుత్రశ్రీయోవిద్యాయశోంగనాసిద్ధిః॥ 1

క. మంగళపరంపరావ
త్పాంగణ! విద్యావదాత్మభవలోషితహృ
ద్భృంగ! జయలక్ష్మిసంగత!
గంగాధరరామరాయ! కవిజనగేయా! 1

చ. సిరిఁదగు చెళ్లపిళ్లకులసింధువునం దుదయించె వేంకటే
శ్వరుఁ డల కామయార్యునకుఁ జంద్రమకున్ జిరకాలమేగ న
బ్బురపుఁ గుమారుఁడై యతని పుట్టినవేళను బట్టి దైవవి
ద్వరుఁడు ద్విభాషి వెంకన ముదంబున వ్రాసెను జన్మపత్రికన్. 3

చ. గురుకుజశుక్రరాహువులు గూడి తగన్ జననంపు రాశియై
పరఁగెడి యుగ్మలగ్నమున భానుఁడు కర్కటకమ్మునందు, శీ
తరుచిసుతుండు సింహమున, ధామనిధిప్రభవుండు వృశ్చికో
దరమునఁ, జంద్రకేతువులు దాము ధనుస్సున నుండి రయ్యెడన్.

ద్విభాషి వెంకన్నగారు వ్రాసిన జాతకములోని ముఖ్యాంశములు.

స్వస్తిశ్రీ ప్రమోదూతనామ సం॥ శ్రావణ శు ౧౨ (ద్వాదశి) సోమవారము రాత్రి ౯ ౫౫ - ౦. విగడియల వేళ పూర్వాషాఢా నక్షత్ర మిథునలగ్నమున జననము - మిథునలగ్నభుక్తి 3 - ౮౫ శేషము. ౧-30 బుధోద్యంతము ౫౬-౫౦, పాదపరిమాణము ౧౮-౨౬, చతుర్థచరణశేషము ౧౮-౨౧, పూర్వ

జననకాల శుక్రమహాదశలో శన్యంతరములో గర్భభుక్తిగాక శేషించిన ౧౧ మాసముల ౧౬ రోజులకును ఫలము.

—: ప్రజోత్పత్తి సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వఱకును :—

క. జననంబందుట యల శు
క్రునిలో శన్యంతరమునఁ గొంచెము దేహ
మ్మున కార్తి గూర్చినను దా
శని సౌఖ్యప్రదుఁడనఁ దనర వర్తించెన్. 1

ప్రజోత్పత్తి సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ మొ॥ భావ సం॥ వైశాఖ బ ౧౩ వ॥

—: బుధాంతరము :—

క. శని యంతర మిటులేఁగ బు
ధుని యంతర మెసఁగె నీ బుధుండొకభంగిన్
జనుచు శరీరమ్మున కా
ర్తిని గూర్చెన్ దద్విధమ్ము దెలియంబఱతున్ 5

క. తమ యూరగు కడియపు గ్రా
మముదాపున నాలమూరు సమాఖ్యను దగు గ్రా
మమునన్ మాతామహగే
హమునన్ ఘటియించె నార్తి యటఁ బెండిలిలో. 6

చంద్రునిది. ద్రేక్కాణాధిపతి బుధుడు. నవాంశాధిపతి కుజుడు. ద్వాదశాంశాధిపతి శని. త్రింశాంశాధిపతి బుధుడు- పేరు వెంకన్న- (చిన్నతనములో, తలిదండ్రులు వాడినపేరు వెంకటాచలము. పిదప గురువుగారు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రులవారు వాడిన పేరు వేంకటశాస్త్రి- తిరుపతిశాస్త్రియును, ఇతఁడును కలిసిన పిమ్మటి పేరు వేంకటేశ్వరుఁడు అని మాత్రమే) దేహస్థానమునకు అధిపతియైన బుధుఁడు అష్టమమునకు అష్టమమైన తృతీయమందు, అనఁగా నొక ఆయుస్థానమున నుండుటవలనను, గురు శుక్రులు లగ్నమం దుండుటవలనను, ఆయుఃకారకుఁడైన శని షష్ఠస్థితుఁడగుటవలనను, లగ్నము ద్విస్వభావ మగుటవలనను, ఆయుస్థానాధిపతి అనఁగా శని స్థిరలగ్నమందుండుటవలనను, దీర్ఘాయరోగ్యగము. గుణదోషసంవాదమువలన ఆయురోగ్యగము మధ్యాధికముగా నుండును. భాగ్య రాజ్యాధిపతులకు షష్ఠాష్టకము పట్టుటచే సామాన్యయోగము.

ఉ. ఆ పొరుగూరియందు శిశువార్తిని గూరఁగఁ దల్లి దండ్రులెం
తో పరితాపమంది తమ తొల్లిటి యూరికి నేగ నెంచి 'యీ
యాపదఁ బాపువాఁడు పరమాత్ముఁడు గాక మఱెవ్వఁ' డంచు లో
నా పురుషున్ భజించుచు నిరాశమెయిన్ జనుచుండ పట్టునన్ 7

క. ఒక క్రోశ మేగుపయి జా
తకమును మును వ్రాసినట్టి ధన్యుండెంతే
నకలంకుఁడు వెంకన యది
స్వకీయమగు గ్రామమగుట సన్నిధిచేసెన్.

ఉ. చేసి 'యిదేమి? రోదనము చేసెద రీ శిశువింత మాత్రలో
మోసము సేయఁ, డేమన; నమోఘము మద్వచనంబు, నేఁ గదా!
వ్రాసితి 'షష్టి' యంచు జనిపత్రికయందది మీ రెఱుంగరే
వ్రాసిన వ్రాఁత తప్పిన దివాకరముఖ్యులు ద్రోవఁదప్పరే! 9

ఉ. బందుగు లిట్టివేళ మిముఁ బంపిరె! మీ రిపు డేడ కేగువా
రిందుల మధ్యహమ్మునన యీనిసిఁ గడ్పుఁడు, తెల్లవారునం
తం దెవులర్భకున్ విడుచుఁ, దథ్యము పాలను గ్రోలు వీనికీ
మందత మందుదోస,మిఁక మందులు మాకులు వేయమానుఁడీ.' 10

మ. అని తా ధైర్యము చెప్పి వెండియును వా రానందముం జెంద ని
ట్లను దైవజ్ఞుఁడు "సంశయింప నిఁక నేలా? వీఁడు నిక్కమ్ముగా
దనువున్ వీడునయేని నాదగు నిశాంతమ్మందు మిమ్ముండఁ జే
యను నేనంతటి వెఱ్ఱినే! యిదియు యాథార్థ్యంబు చేకూర్పదే 11

జననకాల శుక్రమహాదశాశేషము సం ౮, నె ౧౧, గో ౧౬. జనన
కాలము మొదలు యువ సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వఱకును శుక్రమహాదశ.
దీనిలో ఫలము. శన్యంతర్దశ కనుక దేహపీడ. ఈ దేహపీడ ౨ వత్సరముల
వఱకును, మఱియు శేషించిన శుక్రదశకును దేహపీడలోనగు మధ్యమఫలము.
పైని— వ్యయ సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ పర్యంతము రవిమహాదశ— ఈ రవి తృతీ
యాధిపతియై వాక్స్థానమున నుంటచే విద్యాభ్యాసమును దేహసౌఖ్యమును
ఉపనయనాది సిద్ధియు, పితృమాతృసౌఖ్యమును సోదరాదిలాభమును గలుగును.
ఆయా ఫలములను అంతర్దశానుసారమున నూహించుకొనఁదగును —
పైని ఖర సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ పర్యంతము.

క. మును మీపూర్వుల బలెఁ దా
ననూనమగు విద్దెనంది యశముంగని శ్రీ
యును గల్గి యెల్లనృపులున్
దనకైతకు వశులుగా నితఁడు వర్ధిల్లున్." 12

చ. అని యతఁడాడు వాక్యములె యర్భకు ప్రాణము లంచు నెంచి య
య్యనఘుని దైవమే యనుచు నాత్మఁదలంచుచుఁ "బూర్వ మీతఁడే
మనకు సుతుండుపుట్టు నను మాట వచించిన పుణ్యుఁ, డద్ది త
ప్పెనె? యిపు డిద్ది తప్పటకు? వేదము లార్యులపల్కు లెయ్యెడన్. 13

క. ఐనను నస్మ దదృష్టం
బేనియతిన్ దనరు నట్టులే యగు"నని దై
న్యానుగతి కొంత గని వా
రా నిశ యాతని గృహమ్మునం దుండి వెసన్. 14

చ. తెలతెల వేగువేళఁ గడు దీనములై వదనంబులొప్పన
య్యలఘునియాజ్ఞగైకొని మృతాయితుఁడౌ సుతుతోడ నూరికిం
దలఁపు లనేకభంగుల నెదంగదియన్ జనుపట్టునన్ వికా
సలలితవక్త్రుఁడై శిశువు స్తన్యముగ్రోలె నొకింత ప్రీతితో. 15

ఆ. వె. అటులు పాలుద్రావి యంతకు నంతకుఁ
దేఁకువగ మెలంగ దీనవృత్తి
విడిచి యూరి కంతవిచ్చేసి రానంద
మినుమడింప వారు తనయుఁగొనుచు. 16

—: చంద్రమహాదశ :—

ఈచంద్రునిలో గుర్వంతరములో వివాహము, భ్రాత్రాది శుభకార్య ప్రాప్తి, లోనగునవి జరుగును, పైని— విలంబి సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ పర్యంతము — కుజమహాదశ — ఈకుజుఁడు షష్ఠలాభాధిపతియై దేహస్థానమున నుంటచే శరీరపీడ చేసినను, ఆరోగ్యము కలుగును. కళత్రసంభోగాది సిద్ధి కలుగును.

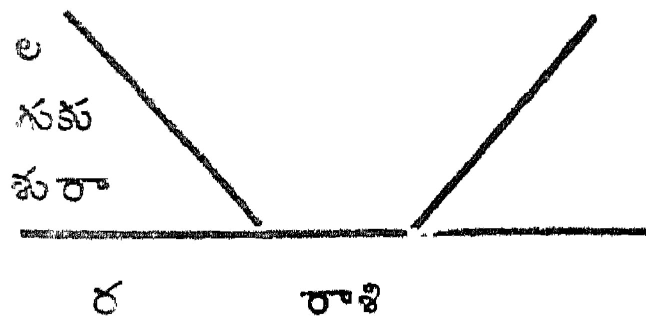
పైని— విలంబి సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ మొదలు నల సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వఱకును పదునెన్మిదేండ్లు.

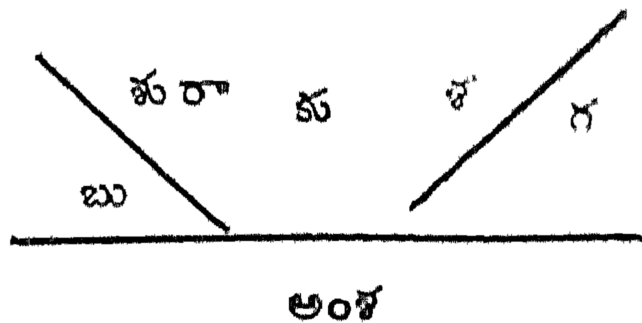
—: రాహుమహాదశ :—

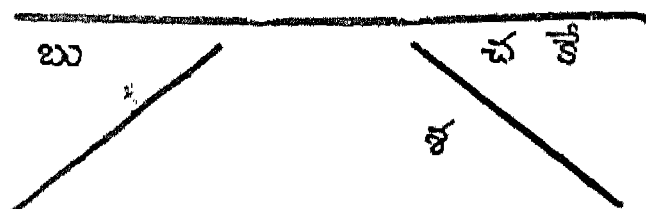
"రాహూచ్చేచ్ఛేర్మిథునం భవేత్" అను న్యాయమున రాశి చక్రమున రాజ్యాధిపతి సంబంధమువలనను, అంశచక్రమున భాగ్యాధిపతి దృష్టియుండుట వలనను మఱికొన్ని శుభసంబంధములవలనను పుత్రస్థానాధిపతి యగు శుక్రుని తోడను పుత్రకారకుఁడగు గురునితోడను కలిసియుండుటచేతను పుత్రలాభములోనగు ఫలములు అంతర్దశానుసారము గలుగును. పితృపీడాది యోగమున్నూ కలుగును. పైని - ఆంగీరస సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వఱకును సం ౧౬ టికి ——గురుమహాదశ——ఈమహాదశలో అంతర్దశాను సారమున [illegible] ము, అఱువదివత్సరములు ఆయుర్దాయము, ఆయుర్దీర్ఘమిత్యాశీరాశాస్యతే.

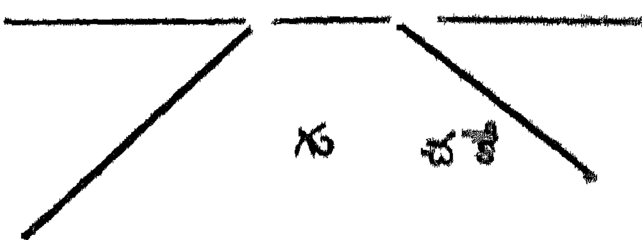
శ్రీరస్తు చిరాయురస్తు ఆరోగ్యమస్తు

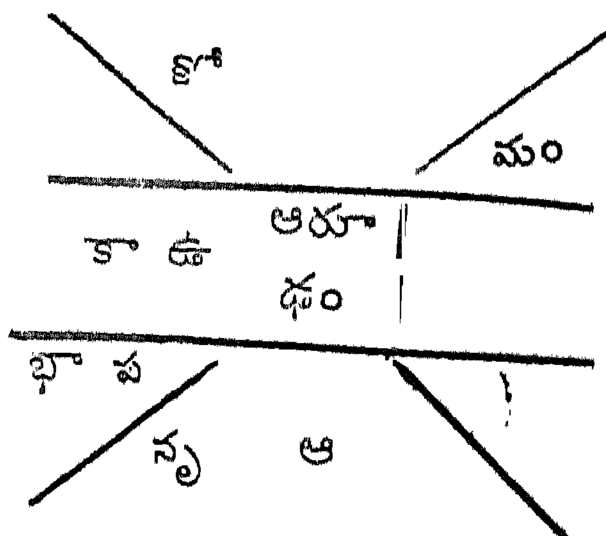
అపసవ్యచక్రము

క. అనుజుం డొక్కరుఁ డాపై
జనియించి గతించెఁ; నంతఁ జనుదెంచెన్ శు
కుని లోఁ గేత్వంతర మిది
యనుకూలంబైన భంగి నంది చెలంగెన్. 17

(ద్విభాషి వెంకన్నగారు గీర్వాణభాషలో వ్రాసిన విషయములను తెలుగులో వ్రాసితిని. ఈయన వ్రాసిన విషయములలో నే స్వల్పమోతప్పు దాఖలాగానే యున్నవని తెలియఁదగును వెం|| శా|| శతావధాని)

(అమరవాది వెంకటప్పయ్యగారు వ్రాసినవానిలో ముఖ్యాంశములు)

ఇటీవల సుమారు నలుబది వత్సరముల వయస్సునాఁడు, అమరవాది వెంకటప్పయ్య సిద్ధాన్తిగారు వ్రాసిన సంగతులలో ఆయుర్విషయమైన ముఖ్యాంశములు, శ్లో. అష్టమం మందసం దృష్ట్వా మష్టమాదష్టమం పరం అయమాయుష్కరో యోగః పునర్ధంతాక్ష వదేద్బుధః॥ ఇత్యాది ప్రమాణముల నుదాహరించి అఱువదిరెండు వత్సరములు వెళ్లేప్రాంతములో మగియు గురుదశ కాదుగదా, అపుడు ప్రవేశించెడి శని మహాదశకూడ మారకముచేయదనియు, బుధదశవచ్చినతోడనే అనఁగా ఎనుబదియొకటి దాఁటినపిమ్మట వచ్చు బుధునిలో బుధుఁడు మారకుఁడనియు నొక్కి వ్రాసెను. ఇప్పటికి అఱువది మూఁడవ వత్సరము ప్రవేశించుటయే కాక అందు రొనిమిది మాసములుకూడ జరుగుటచే, మొదట అఱువదివత్సరములే పరమాయుర్దాయ మనియు, గురుమహాదశాచ్ఛిద్రమే మారక మనియు వ్రాసిన ద్విభాషి వెంకన్నగారి వ్రాఁతతప్పిపోయినది. రెండవ సిద్ధాంతిగారి నిర్ణయమే దాఖలాగానున్నది. కేరళరీతిని శుకనాడిరీతిని, కాలచక్రరీతిని, శుక్రకేరళరీతిని, అష్టకవర్గరీతిని, గురునాడిరీతిని బట్టి చూడఁగా ఎనుబదికి మించియే పరమాయుర్దాయమని ఘంటాపథముగా వ్రాసెను. ఇంతియకాక శనిదశ విశేషరాజయోగము, సుఖము, సంతోషము ఇస్త్రాదు భూలాభము, యశోవృద్ధి, పుణ్యకార్యములు చేయుట, దేవతాపూజనము, అన్నదానము, పుణ్యనదీస్నానము ఇత్యాది మంచిఫలములు శని గురునిపలెనే కలిగించునని వ్రాసెను. ఇఁదు కొన్ని దాఖలాగా గనుపించుచున్నవి. తక్కినను వాటినిగూర్చి ముందు దాఖలా చూచుకోవలెను. (ఈయన వ్రాసినదానిలోఁ గూడ నే స్వల్పమోతప్పు సర్వమును దాఖలాగానే యున్నది) ఒకప్పుడు

ధాత సం॥ వైశాఖ బ ౧౩ మొదలు యువ సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వఱకును

—: కేత్వంతరము :—

తే. గీ. పిదపఁ గేత్వంతరం బేగు వేళ నొక్క
చెలియ లుదయించి యాయువు సిరియుఁ గలిగి
యెసక మెసఁగె, నాపిన్నాట నినుఁడు దా న
హాదశానాయకుండయి యరుగుదెంచె. 18

యువ సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ మొదలు వృష సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వఱకును

—: రవిమహాదశ :—

క. ఆరవిలో రవి దా నొక
తీరున గతియించె, శశియుఁ దెవు లత్తులకున్

శుక్రనాడీ గ్రంథమునుబట్టి చూడఁగా అఱువది యొక్కటి వఱకును [illegible]
ర్దాయము తేలినది. ఆవిషయ మిప్పుడు అఱువది నాలుగు ముగియు [illegible]
గనుక తేలిపోయినను, అందువలనఁ దేలిన అనేకాంశములు దాఖలాగానున్న[illegible].
భ్రాతృహీనః గౌరవర్ణ కళత్రవాన్ పతిభక్తిమతీభార్యా, ఏకదారవాన్ [illegible]
హానంతరయోగః, రాజద్వారా ప్రసిద్ధిః, విశేషఖ్యాతకీర్తిమాన్, [illegible]
యోగాఢ్యః, యావదాయుస్సుఖీ, వార్ధకే పుత్రయోగః, [illegible],
ఇవియన్నియు దాఖలాగానున్నవి. మఱియు నొకప్పుడు [illegible]
నొకనాడీగ్రంథములోఁ జూడఁగా నొకకొన్ని సందర్భములు వచ్చినవి. [illegible]
ఆయుర్దాయము అఱువదిమాత్రమే వచ్చినది. కనుక ఆవిషయము దాఖలా [illegible]
కున్నను, ఈసంగతులు నిదర్శనముగానున్నవి; "సత్కావ్యరచనే [illegible]
వీ, రాజజీవకః, గర్వహీనః, వామనాకారః, బాల్యయౌవన[illegible], [illegible]
కాలే సంప్రాప్తే దేవక్షేత్రగతిప్రియః నూతనక్రబుద్ధిప్రచారీ, [illegible]
గోష్ఠీప్రియః, పరమార్థజ్ఞానరూపీ, పరపాండిత్యప్రియః, ఇవి [illegible]
మున్నవి.

మొత్తముదీనివలనఁ దెలియదగిన దేమనఁగా, [illegible]
శాస్త్రము కేవలము కొట్టివేయఁదగినదియును గాదు, [illegible]
తింపఁదగినదియుఁ గాదు.; ఎక్కువ పరిశీలన చేయుచో నూటికి [illegible]
పాళ్ళు దాఖలాయిచ్చును, అనునది సారాంశము. [illegible]

గూరిచి పయి సుఖమిడె నం
గారకుఁడును దేహపీడ గావించె నొగిన్. 19

క. పిదపన్ భగినీలాభం
బొదవించెను రాహు వాపె యుదయమునకుఁ బూ
ర్వదినంబందు ఘటించెన్
జదువునకున్ మొదలువెట్టు సంరంభంబున్. 20

తే. గీ. అక్షరాభ్యాసమొనరించె నంతెకాని
వాని యంతర మేగెడి వఱకుఁ బాఠ
శాలకేగెడి బుద్ధి యొసంగఁడాయె
నంత సన్నిధిఁ జేసె గుర్వంతరంబు. 21

క. గురువు బడిలోనికిం దా
నరుగంగాఁజేసి విద్య నతిశీఘ్రముగా
జరుగంగఁజేసె శనియు న
మరగురునింబోలె విద్య మన్నించి యిడెన్. 22

తే. గీ. మఱియుఁ గామేశ్వరి యను నామమున నొప్పు
చెలియలికిఁ బెండ్లియును దనకు లలి నుపన
యనమును నొనర్చె; నంతట నరుగుదెంచె
బుధుఁ డితండు కలావృద్ధి పొసఁగఁ జేసె. 23

తే. గీ. పిదపఁ గేతువు నొక భంగి నెడలె; నంత
భృగువు వేఱొక చెలియలి నిచ్చె, విద్య
జరుగఁగాఁజేసె, ఋణము లెసంగఁ జేసెఁ,
బితృశరీరమ్మున కొకింత పీడఁ గొల్పె. 24

తే. గీ. తనకు విద్యాభివృద్ధియు జనకునకు శ
రీరపీడయు దఱిలేని ఋణము గృహము
నందు దారిద్ర్యమును నివి యంతకంత
కతిశయించెను రవిదశయందు నెందు. 25

వృష సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ మొదలు ఖర సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వఱకును

చంద్రమహాదశ

దీనిలో చిత్రభాను సం॥ వైశాఖ బ ౧౩ వఱకును.

—: చంద్రాంతరము :—

తే. గీ. అంతఁ జంద్రమహాదశ యరుగుదెంచె
నందుఁ జంద్రునిలోఁ జంద్రుఁ డల్ల ఋణము
కారణమ్ముగ వృత్తుల కాళ్లుగట్టి
స్థాన విభ్రంశ మొనరించె దయయు లేక. 26

తే. గీ. యానమును పట్టణమునకు నరుగు టబ్బెఁ
దండ్రికిఁ గుటుంబరక్షణ దప్పకునికి
నందుఁ దమ బంధుగుల యింటియందు నుంట
యును గలిగె నింతకును గస్తి యొందు గలదె. 27

క. తన పూర్వులు విద్యాభూ, ధనులగుటయుఁ దనకు దైన్యదశ గల్గుటయున్
మనమున నెంచుచు జనకుఁడు, దనదు కుటుంబమ్ముఁ బెంచె దారిద్ర్యదశన్.

తే. గీ. ఇట్లు చంద్రునిలోఁ జంద్రుఁ డేగె విద్య
కీతఁడును నంతరాయమ్ము నీయలేదు
గాని పురాణభాషాభ్యాసకలనఁ జొనిపె
నంధ్రభాషకు ప్రాధాన్య మును ఘటించి. 29

చిత్రభాను సం॥ వైశాఖ బ॥ ౧౩ మొదలు మార్గశీర్ష బ॥ ౧౩ వఱకును

— కుజాంతరము :—

తే. గీ అంతఁ గుజుఁ డేగుదెంచి తా నంధ్రపురాణ
భాషలు సమమ్ముగా నేర్పి పటిమ నలరె
గాని శీర్షమ్మును ప్రకాశానుకలితముగ నొ
నర్చె; రాహ్వంతరమ్ము మొనసెను బిదప. 30

చిత్రభాను సం॥ మార్గశీర్ష బ ౧౩ మొ॥ తారణ సం॥ జేష్ఠ బ ౧౩ వ॥

—: రాహ్వంతరము :—

తే. గీ. హూణభాషకు విఘ్నంబునొసఁగి యంధ్ర
భాష కొక్కింత ప్రాబల్యపటిమ గూర్చి
యితఁడు తనయంతరం బేగు నింతలోన
బడిచదువు పూర్ణ మొనరించి పరిఢవిల్లె. 31

తే. గీ. అంతఁ దాఁ బోవుదెంచుచు నమరమంత్రి
సముని శ్రీ కానుకుర్తి భుజంగరావుఁ
గొల్వఁగాఁజేసి శ్రీ రఘుకులజుల చరి
తమును రఘువంశమును జదువ మతి నిచ్చె. 32

క. అటు సంస్కృతభాషాలం
పటమతి నొనరించి యతఁడు పదపడి యేగెన్
ఘటకుఁడగుచు గురుఁ డంతటఁ
బటుమతి నిడి కావ్యవిద్య బాగుగ జరిపెన్. 33

తారణ సం॥ జ్యేష్ఠ బ ౧౩ మొ॥ పార్థివ సం॥ ఆశ్వయుజ బ ౧౩ వ॥

—: గుర్వంతరము :—

తే. గీ. మధ్యకాలమ్మునందుఁ దా మాతులమర
ణంబు ఘటియించి యాత్మదేహంబునకు వి
శేషరుజ చేసి యారోగ్యసిద్ధియు నిడి
పిదప వేదవిద్యకుఁ గూడ మదినిగొల్పె. 34

పార్థివ సం॥ ఆశ్వయుజ బ ౧౩ మొ॥ సర్వజిత్ సం॥ వైశాఖ బ ౧౩ వ॥

—: శన్యంతరము :—

తే. గీ. అంత శని యేగుదెంచె; వీఁ డల్లనల్లఁ
దనదు నామంబు సార్థకత్వము వహింప
విద్య జరుపుచుఁ జిల్లర విద్యలందు
మధ్యమధ్య మనమ్మును మసలఁజేసె. 35

వ. ఆ విద్య లెవ్వి యన,

కొంచెము గానము, మద్దెల నించుక వాయించుటయు, జయేచ్ఛ మెయి శ్రమం బెంచక కుస్తీపట్టుట, యంచితముగఁ దిట్టుకవిత నల్లుటయు నగున్. 36

తే. గీ. తిట్టుఁగవనమ్మునకు ఫలస్థితిగ ఖైదు
గల్గునంతటి యిక్కట్టు గడలుకొల్పి
మాతృపీడ నొనర్చి యిమ్మందుఁ డెన్నియేని
దోసఁగుల నొడఁగూర్చెఁ దాను మొదల. 37

తే. గీ. అంత మూఁడవ చెలియలి నంతరింపఁ
జేసి స్వస్థానమును వీడఁజేసి పిదప
సదనలాభం బొనర్చి విచ్చలవిడిగను
జదువుఁగొనునిచ్చ గ్రామంబు వదలఁజేసె. 38

సీ. అల్లమరాజాన్వయజుఁడు సుబ్రహ్మణ్య కవిరా జొకానొక కారణమున
సకుటుంబముగను నాత్మకటకమ్మునకు రాఁ గని యమ్మహాభాగు కరుణ వడసి
యక్కవి తనగ్రామ మరిగెడిచో వెంట నరిగె నింటను జెప్ప కతిరయమున
మార్గమధ్యమ్మున మహితమా కాకపురమ్ముఁ జేరినమీఁద నమ్మహితుఁడు

తే. గీ. చదువు మొదలిడ నెంచియు మొదలువెట్ట
కాఁగి మెల్లన నిట్లనె నాదరమున
"నిప్పురమ్మునఁ బండితు లెందరేని
గలరు, భుక్తియు నిచట సుఖముగ దొరకు.

క. వారమ్ములు దొరకవు మా, యూరను నీ కనియు నిచట నుండియె విద్యా
ధీరుఁడ వయ్యెదుగా" కని, పేరిమి నాశీర్వదించి విడిచి చనె నొగిన్. 40

తే. గీ. పదపడి యితండు తత్పురవరమున గణ
పతిసమాఖ్య నెసంగు సత్పండితవరు
కడ కరిగి నాకు విద్దియఁ గఱపుఁ డనుచు
వేఁడికొన నాతఁ డిట్లను విపులకరుణ. 41

తే. గీ. "భిక్ష కుదిరినపిదప జపింపనబ్బు
నది మొదలఁ జూచికొమ్ము, నీ కవుల విద్య
గఱపెద"నటన్న నప్పురిఁ గలయఁదిరుగ
నేరు నొక వారమేనియు నీయలేద. 42

చ. కదలి యనంతరం బచ్చోటు కాటపరంబను నొక్క పల్లెకుం
పొదవఁగ నేగ నయ్యెడల నొండు విధమ్మునఁ గాక భుక్తియుం

జదువును సంఘటించుటయు సర్వసుఖమ్ము గునట్టి యచ్చోటఁ
గదలక కొంతకాల మెనకమ్మున నుండెఁ గలార్జనాదృతిన్. 43

తే. గీ. అచట శ్రీపాదవంశజుఁ డనఘమూర్తి
కృష్ణమూర్త్యాఖ్యసుకవివరేణ్యు నొద్ద
మొదలిడి కుమారసంభవమును రెండు
సర్గలు పఠించె మూఁడు మాసములలోన. 44

ఉ. ఆ యనఘుండు దీక్షితసమాహ్వయుఁడున్ సవయస్కుఁ డొ సహా
ధ్యాయియుఁ గూడి నూత్నకవితాభ్యసనాదరు లౌట లక్షణం
బేయెడఁ జర్చ సేయునపు డీతఁడు దా నొక కొంతకొంత త
చ్ఛ్రియు నెఱింగె వార లది చెప్పకమున్న స్వబుద్ధిపద్ధతిన్. 45

తే. గీ. అట్టి లక్షణలేశసంప్రాప్తి కతన
మున్న యుండుక కవనంబు మొనసి "యుప్పు
లేని సామెతఁ" జరియించు వీని కంత
నబ్బె నకలంకపదకవిత్వానుభవము. 46

తే. గీ. పదకవిత్వమ్ము చెప్పుట పద్యరచన
కన్న నొక కొన్నిరెట్లు సుఖమ్ము గుటను
భక్తిపూర్వకముగ దైవభజన కుపచ
రించు కీర్తనలను విరచించుచుండె. 47

తే. గీ. అట్లు రచియించి గురువుల కరయఁజేయ
వార లవి గాంచి యొక్కింత పరిహసించి
"యిప్పుడ కవిత్వ మొనరింప నెంచెదేని
చదువు చెడుఁ గాన నియ్యది వదలు" మనిరి. 48

క. వదలు మనినను గవనము, వదలఁగలేఁడయ్యె నితఁడు, వామాక్షీసౌ
హృదమాదియైన వ్యసనము, లిదియును నొకవిధమ యనుచు నెంతురు తజ్జ్ఞుల్. [49]

తే. గీ. గురువుఁ దత్సహపాఠియుఁ గూడి తఱచు
నాడుచుందురు చదరంగ మట్టియెడల
లక్షణం బెట్లు లట్ల తల్లక్షణంబు
నితఁడు గ్రహియించె నాదర మెసక మెసఁగ. 50

తే. గీ. అంత మేఘసందేశకావ్యమును మొదలు
వెట్టి చదువుచునుండంగ విఘ్నకార
ణం బుదయమందె, శ్రేయోవలంబనమున
కనుసదం బంత రాయమ్మ లలయఁగాదె. 51

చ. ఎది యెటులైన నేమి, గురునింటి మృతింగనె, నాత్మదేహమం
దొదవె నొకించుకంత జ్వరయోగము; దీనను దాన నింటికే
గెద నని పేర్మి సద్గురునికిన్ వచియించి స్వకీయవాసమై
పొదలెడి యానమాఖ్యపురమున్ జనెఁ బల్లిని బండ్రినిం గనన్. 52

తే. గీ. ఇంటి కేతెంచినది మొదలెల్లవేళ
నొక్క చదరంగ మాడుటయును నొకింత
కవన మల్లుటయును బనిగాఁగఁ గొంత
కాలము కళాభ్యసనమున నాలసించె. 53

క. ఐనను బద్యకవిత్వం, బీనియతిం జెప్పనొప్పు, నిది తప్పిది యీ
పైనను జ్ఞానము తనకున్, దానయి యార్జించి కొంత తజ్జ్ఞుండయ్యెన్. 54

క. తన గ్రామమ్మున నెందఱు, ఘనముగఁ జదరంగ మాడఁగలరో యవ్వా
రిని బిల్చి యాడి పంత, మ్మునఁ గట్టెన్ స్వల్పకాలమునఁ జతురుఁడై. 55

తే. గీ. కాజులూరను దాదాపు గ్రామ మేగి
యచటఁ గామసోమాభిఖ్యులైన బుధుల
యొద్ద నితరులయొద్దను నొక్కభంగి
మేఘసందేశకావ్య మామీఁదఁ జదివె. 56

క. ఆయూరఁ జదువుకన్నను, వేయాఱు మడుంగు లొప్పు వృద్ధిగ జనులం
దేయెడలం జదరంగము, ధీయుక్తిగ నాడు తెల్వితేటల కలుముల్. 57

మ. అడుగుం బెట్టినదాదిగా నిచట నియ్యాటన్ బ్రవర్తించు టె
ప్పుడునుం జొప్పడి, విద్యకై కొన లవమ్మున్ గాలమే లేకపో
వుడు "నొజ్జల్ పలుమంది గల్గు టిదియున్ బున్నెంబ పో" మ్మంచు నొ
క్కెడ నెద్దానిఁ బఠించు నేఁడదియె రేపెందేఁ బఠించున్ వెసన్. 58

క. చదరంగము ముఖ్యమ్ముగఁ, జదువుపసర్జనము గాఁగ సాగించుచుఁ దన్
వదలని కవితాకన్యకు, నెద నొసఁగి తదనుభవమున నించుక మెలఁగున్. 59

తే. గీ. అట్టు లొక మూఁడుమాసము లరిగెఁగాని
మొదలిడిన పాత్ర మది తుదముట్టదయ్యెఁ
గాని చదరంగమున నేర్పుఁ గవనధోర
ణియును బ్రబలించె వ్యాసంగనియతి కతన. ౬౦

క. కవితాధోరణి గల మన, కు విద్య యిఁక నేటికనుచుఁ గొండొక గర్వం
బు వహించి యింటికిఁ జనఁ, గ వచ్చె బుధుఁ డంతఁ దనదు కాల మ్మగుటన్.

సర్వజిత్ సం॥ వైశాఖ బ ౧౩ మొ॥ సర్వధారి సం॥ అశ్వయుజ బ ౧౩ వ॥

—: బుధాంతరము :—

తే. గీ. అంత కొక్కింత పూర్వమ యనుసరించె
దక్షిణాక్షికి నించుకంత యగు వ్యాధి
దానికిఁ జికిత్సయును గవిత్వంపుఁ గృషియు
నెలమిమైఁ జేయుచును నితఁ డింట నుండి. ౬౧

క. యానాపు వేంకటేశుని, పై నొక శతకంబు చెప్పఁ బ్రారంభింపం
గా నందుఁ గొంద ఱొప్పుల, నేనియుఁ దప్పులని పల్కి రీర్ష్యాన్వితులై. ౬౨

తే. గీ. సంస్కృతసమాసగతమగు సంధిగుఱిచి
వారడుగ నాంధ్రమందలి వ్యాకరణము
దక్క నీతఁ డెఱుఁగనికతమున దాని
కుత్తరము చెప్పనేరక యూరకుండె. ౬౩

క. అది యొప్పని తా నెఱిఁగియు, సదుత్తరము చెప్పలేమి సభ నవమానం
బొదవినకారణమున మది, యుదయించెన్ బాణినీయ మొప్పఁగఁ జదువన్.

తే. గీ. ఇట్లు వ్యాకరణాధ్యయ నేచ్ఛఁ గాశి
కేగ సంకల్పమునుజేసి యించుకేని
ధనమును సహాయమును లేమి మనమునందు
నొక్క భంగిని యోజించుచున్నయంత. ౬౪

క. తనయీడు బాలుఁ డొక్కఁడు, తనవలె విద్యార్థియగుచుఁ దాఁ గాశికి నే
గను నిశ్చయించికొని మం, తనమునఁ దనుఁ గాంచి "వచ్చెదవె? నీవు"నన్.

తే. గీ. "వచ్చెదనుగాని చేత ద్రవ్యంబు లేమి
సంశయించెద" నావుడు "సంశయింప

నేల? ద్రవ్యంబు నేఁ దెత్తు నింటనుండి
కట్టుగుడ్డలతో నీవు కదలిరమ్ము." 68

క. వావుడు వెడలిచనుటకై, భావమ్మున నిశ్చయించి పదపడి "నేత్రం
బేవిధమున నుండఁగఁ జను, నేవిధి యుక్త" మని యెంచి యేగకయుండెన్.

తే. గీ. అంత నతఁ డేగెఁ బిదప నయ్యక్షిరోగ
మపనయింపఁగ నెన్నేని యంజనములు
సంతరించిన నది యిసుమంతయైనఁ
దగ్గ దది యేమి గ్రహచారదశయొ కాని. 70

తే. గీ. అంత వేఱొక్కరుఁడు మిత్రుఁ డన్యదేశ
సంచరణశీలుఁ డత్యంతచంచలుండు
స్వకటకనివాసి "కాశికిఁ జనియుఁ జదివి
కొందమే? మన" మని తన్నుఁ గూర్చి పలికె. 71

క. అన "నక్షిరోగ మిది హెచ్చును దగ్గను లేక యొక్కచొప్పున నుండన్
జని చదివికొనుటె యుక్తం", బని తా మది నిశ్చయించి యతని కిట్లనున్.

క. "ఏను వచ్చెద ద్రవ్యము, లేని మనము కాశి కేగలే" మనుటయు "నం
దేనియు సంపాదింపం, గా నగు మార్గమున నంత గావలసినదో." 73

క. అన నీకొని కొండొక దిన, మున మును బలెఁ "గాజులూరు పోయెద" నని యిం
టను జెప్పి మిత్రుఁడును వెం, టను రాఁ బయనమ్మునకుఁ గడంగి కడంకన్.

తే. గీ. కాజులూరి కొంగిం బోయి "కన్న కుమరు
దనుక రాఁ డిఁక" దని చెప్పి తనదు నిఖిల
వస్తువులు పుచ్చికొని యడ్డ బయలు వెడలి
త్రోవలో నున్న మిత్రునితోడఁ గలిసె. 75

తే. గీ. గొల్లపూడి సత్రమ్మునకుం జని రాగి
నాఁటి మధ్యాహ్నమున భోజనం బొనర్పఁ;
గల యొక శతంబు మార్జాలములు తదన్న
భక్షణంబున మిక్కిలి బలిసి యచట. 76

క. ఆ రాత్రి కాకపురి, తెల, వారుపిదపఁ బీతపురము, పైరాత్రికిన్
జోరు లనేకులు గల రను, కీర్తిగల కత్తిపూడికిం జని పిదపన్. 77

తే. గీ. అచటి కొక్కింత దూరమ యని తలంచి
యన్నవరపు సత్రమునకు నరిగి భుక్తి
సలిపి యప్పుడ శకటంబు సాయ మొదవ
బయలు వెడలి నిశీథసమయమునందు 78.

క. మఱునాఁ డుదయమ్మునకుఁ జ, నిరి తుని, యట భుక్తి సలిపి నీరజబంధుం
డరిగెడి కాలమ్మునకున్, సరిగాఁ జని నక్కపల్లె సత్రమ్మునకున్. 79.

క. అట భుక్తిం గొని నిశి న, చ్చోటు వీడి శకటము నెక్కి సూర్యోదయము
ప్పటి కొగి నెలమంచిలి కే, గుటయున్ గ్రహణంపుదిన మగుట నాఁ డచటన్

తే. గీ. కడపి మఱునాఁటి మధ్యాహ్నకాలమునకు
నరిగి ఖాసీముకోటయం దన్నసత్రి
మందు భుజియించి వెడలి సూర్యాస్తమయము
కాకమున్న యనకపల్లెఁ గాంచి యచట. 81.

తే. గీ. రాత్రిదనుక వసించి సత్రమునఁ గుడిచి
తత్క్షణమ లేచి యొకకొంత దవ్వు నడిచి
శకట మొం డెక్కి యుదయంపు సమయమునకుఁ
జాలి నేగిరి వైశాఖ పట్టణంబు. 82.

తే. గీ. ఏడు నూతుల వీధిని నెసఁగు సత్ర
మందు మధ్యాహ్నభోజన మాచరించి
రకట! యేమనవచ్చు నాయన్నసుఖము
మాషసూపంబు, దుర్గంధమయము నేయి. 83.

తే. గీ. అంతఁ దో నరుదెంచినయట్టి మిత్రుఁ
డిట్టులను "బైని రాఁజాల నేను, నాదు
దేహమున రుజ జనియించెఁ, దిరిగిపోయి
యాత్మదేశమ్మునన విద్య నభ్యసింతు. 84.

క. కాయమ్ము గలిగె నేని యు, పాయమ్మున విద్యఁ బడయవచ్చు నది చెడం
జేయునది లే" దనుడు నితఁ, డాయన కిట్టులను వెన్క కరుగఁగలేమిన్

క. ఇలు వెడలి వచ్చితిమి యి, ట్టు లేనియున్ విద్దె గొని తటుకున స్వదేశ
స్థలకడ కరుగుట తగుఁగా, కల "పుల్లయ వేమవరము" యను నిటు చనినన్.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను 'నర్థమొకింతయుఁ జేత లేదు, పైఁ
జనినకొలంది సత్రములుఁ జాపడులున్ మఱి లేవు భావయున్
మనయది కాదు నే నిఁక శ్రమమ్మొన కోరువఁజాల నిట్టి లిం
డిని దినుచుంటి మేనియుఁ గడిందిరుజల్ జనియింపకుండునే? 87

తే. గీ. మనకు దిక్కెవ్వ రిచట నామాట వినుము
వైలు మనదేశమున కిఁక రాఁగల నొక
కొంత కాలమ్మునకు నష్ట సంతసమున
నేగవచ్చును గాశి కొక్కింతలోన. 88

తే. గీ. అంతదనుక స్వదేశమ్మునందు చదివి
కొనఁగఁదగుఁ జెప్పఁగలిగిన గురువరేణ్యు
లెంద రేనియుఁ గాశికి నెక్కుడుగఁ గ
లారు మన మండలమున నెల్లరెడలందు. 89

తే. గీ. అని యొప్పించి యచట భో
జన మొనరిచి, మొదలనుండి సహచరుఁ డగుచున్
జనుదెంచు ముసలి కోమటిఁ
గనుఁగొని యిటు లనియెఁ గరుణ గడలుకొనంగన్. 90

చ. "మము నల కత్తెపూడిదరి మార్గమునం గనుగొంటి నీవు స
త్తముఁడవు స్నేహపాత్రుఁడవు తద్దయు వృద్ధుఁడ వేల? నీకుటుం
బము విడనాడి యిక్కరణి బాములు చెందెదు కాశి యెడ! నీ
గమన మదేడ! చేత నొక కాసును లే కిటు లేగ దీపయిన్. 91

క. వెనుకకు రమ్మన నా వృ, ద్ధను "నే నెట్లేని గాశి కరిగెదఁ, గాదే
న్నను దారిఁ బ్రాణమోచన, మొనరించెద నొండె, వెనుక కొగి రా సఖుడా"

క. అన 'నీకర్మం' బని వా, నిని సవతియుఁ బ్రోలు విడిచి సెట్టిన దేశ
మ్మునకుం జనుతలఁపున రయ, మున నిరువురు బయలు వెడలి పొగి రాతిరిన్.

క. పదునాల్గవ క్రోశమ్మునఁ, బొదలెడి ఖాసీవకోటపుర చేరిరి; యిం
త దూరమ్మగ నడిచిరో వా, రది యెటులుఁగొ కింతయేని యూహించినందున్.

క. జాముప్పర రాతిరికి, ద్గామగతి నచటికి రె తత్సత్రమునం
దాపెయి శిష్టాన్నమ్మును, దాము భుజించి యిటు లవుఁగదా పూర్వాన్. 93

తే. గీ. అట్టు లభ్యవహారంబు నాచరించి
శకట మొం డెక్కి తెలవారు సమయమునకు
మరల నెలమంచిలికి వచ్చి దురము దనర
నట వెడలి నక్కపల్లెకు నరిగి యచట. 96

తే. గీ. ఎలమి మాధ్యాహ్నిక మొనర్చి యేగి రాత్రి
తుని ప్రవేశించి మఱునాఁడు తోయజాప్తు
పొడుపునకు లేచి రయముగ నడిచి యన్న
వరము యామద్వయం బగువఱకుఁ జేరి. 97

తే. గీ. సత్రముల కెల్ల నుత్తమసత్రమైన
యచటఁ దృప్తిగ భుజియించి యంత లేచి
కత్తిపూడికి వచ్చి చక్కఁగను రాత్రి
యచటి సత్రమ్మునను భుక్తి నాచరించి. 98

తే. గీ. ప్రొద్దుటను లేచి పీఠికాపురికిఁ బోయి
యంత స్వస్థతఁ జెంది యొక్కింత యచట
విద్య చెప్పెడి యొజ్జల వెదకుటయును
వ్యాకరణమును జెప్పెడివారు లేరు. 99

క. ఒక మెఱుకగలుగు వైష్ణవుఁ, డొకఁ డటఁ గన్పట్టి "విద్య నొందఁగ మీ కి
చ్ఛ కలదయేనియు జామ, ర్లకోటఁ జనుఁ డచట వ్యాకరణలబ్ధి యగున్.

క. ప్రతివాది భయంకర ం, శతిలకుఁ, డతిశాంతమూర్తి శాబ్దికుఁ డుద్య
న్మతి రాఘవాచార్యుఁ డటఁ, బ్రతతికిఁ బాఠములు సెప్పు నహరహ మెలమిన్."

చ. అనవుడు సంతసించి జన్మప్రదుఁ డగ్రింకకమున్న యప్పురిన్
జని కని మ్రొక్కి "మీఁకు యశమ్ము కడున్ విని యిల్లు విడి యు
య్యాన నిట కేగుదెంచితిని వ్యాకరణంబు పఠించు నిచ్ఛ" నాఁ
గను మహనీయుఁ డవ్విబుధకాంతుఁ డొకించుక నవ్వి యిట్లనెన్. 102

తే. గీ. "ఏమి చదివితి విఱి? కెద్ది వాస?"
మనుడు "యామ కాపుర మనఘ! యీతఁ
డాంగ్లమును న్యసించె; నా కడి యటుండ
మేఘ సందేశవన సామ మిగులు కలదు." 103

క. అను పలుకు లచటి శిష్యులు, విని నవ్విరి; యార్యుఁ 'డెట్టి విధమున మీకున్
జను వ్యాకరణము చదువఁగఁ బనిగొనవలెఁ బంచకావ్యపఠనమ్మునకున్ 104

క. అని 'నీకు నొక్క భంగిని, జను మొదలిడఁ గావ్య మనెడి శబ్దము లొలుగఁగ
తని కేటు మొదలిడనగు నె, వ్వనికేనియు సులభమగు నిక వ్యాకరణం బనన్.

చ. కవిత యొకింత తెల్లునఁ దగన్ రచియింపఁగ నేర్చు, మక్కవి
త్వవిధికి ముఖ్యమౌ కతన వ్యాకరణమ్మది మాకుఁ గావలెన్
దవిలి పఠింతు మెట్లయినఁ దత్పరులై కరుణాంబుధీ సదా
భవమున శబ్దశాస్త్రమును బాఠము చెప్పఁ దనంగ నాతఁడున్. 106

తే. గీ. "కావ్యపాఠమ్ముతోడ వ్యాకరణపాఠ
మును గలిపి చెప్పికొనుఁడు, రేపు మొదలిడెద;
భుక్తి కీయూరఁ గష్టము, పోయి దానిఁ
జూచికొం" డన, "సెల" వనిలేచి యచ్చోటు 107

తే. గీ. విడిచి యిల్లిలు గ్రుమ్మరి విసివి యొకట
నాఁటిరాతిరి దిని మఱునాఁడు పాఠ
మును మొదలువెట్టి బసకేగ మనకు నిచట
భుక్తి ప్రతిదినమును నెట్లు పొసఁగునొక్కొ? 108

తే. గీ. అనుచు నాలోచనము సేయ నచటి వారి
నింటి బ్రాహ్మణుఁ డిట్లను 'నింత యేల?
వారములు మీకు నీయూరఁ జాలు దొరకు
గాన మాధుకరమునకుఁ గడఁగు డొప్పు. 109

తే. గీ. ఇంచుమించుగ నొకశత మిచట విప్ర
గృహము లున్నవి, చక్కని సృష్టి యొసఁగు
చదువుకొనువారలకు; బ్రాహ్మణాగ్రజులైన
మీకు నిది యెట్లు తప్పగు మేలు గాక.' 110

క. మాయింటనె వసియింపుఁడు, నేయియు మజ్జిగయు నిప్పుడే నిచ్చెదను
సాయంకాలముఁ బవలును, బాయక చదివికొని బాగుపడుఁ డనుచు నెలమిన్.

క. అన నిప్పని యేవిధమున, నొనరింతు నటంచు నీతఁ డొక్కింత మన
మ్మునఁ దలపోయుచునుండం, గను మిత్రుం డిట్లు పల్కెఁ గార్యము పొసఁగన్.

క. "చదువేని మానుకోవలె, నదియే నొనరింపవలయు నిఁక నిర్వ్యాజ వే
తోదవ దుపాయము నీవిటు, లెద నింతగఁ జింతసేయు టేమిటికి సఖా! 113

ఆ వె. ఏన మాధుకరము నెత్తుచు నొకకొన్ని
నాళ్లు నీకు నాకు నడుపువాఁడ
వివర మెఱిఁగి పిదప "భవతి భిక్షాం దేహి"
యనుచు బయలుదేర మదియు మొదలు." 114

క. అన "నభిమానమ్మునఁ గా, దనఘా యెటు జోలెఁ గట్టనగునో? యెటు ప
ట్టనగునొ? యను సంశయమున, మన మప్రతిపత్తివార్థిమగ్నంబయ్యెన్.

ఆ వె. మార్గదర్శివగుచు మన్నించెదేని నే
నవులఁ జేయనేర్తు" ననుడు నతఁడు
జోలెగట్టి చంకఁజొనిపి "భిక్షాం దేహి"
యనుచు బయలువెడలె నమలుఁ డగుచు. 116

చ. పొలుపగు నీరుకావిగల పుట్టము గట్టి విభూతిఁ బూసి యా
వలిమల యల్లుఁడో! యనెడి భ్రాంతి గనుంగొనువారి కబ్బ ని
ల్లిలుఁ జనుచుండె నాతఁ, డితఁ డించుక దవ్వున వక్త్రిమందు న
వ్వొలయఁగఁ జూచుచుం జనె "నహో! యితఁ డెన్నఁడు నేర్చె" నంచొగిన్.

ఉ. చిన్నతనమ్మునుండి కడుఁ జిన్నెలు వన్నె లెసంగ బోగపుం
గన్నెల యిండ్ల కేగుటయు గారముగా గృహసీమ నుంటయున్
మున్నరకంపుఁ జెయ్వులకు ముందఱికా లగుచుంటయుం గదా,
యెన్నఁడు వీఁ డొనర్చపను; లిప్పని యెప్పుడు నేర్చియుంచెనో! 118

క. అని దేశాటన మొనరుచు, జనునకు సకలకృతులందుఁ జాతురిదగు వీఁ
డెనిమిదవ యేఁడు మొదలె, ప్పనియొ మిష వెట్టి చేయుఁ బరవాసంబున్. 119

ఆ. వె. దాన వీని కింత ధైర్యంబు గలిగె నం, చాత్మ సంతసించి యతనివెంట
కొంతదనుక నేగి కొండొక యారీతి, దెలిసి మున్న బసకుఁ దిరిగి వచ్చె.

క. ఒకపార నన్నము మఱియుం, కొకపార నూపంబు నింక నొకపారఁ గూరల్
చికిబికిగా కొప్పెడి జో, లె కరమ్మునఁ దాల్చి నెచ్చెలియు వచ్చె నొగిన్.

ఆ. వె. వచ్చుటయును నింటివార లన్నాదిక
ముంచికొనఁగఁ దగిన మంచిచోటు

చూప నిరువు (?) చట సొంపుగ భుజియించి
వేడ్క మీఱ నొకట విశ్రమించి. 122

తే. గీ. పరిక్రుతచర్యకు నక్కజంపడుచుఁ బట్టి
రాని నగవున బాష్పసాంద్రదృశు లగుచుఁ
గొంతవడి గడ్పుచున్నంత మంతనమున
నాతఁ డీతని కిట్లను నాస్థ యొసఁగ. 123

వ. చిఱుదిండి నీకు నాకును, దఱచుగ నభ్యాస మది యొసవు [illegible] ట్టిటి? నొ-
క్కఱకాసైనను మనయెడ, నరయంగా లేద, దక్షుఁ [illegible]

ఆ. వె. కాకినాఁడయందుఁ గలదు మాతోఁబుట్టు
వచటి కరిగి యుంచుకంత ద్రవ్య
మెట్టులేని దత్తు నిప్పుడ వెడలి [illegible]
హృదయమునకు వత్తు నుండు మిచట. 125

వ. అని చెప్పి మిత్రుఁ డరుగుట, యును దానొక్కఁడుఁడ యచట నుం[illegible]
ద్యానఘుఁడు మఱునటి యుదయ, మ్మునకుఁ రాఁడయ్యె, నెంత [illegible]
[illegible]! 126

తే. గీ మాధుకర వేళవఱకును మాటిమాటి
కతనిరాక నిరీక్షించి యంత జోలె
గట్టికొని ద్విజగృహములు గలయఁదిరిగెఁ;
దనకుఁ దాఁగాక తగునె యితరుల యాశ? 127

తే. గీ. అట్లు మాధుకరవృత్తి నాశ్రయించి
తనకు వేఱొక్కరుఁడు సహాధ్యాయి గాఁగఁ
జదివె నొక మూఁడుమాసముల్ శ్రద్ధ గలిగి
భారవియు లఘుకౌముది పాఠములుగ. 128

తే. గీ. మాధుకరవృత్తికన్నను మంచివృత్తి
చదివికొను బాలురకు లేద, సత్య మిదియుం
వినయ మొదవు బుద్ధియుఁ గడు సునిశితమగు
నేటజరుగు విద్దెయు నొకపూట జరుగు. 129

వ. సితపక్షద్వాదశికి న, సితపక్షద్వాదశికిని సెలవుంగొని వే
గ తన పురమ్మునకుం జని, ప్రతిపత్పరతిథికి వచ్చుఁ బాఠమ్మునకున్. 130

ఉ. భారవి మూఁడు సర్గలును వ్యాకరణమ్మునఁ బంచసంధు లిం
పారఁ బఠించునప్పటికి నక్షికిఁ బూర్వపువ్యాధికొంత హె
చ్చై రసభంగముంగొలిపి యచ్చోటు వీడఁగఁజేసె; నేరికే
నారయ నేటిసంపద లనంతదురంతమహాంతరాయముల్. 132

తే. గీ. అచట నుండియు నితఁ డంజనాదికములఁ
గంటి కుపశాంతి నొనరించుఁగాని పథ్య
పానములు క్రమరీతిని బరిఢవిల్ల
కునికి హెచ్చయ్యె గ్రహచారయుక్తిఁజేసి. 133

క. పదపడి యితఁ డా గ్రామము, వదలి పురమ్మునకు వచ్చి బహ్వంజనముల్
మెదిపి యిడిన నారోగము, తుదముట్టక హెచ్చుతగ్గు దొడరకయుండెన్.

తే. గీ. ఊరి కొక రెండుకోసుల దూరమందుఁ
గలదు పిల్లంక యనియెడి గ్రామ,మందుఁ
గలఁడు వైఖానసుఁడు లఘుకౌముదిని న
యమ్ముమైఁ జెప్పఁదగు ననంతార్యఘనుఁడు. 134

తే. గీ. అప్పుడప్పు డాయూరికి నరిగి రేయి
యచట వసియించి పాఠ మయ్యనఘునొద్దఁ
జాలినంతయుఁ గైకొని సరసిజాప్తు
నుదయమున లేచి తనయూరి కోలిఁ జేరు. 135

ఆ. వె. పల్లెపాలె మనెడి పల్లెయు నొక క్రోశ
మందుఁ గలదు సూరయాహ్వయుండు
సాహితీఘనుండు చతురుండు మధునపం
తులకులోద్భవుండు గలఁ డచటను. 136

ఆ. వె. అచటి కప్పుడప్పు డరిగి భారవికావ్య
మందుఁ దక్కుసర్గ లయ్యనఘుని
యొద్దఁ జదువుచుండు సూరకయుంటక
లార్థి కెందుఁ దగదటంచు నెంచి. 137

క. క్షణమును వృథసేయక ల, క్షణసంగతులుఁ బురాణగాథలు దగ వీ
క్షణమాచరించు; "క్షణశః, కణశశ్చైవ" యని చెప్పఁగా విందుమకా! 138

తే. గీ. ఇట్టు లోకమూఁడు మాసమ్ము లింటనుండి
భారవి సమాప్తినొనరించెఁ, బఠనసేయ
మొదలిడిరయె మాఘము లఘుకౌముదియు, నుఱియుఁ
గొండొక పఠించెఁ,గొంత తెల్గును గ్రహించె. 139

తే. గీ. విద్యకన్నను నెక్కుడు వేగమలర
నక్షిరోగంబు దా నంత నతిశయించె
నేమి సెప్పుదు దురవస్థ యెంతరోని
పగలు పగలయ్యె, నిసి తన బంధువయ్యె. 140

తే. గీ. ఎన్ని కాటుక లిడిన నొక్కింతకేని
తగ్గ, దెచ్చు నదెట్టి దుర్దశయొ! "శాస్త్ర
జనులకేనియు నిది వల" దనుచు దాని
ననుభవించుచు గృహమున నట్టె యుండె. 141

తే. గీ. అట్టు లొక పక్ష మయ్యార్తి ననుభవించి
యరిది యియ్యది శమియించు టని తలంచి
యాత్మ నిశ్చల మొనరించి యతివిరక్తిఁ
గాంచి విద్యాభ్యసనమునఁ గాంక్షనించి. 142

క. ఒక కన్ను వోయినను నే, నొక కంటను [illegible] నా కన్నును [illegible]
[illegible] కడున్ వందురు గుర్తింగ, తికిఁ దుల్యము [illegible].

తే. గీ. అనుచుఁ దన పిన్నముత్తాత యగు నృసింహ
కవివరుఁడు లిఖియించిన గ్రంథములను
వెదకి సిద్ధాంతకౌముది వెలికిఁ దీసి
విద్యకై యొటకేనియు వెడలనెంచి. 144

శా. కాశీపండితుఁడై కృపాఘుఁడయి పర్యాప్తి [illegible]
యాశీర్వాదముమాత్ర శిష్యులను విద్యాసంపన్నులన్ జేయు మే
వైశద్యమ్మునఁ బొల్చు చర్లకులజున్ బ్రహ్మాయ్యశాస్త్రిన్ గళా
రాశిన్ శ్రీకడియొద్ద వాసుగుగుఁ జేరంబోదు విద్యార్థినై. 145

తే. గీ. సంతతాన్న ప్రపాత యాశాస్త్రి నేత
కాశికాపట్టణమునుండి కదలి దేశ

మునకు నింతకుమున్న వచ్చెనని వింటి
ననుచుఁ జనె నమ్మహాభాగు నరయఁబాంతె. 14

క. ఒకకంటఁ జూచుచును వే, ఱొక కంటికి గుడ్డ కట్టి యూరు విడిచి యి
న్నక యేగఁదొడఁగెఁ గనువా, రికిఁ దాఁ గవియగుటఁ దెల్పురీతి నతఁ డొగిన్.

తే. గీ. కుతపవేళకు నాఁడల కోటిపల్లె
సత్రమున కేగుటయును నచ్చట ద్విజుం డొ
కండు తన దురవస్థను గాంచి విదిత
సకలవృత్తాంతుఁడై పల్కె సదయుఁ డగుచు. 14

ఆ. వె. "పాలకొల్లునొద్దఁ బరిఢవిల్లెడిఁ జింత
పట్టు నాఁగ నొక్క పల్లె దానఁ
గలఁడు నేఁతకాఁ డొకండు, నేత్రంపు వై
ద్యమ్ము వాని సొమ్ము తథ్యముగను. 14

తే. గీ. అచటి కేగితివేని యీవ్యాధి కుదురు
నిపుడు చదివికొనుటకు నీవేగు టుడుగు"
మనుడు "మంచిది"యని తన యాద్యవాస
మునకుఁ గడియమ్మునకు నల్లఁ జనెడునంత. 15

తే. గీ. "వెదకఁబోవు తీగ" యనెడి విధము దోప
నచటఁ గన్పట్టె శిష్యసంఘాన్వితుండు
బ్రహ్మవిద్వద్వరుండు శుభప్రదుండు
శాంతిగుణభూషణుండు విస్తారయశుఁడు. 151

క. కని యమ్మహాత్ముఁ జెన్నిధి, గను వేద విధమునఁ బొంగి కడుభక్తిని మ్రొ
క్కి నిలిచి బందుగులైనక, తనఁ దా నిటు వల్కెఁ జనవు దైవారంగన్.

క. మీయొద్దఁ జదివికొనుటకు, నై యేఁ జనుదెంచుచుంటి నస్మదదృష్టి
శ్రీ యెట్టిదొ త్రోవన భవ, దీయంబగు దర్శనంబు దీర్చె శకునముగన్. 152

క. అనవుడు "మఖ్యమ్మగ ర", మ్మనియును "నీకీడుజోడునై తిరుపతి నాఁ
జను విద్యార్థియొకఁడు మొ,న్ననె కౌముది మొదలువెట్టె" ననియుఁ వచించెన్.

చ. అనవుడు "నక్షిరోగమున కంజనమిచ్చెడి యూరు రేపు నేఁ
జని తమదర్శనమ్మునకుఁ జయ్యన వచ్చెద మీరు నిప్పు డే

గుసెడల కేగి యింటికడకుం జనునప్పటి కించుమించుగా"
నని యితఁ డాజ్ఞగైకొని రయమ్మున నయ్యెడ కేగ నేగినన్. 155

క. ఆయూరి కరణ మతిసదు, పాయము తన కాచరించి యధ్యాత్మపు రా
మాయణమును దా నర్థ, శ్రీ యుతముగఁ జెప్ప వినిరి జెవులారంగన్.

క. ఆయూరి గేస్తు లెల్లరు, హాయిగను బురాణగాధ లాలించుచుఁ దన్
బాయక గౌరవ మెలమిం, జేయఁగ నక్షికిఁ జికిత్స సిద్ధించె నటన్. 157

క. ఆసాలెవెజ్జు తొలిఁ దాఁ, జేసినపున్నెం బదే మొ! సేవింతురు త
ద్వాసగృహమువాఁకిలి ను, శ్రీ సంయుతు లెందఱొని గృహాయజమానుల్.

ఆ. వె. తనదు మేనయత్త తన కుపచారంబు
సంతరింప సకలజనులు గొలువ
నక్షి కంతకంత కారోగ్య మొదవంగ
మండె నీతఁ డచట రెండు నెలలు. 159

క. అటు లుండియు విద్యాలం, పటమతి యగుకతనఁ గవనపాటవ మది హె
చ్చుటకై మున్పటి యల వేం, కటేశు శతకంబు పూర్తికై దొరఁకొనియెన్

క. ప్రతిదినము పురాణపుసం, గతి గలుగుటఁజేసి హెచ్చుగా శ్రోతృజన
శ్రుతిపేయముగాఁ జదివెడి, గతి యలవడెఁ బూర్వసుకృతకారణముగుచున్.

చ. కనిరెసఁగం బురాణము నఖండగతిన్ వచియించు సేరు పిం
పెసఁగఁగ నింతకున్ మును పె యేర్పడియుండెను గాని సిగ్గువీ
లొసఁగమిఁ జెప్పఁగాఁదొడఁ డొక్కడ నేనియుఁ, దన్నెఱుంగువా
రసదగుటన్ భయం బుడిగి యర్మిలిఁ జెప్పఁదొడంగె నియ్యెడన్. 162

ఉ. అంతకు నేత్రరోగ మది యంజనపాటవహేతుకంబుగా
శాంతికి వచ్చెఁ, బిమ్మట వెసన్ దనయూరికిఁ బోయి జాల మా
వంతయు నేనిఁ జేయక కలాభ్యసనాదరుఁడై కడిద్ద ని
శ్చింతగ నేగి బ్రహ్మగురుశేఖరుఁ జేరి తదీయసన్నిధిన్. 163

తే. గీ. చదువు బాలురయం దెల్లఁ జటులబుద్ధి
శాలియగు వల్ల తిర్పతిశాస్త్రి తనకుఁ
దగిన సహపాఠి గాఁగ శ్రద్ధయును బుద్ధి
గలిగి కౌముదిఁ జదువ మొదలిడె నచట. 164

క. ఆవిద్వాంసుఁడు గృహమున, నే వీరల కెల్ల నన్నమిడుచున్ విద్దెన్
శ్రీవిలసిల్లఁగఁ జెప్పె న, హా! వింటిమె యిట్టి గురువు లుండుట యెందున్!

క. ఘనుఁడైన యమ్మహాత్ముని, ననయము సేవించుచును మహామైత్రి యొనం
గను నిర్వురు వ్యాకరణం, బును జదివిరి బుద్ధిపటిమ పొంపిరివోవన్. 166

శా. ప్రేమం బొల్చెడి యిర్వురం దతఁడు దా వెల్నాఁటివాఁ, డితఁ డా
రామద్రావిడశాఖవాఁడు, మఱి తద్గ్రామంబు జల్లాఖ్యమా
సీమన్ బొల్చెడి యెండగం, డితఁడు తత్సీమేతరంబైన యా
నామన్ గ్రామమువాఁడు, దైవ మెటు సంధానంబు గల్పించెనో! 167

తే. గీ. ఆతఁడు దివాకరాన్వయశీతరోచి;
యాతఁడో, చెళ్లపిళ్ల విఖ్యాతకులుఁడు;
తిరుపతి యతండు, వెంకటేశ్వరుఁ డితండు;
వయసు బుద్ధియు నొక్కటై వఱలుచుండు. 168

చ. నయముఁ గులమ్ము రూపము మనమ్ము గుణమ్ము సమమ్ముగా సహా
ధ్యయనమొనర్చుచున్ జగము దమ్మనిశమ్ము నుతింప నెవ్వరే
నియుఁ దమఁ జూచి సంతసము నెమ్మదినూనఁ జరించుచుండు రీ
యయులకు లేదు భేద మరయంగఁ గుటుంబములందుఁ దక్కినన్. 169

ఆ. వె. "అడవియుసిరికాయ యల సముద్రపుటుప్పు"
గలియురీతి మైత్రిగలిగి వీర
లచటఁ జదువుచుండి; రంతట వచ్చె గ
ణేశ్వరోత్సవంబు లెనయు చవుతి. 170

సీ. "రహిఁ గణేశ్వరనవరాత్రముల్ పచరించు విద్యార్థులకు విద్య వృద్ధిచెందు
ననుచు దేశికుఁడు దా నానతిచ్చిన విని తక్కు సతీర్థు లందఱిని గలిపి
కొని యిర్వురును ద్రవ్యమును నార్జనము సేయఁగా మదినెంచి లక్కవరమనెడి
గ్రామమ్మునకు నేగి కలిమిమై నలరెడి కోమటిగేస్తులఁ గొందఱిఁ గని

తే. గీ. కవితచేతఁ బురాణాదికమున వారి
మిగుల నలరించి ధనమును దగ గ్రహించి
వచ్చి యుత్సవమును గురువైభవమునఁ
జేసి యొప్పటిగతి విద్దె చెందుచుండి. 171

సీ. పదపడి గ్రంథసంపాదనమ్మునకునై రాజమహేంద్రివరమ్ముఁ గాకి
నాఁడయుఁ జని,మహోన్నతులఁ బ్లీడర్ల వైశ్యాగ్రణులను గాంచి, యంచితగతి
బంధచిత్రకవిత్వపద్ధతులను వారి మెప్పించి తమకు వారిచ్చు ధనము
చేత గ్రంథార్జనచేసి యల్లన గురుసన్నిధిఁ జేరి యచ్చంపు బత్తి

తే. గీ. విద్య గఱచుచు సతతాభివృద్ధి దనర
నమితనిర్వ్యాజగురుకరుణాఢ్యు లగుచు
నలరునంతట వచ్చెఁ గేత్వంతరంబు
తత్ఫలం బివ్విధమ్మునఁ దనరె నెలమి. 172

సర్వధారి సం॥ ఆశ్వయుజ బ ౧౩ మొదలు విరోధి సం॥ వైశాఖ బ ౧౩ వఱకు

—: కే త్వం త ర ము :—

తే. గీ. అప్పుడప్పుడు గురువరుఁ డచటచటి
కరుచుండెడికతన దేశాటనంబు
నెడతెగక విద్య జరుగుట యించుకంత
కవనకారణమున ధనాకర్షణంబు. 173

విరోధి సం॥ వైశాఖ బ ౧౩ మొదలు వికృతి సం॥ పుష్య బ ౧౩ పఱకును

—: శు క్రాం త ర ము :—

తే. గీ. పిదపఁ గవి వచ్చి తనదగు పేరు సార్థ
కత్వము వహింప విద్దెనుఁ గాంతి నొసఁగి
యాంధ్రకవనమ్మకన్న నత్యధికముగను
సంస్కృతకవిత్వమున బుద్ధి సంఘటించె. 174

క. తనలోన మానసఫల్కుము, చనుపైఁ బెండిలియొనర్చు స్వదరివ్యము కా
నును వెచ్చఁబెట్టుకుండఁగ, విని చెదఁ దద్విధ మొకింత విస్తృతఫణితిన్.

మ పరితిసంవత్సరకార్తికమ్మునను గిర్లంపూడిభూమీశుఁ డం
చితరీతిన్ దమకిచ్చు వార్షికము వాసిన్ గైకొనన్ మేటి శి
ష్యతతుల్ గొల్వఁగ బ్రహ్మపండితుఁడు తత్సంస్థానమున్ జేర్మి నే
గి తగన్ గైకొని యింటికేగుతఱిఁ జక్కంగెద్దనాపల్లెలో. 176

తే. గీ. "నూర్కలుమాష్టరు" తెపుయన్న సుతకు భర్త
కానుడుగుపులజాండు ప్రోద్ధానుయుతుఁడు

వేంకటాచలనామంబు వెలయు మహితుఁ
డేగుదెంచెను దముఁ జూడ నెంచి యటకు. 177

ఆ. వె. ఏగుదెంచి కొంత యాలని ధోరణిఁ
గాంచి బుద్ధిమత్త గలుగువాఁ డ
టంచు నిశ్చయించి యాత్మజ నీనెంచి
మంతనమునఁ జిన్నమామఁ గాంచి. 178

క. "మీ మనుమరాలి సీతని, కీ మదిఁ జనియించె నిచ్చ నితఁ డేమేనిన్
ధీమంతుఁ డగునె"? నావుడు, నామహితుం డిట్టు లనియె నల్లునితోడన్.

తే. గీ. "ఉభయభాషలఁ గవనమ్ము నొప్పఁ జెప్పు
శాస్త్రమునఁ జక్కఁగాఁ బ్రవేశంబు గలదు
బుద్ధిమంతుఁడు నైపుణి పొల్చువాఁడు
తల్లిదండ్రులు గలవాఁ డితండు మఱియు. 180

ఆ. వె. వసతి యన్నమునకు వస్త్రమ్మునకుఁ జాలి
నంతపట్టు గలదు, చింతితార్థ
మిట్టు లుండవలదె? యీయూహ కడు రమ్య"
మనుడు మామ కిట్టు లనియె నతఁడు. 181

తే. గీ. "నగల నాణెమ్ములను నిచ్చ నాకు లేదు
బొమ్మలకుఁ బెండ్లిచేసెడిపోల్కిఁ గార్య
మాచరించెద నుభయపక్షాభిమాను
లగుట మీ రీశుభముపొంటె నాఁగవలయు." 182

క. అన "నిది చెప్పఁగవలెనే", యని శిష్యుని బిలిచి "నీకు నాత్మజ నొసఁగం
గను నిశ్చయించె నీతఁడు, చనె నక్కన్నియకు నైదు సంవత్సరముల్.

ఆ. వె. పెండ్లి చేసికొనెదో? పిల్ల చిన్నది యని
సంశయించెదవో? వెసన్ స్వపురికిఁ
ద్వరగ నరిగి తల్లిదండ్రులతోడ యో
జించి వచ్చెదవో? వచింపు" మనుడు. 184

క. ఏ ననఁగ నొక్కఁడనె? మీ, మానస మెటు వచ్చు నది సమంజసమగు మీ
రే నాకుఁ దల్లిదండ్రులు, నా నమ్మహానీయుఁ డల్లునకు నిట్లనియెన్. 185

తే. గీ. రయముమై సుముహూర్తనిశ్చయము చేసి
యత్న మొనరించికొను మేను, మనుడు "మంచి"
దని యతం డేగఁ బిదప బ్రహ్మగురువరుఁడు
తాన యీశుభ మొనరింపఁదలఁచి యెలమి. 186

తే. గీ. అట జమీందారురాలు ధర్మాత్మురాలు
బుచ్చిసీతమ కెఱిఁగింపఁబోయి యచట
నెగడు పరిచారికల కధినేత్రి యగుచుఁ
బొలుచు కామాక్షి యను దాసిఁ బిలిచి యనియె, 187

ఆ. వె. "అమ్మగారియొద్ద కరిగి మా శిష్యున
కొకని కిచటఁ బెండ్లి యొదవె ననియు
మీర లీశుభంబు మేకొని చేయింప
వలయు ననియు నాదు వాక్యములుగ. 188

క. మనవియొనర్పు" మటన్నం, జనుచుం దానిట్లు లోనఁ జర్చించె ధనం
బున కింతకన్న ఫల మెం, దును దొరకదు పాత్రమనఁగ దుర్లభమకదా! 189

ఆ. వె. అమ్మయాజ్ఞ నేన యాధనంబంతయు
నిడియుఁ బెండ్లిచేసి యిందు నందు
యశము సుఖము పడయునంతటి దాననై
నెగడుదాన నిదియ సుగతి తెరువు. 190

(వివాహమునుగూర్చి కిర్లంపూడి వారిపైఁ జెప్పిన పద్యములు.)

క. శ్రీమచ్ఛుభగుణగణ, ధామా! రామాభిరామ! తతబలభీమా!
శ్రీమదినుగంటివంశో, ద్ధామార్ణవసోమ! బుచ్చితమ్మయనామా! 1

ఉ. శ్రీయినుగంటివంశవరసింధుసుధాకర! బుచ్చితమ్మయా
ఖ్యా! యరవిందసుందరముఖా! భవదీయయశోఽమృతంబు న
త్యాయతబుద్ధిఁ గ్రోలి శ్రుతు లచ్చుగ వన్ ద్వరసేయ వచ్చితిన్
నీ యురుదర్శనంబునకు నేర్పున వేడ్కలు పిచ్చలింపఁగన్.

ఉ. అంచితుఁడౌ భవజ్జనకుఁ డాదర మొప్పఁగఁ గాశిలోనఁ జె
ప్పించిన సర్వశాస్త్రములు పెంపుగ నభ్యసనంబొనర్చి రా
ణించెడి చర్లవంశవరనీరధిశారదచంద్రుని సార్థతో
ధంచితబ్రహ్మయాభిధబుధాగ్రణిశిష్యుఁడ వేంకటాఖ్యుఁడన్,

క. అని ధనవతియును ధర్మ, మ్మున బుద్ధిగలదియును నగుటఁ బోలఁతి తన మన
మ్మునఁ గృతనిశ్చయయై రా, ణిని జేరి వచించి యిట్లనియె వినయమునన్.

క. అమ్మా! యీశుభమును మీ, సొమ్మగు నా సొమ్మెసంగి సొంపగుగతి నే
నెమ్మెయిఁ జేయించెద మీ, సమ్మతియొక్కింత చూపఁజనుఁగరుణ మెయిన్.

క. నావుడు రాణియు నెంతే, భావమ్మున సంతసించి "పండితులకు నీ
వీవిధిఁ జేసెద నన్నను, నేవారును నడ్డుపెట్ట రిది మే" లనుడున్. 193

ఆ. వె. అది "మహాప్రసాద" మని వచ్చి బ్రహ్మయ
గురున కిట్టు లనియెఁ గుతుక మలర
'నమ్మ యీ శుభమ్మ నంతయు నీవు చే
యింపు మనుచు నాజ్ఞ యిచ్చె నాకు. 194

క. ధన మెంత కావలెనో మీ, యనుమతమున నేన దాని నర్పించెద న
న్నను గారవించి యీ శుభ,మును జేయింపుఁ డనగురుఁడు ముద మెసఁ దనరన్

తే. గీ. 'ఎపుడు ధర్మకార్యమ్ముల నెఱిఁగి చేయు
రాణిపరిచర్య సల్పెడి రమణి కిది య
నర్హమే? యట్లు కావింపు' మని తగియెడి
రీతి నద్దానితోఁ బల్కెఁ గృపదలిర్ప. 196

చ. పదపడి తల్లిదండ్రులకుఁ బత్రికఁ బంపిన వార లెంతయున్
ముదమున వచ్చి, రంత ధనమున్ వెనుదీయక దాసియిచ్చె; న

ఉ. ఓయినుగంటితమ్మయనృపోత్తమ! నీదు ప్రతాపతుల్యుఁగా
నాయినుగంటి నాదుభ్రమ నార! వివాహప్రసక్తిలేమిచే
నాయినుకంటె మీర లధికాఢ్యు లటంచు నుతింప నేను వ
హ్వాయినుగంటి మిమ్మను వివాహముకై దపమధ్యకాంక్షినై. 4

స్రగ్ధర

శ్రీమత్కస్తూరికాసంశ్రితవననిధిపుత్రీఘనోరోజబుద్ధిన్
దా మోహోద్రేక మింపొందఁగ నసితధరోత్తంసకూటమ్ములందున్
బ్రేమన్ గ్రీడించు లక్ష్మీప్రియుఁ డనవరతప్రీతి నేవేళ మీకున్
రామారామేభరాజద్రథతురగకళారాజితశ్రీ నొసంగున్ 5

(షరా) తత్కాలశైలిని చదువరు లెఱుంగుటకై పైపద్యము లున్నవున్న
టులు ప్రకటింపఁబడియె. సం॥ శా॥

య్యాది గొని బ్రహ్మపండితుఁ 'డహో' యని లోకులు మెచ్చఁ బెండ్లి యిం
పొదవఁగఁ జేసె, దాసి మఱియుఁ 'దరియించితి' నంచు ద్రొక్కఁగన్.

తే. గీ. ఇఁక నొకటి, పెండ్లికగు వ్యయమెల్ల దాసి
యిడియె, బసయింటియాబిడ యిద్ధచరిత
యన్నపూర్ణ తేజోమూర్తులన్వవాయ
స్నాతకవ్యయము భరించెఁ గౌతుకమున. 198

తే. గీ. మఱియు నీయన్నపూర్ణమ్మ గురుఁడు బ్రహ్మ
పండితుఁడు శిష్యవర్గము బలిసి కొలువ
నచట నున్నంతకాలమ్ము నన్నమిడుచు
భక్తిసేవించుఁ దాఁ బ్రతివత్సరంబు. 199

తే. గీ. గురువరుఁడు కాశిలో నున్నతఱిని నీపె
యాత్ర సేవింప నరిగి బ్రహ్మగురువరుని
దరిసెనమొనర్చినట్టి యా పరిచయమున
నిమ్మహాభాగ యిటు సేయు నేటనేట. 200

తే. గీ. వదపడి నివాసమున కేగె బ్రహ్మగురుఁడు
శిష్యవర్గంబు తనవెంటఁ జేరికొలువ;
మరల నొకమాసకాలము జరుగుమీఁద
వెలయు వృత్తాంత మదియును విస్తరింతు. 201

ఉ. అమ్మహనీయునింట నెల యయ్యెడునంతకు నొక్కపుట్టె బి
య్యమ్ము సుమారు వారుఁ దమదైన కుటుంబము గాక శిష్యసం
ఘమ్మతిథివ్రజమ్మును సుఖమ్ముగ భోజనమాచరింపఁ బు
ణ్యమ్మన బ్రహ్మపండితునికన్న మఱొక్కని కెన్న నున్నదే! 202

ఉ. ఉన్నది రెడ్డిసీమ, తమ కుండెడి దించుక వృత్తి, దాని కె
న్నన్నియొ యోగముల్ కుదిరెనేని ఫలించు, ఫలించు దానిలోఁ
దిన్నది గాక తా రయితు దెచ్చియొసంగు ఫలం బదెంత హో
చ్చున్నను వీరి కొక్కనెల యోపునొ, యోపదొ! సందియంబగున్. 203

క. ఆయనఘాత్ముని భార్యగ, దా! యిల్లాలనఁగ, నాఖ్యయన నేల? నిజం
బే యన్నపూర్ణ యాపెప్పు, థా యుంతురె? యట్టిపేరు తజ్ఞులు పెద్దల్.

ఉ. చెన్నఁటిచూపు చూచి యొక శిష్యుని నేనియు "నేమిరా" యటం
చు న్నిరసించి పల్కఁ, డిది చోద్యము, దేశికభార్య లిట్టి వా
రున్నది వింటిమే! మఱియు నొక్కటి, లోకులు తన్నుఁ దిట్టినన్
సన్నుతిఁజేసినన్ సమము, సాటి మఱెవ్వరు ? బ్రహ్మరాణికిన్. 205

తే. గీ. ఇంతమంది శిష్యులకును నింట భుక్తి
జరుగుగతి ధాన్య మొసఁగెడి "జల్లి" సీమ
రాచమండలమును వత్సరమున కొక్క
సారి చూడఁగ నేగు నాధీరవరుఁడు. 206

చ. అది తఱి యాట శిష్యజను లందఱు గొల్వఁగ 'సెండగండి' కిం
పొదవఁగ నేగ నయ్యెడల నుండెడి తిర్పతిశాస్త్రి(తండ్రి) బల్
పదయుఁడు వేదపారగుఁడు సజ్జనమాన్యుఁడు వేంకటావధా
ని దగ బహూకరించి కడు నెయ్యముఁ దియ్యము మిన్నుముట్టఁగన్ 207

తే. గీ. ఎదుర చని పూర్వరీతినె యొసఁగ మెసఁగ
నాత్మగృహమున నిల్ప నయ్యనఘుభార్య
శేషమయు నిందఱికిఁ దాన చేసిపెట్టు
సంతతాన్నదానపవిత్రచారుచరిత. 208

తే. గీ. అచట నుండెడికాలమం దాత్మ నుదయ
మందెఁ గాశికి నేగు నుద్యమము తత్త్వ
ణంబ వేఱొక్కరుని సహాయంబుగొనుచు
గురుని వంచించి యేగె సత్వరత దనర. 209

క. నిడమర్తిను గ్రామమునకుఁ, గడుకొని చని యచట నున్న కచ్చేరి నొ
ప్పెడి యుద్యోగస్థులలో, నడి నెఱుఁగని రామదాసు సందర్శింపన్. 210

క. చని శతఘంటాకవన, మ్మును నష్టవధాన మేను బొనరించెద నం
చును బద్యపూర్వకముగా, వినిచిన నాసభ్యులెల్ల విస్మయమయులై. 211

ఆ. వె. 'వయసు హెచ్చు లేదు, పల్కులు చూచిన
మిగుల హె' చ్చటంచు మించినతమి
సభ నొకండు నల్ప సమకట్టి విద్వాంసు
లైన వారిఁ బిలువనంపునంత. 212

క. ఎన్నఁడును జేయువారలఁ, గన్నారం జూడఁడఁట! యఖండులు సభలో
నున్నారఁట! యవధానం, బున్నెఁడు వేచ్చెనఁట! పూర్వపుణ్యము! యేమో!

క. అటు లష్టవధానంబున్, ఘటియించిన రామదాసు కడుముదమున "మీ
రెటఁ జనుచుంటి" రనిన "మే, మిటనుండి చనెదము కాశి కేర్వుర మెలమిన్.

చ. ఇపుడు వచించువాఁడ నిజ, మీయవధానవిధానమార్గ మే
నెపుడు నెఱుంగఁ; జిత్ర మిటు లేదియుఁ బన్నక యున్న నూరకే
కృపమెయి ద్రవ్య మీయరని యిట్టి యుపాయ మొనర్చినాఁడ; నిం
దపరిమితమ్ముగా దొసఁగు లయ్యెడ నయ్యెడ నుండకుండునే!" 215

తే. గీ. అనుడు నందలి పండితజనులు "దీన
దొసఁగు గన్పట్ట, దిట్టి వయసున నింత
ప్రజ్ఞ గల్గుట ప్రాగ్జన్మఫలము కాని
కాదు వేఱొండు మీకబ్బుఁగాక జయము." 216

తే. గీ. అనుచు నాశీర్వచించెడి యవసరమున
రామదాసు పళ్ళెరమున రమణ మూఁడు
పదులు రూపిక లుంచి మెప్పొదవ నిచ్చి
"చంద్రునకు నూలుపో" గని సాఁగి మ్రొక్కె. 217

మ. అవి వేడ్కం గొని "గుండుగొ" ల్లనెడి యాఖ్యం బొల్చు గ్రామమ్మునం
దవధానం బొకఁ డాచరించి యట ద్రవ్యప్రాప్తిచే మించి కొం
తవడిన్ శ్రీబెజవాడ కేగి యట వింతల్ చూచి రైలెక్కి మ్లే
చ్ఛవృతంబైన "సికింద్రబాదునకు" నిచ్చన్ బోయి యాప్రోలునన్. 218

తే. గీ. సంతతాన్నప్రదాత, పుచ్చాకులుండు
నైన లక్ష్మయ గేహమం దతిముదమునఁ
గొన్ని దినములు వసియించి కొంతద్రవ్య
మచట నార్జించి పిదపఁ బ్రయాగ కేగి. 219

తే. గీ. అటఁ ద్రివేణికాసంగమమందుఁ దాన
మాడి వైశ్యమ రైలెక్కి హర్షమెసఁగఁ
గాశి యారాతిరికిఁ జేరి యీశుకృపను
నాల్గు మాసము లట నుండి నయమెలర్ప. 220

క. వెస శ్రీసుబ్రహ్మణ్యా, ఖ్యనూరికడఁ జదువుచును సుఖమ్ముగ, గంగా
లసమానవారి మునుఁగుచు, "రస నిది స్వర్గంబ"యని కరము మదిఁగనుచున్.

తే. గీ. కాశిపయి నన్నపూర్ణపైఁ గాలభైర
వుపయి విశ్వేశుపయిని గణపతిపయిని
గంగపై సంస్కృతపుబాసఁ గడుముదమున
నష్టకమ్ము లొనర్చుచు నడరునంత. 222

క. తలిదండ్రుడు లేగి దైన్యం, బొలయన్ దను వేఁడ నొజ్జ యుత్తరమును వ్రా
సె లలిన్ దేశమ్మునకున్, సలలితగతి రమ్మటంచు సద్గురుఁడగుటన్. 223

క. ఆకమ్మభావ "మిఁక నీ, రాక యొలయదేని నిన్ను రప్పించుటకై
వే కదలి తల్లిదండ్రులు, ప్రాకటముగఁ గాశిదనుక వచ్చెద" రనుచున్. 224

క. కనుపట్టిన "నీకుఁ జనకుం, డినఁ దీర" దటంచు నెంచి నెమ్మిన్ దనతోఁ
జనుదెంచిన మిత్రుని "నీ, వును వచ్చెదె?"యన్న నతఁడు పొసఁగక పోయెన్.

తే. గీ. అంతట సహాయు లెవరేని యుబ్బపిడపఁ
జనుదుఁగాకేమి యనుచు నచ్చటన యుండు
నంత నొకకోమటి సహాయుఁడై తటస్థ
మయ్యె నతఁ డెంతయేని యోగ్యత గలాఁడు. 226

క. ఇరువురును గలిసి కాశీ, పురి విడిచి స్వదేశమునకుఁ బోవుచు మధ్యన్
బరమాత్మ జగన్నాథునిఁ, గరమున్ సేవించి యచ్చోటు గడచియుఁబిదపన్.

క. శ్రీకూర్మేశ్వరుఁ బొడఁగని, నాకాధీశాదిసేవ్యుఁడై సింహాద్రిన్
జేకొని వెలసిన దేవుని, యాకారము గాంచి మ్రొక్కి యటుపై నెలమిన్.

ఆ. వె. బయలువెడలి కొంత పయనము సాగించి
యుప్పమాక దేవు నోలిఁ గాంచి

{ బ్రి॥ శ్రీ॥ ద్రావిడ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిల వారింట పెండ్లినిగూర్చి
కాశిలో నున్నపుడు చెప్పిన శుభలేఖాశ్లోకము. }

శ్లో. మన్యబ్ధ్యంకేందువర్షే గుణగణమహితే రాధమాసే వళక్షే
పక్షే ఽనంగస్య తిథ్యా మసురగురుదినే మత్సుతాయా వివాహః
ప్రాతశ్చాభవీ బుధేంద్రా మహ ఇహ భవతాం యాచతే సన్నిధానం
శ్రీసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రీ ద్రవిడకులభవ, స్స్వాహితాగ్ని ర్వినీతః.

యచటనుండి కదలి యరుదెంచి తిరువురు
పీఠికాపురంబు చేర్చె యోసఁగ. 229

ఆ. వె. కాశి విడిచి పిదపఁ గలకత్త వచ్చెడి
దనుక రైలు, దాని దాఁటి కటక
పురికిఁ జనెడిదనుకఁ బోల్చు నౌకాయాన
మది సముద్రమందు నల్పనదుల. 230

తే. గీ. అది మొదలు కాకినాడకు నరుగువఱకు
శకట, మియ్యది మార్గంపుసరణి; దీనఁ
గలుగు దోసమ్ము లెన్నెని గలవు, వాని
విస్తరించిన గ్రంథంబు విస్తరించు. 231

ఆ. వె. వారణాసి విడిచి వచ్చినదాదిగాఁ, దనకు లోటువడిన ధనము నిచ్చి
యంతఁబోక సేవ నాచరించుచువచ్చె, వైశ్యుఁడతని మఱవవచ్చునొక్కొ.

తే. గీ. విడువలే కట్టి వైశ్యుని విడిచి పీఠి
కాపురమునుండి తనదగు కాఁపురంపు
గ్రామమున కరుదెంచినఁ గాంచి తల్లి
దండ్రు లానందభరితులై తనిసిరంత. 232

క. గంగాసంతర్పణమున, కుంగా సాక్షిటియు లేమిఁ గొండొక మదిలో
నం గాంచి కొనసీమకుఁ, బొంగారెడి వేడ్క ద్రవ్యమును నార్జింపన్.

క. చని పండితమండలికిం, గనులగు ముమ్మిడిపరంపు గ్రామమ్మన మీఁ
దను నైనాపురమునఁ గే, శనకుర్తిని నాశుకవనసామర్థ్యంబున్.

క. అవధానచ్ఛలమునఁ జూ, పి విశేషయశోర్థలాభవివశుండై తా
నవిరళరయమునఁ బూజా, ది విధుల గంగాంబఁ దనిపి తేఁకువకలిమిన్.

ఆ. వె. మరల బ్రహ్మగురుని మహితకృపామయుఁ, జేరి ధీరుఁడైన శ్రీపతిసఖుఁ
గలిసి చదువఁదొడఁగెఁ గవితావిశేషంబు, ప్రతిదినంబువృద్ధివడయుచుండ.

క. తిరుపతిశాస్త్రియుఁ దనతో, సరిగాఁ గవనమ్ము సెప్ప చతురుండై యా
పఱకుఁ బృథగ్రచనాబం, ధురుఁ డయ్యును నిపుడు కలిసి చెప్పఁదొడంగెన్.

తే. గీ. అంత నిరువురుఁ గలిసియే యఖిలములగు
గ్రంథములు సేయమొదలిడి, కన్న తల్లి

దండ్రు లొక్కరు గాకున్నఁ, దనరి రన్న
దమ్ములై విద్యయే కారణమ్ముగాఁగ. 239

చ. ఇరువురుఁ గూడియే రచన యెప్పుడుఁ జేయుదు రొక్కవేళ నొ
క్కరొకటి, యొక్క రింకొకటి కైకొని చేయుదు, రందు హెచ్చుత
గ్గొరులకుఁ గానరాక యది యొక్కరు చేసినభంగి నుండు, నొ
క్కరు రచియించిరేనియును గాఁదగు తిర్పతివేంకటీయమై. 240

తే. గీ. అంత ధాతురత్నాకర మనెడి చంపు
వొకటి మొదలిడి పాణినీయోపయోగ
మగు గతి రచించి; రాగ్రంథమందు రాము
కథ క్రమమ్ముగ ధాతువుల్ గ్రాల నలరు. 241

క. ఏతచ్చంపూరచనా, కౌతూహల మొసఁగి రచన కడముట్టకము
న్నే తరలె శుక్రుఁ డీతం, డాతతగతి మధ్యమధ్య నార్తియుఁ గొలిపెన్.

తే గీ. మఱియు నీశుక్రునంతర మరుగునపుడ
బ్రహ్మగురువరుఁ డాత్మీయపాఠశాల
ధవళగిరిపట్టణమునకుఁ దగఁగ మార్చి
కాఁపురమ్మొండె నట శిష్యగణము గొలువ. 243

క. గురువరునియొద్ద ధవళే, శ్వరమున నితఁ డుండునంతఁ జనుదెంచెన్ భా
స్కరునంతర మియ్యెడలన్, జరిగిన సంగతులు వినుతు సంక్షేపముగన్.

వికృతి సం॥ పుష్య బ ౧౩ మొ॥ ఖర॥ సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వ॥

—: రవ్యంతరము :—

తే. గీ. ధాతురత్నాకరమ్ము గొంతవడి పూర్తి
సేయుటయ కాక 'వీధి' నాఁ జిన్ని రూప
కం బొకటి రచియించుట గలిగె, విద్య
జరిగె ననుకూలముగ వీని సమయమందు. 245

ఆ. వె. శిష్యుఁడైన తనకు శిష్యులఁ గొందఱఁ, జేర్చి ప్రతిదినము న శేషభువన
కోటిమాన్యమైన గోదావరీనది, యందుఁ గూర్చె స్నాన మబ్జహితుఁడు.

ఆ. వె. మధ్యకాలమందు మరణంబు జరిగెడి, యంత వ్యాధిచేసి యదియు దాన
నుపశమింపఁజేసి యొయ్యన వెంచేసె, నంత వచ్చెఁ గుజమహాదశయును.

ఖర సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ మొ॥ మార్గశీర్ష బ॥ ౧౦వ॥

—: కుజమహాదశలో కుజాంతరము :—

తే. గీ. వీనిలో వీఁడు నష్టధనానుగతియు
శాస్త్రసంస్కారవృద్ధియు సత్కవిత్వ
వృద్ధియును వేదవిద్యాప్రవిష్టతయును
గలుగఁ గాఁజేసి తన్మధ్యకాలమందు. 248

క. తిరుపతిశాస్త్రి సహితముగఁ, బరమంబగు కాకినాఁడ పట్టణమునకున్
సురుచిరముగఁ జనఁజేసె వి, పరింతు నచ్చటి విశేషసభలు వెల్లన్. 249

క. దురితేటికులజలధిహిమ, కరుఁ డతిసుగుణాన్వితుం డఖండయశుఁడు దా
త రసపకుండు కడు వివే, కి రమణ నొప్పారు శేషగిరిరా వచటన్. 250

క. అతఁ డష్టావధానం బొకఁ, డతిముదమునఁ జేయఁజేసి యంచితగతిఁ బూ
జితులన్ జేసె నిరువురన్, వితతంబై పురిని గీర్తి వెల్లడిగాఁగన్. 251

క. బాదము వేంకటరత్నము, సాదరముగ రామశాస్త్రి యనియెడి యొక వి
ద్యాదయితువలన విని స, మ్మోదమ్మునఁ బిలువనంపి మొగి నిట్లనియెన్ 252

క. "అష్టావధాన మది యొక, కష్టము గా దెంచ తోని గావింత్రు కవుల్
కష్టము శతావధానం, బిష్ట మ్మది నాకుఁ జూడ నెన్నివిధములన్. 253

క. అది సేయఁగలరె మీ" రన, నిది వఱ కెన్నఁడును జేయ మెటఁ జూడమ మీ
రిది గోరితి రిది చేయం, గఁదగుఁ దగ దటంచుఁ దెల్పఁగల మనవి పలల్.

క. అని నొడివి వ్యవధిఁగొని యి, ప్పని మన బుద్ధికొక పెద్దపని గా దని, దై
నను "నింట గెల్చిగొని ర, చ్చను గెల్చుట" యేరికేని సౌఖ్యం బిచ్చున్.

క. అని యుప్పరమున కొకవై, పున దగు నొక నారికేళభూజాతపుఁ దోఁ
పునఁ గల వృక్షమ్ముల షం, తనమున మనుజులని యెంచి తద్దయుఁ జేర్మిన్.

మ. అవియే గోరినరీతి నందొకఁడు పద్యంబున్ బదార్థంబు దా
ను విధింపన్ మఱియొక్కఁ డద్దిగొని యందున్ బాద మొక్కండు చె
ప్పి విరామంబొనరింపఁ బైచరణమున్ వేఱొక్కఁ డాద్యుండు మూఁ
డవ పాదంబు చతుర్థ మింకొకఁడుఁ గా నాపద్యముల్ పూర్తిగన్. 257

క. విరచించి వాని నన్నిటిఁ, జెఱియొక చరణమ్ముగాఁగ శీఘ్రగతి మైఁ
బరిశీలనముగఁ జదివి య, పరిమిత సమ్మోదగరిమ భావం బలరన్, 258

క. శతమునక కా దిటులు దశ, శతమునకేనియును జెప్పఁజాలుదు మని ని
శ్చితచిత్తు లగుచు వీరలు, ప్రతినం బొనరించి రిటు సభకుఁ జని యెలమిన్.

చ. నిలిచి సహస్రపద్యములు నేర్పలరంగను సంస్కృతాంధ్ర భా
షలఁ దగఁ జెప్పనేర్తు మని చాలఁ బ్రతిజ్ఞను బూననేర్తు, మే
మెలమిని నూఱుపద్దెముల నిక్కడఁ జెప్పు టదేమి లెక్కయా
నిల; వరబాదమన్వయనదీశసుధాకర ! వేంకటాభిధా ! 260

చ. అంతట నొక్కనాఁడు మహిమాఢ్యులు పండితులున్ వణిక్కు లా
క్రాంతయశస్కులై ధనికులై తగు ప్లీడరులున్ దదన్యులున్
బంతులు దీర్చి హెచ్చగు సభం బొనరించి శతావధాన మ
ద్వింత గనుంగొనంగ మది వేడుక లెంతయుఁ బిచ్చలింపఁగన్. 261

తే. గీ. ఉన్నయంతట నూర్వుర కొక్క చరణ
మొక్కరు వచించు నాలోన నుష్ణకిరణుఁ
డపరవారిధిదరి కేగె; నంత నచటి
బుద్ధిమంతులు కొందఱు ప్రోవుగూడి. 262

క. ఇది యిపుడు పరిసమాప్తిం, బొదలుట ఘటియింప దిట్లపూర్ణస్థితిలో
వదలిన వీర లిరువురును, బదపడి యోజించుకొం డభిప్రాయం బేమో ? 263

క. అని యా కాగితములఁ గై, కొని యందున్ "మధ్యమధ్యఁగొన్నిటిఁ బూర్తిన్
బొనరించెద రే ?" యనుటయుఁ, "బొనరించెద" మనిరి సభ్యపుంగవు లలరన్.

క. పదపడి "పది, పదునై, దిరు। వది, యొక్కటి, మూఁడు, నూఱు, పదునాలుగు, తొం
బది, యేబది, యా" యనుచున్, మొదలున్ దుద లేక యడుగ మొదలిడి రెలమిన్.

ఆ. వె. వరుస లేదు, మున్ను పంక్తిని గూర్చున్న
వారు లేరు; బుద్ధిబలమొ, లేక
దైవబలమొ కాని తత్తచ్చరణపూర్తి
సలిపి మించి రెల్లజనులు మెచ్చ. 266

క. అంత సభవార లెల్లర, నంతానందంబు కలిమి నాహారవ మా
క్రాంతములు నిండఁ దచ్చర, ణాంతమ్ములు సోఁక మ్రొక్కి యని రిప్పగిదిన్.

క. ఓయనఘులార ! నరసా, రాయణు లనవలయు మిమ్ముఁ బ్రాకృతు లిట్టుల్
సేయఁగ నేర్తురె ! యింతటి, ప్రాయమ్మున కింత విద్దెఁ బడయఁ దరంబే !

క. అని "యవధానం బిప్పుడ. యనుమానము లేద పూర్ణమయ్యె మఱియుఁ ద
క్కిన పద్దెమ్ముల పూర్తికిఁ, బనిఁగొని సభ రేపు మరలఁ బచరింపవలెన్. 269

ఆ. వె. మనుజమాత్రుఁ శేని మఱపు ఘటిల్లుట
యన్యులైనవారి కబ్బ బెట్టు
లనఁడు హస్తతాళమాహారవంబును
ఓక్కటిల్లె సభను దిక్కు లురుల. 270

క. నాఁటికి సభ సరి, మఱి యా, నాఁటికి నేడవ దినమ్మనన్ సభ యీాలో
మాటికి దోసమ్ముల మది, పాటించెడివారితో వివాదము లొసఁగెన్. 271

తే. గీ. వెంపరాల వేంకటశాస్త్రి వెనుక ముమ్మ
డివరమండలి సభలోఁ గడింది శత్రు
నగుటఁ దా నాసభకు రాక యాత్మజాల ని
రువుర నంపించె వార లిరువురు వీఁక. 272

క. ఏఁబదిమూఁడవ చోటను, నేఁబదినాలుగవ చోట నెక్కెట్టులో దు
ర్ధిబహుళతఁ దప్పులయం, దే బుద్ధి నిగిడ్చియుండి తేఁకువ కలిమిన్. 273

తే. గీ. ఒక్కఁ డుపజాతి, వంశస్థ మొకఁడుఁ గోరి;
రందు భూపుత్రి పెండిలి యాద్యవృత్త
మందు, రెండవ వృత్తమునందుఁ గాకి
నాడలోని ద్విజుల వర్ణనమును వలయు. 274

ఆ. వె. అందు మధ్యమధ్య నడిగిన ప్రశ్నమ్ము
లందుఁ బడియె మొదటి దక్కతమునఁ
బూర్ణమగుట దానిఁ బోరిఁబోరి వేఱొక్క
కాగితమ్మునందుఁ గలయ వ్రాసి. 275

క. తన తండ్రికిఁ జూపిన నా, యన యాశ్లోకమ్ము* చూచి యది యుపజాత్యా
ఖ్య నెగడు వృత్తము గాదని, యును వర్ణ్యము తప్పినదనియును నెంచి వెసన్.

---

* శ్లో. ఏనా మనూనాకృతి భాసమానాం
మత్పుత్రికాం తే ప్రదదేహి జాయాం
తథాచ కించిత్తు వదామి సంజ్ఞా
శాస్త్రం త్వయైషా విధినేవ మాన్యా.

క. వెనుకటి వైరమ్మును దీ, ర్ప నిదియ సమయం బనుచు సభానాయకుఁడై
తనరెడి వేంకటరత్నముఁ, గనుఁగొని పరిహాస మెసఁగఁగా నిట్లనియెన్. 277

తే. గీ. అహహ ! మీరు చేయించు శతావధాన
సభకు మావాఁడు వచ్చి యచ్చటి దటంచు
శ్లోక మొక్కటి తెచ్చినఁ జూచినాఁడ
వృత్తమును వర్ణ్యమును దోషవేష్టితములు. 278

క. అన "వారి యెదుట మీ రి, ట్లనినన్ వా రిందు కేమి యందురొ ! మా యొ
ద్ద ననిన గుణదోషమ్ములు, గనుఁగొన మా కంత శక్తి గలదే ? చెపుఁడా !"

తే. గీ. అనిన "భయమేమి మీరు సమక్షమంద
వారితో నేను వాదింతు వారిఁ బిలువ
నంపుఁ డోకమా" యటన్న నయ్యాలఘుఁ డట్లు
కాక యని సమ్మతించి యొక్క దినమందు. 280

క. తిరుపతి వేంకటకవులన్, దర మెయిఁ బిలిపించి "మీ కవనమున దోసఁగుల్
దొరలెనఁట! వింటిరే? మా, పురిఁ బండితులందు, రిదియు బొంకో, నిజమో!"

చ. అనవుడు "నెంతవారికిని నబ్బు దోసంగులు; దాని కేమి, మే
మన నొక లెక్కయే ! కవనమల్లుట కష్టము, దానిలోన నె
క్కొని కడునాశుగాఁ గవితఁగూర్చుట కష్టము, దానిలోన విం
త నియతు లొప్పఁగా శతవధానము సల్పుట మేటికష్టమా. 282

క. అరయ నవధానంబున, నేరికి దోసంబు లబ్బుటే ధ్రువ మిం దె
వ్వా రెయ్యెడ దోసం బె, క్కారణమున నున్నదనిరో కనుఁగొను టొప్పున్."

చ. అనఁ బ్రతిపక్షి యిట్టులను "నక్కట మీ రుపజాతి యంచుఁ జె
ప్పిన దుపజాతి గా, దచటఁ జేర్కొను వర్ణ్యము సీత పెండ్లియే
యను టెటు ? లేరిదేనియును నా" నన ; "నీతఁడు తప్పఁద్రోవఁ బ
ట్టె" నని హృదంతరంబునఁ గడింది ముదం బెసఁగన్ గవీశ్వరుల్. 284

తే. గీ. "మొదల వృత్త మేకారణమ్మనను దప్పు
చెప్పుఁ" డన "నుపజాతిని జెప్పుచో ను
పేంద్రవజ్రేంద్రవజ్రాఖ్యవృత్తపాద
ములకు సాంకర్య మది సమముగను వలయు. 285

క. "ఏనా" మను శ్లోకమ్మున, నీనియతికిఁ దప్పి మీర లెక్కటతననొ సం
ధానించితి రొక పాదము, పై నెల్లయెడల నుపేంద్రవజ్రాకృతిగా. 286

తే. గీ. అని "మహాకవికాళిదాసాత్మరచిత
మగు కుమారసంభవమున నాదిపద్య
"మ స్తి" యనునది ఘటియించె నదియు మీరు
చదువలేదొకొ!" నావుడుఁ జక్క నగుచు. 287

తే. గీ. ఇట్టు లని రవధాను "లేమేమి మేము
చదువలేద మీరనిన పుస్తకము నమ్మ
హాకవికృతంబ రఘువంశ మందు రెండ
వదియయిన సర్గమున నాద్య మరసినారె? 288

క. దానికిని దీనికిని వ్యా, ఖ్యానం బొనరించె నొకఁడె; యదియును నిదియున్
మానుగ "నుపజాతులె" యని, తా నచ్చట లక్షణంబు దగ లిఖియించెన్.

క. కనుఁగొనుఁ" డని చూపిన నె
ట్టన నది తాఁ గాంచి "యక్కటా! యిది తప్పం
దునె? యేమనినన్ మనకున్
బనుపడు నిట జయ" మటంచుఁ బలుకకయుండెన్. 290

ఆ. అంతఁ గవులు పల్కి "రావృత్త మీవృత్త, మెంతమాత్రమేని యేకమయిన
సత్కవీశ్వరు "లుపజాతి" యటందురు, దీని లక్షణంబు తెలిసికొనుఁడు. 291

క. అనవుడు "నిది ముఖ్యం బని, యనుకొనకుఁడు దీనికిన్ సమాధానము చె
ప్పిన సంతోషించెద వ, ర్ణ్యనియతి సీతావివాహ మగునే? చెప్పుఁడా" 292

క. అనవుడు సభవారలు "మీ, కు నపజయం బిందు మొదలఁ గూరెనొ లేదో
వినిచి పయికిఁ జను టుచితం" బన నాయన మాఱుపల్కఁ డపజయమగుటన్.

తే. గీ. అంతఁ గరతాళరవము మిన్నంటె; నది జ
యాపజయసూచకంబయ్యె ననుగుణముగఁ
గవులు మఱి యిట్లు పల్కి "రెక్కారణమునఁ
గాదు సీతపెండిలి" యనఁగా నతండు. 294

క. "ఈ నా పుత్త్రి నొసఁగెద న, నూనాకృతిభాసమాన నొగి భార్యగ ని
ద్దానిఁ దగ నేలుకొ" మ్మని, దీనికి నర్థంబు తేటతెల్లము గాఁగన్ 295

క. ఇది సీతాకల్యాణా, స్పదమగు టెటు లెపని కొమిరె పరిణయమే ని
య్యది కాకయుండు టెటులొక, పదమును దద్బోధకంబు వఱలదు దీనన్.

క. అన “వ్యాకరణం బది మీ, కు నొకింతయు రాద; తెలిసికో శక్యమె దా
ని నెఱుంగక యీశ్లోక, మ్మునఁ గల యర్థంబు మిమ్ముబోంట్లకు నెందున్.

క. అని “వినా” మన నర్థము, వినుఁ డింక నకారమునకు విష్ణు ‘విన’ యనం
గను భర్త సమాసము చే, సిన లక్ష్మీవాచకత్వసిద్ధియుఁ గలుగున్. 238

సీ. అల్ల లక్ష్మికిఁ దండ్రియగు సముద్రుం డాపె నీయకమున్న తా నెనసె విష్ణు
నా మీఁద రుక్మిణి యగునప్డు రాక్షసవిధిచేతఁ గృష్ణుండు పెండ్లియాడె
నుభయత్ర విహితమై యొప్పు కన్యాదాన మనుఘటింపకయుండు టభిమతంబు
పరికృతపద్యమ్మునఁ “బ్రదదే” యను పదంబు దానవాచకమయి తనరుకతన

తే. గీ. నెప్రుడుగాని లచ్చిని దాన మెవ్వఁ డిచ్చె
నయ్యెడియ దీని కగు లక్ష్య మదియుఁ గేవ
లము లభింపకయున్కి నాలక్ష్మి ప్రకృతి
గాఁ గలుగు “సీత” యను నర్థగతి లభించు. 290

*క. సీతను రామున కొసఁగిన, దాత జనకుఁడగుట నిది యతని వాక్యం, బీ
సీతయు రుక్మిణిదక్కమ, తేతరుణిగఁ బుట్టెనె? లచ్చి, యేర్పడఁ జెపుఁడా!

తే. గీ. అదియుఁగాక మీ చెప్పిన యర్థమేని
యొప్పు “నేతా” మని వచింప నెప్పగిది నె
ఱుంగు? వ్యాకరణంబు నెఱుంగని నరుఁ
డిట్టి గోప్యము, లేక నది యెట్టులనిన. 301

క. ఒక పని సేయఁగ నెద్దా, నికి గ్రహణం బింక నొక పనిం జేయఁగ దా
నికి గ్రహణంబేనియు దా, నికి నేనాదేశ మొదవు నిక్కమెఱుఁగుఁడీ. 302

క. ఈ నూఱు పద్యములు నొక, దానికి నొక్కండుగాక తనరుకతన ని
చ్చో “నన్వాదేశం” బెటు, కా నాద్యంబగు పదంబునం దఱిఁగితిరే. 303

ఆ. వె. అదియుఁగాక యుత్తరార్ధమ్ము మీకన్వ
యించెనే? వచింపుఁ డెవరి నేనిఁ
గొల్చి కొన్నియేండ్లు కొండొక వ్యాకర
ణంబు చదివికొనఁడు జ్ఞానమబ్బు 304

---

* శ్లో. “రాఘవత్వేఽభవత్సీతా రుక్మిణీ కృష్ణజన్మని” అని విష్ణుపురాణవచనము

చ. అన నరసింహశాస్త్రియు మహామహుఁడౌ నల రామశాస్త్రి త
క్కిన మతికొందఱు "న్నిజ మెఱిగెన్ గన కిట్టు లితండు పల్కెరా"
దనియుఁ "గవీంద్రుభావ మది యారయరా" దనియుఁన్ వచించి "యా
య్యనఘుఁడు పెద్దవాఁ" డనుచు నప్పటికిన్ దగుమాట లాడుదుర్. 305

క. విని సైఁచక "యిది యెంతే, నిని గ్లిష్టము దీని కొప్పు నేర్తురె? బుధు" లం
చును వారల నెదిరించిన, ఘనుఁడగు నల రామశాస్త్రి కడుఁ గోపమునన్.

తే. గీ. కాంచి 'యాశుగాఁ జెప్పెడి కవనమునకుఁ
గ్లిష్టతాటోప మెందున లెక్క సేయ
రెన్నఁడేనియుఁ జెప్పితివే మొ ! యొక్క
పద్దెము వచింపు మది యెంత పటిమ గలదొ. 307

క. అనవుడు 'విను మియ్యదియే, యని వేంకటరత్నమునకు నాహ్లాదము నె
క్కొన మున్ను చేసియుంచిన, తనపద్దెము చదువఁగా నతం డది వినియున్.

తే. గీ. అందు "వర్ధిష్ణుర్వృద్ధి" యటన్న పదము
శబ్దశాస్త్రవిరుద్ధము శ్రవణములను
మూసికోవలె ననఁ దక్క బుధులు నల్లె
యనిరి సభ్యులు నగిరి "వహ్వా" యటంచు. 309

తే. గీ. అంతఁ గరతాళములు సభయందుఁ జెలఁగె
దానఁ బ్రతిపక్షి కెంతయు దైన్య మొదవె
నెదుటి శక్తియుఁ దమశక్తి నెఱుఁగనట్టి
వార లవమానమును బొందువార లెందు. 310

తే. గీ. అవల నవధానపూర్తికై యఖిలజనులు
గూడి సభ సేయుటయు మును గూరుచున్న
రీతి యెల్లను మాఱె; నేరీతిఁ బూర్తి
నేసిరో? యది యెవ్వరు సెప్పఁగలరు. 311

క. 'తలక్రిందుగఁ జెప్పంగా, వలె నిఁక నా' కనుచు నొకఁడు వలుకున్ 'మఱి మీ
రలె చెప్పఁడు నాచరణం, బు' లనుచు వేఱొకఁ డొకరినె పూర్తిని గోరున్.

తే. గీ. వారి కోరికలెల్ల నవారితగతిఁ
గైకొనుచుఁ బూర్తిసేసి రక్కవు లిరువురు

చెఱియొక చరణము వరుసఁ 'జిత్రి' మనుచు
నెల్లవారు నక్కజపాటు నెనసి మెచ్చ. 313

క. ఆనాఁటి సభకు వచ్చిన, మానవుల గణింప శక్యమా? కేవల మం
భోనిధికిఁ దుల్యమై తత్, స్థానంబగు పాఠశాల తద్దయు నెగడెన్. 134

తే. గీ. సంస్కృతాంధ్రమ్ములం దిటు సమము గాఁగ
నూఱు పద్యమ్ములు రచించి నొడువుటయును
సభ్యు లెల్లరు నానందసాగరమున
మునిఁగి తేలిరి కరతాళములు సెలంగ. 315

క. నాలుగు నూటపదాఱులు సేలువు లొక రెండు మేల్మిచేలమ్ములు మే
ల్మాలిక లత్తరువును దాం, బూలము మున్నగ నొసంగి మ్రొక్కు లొసఁగియున్.

ఆ. వె. "పుట్టి బుద్ధియెఱిఁగి, యిట్టి కవీంద్రులఁ జూడలే" దటంచు సూక్తు లలరఁ
గా నుపన్యసించి పై నశ్వశకటంబు, కడు నలంకృతమ్ముగా నొనర్చి.

తే. గీ. అందు నిరువుర నుంచి యానందగరిమ
మెలయ నూరేగఁజేసి రయ్యూర మఱియుఁ
గొన్ని యష్టావధానముల్ కొంతమంది
గేస్తు లొనరింపఁజేసి రుత్కృష్టఫణితి. 318

చ. తిరుపతివేంకటేశకవిధీరు లిటుల్ యశ మర్థమున్ గడిం
చి రమణ శిష్యయుక్తముగఁ జేరి గురు న్నతులాచరింప న
ప్పరమగురుండు దీవన లపారముగా నిడి సంతసించె; నే
గురునకు శిష్యవృద్ధి మదిఁ గూర్పకయుండు నపారమోదమున్. 319
ఖర సం॥ మార్గశీర్ష బ ౧౦ సొ॥ నందన సం॥ పుష్య శు ౧౩ వ॥

—: కుజునిలో రాహ్వంతరము :—

తే. గీ. అంత గురుసన్నిధిని బూర్వమట్ల చదువు
చుండ రాహ్వంతరము వచ్చె నోలిఁ గాళి
కాసహస్రమ్ము మొదలిడి కవనపటిమ
మెంతయు నెసంగ రచియించు టిందుఁ గలిగె. 320

క. కవితయు విద్యయు సమముగ, నవిరళగతి జరుగుచుండు నవసరమున వీ
రవధానప్రకటనమున, కు వెడలి యల కోనసీమకుం జని రెలమిన్. 321

క. అట నగ్రహారములలోఁ, బటుమతి నష్టావధానపటిమమ్మున ది
క్తటయశులఁ బండితుల నె, క్కటి మెప్పించుచును మేటికానుకలు గొనుచున్.

తే. గీ. కౌశికాతీర మెల్లను గలయఁ దిరిగి
యేపునం బొల్చు నల యమలాపురంబు
చని యచటఁ గాకినాఁడరీతిని శతావ
ధాన మష్టావధానంబు దగ నొనర్చి. 323

క. బంగారపుఁ బతకములు మె, ఱుంగారెడి సేలువులు సరుస నూటాఱుల్
రంగారు పద్దెములు కా, న్కం గొని రాయూర నలరు ఘను లొసఁగంగన్.

తే. గీ. అంత గురుసన్నిధికి వచ్చి యాస్థ నుండు
నెడల రాహువు దేహార్తి నిడి గతించె;
నాపిదప దేవతాగురుఁ డరుగుదెంచి
కొంతకాలమ్ము చదువొడఁగూర్చి పిదప. 325

వందన సం॥ పుష్య శు 13 సొ॥ విజయ సం॥ మార్గశీర్ష బ ౮ వ॥

—: కుజునిలో గుర్వంతరము :—

తే. గీ. ధాతురత్నాకరము పూర్ణదశకుఁ దెచ్చి
పిదపఁ గాశీసహస్రిమ్ము విస్తృతమ్ము
గాఁగఁ జెప్పించి తన్మధ్యకాలమందుఁ
జోరబాధయు రుజయును జొనిపి మఱియు. 326

క. వ్యాకరణమహాభాష్య, స్వీకృతికిం జొనిపి పిదప శిష్యులతోడన్
శ్రీకరమగు నేలూరికి, నై కదలంజేసె ద్రవ్యమార్జనసేయన్. 327

తే. గీ. అచట నొండొక్క యవధాన మాచరింపఁ
జేసి కొండొక విత్తసంసిద్ధి గూర్చి
బందరుపురమ్మునకుఁ బంపి ప్రబలధనను
చేలరాంకవసంసిద్ధి చేసె నచట. 328

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల దివ్యకవిత్వరసస్రవంతి బం
దరుపురసజ్జనప్రకరతామరసాకరపూర్తి చేసి దు
ర్భరమయి యంతఁ బోక ప్రతిరథ్యము దానయి యాదివాకర
స్థిరత వహించెఁ దత్పురవిశేషము లెంతయు నేని వర్ణ్యముల్. 329

తే. గీ. అచటి విందులు సభలు గానామృతంపుఁ
జవులు నాటకములు విశేషములు తెలుప
నలవి యెన్నఁటికేనియుఁ గలుగఁబోదు
దాని కయ్యది సాటి నాఁ దగు నిజంబు. 330

క. శుకరంభాసంవాదం, బొకటియు మఱికొన్ని వచనయుక్తమ్ముగ ప
ద్యకదంబము గలిగిన నా, టకములు నాటకుల కచ్చట నొసఁగి రెలమిన్.

క. అచ్చటి నాటకు లెల్లరు, సచ్చరితులు సత్కులజులు సాధూద్యోగుల్
నిచ్చలు వినోదముల కు, ద్యచ్చరితమ్ములను నాడునట్టి గుణాఢ్యుల్. 332

తే. గీ. మఱియు నచ్చట విప్రసన్మాన మొందు
గాక హూణసమ్మానంబు గలిగెఁ దఱచు
నాత్మభాషలలోన వ్యస్తాక్షరి వచి
యించుకారణమున వారి కెసఁగె ముదము. 333

సీ. 'ఆసెబిసం' టను నాఖ్య నొప్పగు హూణ విదుషికి శిష్యుండు విదితయశుఁడు
"సి. డ్బ్లి. వి. యొడ్జి" నాఁ జెలఁగు హూణుం డొక్కఁ డయ్యెడ కరుదెంచి
యచటి సభల
సంగతి విని కని చాతురీగరిమకు మెచ్చి పత్రికయిచ్చి మేటిగ నుప
కృతి సేయనెంచి "మీ రీడిసెంబరు నెల నల చెన్నపురి నడియారునందు

తే. గీ. జరుగు సభ కేగుదెంచిన సంతసింతు
ననుచు నానవాలునకయి తనదు చిత్ర
పటము నొండిచ్చి చనియె నప్పటము తమ స
మీపమున నుంచికొనిరి వీ రేగునిచ్చ. 334

క. పదపడి బందరుపురమును, వదలి గురునివాసమునకు వచ్చి యచటఁగొ
న్ని దినమ్ము లుండి యితఁడు తి, నదుప్రోలికి నరుగునంత నవరాత్రమ్ముల్.

క. కదిసిన నంబాపూజన్, ముదమలరన్ సలిపి గానమున కుపయోగా
స్పదమగు హరికథ యొక్కటి, మృదుమధురంబైన శైలి యొసఁగ రచించెన్.

క. అది దైవవశముకలిమిఁ ద, నదగు భవిష్యచ్చరితమునకు సూచకమై
పొదలెన్ లీలాశుకులీ, ల దగన్ దద్వాచ్యమై యలవడినకతనన్. 337

చ. ఇది యిటులుండఁగాఁ దివప నిల్పెడి దేశికునొద్ద కేగుచో
సదనముఁ గట్టికొందగిన చక్కని సుస్థల మొందు బ్రాహ్మణా
స్పదమగు "నింజరం" బనెడి పల్లియఁ జిక్కె;ననంతరంబు మే
లొదవఁగ బ్రహ్మసద్గురునియొద్దకు నేగి కలార్థియై తగన్, 338

వ. తిరుపతియుఁ దాను బరమా, దరమున భాష్యంబు కొంతవనుకఁ జదివి బం
దరులో "రెడ్డీ" చెప్పిన, తతి యగుటయుఁ జెన్నపురికిఁ దరలి రిరువురున్.

తే. గీ. తరలి ధూమశకటము సాధనము గాఁగ
నప్పురవరమ్ము సొచ్చిదివ్యమగు నొక్క
సౌధరాజమ్మునందుఁ బొసఁగ వసించి
వంటపూటిల్లు భోజనవసతిఁ జేసి. 340

వ. వసియించి కొన్ని దినములు, బస గేస్తుల సాయమొలయ బయలు వెడలి యిం
పెసఁగు 'నడియారు' చనుటయుఁ బొసఁగెన్ నమ్మనిన హూణపురుషుఁగనుటయున్.

ఆ. వె. అంత నతఁడు గాంచి యాదరమున మించి
సభ జరుగు దినమ్ముఁ జక్కఁ దెలిపి
యంతదనుక జగ్గికగు ధనం బిచ్చియు
"బస మరెచ్చట" నని పలుకుటయును. 342

వ. అమ్మయమ్మ గృహమ్మునఁ, గమ్మగ భోజనము చేసి కడు వేడుకనై
నిమ్మగ నాళమువారి గృ, హమ్మున వసియింతు మేము హాయి యిలగ్నన్.
వ. అని చెప్పి పిదపఁ బట్టణ, మునకుం జని కొంత కాలమును గడిపినఁ దాఁ
జనుదెంచె సభాదిన, మ్ము, య్యాన నడియారునకు మరల నరిగి యిరువురున్.

తే. గీ. ప్రమదమున నుండుచో హూణభాషయందుఁ
బరిచయము గల్గువార లపారముగను
నెన్నియో దేశములనుండి యేగుదెంచి
రట నుపన్యాసమును విను నాస్థఁ జేసి. 345

సీ. అంత లండనునుండి 'ఆనేబిసెం' టను దొరసాని యటకు హిందూమతోప
యోగమ్ముగా 'లెక్చె' రొసఁగఁగ నేతెంచి సభచేసి శాస్త్రవిశ్వాసములయ
నెవ్వరే మడిగిన నెలమి నుత్తరమిచ్చి భాషాసతిని మించు పటిమ మెఱసి
యన్ని మతమ్ములకన్న హిందూమత 'మెంతయు వర' మని యెన్నియో ప్ర

తే. గీ. మాణ్ణములు చూపి సభలోని మానవులకు
నపరిమితమోదమును గూర్చి, నహహా! యాపె
శక్తి 'యిద మిత్థ' మని చెప్ప సాధ్యమగునె!
ఫణిపతికినైన నల బృహస్పతికినైన. 346

తే. గీ. ఆపెతో "యెడ్జి" వీరు శతావధాను
లనుచుఁ జెప్పిన నెంతయు నాదరించి
కొంత వీలిచ్చి యొకనాఁడు సంతసమునఁ
జూచె నష్టావధానవిస్ఫూర్తి నాపె. 347

తే. గీ. చూచి 'మా దేశమున నిట్టి ధీచతురత
మృగ్య' మని చెప్పి పత్రిక యిచ్చి స్టాఱు
లార్లు బహుమాన మిడి కడు నాదరించెఁ
దక్కు సభ్యులు మిగుల ముదమ్ము గనిరి. 348

క. ఈ రాజధానిలోఁ గల, వారు నితరరాజధానివాసులును సభా
స్తారులఁట! తత్సభావి, స్తారము వచియింప నేరి తరమగు నెలమిన్. 349

తే. గీ. అట్టి యాపె సమ్మానమ్ము నంది వేంక
టగిరి సంస్థానమున కేగుటయును శనియు
నంత సన్నిహితుం డాయె నప్పరమునఁ
బట్టె నొకకొన్ని దినములు వ్యర్థముగను. 350

విజయ సం॥ మార్గశీర్ష బ ౮ మొ॥ జయ సం॥ పుష్య బ ౧౩ వ॥

—: కుజునిలో శన్యంతరము :—

తే. గీ. అందు నల్వురు రాజు లయ్యనఘులెల్ల
దాతలైనను నెక్కుడు దాత యనుచు
ముద్దుకృష్ణయాచేంద్రభూపుని నుతింతు
రతనియెడ బట్టుకవి యొకఁడలరుచుండు. 351

తే. గీ. ఇందు శ్రీ రాజగోపాలకృష్ణయాచ
విభుఁడు జ్యేష్ఠుం డితం డంత వితరణమున
ఘనుఁడు గాకుండియును నాంధ్రికవనమందు
మంచిచెడ్డలు కనిపెట్టు మర్మవేది. 352

తే. గీ. తక్కఁగల యిర్వురును భ్రాతృదాతృతాను
సరణము గ్రహించి తద్దృష్టానుసరణమును వ
హించువారలు వేంకటకృష్ణయాచ
వేణుగోపాలయాచాఖ్య వెలయు ఘనులు. 353

ఆ. వె. అందుఁ బెద్దవిభున కర్జీ నొసంగిన
నతఁడు పద్యసరణి నలరఁ దానిఁ
గాంచి దర్శనంబు గా దిప్పు డని రూపి
క లొకకొన్ని పంపి గారవించె. 354

తే. గీ. మద్దుకృష్ణయాచేంద్రు సముఖమునకును
బంపినట్టి యర్జీ కల బట్టుసుకవి
గ్రామమున లేకయుండిన కారణమున
'నస్తి' యని 'నాస్తి' యనియుఁ రాదయ్యె బదులు. 355

క. అట సత్రమ్మున భోజన, మఁట! కందయుఁ జేమ దక్క నన్నం బట లే
దఁట! యా భోజనమును దు, ర్ఘటమఁట! తత్స్వప్నంబు కనితీరవలెన్.

క. ఒకనాఁడు సత్రభోజన, మొకనాఁడు స్వహస్తపాక మొకవింత సుఖ
ప్రకటన మొనరింపఁగ నాత్మకు విసువుజనించి యచోటు బరలి రయమునన్.

క. నెల్లూరు చనుటయును నట, నెల్లగుఁ గడు గారవించి యింపుగ సభ న
త్యుల్లాసమ్మునఁ బొనరుప, జిల్లాజెడ్జియును దద్విశేషము వినియెన్. 358

క. విని యాతం డొకరోజున, ఘనమగు సభ నొకఁడు గూర్చి కాంచియు నింతిం
తనరాని ముదముఁ గని విం, దు నొకం డొనరించెఁ బేర్మి తోరముగాఁగన్.

క. పురిఁగల యుద్యోగుల నె, ల్లరఁ బిలువం బంచి విందు లక్షణయుతమౌ
సరణి జరిగించి పరమా, దరమున బహుమాన మిడి ముదం బెదఁ బొదలన్.

తే. గీ. యోగ్యతాసూచకంబగు నొక్క పత్రి
మొసఁగెఁ బదపడి యాపురినుండు సుజను
లెల్ల విందుల నొనరించి యెంతయేని
గారవించిరి ధనలబ్ధి తోరముగను. 361

క. లీలమెయి గంటలోపల, మూలస్థానేశ శతకమును జేసి కళా
లోలురగు సుధీశులచే, బాలసరస్వతు లనంగఁ బరఁగిరి యచటన్. 362

క. ఇంకొకటి వీరలకుఁ గల, కింకవిగజసింహబిరుదు కేవలము స్వద
త్తాంకము; విద్వత్కావ్యా, ద్యంకములకు దాత లితరు లని యెఱుఁగఁదగున్.

క. ఇప్పరి నష్టావధానము, లెప్పు డెవరుఁ జేయఁదగని యేర్పాటులతో
నొప్పె నొకొక్కకవర్ణము, చెప్పుట నియమంబు కవిత చెప్పెడిపట్లన్. 364

క. చేలము లాభరణమ్ములు, చాలినద్రవ్యమ్ము సభల సంపాదన కాఁ
గా లేచి యుండెడకుఁ బోఁ, గా లో నూహించునంతఁ గడు వినయమునన్.

క. ఉత్తర మొక్కటి మిత్రుం, డిత్తెఱఁగున వ్రాసె 'మీర లేగిన మఱునాఁ
డుత్తరగుణుండు ముద్దున, పోత్తముఁ 'డరిగిరె?' యటంచు నాఁగిఁబలికెఁ జుఁడీ.

తే. గీ. బట్టుకవి యట ముఖ్యుఁడై పగఁగుకతన
నతనితోడ యోజింపక యవనిపతియుఁ
గవుల సమ్మాన మొనరింపఁగడఁగఁ డతఁడు
వచ్చె, వచ్చినతోడన వార్త నంపె.

ఆ. వె. వార్త నంపినంత వారలు నిన్న నె
ల్లూరు వోయి రనియు నొక్కమాస
మునకు మరల మీ సముఖమున కరుదెంతు
మనుచు నొడివి రనియు నంటి మేము. 368

క. నెల్లూరిలోన మీకున్, జిల్లాజెడ్జిప్రభృతులు సేసిన బహుమా
నోల్లాసంబులు మాపతిభు, వుల్ల మలర వినియె నిదియు నుపయోగ మగున్.

సీ. ఆదికాక పెద్దరాజాత్మరాజ్యం బెల్లఁ దమ భావుకుండును దాతృతాది
గుణగరిష్ఠుండును గోవిదుండును రాజఋషియును సత్యవర్తియును నైన
చెలికానికులవార్థిశీతకరుండగు గోపాలరాయని గోపనమున
నిడి తాను గాశికి నేగె; నీ గోపాలవిభుఁడు పండితుఁడన్న విడువఁ డెపుడు

తే. గీ. కాన మీర లీ నృపవరుకాలమంద
యిచ్చటికి నేగుదెంచిన హెచ్చుగాఁ ద
టస్థమగు గౌరవము వేంకటగిరినృపతు
లెల్ల నీతనికి విధేయు లింతనిజము.'' 370

క. అని వ్రాయుటయును దక్షిణ, మున ధూమశకటము నెక్కి ముదమున నటకుం
జని రిర్వురు గోపాలవి, భుని దర్శనమయ్యె సులభముగఁ జనుమాత్రన్. 371

తే. గీ. అంతగోపాలవిభుఁడు సహజకలావి
శారదుండగుకతనఁ దచ్ఛక్తిఁ గాంచి
మెచ్చియవధాన మొక్కటి మించుగతి ర
చింపఁగాఁజేసి గారవించి యిటు లనియె. 372

క. ఏనంతద్రవ్యవంతుఁడఁ, గా నిప్పని కిది బహుమతి గాఁదగునె? ధనా
నూనులు మత్స్యాలకు లే, మైనను మీ కీ సమర్థు లది నేఁ గూర్తున్. 373

క. అనిపలికి నూఱు లాఱులు, ఘనరుచిఁ దగుభూషణములుగాన్క లొసఁగఁ ద
క్కిన పండితులును ఘటరా, జును బద్యమ్ములురచించి స్తుతియించి రొగిన్.

క. ఆమీఁద ముద్దుకృష్ణయ, భూమీరమణునకుఁ జెప్పఁబోవుటయు నతం
డామోదింపక యిట్లను, మోమోటము విడిచి గోపభూమీపతితో, 375

క. "వీరలు మన కర్థి నిడి, వారక మనసెలవుగొనక పడిఁ బోయిరి నె
ల్లూరి కటుగాన నిఁక నే, వీరలసభఁ జూడ నంత వీతెఁడినోకొ !" 376

క. అన గోపావనిపతి చ, క్కని యుక్తుల నతని మనము గఱఁగించి యొకిం
తన సుముఖుఁ జేసి సభ నే, య నిశ్చయముగొల్పె నతని యాధృతి యనదే!

తే. గీ. అప్పు డెట్టులో యొప్పి యయ్యవనిభర్త
యటు లొనర్పక మిషలఁ గాలాతిపాత
మాచరించుడు గోపాలుఁ డర్థి యొకటి
పద్యములతోడఁ గూర్పించి పంపఁజేసె. 378

క. ఆపద్యమ్ములు మృదులము, లై "పృథ్వీపతులు కవుల కతి గౌరవమున్
జూపవలయు" నను సంగతి, యేపు మెయిన్ బోధసేయు నెయ్యోడఁగనినన్.

ఆ. వె. పిదప ముద్దుకృష్ణపృథివీంద్రుఁ డొక సభ, చేసి రెండునూర్లు సేలువులును
నొసఁగి గౌరవించె; నొస నంతఁజను దెంచెఁ, బెద్దవిభుఁడు కాశివిడిచిపురికి.

క. వచ్చినఁ బ్రసంగవశమున, నచ్చటి వారెల్ల వీరి యవధానములన్
హెచ్చుగ నుతియించుట విని, పొచ్చెము లేనట్టి కూర్మి పొలుపున నొకటన్.

క. తనయంతన పిలిపించి సు, జనహితముగ సభ నొనర్చి సంతోషమ్మం
గని తమ్మునిబలెఁ దానును, బొనరిచె గౌరవము గోపభూపతి యలరన్.

ఆ. వె. అన్న సభికు వచ్చి యరసిన వేంకట, కృష్ణయాచవిభుఁడు కేవలాద
రమున నన్నరీతి రాంకవాదిక మిచ్చెఁ, దదపరజుఁడు నట్ల తనిపెఁ గవుల.

సీ. ఆమీఁద గోపాలభూమీశుతోఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరు పర్వతమ్ము
చూడఁగా నేగి యచ్చోఁ గొన్ని నాళ్లుండి యాతనికిఁ బ్రధానమౌ తిరూరి
కటనుండి చనియు నచ్చటఁ గొన్ని నాళ్లుండి సెలవుగైకొని మీఁదఁ జెన్నపురికి
నరిగి రెంటాలాన్వయజు సుబ్బరాయనిఁ గని యవధాన మొక్కండు చేసి

తే. గీ. తత్సహాయమ్ము గొని యటఁ దగినయెడలఁ
గొన్ని యవధానము లొనర్చు కోర్కి నున్న
యంతఁ దిరుపతిశాస్త్రికల్యాణమహము
దరి కరుగుదెంచుటయుఁ బ్రస్తుత మటఁ గదలి. 384

తే. గీ. మరల రావచ్చు నని యెంచి తిరుపతియును
వేంకటేశుండు నాత్మీయవిషయమునకు
సేమముగ వచ్చి రానందసింధుమగ్ను
లైరి తల్లిదండ్రులును నుపాధ్యాయవరుఁడు. 385

తే. గీ. అవల యానామపురమున కతిసమీప
మైన యల క్రొత్తపల్లెలో నయ్యెఁ బెండ్లి
పేళతాళమ్ము లెల్ల సమీప మగుట
యానముననుండియే యట కరుగుదెంచె. 386

చ. జరిగె వివాహ మద్భుతరసప్రసరత్కలకంఠకంఠభా
స్వరతరుణీమణీనటనసంగతమంగళవాద్యఘోషవి
స్ఫురితదిగంతశాగతవిశుద్ధచరిత్రధరాసురాధిరా
జరుచిరమంగళశ్రుతిరసప్రథితప్రమదప్రదమ్మగన్. 387

క. శ్రవణానందాహ్వయకా, వ్యవిరచనకు వలయునంత బహుళమ్మగు వ
స్తువు తిరుపతి పెండిలిలోఁ, గవి వేంకటశాస్త్రి కబ్బెఁ గవితకుఁ దోడై.

సీ. శ్రీమహాలక్ష్మీవిశిష్టుఁ డానయశాలి శ్రీమహాలక్ష్మీవిశిష్టుఁ డితఁడు
నీలాచలాదరాన్వితుఁ డాచమత్కారి నీలాచలాదరాన్వితుఁ డితండు
విబుధరాజస్తవ్యవిభవుఁ డామహితుండు విబుధరాజస్తవ్యవిభవుఁ డితఁడు
బ్రహ్మగురుత్వవైభవుఁ డాయశోరాశి బ్రహ్మగురుత్వవైభవుఁ డితండు

తే. గీ. నిరతతిరుపతివిరచితాదరుఁ డతండు
నిరతతిరుపతివిరచితాదరుఁ డితండు

వేంకటేశ్వరుఁ డాతండు వేంకటేశ్వ
రుం డితం డన నప్పండితుండు తనరె. 389

క. ధవళాచలమం దుండియుఁ, గవి నీలాచలవిహారకథ లనె తలఁచుచున్
నవరసభావం బెచ్చటఁ, గవగూడునొ కవుల కదియు కాఁపురమగుటన్. 390

తే. గీ. ఇది యిటు ఘటించి వెండితా నినసుతుండు
స్వగృహమును తోడఁబుట్టుల పర మొనర్చి
యింజరమునకు వాసమ్ము నెలమి మార్చి
మఱియు విద్యార్థిభావంబు మానిపించె. 391

క. అవధానాదులఁ దక్కినఁ, గవనం బాంధ్రమునఁ జెప్పఁ గడఁగని యితనిన్
స్వవిశేషమ్మున నాంధ్రపుఁ, గవి గా నొనరించి మొదటి కవనము నిలిపెన్.

క. రసికానందంబను చిన్ని సొగసుపొత్తమ్మొకండు నెఱిఁ జెప్పించెన్
వెస శుకరంభావాదం, బు సంస్కృతము తెల్గొనర్చు బుద్ధి నొసంగెన్. 393

తే. గీ. మఱియు శృంగారరసమున మనముఁ జొన్ప
కతన ననుభవ మెక్కుడు కారణముగ
నలరె నెన్నియొ పద్దెము లవియుఁ గొన్ని
కబ్బములఁ జేరె నింకను గడకు మిగిలె. 394

తే. గీ. అవల వైశాఖపట్టణ మరుగఁ జేసి
యచట నవధానకారణమైన ద్రవ్య
లబ్ధి ఘటియించె నొక్కింత లాఁతి హేతు
వున మతికిఁ దన మందత ననువుపఱచె. 395

తే. గీ. మఱియు నాయేఁడు నవరాత్రమహము చేయఁ
జేసె వెండియు గురుని నివాసమైన
ధవళగిరియందు నష్టావధాన కార
ణముగ ధన మొనఁగూర్చి ధర్మమున కిడియె. 396

క. అమలాపురమం దవధా, నము మరలన్ జేయఁజేసె నవరసయుతమై
కౌమరారి కవిహితంబై, యమరెడి కాళీసహస్రి మది చెప్పించెన్. 397

తే. గీ. ఇట్టులా యీ విశేషమ్ము లెలమిఁ గూర్చి
యించుక శరీరరుజ నేసి యేగె శనియు;

నంతట బుధుండు వచ్చి రయమ్మ మీఱ
వెడలఁగాఁజేసె గద్వాలవిభునిఁ జూడ. 398

జయ సం॥ పుష్య బ ౧౩ మొ॥ మన్మథ సం॥ పుష్య బ ౧౦ వ॥

—: కుజునిలో బుధాంతరము :—

తే. గీ. వేళ కన్నమ్మ లే దాత్మవిధము రాజు
నకు వచించినను౯ దన్మనంబు చొరదు
తగిన గౌరవమును లేదు ధనము స్వల్ప
మకట ! యేమనవచ్చుఁ బ్రియాణమహిమ. 399

క. వినను నారాజుం గనఁ, గా నే తెంచిన ప్రసిద్ధగాయకుల మహా
గానం బొకఁ డది నెల యొం, డైనను జేయునని చెప్పనగుఁ దజ్ఞులకు౯ 400

తే. గీ. అచటనుండి దేశమ్మున కరుగుదెంచు
తఱిని బెజవాడ నొక సభ జరిగె ధనము
స్వల్పముగ నందు లభియించెఁ జనిరి యచట
నుండి బందరుపురమును వెండి చూడ. 401

క. అందలివా రందఱు నా, నందమ్మున గారవించి నయమొప్పఁగ మేల్
విందు లొనరించి యొక సభ, పొందుగ నొనరించి పేర్మి బొంపిరివోవ౯.

ఆ. వె. వెనుకఁ బోలె నంత విస్తారమును గాక, మిగులఁ దగ్గుగాక తగినమాత్ర
ధనము వీరి కిడిరి తదనంతరం బాత్మ, పురములకు నిరువురుఁ బోయి రెలమిం.

సీ. అంత దంగే రనుపట్టి గ్రామమున శ్రీ బులుసు పాపయశాస్త్రి పుత్రపుత్రి
కయ్యెఁ బెండిలి మఱి యావివాహమునకు నీ మండలమ్మున నెసఁగు నెల్ల
పండితజనులకుఁ బత్రికల్ పంపిన నందఱుఁ జనుదెంచి రపుడు వీర
లును నేగి రయ్యెడ ననువయ్యెను వివాద మిందుఁ బండితులెల్ల నేకమైరి

తే. గీ. గాయకుండును నించుక కవియునైన
యల యుపద్రష్టకులజుఁ డత్యల్పబుద్ధి
సుబ్బరాయమనీషికి నబ్బె వీరి
కతులితంబైన కలహ మయ్యది వచింతు. 404

తే. గీ. "వలచి" యనఁదగు చోటను "వలసి" యనియు
"నేత్ర"యనఁదగు చోటను "నేత్రి" యనియుఁ

బలికె స్వరచితమౌ నొక వర్ణమందు
వీర లది తప్పనుటఁజేసి వైర మొదవె. 405

తే. గీ. ఆసభ నెసంగు పండితు లందఱును న
నూయ కారణముగ వీరి నాయతగతి
నెదిరి యవి యొప్పులని వచియించి కొంత
పోరి సహియించి రపజయమును దమంత. 406

ఆ. వె. ఇది యిటుండ నంత నేగిరి విజయన, గరపురంబు కేనిఁ గాంచు నిచ్చ
నచటి సభల చిత్ర మట్లుండ గానంపు, వినికి యొకటి కోటివేలు సేయు.

క. మును పమలాపురమున వీ, రొనరుచు నవధానమునకు నొగిఁ బ్రేరణచే
సిన ఘనుఁడు లక్ష్మినరసిం, హనామకుఁడు ప్రాడ్వివాకుఁ డటఁ గన్పట్టెన్.

తే. గీ. రమణ నయ్యనఘాత్ము దర్శనము చేసి
"విభుని సెలవాయె" నని తమ పేర నచటి
పండితులు బూటకమ్మును బన్ని వ్రాసి
యట్టి యుత్తరమును జూపి యిట్టు లనిరి. 409

తే. గీ. ఈమహారాజుదర్శన మేరికేని
యగుట "దుర్లభ" మని యెంచి యాత్మ నెపుడు
నిటకు రాఁజూడ మెవ్వరో యిట్టి యుత్త
రమును వ్రాసిరి "వేవేగ రం" డటంచు. 410

ఉ. "రాయఁడు శాస్త్రి వ్రా" లని భరమ్ముగ దీన నెసంగుటన్ దగం
బోయి తదీయ సన్నిధికిఁ బొచ్చె మొకింతయు లేక యుత్తరం
బాయన కిచ్చి "మీ దయిన యాజ్ఞకు బద్ధులమై మిమున్ గడున్
కోయుచు వచ్చినార మన రోజుచు నాతఁడు మాకు నిట్లనెన్. 411

తే. గీ. ఇదియొకఁడు బూటకము పన్ని యిట్లు వ్రాసె
నంతియే కాని యేనేడ! నవనిపాలుఁ
డేడ! నీయుత్తర మదేడ! నిదిగో, నాదు
లిపిని జూడుఁ డటం చాత్మలిపిని జూపి. 412

సీ. గతవత్సరము మీరు కదలి విశాఖపట్టణ మేగుదెంచి యట బహుదినము
లవధానకారణమగు వాస మొనరించి పదపడి యిప్పురవరము రాక

వెనుక కేగుటఁజేసి విద్వజ్జనులు కొందఱు తమ భయమున నంచు నెంచ
మఱికొందఱవ్వారి కరిపక్షము వహించి మీవిశేషములు పేర్మిని గణించి.

తే. గీ. రిదియ కారణమంచు నే నెంతు దీని
కింత యేల? తనంతన సృష్టికర్త
మీకుఁ బోడకట్టు నాతని వాకు గట్టఁ
గలరు మీర లతండును గవిత నల్లు. 413

క. అవధాన మొనర్చెద నా, కవనిఁ జా టెవ్వరంచు నతఁ డస్మాదృ
క్సువిధమున విఱ్ఱవీఁగు నొ, క విషయమే? మీకు నిట్టి గర్వ మడఁచుటల్.

తే. గీ. ఏది యెటులైన మీ రిట కేగుదెంచు
టస్మదాదుల కెల్ల మోదావహంబు
దైవవశమున మీ కిటఁ జగిన లాభ
మబ్బెనేని నిమిత్తంబ నగుదు నేను." 415

క. అని యాబుధవర్యుఁడు వ, ల్కెను నాతఁడు దోషి గాఁడు కృత్రిమ మిదియొ
ల్లను "గాశినాథ" నామం, బునఁ బగు పండితుని దనియుఁ బోల్చెనతఁడొగిన్

క. అనఁ బ్రాడ్వివాకుఁ డను "మీ, కినదర్శన మగుట బ్రాంతియే? యది నేనే
పొనరించెదఁ దమ దర్శన, మును మరలం జేయఁగంటిఁ బున్నెముకలిమిన్."

క. అని యెంతే నాదరమునఁ, దన గృహమున నుండఁగోరి ధరణీపతి ద
ర్శనకారకుఁడగు నల మం, త్రి నివాసమ్మునకు వీరిఁ దీసికొని తగన్. 418

చ. చని కని మైత్రి యొప్ప "నృపసంతతికిం దలమానికంబు మీ
జనపతి, యిక్కవీశ్వరు లసాధ్యులు నేఁటి కవీంద్రులందుఁ గా
వునఁ దమ నేర్పు కల్మి నల భూపతి దర్శనముఁ ఘటించి కీ
ర్తి నెగడు టొప్పదే?" యని విధించిన నా సచివాగ్రగణ్యుఁడున్.

తే. గీ. మీరు మిన్నక చెప్పెడివారు గారు
వీర లట్టిరె"యని తన వెనుక ముందుఁ
గొలువుదీర్చిన విద్వజ్జనులను గాంచి
"వీరి నెఱుఁగుదురే?"యన వార లనిరి. 420

తే. గీ. అనఘుఁడై ధవళేశ్వరమందు సత్ర
మంచి నిర్వ్యాజకరుణ శిష్యులకుఁ జదువు

సెప్ప బ్రహ్మసూరికిఁ బ్రియశిష్యు లనియుఁ
దలచు వినియుంటి మే మవధాను లనియు. 421

తే. గీ. వీరి యొజ్జయు మేనును విద్దెలో స
తీర్థులము చిన్ననాఁ' డని తెల్పుటయును
రమణ నిట్లనుఁ గోదండరామమూర్తి
కవుల దిక్కుఁ యి మిగుల వక్రంపుభంగి. 422

ఉ. "అక్రమభంగి నిచ్చ కగున ట్లొనరించితి రే నచుంబిత
ప్రక్రియ, పూర్వకల్పనలు పట్టుట చర్వితచర్వణంబు స
మ్యక్కృతికర్త లిప్పు డరు" రంచు వచించెద నాఁగ, వీరున
వ్వక్రవచఃప్రసంగి సచివప్రవరుం గని నేర్పుమీఱఁగన్. 423

ఉ. "ఈ రనుమాట నిక్క మిటులేనిఁ బురాతనుఁడైన కాళిదా
సూరక యాత్మకల్పనము లోలి రచించెనొ? లేక పూర్వులౌ
వారల గ్రంథపద్ధతులఁ బట్టి రచించెనొ? వాని కాలమం
దేరును నిట్టులాడు ఘనులే యసదో? వివరింపుఁడా" యనన్. 424

తే గీ. అతఁడు యుక్తికి సంతసమంది మీఁక
విత్వమున శ్లోకములు గొన్ని వినఁగపలయు
ననినఁ గాళీసహస్రమ్మునందు శ్లోక
మొక్కఁడు పఠించి యర్థము నొగి వచింప. 425

క. అతఁడును జుట్టును గల పం, డితులున్ సంతసము నంది "నేర్పరులుమ బం
డితమాన్యులు సుకవిత్వ, స్థితి నెగడెడువారు" నని నుతించిరి పిదపన్. 426

తే. గీ. ఆశుకవితావిశేషసామర్థ్య మరయఁ
దలఁచి యిరువుర చేతఁ బద్యములు రెండు
సంస్కృతాంధ్రభాషలయందు సలుపఁజేసి
యనియెఁ గోదండరావు మోదాబ్ధిఁ దేలి. 427

క. మీ యవధానం బొకపరి, మా యీ పండితులదగు సమక్షమ్మున ను
త్కీయుతముగఁ గావలెఁ బై, నేయది కర్తవ్య మదియు నే వచియింతున్.

క. నావుడు "వల్లె" యనిరి; పై, నావిభవము జరిగెఁ బండితావళి యది "మా
దావహ" మనియొప్పిరి; పై, భూవరమంత్రి యిటువలెఁ బోఁజిమి మోఱంతన్,

క. మీరు సమర్థులు మా విభుఁ, డేరికి దర్శన మొసంగఁ డే నే యతఁడై
ధీరవరులఁ బూజించెద, నారీతిగ మిమ్ముఁ గూడ నారాధింతున్. 430

క. అనవుడు నుత్తరమును నా, తని కేమియు నీయరైరి తదనంతర మా
మునసబుగారును గాలే, జిని దనరెడి మాస్టరులును జేసి రొక సభన్. 431

సీ. తనపిన్ననాఁ డవధానంపు నేర్పు చూపఁగ నేగుదెంచి యప్పార్థివేంద్రు
దర్శించి తన యవధానపుశక్తిని జూపి యదృష్టంపు సొంపుకలిమి
"నింగ్లీషు చదువరాదే ?" యను నా శౌని యానతి గొని దరిద్య్ర మాతఁడోసఁగ
నెమ్ యే బి యల్ దాఁక నింగ్లీషుచదివి యయ్యాలఘు కారుణ్యమ్మునందియుచటి

తే. గీ. పాఠశాలను "ప్రినిసిపల్" పదవి గాంచె
నతులుఁడు కెళాంబికులుఁడు రామావతార
మెంతయేని యానందమ్ము నెనసె వీరి
దైన యవధానసైపుణి నరసి; యితఁడు, 432

ఆ. వె. అట్లు సంతసించి యనుకూలమగు రీతి, సత్కరించి బిరు దొసంగి పిదప
రాజుతోడ వీరి రాణ నెల్లను జెప్ప, నెంచి యిట్టు లనియె నెనక మెసఁగ.

తే. గీ. "ఇచట శౌనిదర్శనము చేయింప మీకుఁ
గలరె ? యెవ్వారలేనియుఁ గారకు" లనఁ
"గారకుం డల్ల మంత్రిశేఖరుఁ" డటంచుఁ
జెప్ప "మంచిది" యని తాను జెప్పకుండె. 434

తే. గీ. పైని గోదండరావు సన్మాన మాచ
రించి పంపించుటకును యత్నించుటయును
"దర్శనంబీని మీ రాజు ద్రవ్య మొల్ల"
మనిరి వీరలు సరసమై యలరు పగిది. 435

తే. గీ. అంతఁ గోదండరావు "నాదైన జాత
కంబు మీ జాతకము ధరాకాంతు జాత
కంబు మూఁ డుచ్చరీతిని గాలునేని
ఇది సఫలమగు" నని వచియించి పిదప. 436

తే. గీ. అనఘు రామావతారసమాఖ్యుఁ గాంచి
"కవులు మన శౌని దర్శనకాంక్షఁ జేసి

యుంట మీర నెఱుంగుచు రొప్పికొనరు
దర్శనములేని సన్మానదశకు వారు. 437

తే. గీ. మీరును శతావధాను లౌ వారు గాన
వారి శక్తి నెఱింగినవార లట్లు
గాన మన తేఁడు మీమాట కాదనక గ్ర
హించు నిఁక నొక్కమాట యదియే వచింతు. 439

క. నవుకరు లయ్యును మీరలు, మివులఁ జనవు గలిగినట్టి మిత్రులు; మేమో,
నవుకర్లమె, కావున మీ, రు వచించితిరేని యిది జరుగు నిక్కముగన్." 439

తే. గీ. 'నల్లె' యని యత్న మాతండు సలయునంత
సలిపి విఘ్నము లెన్నని గలిగినను దు
దకు నొకానొక దినమున దర్శనం బొ
సంగఁగాఁజేసె నా రాజచంద్రుచేత. 440

క. ఆనందగజపతీంద్రుఁడు, గానమ్మన హూణభాషఁ గవనమునందున్
నానాశాస్త్రములందున్, దా నిపుణుఁడు వేఱొకరుఁడు తత్సముఁ డగునే.

తే. గీ. సరసపండితమండలీసహితుఁ డగుచు
నతఁడు తనమీఁది పద్యము లన్నియు విని
సంతసించి శాస్త్రంపుఁ బ్రిసక్తియుఁ గని
కవుల కిట్లనె నాదృతి చవుకళింప. 442

క. రామావతార మెవనెం, తే మోదము చెంది మాకు నిచ్చెఁగదా! యీ
హేమంపుబిరుదు; లియ్యది, సామాన్యము గాదు మెచ్చఁజను మీశక్తిన్.

క. అని ప్రతివత్సరమును రం, డని యానతి యిచ్చి నూఱులాఱు లొసఁగి స
న్మానఁ జేసె నట్టి ఘనిం, గనఁబోల, దతండు ఘనుఁడు కళలం దెల్లన్. 444

తే. గీ. రాజనఁగ నాతఁడే, మంత్రిరాట్టనంగ
నాతఁడే, మునసబనంగ నతఁడె, వితత
సకలవిద్యలకు నిదానసదనమైన
పురమనఁగ నయ్యదియ, యొండు పుడమి లేదు. 445

సీ. తదనంతరమునఁ జిత్రాడనివాసుఁడు బ్రహ్మయశాస్త్రికిఁ బట్టుఁగొమ్మ
శ్రీ పీఠికాపురీనృపతికి శ్వశురుండు చెలికానివంశాబ్ధిశీతకరుఁడు

సంస్కృతాంధ్రికవిత్వసారస్య మెఱిఁగిన జాణ దాతృత్వవిస్తారకరుఁడు
శ్రీ జగన్నాథరాట్ఛేఖరు సమ్మాన మంది కొండొక కాల మరుగునంత

తే. గీ. క్రొత్తపల్లెనివాసి సుగుణుఁడు రావు
జగ్గభూపతి సంపూర్ణ శతపధాన
మును నొనర్పించి యిచ్చిన ధనము గొని
మరల గద్వాల కేగిరి మహిపుఁ జూడ. 446

తే. గీ. అంతఁ గేతువు చనుదెంచి యతిరయమున
నచటి విద్వాంసుతో వైర మబ్బఁజేసి
యట జయము గూర్చి శతపధానాతితుష్టుఁ
డైన నరపాలు సమ్మాన మనుఘటించె. 447

మన్మథ సం॥ పుష్య బ ౧౦ మొ॥ దుర్ముఖి సం॥ జ్యేష్ఠ బ ౩ వ॥

—: కుజునిలో కేత్వంతరము :—

తే. గీ. అతఁడు శ్రీరామభూపాలుఁ డతివితరణ
శాలి ప్రతిమాఖమాసంబు సత్కవులకు
గాయకాదులకును విద్యఁ గాంచి ధన మొ
సంగుఁ గార్తికమున వేదశాస్త్రములకు. 448

తే. గీ. అచ్చటి పరీక్షకుఁడు వైష్ణవాన్వయజుఁడు
శాస్త్రి యగుఁగాని కవిగాఁ, డసత్యమునకు
జంకక నృపాలుసన్నిధి బొంకు లెన్ని
యేనియును నాటిపోయించు నెలమి నుండు. 449

తే. గీ. శని యనెడి నామ మితనికి సంతరించి
యెలమిఁ జెప్పిన పద్యము లితని గుణగ
ణమ్ముల వచించుఁగాన వైష్ణవుని నితని
విస్తరింపక యింతతో విడుచుటొప్పు. 450

తే. గీ. మంచి రాంకవములును, హేమంపుబిరుదు,
లరిది జయపత్రికయు, నూటులాటు, లివియు
నిట్టు లుండఁగఁ, బ్రతిపక్షియెదుట తేఁడు
'తగిన కవిచంద్రుఁ' డని సారె పొగడు టొకటి. 451

క. ఆ యీ బహుమానము ల, త్యాయతగతి స్వీకరించి యచోటు విడిచి సు
శ్రీయుతులై దేశమ్మున, కీ యిరువురు నేగుదెంచి రెనక మ్మెసఁగన్. 452

తే. గీ. అంతఁ గొత్వంతరము సగమాయెఁ బిదప
వ్యాధిపీడయు బంధుశుభప్రసక్తి
నలిపి రాజసమ్మానమ్ము సంతరించి
యవుల నరసాపురమ్మున కరుగఁ జేసె. 453

దుర్ముఖి సం॥ జ్యేష్ఠ బ ౭ మొ॥ హేమలంబి సం॥ శ్రావణ బ ౭ వ॥

—: కుజునిలో శుక్రాంతరము :—

తే. గీ. అచట సభఁజేసి సమ్మాన మందుపిదప
శుక్రుఁ డేతెంచి తనువున సుఖము గూర్చి
మొగలుతుర్తినృపాలు సముఖమునకును
వెడలఁగాఁ జేసె నెంతయు వేడ్క యలర. 454

తే. గీ. అతఁడు లక్ష్మీనృసింహసమాహ్వయుండు
సరసుఁ డతిదాత సాహిత్యసరణి నెఱుఁగు
మహితుఁ డాతనిఁ బోలెడి మహిపుఁ డొక్క
విజయనగరాధిపతి వేనవేలయందు. 455

క. సామాన్యమైన దశ నా, భూమిపతి యుండియుండె విపులమా ధనమున్
హేమంపు బిరుదములు తా, నా మెయి నవధానమైశయపు డిడె నెలమిన్.

ఆ. వె. పాలకొల్లునందుఁ బదపడి యవధాన
మొకఁడు జరిగె నిది యటుండఁ గొణితి
వాడ" ప్రాపర్టియిటరు" బ్రాహ్మణకులజుండు
తా నొసంగెఁ గొంత ధనము నెలమి. 457

తే. గీ. ఇరువురును నిండ్ల కేగి యభీష్టసుఖము
లనుభవించుచు విజయపురాధినాథు
మరలఁ గనుఁగొను వేడుక నరుగుచుండు
నంత నొగిఁ గాకినాఁడ నున్నట్టి హితులు. 458

క. కొంద అవధానమును మర, లం దగఁ జూడవలెనంచు లలి నిల్పి మహా
నందమ్మున నవధానము, పొందుగఁ జేయించి పూర్వపువిధం బెసఁగన్. 459

తే. గీ. బహుమతి నొసంగి మఱియును బ్రబలభక్తిఁ
జిన్నచిన్న సభలు గొన్ని సేయుచుండ
విజయనగరేశ్వరుని జూడ వెడలు టుడిగి
యుండి రప్పురవరమున రెండు నెలలు. 460

తే. గీ. రమణ వాఁడ్రేవు వేంకటరత్నమంత్రి
యంతఁ బిలిపించి యవధాన మాచరింపఁ
జేసి నూఱాఱు లిచ్చె విశేషగౌర
వం బెసఁగఁ బీఠికాపురవరమునందు. 461

క. శ్రవణానందము పూర్తిం, దవిలించుట యిహపరప్రదము దేవీభా
గవతముఁ దెలిఁగించుటకై, యవలంబించుటయు నిక్రమనందు ఘటించెన్. 462

ఆ. వె. వంటపూఁటి విందు, వారాంగనల పొందు,
దానఁ జేసి కందు, దానఁ గుందు
స్వపరపురుల నందు సారెసారెకుఁ గందు
కంబు భంగి యిందుఁ గలిగె నెందు. 463

క. తన యింటన్ శుభకార్యము, లనూనముగ జరుగుటయును సర్వవ్యయమున్
ధనలబ్ధియు సంగీతం, బనుపదమును వినుట దీనియం దెపు డొప్పెన్. 464

తే. గీ. ఇట్లు శుకాంతరము సగం బేగుబిదప
మరల గద్వాల కేగి యమ్మహిపుఁ డొసఁగు
వార్షికము గైకొని సమీపవర్తి యైన
యాత్మకూరిరాజ్యమ్మున కరిగి తెలమి. 465

తే. గీ. అచటి ఱేఁడు సీతారాముఁ డనెడి ఘనుఁడు
గద్వాలాధిపుని బోలె విద్దె లెల్ల
రహిఁ బరీక్షించి ప్రతివత్సరమును వార్షి
కము లొసఁగు; నటఁ బండితుల్ గలరు పెక్కు. 466

తే. గీ. అందు శ్రీనివాసాచార్యుఁ డధికుఁ డితఁడు
చదివికొన్నది తర్కమ్ము, సంగ్రహించి
నయది వ్యాకరణమ్ము వైష్ణవుఁడుగాన
నన్నివిద్దెలు నే నేర్తు నని వచించు. 467

తే. గీ. గద్వాల నృసింహార్యకన్న నితఁడు
కవిత నధికుఁడు తెల్లను కర్మ మించు
కయు నెఱుంగక యద్దానఁ గలియఁబడిన
కారణమ్మున సికపట్లు గలిగె నిచట. 668

క. అది యెట్టులన్న వివరిం, తుఁ దగన్ దన్నృపతి మొదలఁ దొరపు భక్తిన్
సదమలమగు చిత్తమ్మున, గదియించి విశేషముగను గౌరవ మిచ్చెన్. 469

తే. గీ. ఇచ్చి వీరల గ్రంథమ్ము లెల్ల వినుచు
శ్రీనివాసవిలాసమ్ము చేతి కిచ్చి
"దీనిఁ దెనిఁగించి మాకుఁ గృతిగ నొసంగుఁ
డనుచుఁ గోరె విద్యాసక్తి ననుమడింప. 470

తే. గీ. అది సహింపమి శ్రీనివాసార్యుఁ డెట్టు
లేని "వీరల కవనమ్ము మాననీయ
శాస్త్రమైనది కా" దని యంతరాయ
మును ఘటింపఁగఁ దనమనంబునఁ దలంచి. 471

సీ. వేడ్కమైఁ బతికి దేవీభాగవతమును వినిపించు పట్టున నెదకి తప్పు
పట్టెడి తలఁపుతో నెట్టనఁ గూర్చుండి యచ్చటనచ్చట నడిగి కొఱుకఁ
బడమికిఁ జింతించి దుడుకున నొక పద్యమందు "గుణాలయ"యనెడి పదము
"త"ప్పని వాదంబు తద్దయుఁ జేయుడు "నిది తప్పు గా" దని రిక్కవీంద్రు

తే. గీ. లంత "నిది యే సమాస" మటంచు నడిగి
"తత్పురుష మన్న" "నిప్పుడు తప్పు దిది య
థార్థముగఁ దప్పు త" ప్పని యతఁడు పలుకఁ
గవు లతని కుత్తరము సెప్పఁగడఁగి రిట్లు. 472

సీ. "నిత్యపుంలింగమై నెగడు సంస్కృతమున నియ్యది తెలుఁగున నిపుడు తత్స
మంబయి డిగి యంత మహిళావిశేషణమయి మహత్తును నమహత్తు గామి
డుములు చెందక సులోపము మాత్రమే చెందె, నిదిగాక తెల్గున నెల్లయెడలఁ
దఱచు లింగం బర్థతత్పరమై యుండు భారతాదులనిది స్పష్ట" మనుడు

తే. గీ. "భారతకవిత్వ మది దోషభాజనంబు
గాన నే నొప్ప ననియె" నాథునుఁడు విదళ

భారతం బొప్ప నను టంత పాడి గాద
టంచుఁ బార్థివుఁ డని యొప్పన ట్లొనర్చెఁ. 473

సీ. తదనంతరము "దేవతలు ధర్మవర్తు" లనియెడి ప్రయోగంబు నయమెసంగ
నిచ్చి "తెల్గున నర్థమే ప్రధానం" బని సాధింప "నచట నక్షరము తప్పు
వడె, 'ధర్మవృత్తులకె 'బాఠంబు సాధు'' వటంచు నొడువుటయు నట్టి వెన్ని
యొ ప్రయోగమ్ములనొక్కొమ్మడిగ నీయ "నవియున్ని యునునచ్చునంచుఁబడిన

తే. గీ. తప్పులే'' యంచు మొండి వాదమ్ము సేయఁ
బూనె నీరీతి నొక మూఁడు పూట లాయె
వాద మటుపిమ్మటను మధ్యవర్తు "లిట్లు
పలుకఁ దగ" దని యాతని వాదుడిపిరి. 474

సీ. అట జరిగిన వాద మంతయు వివరింప గ్రంథవిస్తర మగుఁగాన దాని
విడిచి ముఖ్యాంశంబు వినుతుఁ బిమ్మట "తేఁడు మొదటనిచ్చిన గ్రంథమును దెలుఁగొన
రించి యార్నెలల కేతెంచిన మీకు విశేషసత్కారంబు నేయుదు'' నని
తగఁ బ్రతిజ్ఞ నొనర్చి తాంబూల మిచ్చెఁ బదంపడి వీరను ద్వారయొలర్ప

తే. గీ. దేశమున కేగుదెంచి యెంతే ముదమున
నెవరి యిండ్లకు వారేగు నింతలోన
దారి గుంటూరిలో నవధాన మొకటి
జరిగెఁ గాని ధనప్రాప్తి జరుగలేదు. 475

తే. గీ. ఇంటికేగిన తత్క్షణ మితని దేహ
మందు నొక్కింత పీడ దా ననువుపడియె
దానిపై ఋణబాధయుఁ దారసించెఁ
గాని యెందును లోపంబు గలుగఁబోదు. 476

తే. గీ. ఆత్మకూరిన్నృపాలకుఁ డావతిచ్చి
నట్టి గ్రంథంబు తగ నల్లనల్లఁ దెలుఁగొ
నర్చుచును గాకినాడలోఁ గూర్చు నొక్క
యిల్లు గాపురముగ నీతఁ డెలమి నుండె. 477

తే. గీ. వాడకట్టువంశమ్మునవాఁడు బుల్లి
రాజనెడి వైశ్యవర్యుండు రమణఁ దనదు

సౌధమున బస యిచ్చి విస్తారమైత్రి
యొసఁగ నితఁ డేమి యడిగిన నిచ్చునదియు. 478

తే. గీ. అప్పు డొాజనిఁ యట్టి ద్రవ్యంపుఁ దోఁబు
యనెడి సంప్రదాయము నీఁద నీ యలఘుఁ డొాక్క
తెప్పయై యుంచుకేనియుఁ బేజ మెడల
నీక గాపాడె మఱచుట యెట్టు లితని.

చ. మును పవధాన మొక్కటి సమున్నతిఁ జేయఁగఁజేసె,నంత నిం
ట నయినయట్టి పెండ్లికి హుటాహుటి ద్రవ్యము పంపె, నాత్మకూర్
చనుటను ఖర్చొసంగె;నిటు సారెకుఁ దా నుపకారకారియై
తనరెడి బుల్లిరాజునకు దైవ మొసంగుఁ జిరాయురున్నతుల్. 480

క. సోమన్న యనెడి శిష్యుఁడు, ప్రేమమెయిన్ వంటఁ జేసి పెట్టఁగ ద్రవ్యం
బీమెయిఁబులిరాజిడఁ గవి, తామహితా సౌమనస్యతత్పరుఁ డయ్యెన్. 481

తే. గీ. అంత రెండవ భగిని లోకాంతరగత
యగుట లోనగు మఱికొన్ని యాపదలు త
టస్థమై దేహమందును స్వస్థత చెడె
నవల రవి వచ్చి సుఖము దేహమున కిడియె. 482

హేమలంబి సం॥ శ్రావణ బ॥ 2 మొ॥ మార్గశీర్ష బ॥ ౧3 వ॥

—: కుజునిలో రవ్యంతరము :—

తే. గీ. రమణ వాత్రేవు వేంకటరత్నమంత్రి
సౌధమునఁ గూరుచుండి పరిశస్తగతిని
శ్రీనివాసవిలాసంబు చెప్పి రతఁడు
సర్వవిధముల మర్యాద సలుపుచుండ. 483

తే. గీ. అంతఁ గిర్లమపూడికి నరిగి చిన్న
రాయనృపశేఖరుని నవరాత్రమఖను
దీక్షితుని గాంచి నూటార్లు దీసికొని ర
యమ్మమై నాత్మకూరికి నరిగి కలమి. 484

సీ. ఆనృపాలుం డప్పు డంబాపురమ్మునఁ గురుమతి గిరిపతిఁగూర్చి గొప్ప
యుత్సవమ్మను జేయనూహించి తనదగు సేనతో నటకు విచ్చేసియుండ

వీరును రయమునఁ బృథ్వీశ్వరునిఁ జూడ నటు కేగుదెంచి యచ్చోటను తేనిఁ
గాంచి యాయుత్సవకాలమ్ముల నెల్ల నాతనియాజ్ఞ [illegible]ండదరిని గడపి

తే. గీ. రా కుసుమతీసుమహిమ మత్యద్భుతంబు
మఱియు నయ్యుత్సవం బతిమానుషంబు
వేయి చెప్పఁగ నేల? యావేడ్కఁ జూచి
తీరవలెఁ గాక లేకున్నఁ దెలియ దెట్లు! 485

తే. గీ. ఆకుసుమతీశుఁ డనెడి రమాధినాథుఁ
డీనృపాలుని యిలువేలుపై నకతనఁ
దగఁగఁ బ్రతివత్సరమ్ము నుత్సవము లిట్లు
చేయుచుండును భక్తిసుశ్రీలు వెలఁగ. 486

తే. గీ. ప్రకృత మాంధ్రీకరించిన గ్రంథమందు
వర్ణ్య మద్దేవుప్రత్యబ్దవైభవంబు
గాన తేఁ డీకృతిని వినఁగాఁదలంచె
నుత్సవపుఁగాలమున దేవునొద్ద నుండి. 487

క. ఆ కారణమున వీరికిఁ, జేకూరెఁ గొండదరి వసించుట మహిత
శ్రీకాంతోత్సవ మెంతయు, నేకాలము మదికి వేడ్క లెసఁగింపంగన్. 488

తే. గీ. ఉత్స[illegible]చే నృపాలోత్తమునకు
గ్రంథమును వినుటకుఁ దగుకాల మబ్బ
దయ్యెఁ బదపడి తేఁడుదా నాత్మకూరు
పురమునకు నేగె నొక మాసమునకుఁ గడఁగి. 489

తే. గీ. అంత వీరును తేనితో నాత్మకూరు
పురమునకు నేగి మిగుల నాదరముతోడ
నృపుఁడు మన్నింప గ్రంథమ్ము నెపుడు విన్కి
చేయుదు మటంచు నచట వసించుటయును. 490

తే. గీ. కొన్ని యంతరాయము లొడఁగూడుటయును
గ్రంథమును వినుటకుఁ దగ్గకాల మా నృ
పాలునకుఁ గల్గదయ్యె నా ప్రోలియందు
వంత నెల్లెడ జ్వరబాధ లలమఁ దొడఁగె. 491

తే. గీ. వంట బ్రాహ్మణునకును దిర్పతికి బికిని
జలియు జ్వరమును బాధింపసాఁగె వేంక
టేశ్వరుండును విద్యార్థి యీయిరువురు
దానిబారిని బడకుండఁ దక్కి రెలమి. 492

తే. గీ. రాజు సర్వవిధముల మర్యాద సేయఁ
దమకు విద్యార్థి సోమన్న తగువిధమున
నెల్లయుపచారము లొనర్ప నిట్లు ఉండు
నంతఁ జంద్రాంతరము వచ్చె ననుగుణముగ. 493

హేమలంబి సం॥ మార్గశీర్ష బ ౧౩ మొ॥ విలంబి సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వ॥

—: కుజానిలో చంద్రాంతరము :—

తే. గీ. అంతఁ దిరుపతిశాస్త్రి దేహమునఁ గొంత
కలిగె నారోగ్య మది రాజు గాంచి గ్రంథ
మును వినంగ మొదలు పెట్టె ఘనులు పండి
తులు తనకు మంచిచెడ్డలు తెలుపుచుండ. 494

తే. గీ. గ్రంథమును వినిపించెడి కాలమందుఁ
గలిగిన వివాదముల నెల్లఁ దెలుప నొక్క
భారతంబంత యగుఁగాన వదలి ముఖ్య
మైన యంశంబు దెల్పెద దాని వినుఁడు. 495

క. పదునైదు దినములకు నె, మ్మదిగా గ్రంథమ్ము విని సమగ్రానందా
స్పదుఁడై భూపతి యెంతయు, సదయుండై వీరి నిట్లు సన్మానించెన్. 496

సీ. మంచి విలువగల్గి చంచలాకాంతులఁ బురుడించు మేల్ జరీపుట్టములును
కనులకు మిఱుమిట్లు గలిగించు సొబగున వాలాయమును బోల్చు సేలువులును
పదియాఱువన్నెకుఁ బైవచ్చు బంగారుతో రచించిన చంద్రహారములును
"నర్థాంగులకునివి" యంచు మేల్ చీరలు పైరెండునూటార్లు బహుమతిగ నొ

తే. గీ. సంగి యేనుఁగు నెక్కించి సకలపండి
తులును వెనువెంట రాఁగ శత్రులకు ఖేద
మెల్ల మిత్రులకును మోద మినుమడింపఁ
బేర్మి నూరేగఁజేసెఁ బృథ్వీధవుండు. 497

తే. గీ. అదియునుం గాక ప్రత్యబ్దమందు రెండు
నూర్లు వచ్చెడి భూమియును నిడి సముచి
తమ్ములగు భాషణమ్ముల నమ్మహీపతి
గారవించెను మోదంబు తోరముగను. 498

సీ. గద్వాలలోపల ఘనుఁడు శ్రీరామభూపాలుఁ డొసంగెడి వార్షికంబు
కైకొంట, యానందగతిని వర్తించుట, యపురూపమౌ మనోహరపు గాన
రసము గ్రోలుటయు, సరసమగు రీతి దేవీభాగవతమును వేడ్కఁ దెల్గు
సేయుచునుంట, వాసిగ శ్రవణానందకావ్యమ్మునకు మార్పు గలుగఁజేయు

తే. గీ. టయును, శ్రీలక్ష్మణాపరిణయము నూత్న
గతి రచించుటయును నింతకన్న మున్ను
గలిగె నీరీతిఁ జంద్రుని కాల మర్థ
మరిగెఁ బైసంగతులు వినుఁ డాదరమున. 499

క. కరి నెక్కి డిగినదాదిగఁ, దిరుపతి వేంకటకవులకుఁ దీఱనిగతిఁ దా
జ్వర మది ప్రారంభించె, న్నరపతి "యిదియేమి" యని మనంబునఁ బొగులన్.

తే. గీ. జ్వరమునకు లక్ష్యపెట్టక చయ్యనఁ దమ
దేశమున కేగు నిచ్చ మదిని గలంప
రాజునానతిఁ గొని యప్పురంబు విడిచి
చనిరి రంగాపురం బట జ్వరము హెచ్చె. 501

సీ. అచ్చటి నరపాలుఁ డతియోగ్యుఁ డీనరపాలురఁబోలెఁ దాఁ బండితులకుఁ
బ్రతివత్సరమ్మును వార్షికమ్ముల నిడు; నయ్యెడఁ బండితు లనఘమతులు
వారిలో నుత్తమప్రఖ్యాతి నొప్పు రంగాచార్యుఁ డనియెడి యనఘుఁ డితఁడు
వైష్ణవుఁడయ్యును బరమతంబునయందు నెఱుఁగఁ డసూయ నొకింతయేని

తే. గీ. ఇతఁడు వీరల సంగతి యెల్ల నాత్మ
కూరియందు నెఱింగిన కారణమున
రాజుతోఁ జెప్పి మిగుల గౌరవ మొనర్చ
నట్లు ఘటియించె యోగ్యత కదియ గుఱుతు. 502

క. జ్వరబాధాపరిభూతులఁ, దిరుపతివేంకటకవికులధీరులఁ గని య
న్నరపతి యిట్లనుఁ బండిత, వరుల సమక్షమునఁ జేర్చి వడ్డికిఁ బాఱన్. 503

సీ. గద్వాలలో మీకుఁ గల్గిన వాఁడును, నాత్మకూరున మీకు నైన గౌర
వమ్మును బండితుల్ పరిపరి చెప్పఁగా వింటిమి యున్న మిమ్మొకసారిగాఁ జూడఁ
గాని మీ రీదేశగమనంబు మొదలిడి నాఁటినుండియు నన్నుఁ జూడ
రాకుండి; రిప్పటి రాకచే నానంద మబ్బె మీదైన శతావధాన

తే. గీ. మరసి మీచేత నొక గ్రంథ మాత్మకూరు
నృపతియుం బోలెఁ గొనఁగ నే నిచ్చగింతు
నదియునుం గాక మీదైన యాశుధార
మొదల విని సంతసింప నెమ్మదిఁ దలంతు. 504

క. ఏదేని యొక్క పద్యము, మోదముమైఁ జెప్పఁ డనుచు భూమీశునితో
నాదరదైన్యము లొప్పఁగ, నాడం బొక భంగిదైు కనంబడ వీరల్. 505

క. పలికి రిటు లోనృపాలక!, తలమునిఁగె జ్వరంబు వాక్కు తడఁబడియెడి మా
తలమే ? యాశుకవనమును, జలుపుటకును మీకు ముదము సమకూర్చుటకున్.

క. అవధానరచన గానీ, కవనవిధానంబు గాని కవివరులకు బు
ద్ధివిశేషం బారోగ్యము, దవులనిచో నెట్లు పొసఁగు ధరణీశమణీ. 507

సీ. అని చెప్పి యచ్చట నానృపాలకుఁ డిడు విత్తమ్ము గైకొని వేగ దేశ
మున కెట్టు లెట్టులో చని యాత్మవాసంబు లిరువురుఁజేరి ; రిట్టిల్లు చేరు
టకుఁ బూర్వమే వీరి కొకకొంత జ్వరము మార్గమ్మున శమియించెఁ గాని కేవ
లమ్ము నిశ్శేషమై లావణి కప్పుడప్పుడు పీడగొల్పఁగ మొదలు పెట్టెఁ

తే. గీ. జంద్రు నుత్తరఖండమ్ము జరుగుదనుక
జ్వరము మఱికొన్ని పీడలు సందడింప
నితఁడు వానిని లెక్కింప కెల్లవేళ
హేలగాఁ గాలయాపన మెసఁగఁజేసె. 508

సీ. కలఁడు ప్రభాకరాఖ్య నెసంగు కవిమణి గద్వాలలోపల ఘనుఁ డతండు
తిరుపతివేంకటేశ్వరులకుఁ బరమోపకారంబు గద్వాలకాంతు నొద్దఁ
గావించె ము ; న్నట్టి కారణమ్మున నాయలఘునకు వీరి కలవడె మైత్రి
యాతఁ డీయెడల దేశాటనాదరుఁడయి యీదేశమును జూచు నిచ్చ వీరి

ఆ. వె. తోనిడ నేగుదెంచి పోడిమి వేంకటే
శు నివాసమునకుఁ జనవు మీఱ

వచ్చి యీతఁ డిట్లు జ్వరపరీతుం డగు
టకు మనమ్మునందు వికలుఁ డగుచు. 509

తే. గీ. ఇతని యాదృతి మైత్రియు హేతువులుగ
నింజరమ్మున వసియించె నితని యింట
నిక్కవివతంను సహవాస మొసఁగుకతన
వ్యాధిబాధ యీతని కగుపడక పోయె. 510

విలంబి సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ మొ॥ నల సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వ॥

—: రాహుమహాదశ :—

ప్లవ సం॥ చైత్ర శు ౧౦ వఱకును ఇందు రాహ్వంతరము.

విలంబి సం॥ మార్గశీర్ష బ ౯ వ॥

—: రాహ్వంతరములో రాహువిదశ :—

తే. గీ. అంత రాహుమహాదశ యనుగమించె
దేహసౌఖ్యమ్ము క్రమముగా దీటుకొనియె
వ్యాధిపీడ యొక్కింత లా నడరుకతన
నింటనే కాలయాపన మితఁడొనర్చె. 511

తే. గీ. పిదపఁ గిర్లమపూడి పృథ్వీధవుండు
జనహితుం డతిదాత విశాలహృదయుఁ
డైన శ్రీ చిన్నరావు తా నాచరింపఁ
జేసె నష్టావధానంబు శీఘ్ర మెసంగ. 512

తే. గీ. ఆవిభుఁ డొసంగు వార్షిక మంది పీఠి
కాపురము వచ్చి యచ్చట ఘనులు మెచ్చ
నూటులాటులు భూమియు నూత్నవస్త్ర
ములును గైకొనుటచ్చె సలలితరీతి. 513

మ. శ్రవణానందము వాడరేవుకులభాస్వజ్జ్యోతి యాసక్తి లోఁ
దవులన్ వేంకటరత్నమంత్రి కృతిగాఁ దాఁ గైకొనెన్ భూమిలో
నవు సమ్మానము లాతఁడే యొనరిచెన్, వ్యాపించె శ్రీ దేవి భా
గవతం బాంధ్రి మొనర్చు పూనికయు నిక్కాలమ్మునందే తగన్. 514

విలంబి సం॥ మార్గశిర్ష బ ౯ మొ॥ వికారి సం॥ వైశాఖ శు ౮ వ॥

—: రాహ్వంతరములో గురువిదశ :—

క. గురువిదశ యంత వచ్చియు శరీరరుజ మొదటఁ గూర్చి సరగున నారో
గ్యరమం గూర్చి పదంపడి, స్వరమణితోఁ గాఁపురపుఁబ్రసక్తి ఘటించెన్.

తే. గీ. రమణ నేలామహాత్మ్యవిరచనకు మొద
లిడుట, మిత్రగృహమ్ముల నెసఁగెడి శుభ
కార్యముల కేగుటయు, దీనఁ గలిగెఁ దఱచు
రాజబంధుల మైత్రి, దారసుఖసక్తి. 516

క. వీరవరగ్రామమ్మున, ధీరులు మెచ్చ నవధానధీ నెఱపిరి మై
పాలసబంధుతనూజుఁడు, తారసమయ్యెన్ విదశకుఁ దరుణం బగుటన్. 517

వికారి సం॥ వైశాఖ శు ౮ మొ॥ ఆశ్వయుజ శు ౧ వ॥

—: రాహ్వంతరములో శనివిదశ :—

తే. గీ. ఆదికాలమ్మునందు వీఁ డాత్మమంద
తను గనంబడచేసి యంతఁ దగురీతిఁ
బోలవరపు జమీందారు నోలి మిత్రుఁ
గా నొనర్చె మహోన్నతికారి యగుచు. 518

తే. గీ. ఆతఁ డింగ్లీషుభాషలో "నారవాల్డు"
కవి రచించిన బుద్ధుని కతను దెల్గుఁ
జేసి కృతితన కిమ్మని వాసి యలరఁ
గోరెఁ దిర్పతి వేంకట ధీరకవుల. 519

తే. గీ. రమణ నిది గాక రామచంద్రపురమందు
నాలమూరునఁ గపిలేశ్వరాఖ్యపురిని
గొత్తపేటను ధనము చేకూరె శతవ
ధాన మష్టవధానంబు దవులుకతన. 520

తే. గీ. అంత నమలాపురమునకు నరుగుటయును
నచట నివటూరికులజుఁ డయ్యన్నమంత్రి
పాత్తమొక్కండు రసయుక్తముగ నొనర్చి
తనకుఁ గృతిగా నొసంగఁ బ్రార్థన మొనర్చె. 521

వికారి సం॥ ఆశ్వయుజ శు ౮ మొ॥ మాఖ బ ౧౧ వ॥

—: రాహ్వంతరములో బుధవిదశ :—

సీ. బుధుఁ డంతఁ దా వచ్చె, బుద్ధచరిత్రంబు గచియిం[illegible]య్య సురగృహమందుఁ
దఱచు నుండుటయును దండిగ్రికి వెడ[illegible]గురుపరేణ్యుఁ డుస్వర్గము [illegible]గుటయును
ఈజాతకగ్రంథ మెలమిమై మొదలిడి వ్రాయుచుండుట దేవిభాగవతము
నందలి తరువాయి యప్పుడప్పుడు శ్రద్ధ ప్రేరేప సాంధ్రీకరించుటయును

తే. గీ. ఉన్న గృహమును వీడి వేఱొక్కయెడను
నేగుటయు నిల్లుగట్టుట కెలమి మొదలు
పెట్టుటయు గద్ద[illegible] [illegible] త్రోప
లోన రుజహేతువుగ మరలుటయుఁ దోడరె. 522

వికారి సం॥ మాఖ బ ౧౧ మొ॥ శార్వరి సం॥ చైత్ర బ ౮ వ॥

—: రాహ్వంతరములో కేతువిదశ :—

తే. గీ. అంత దేహమ్ములో సుఖ మనువుపడియెఁ
బిదపఁ గేతువిదశ వచ్చె; వీఁడు గేహ
నిర్మితికి యత్న మెంతయేనియును జొనఁగఁ
జేసి భూధనలాభముల్ చేసి మించె. 523

శార్వరి సం॥ చైత్ర బ ౮ మొ॥ ఆశ్వయుజ శు ౫ వ॥

—: రాహ్వంతరములో శుక్రవిదశ :—

తే. గీ. అంత శుక్రుండు చనుదెంచి యమరవిభు స
మానుఁడైన శ్రీ చిన్నరాణ్మానవేంద్రు
తోడ శ్రీపాలతేరను వీడు చూడ
వెడలఁగాఁజేసి గౌరవవిభవ మొసఁగె. 524

ఉ. అట నవధానం బొకఁ డు, త్కటమగు గతి జరిగె నచటఁగల వెలమదొరల్.
పటుమతులు కళాచతురులు, ఘటకులు ధనికులును సుకవికల్పద్రుమముల్.

తే. గీ. మఱియు నయ్యెడఁ జిన్నరాణ్మానవేంద్రు
కతన నెంతయు హేలగాఁ గాలయాప
నమ్మెనర్చు టొదవె నరనాథులందుఁ
గలఁడె తత్తాదృశుండు సఖ్యమ్మెనర్ప! 525

క. నిజదేశమ్మున కేఁగుచు, గజపతినగరమున సభను గావించియుఁ బై
విజయనగరముం గని యం, తఁ జనిరి వైశాఖపట్టణముఁ గనుఁగొనఁగన్.

తే. గీ. అచట విక్రమదేవవర్మాఖ్యు నతియు
దారుఁ గవితావిధిజ్ఞు నుదాత్తచరితుఁ
గాంచి యవధాన మొనరించి కదలి వీర
వరమునకు నేగి రిర్వురు త్వర యెలర్ప. 52

క. అట నేలామాహాత్మ్యము, పటుమతియగు సర్వరాయపాదజునకు ను
త్కటయశునకుఁ గృతి నిడి వేం, కటతిరుపతికవులు భూమి గైకొనిరెలమిన్.

ఆ. వె. అంతఁ గాకినాఁడ కరిగి శ్రీ పోలవ
రపు జమీనుదారు నపరిమితవ
దాన్యుఁ గాంచి కృతిగఁ దమ్ము మున్నడిగిన
బుద్ధచరిత మెల్ల బుధులు మెచ్చ. 580

క. వినిపించి బ్రాహ్మణప్రభు, వనన్యదుర్లభుఁడు నైన యాకృష్ణారా
యనియొద్ద నొక్క రుండిరి, ఘనమగు పండితపదంబు గైకొని యెలమిన్.

తే. గీ. ఇట్లు శుక్రవిదశ సగమేగ వేంక
టేశ్వరకవీంద్రునకు రుజ యేరుపడియె
మొదలిడిన యింటిపని తుదముట్టదయ్యె
మఱియు నెన్నెని జిక్కులు వరుస నలమె. 582

తే. గీ. అంత నాకొండివంశజుఁ డలఘుబుద్ధి
యైన శ్రీరామమూర్తి యా వ్యాధిపీడ
తనదు శక్తికతమ్మునఁ దరలఁజేసి
సౌఖ్య మొనఁగూర్చె నతని మెచ్చవలె నెపుడు. 583

తే. గీ. శుక్రు నుత్తరఖండంబు చొచ్చినయది
మొదలు తుదిదాఁకఁ బీడయు మూర్ఖకోప
మును నకారణకలహము మూలధనము
వ్యయమగుట యను నియ్యవి వదలవయ్యె. 584

క. అది యేమొ కాని చిక్కులు, మొదలున్ దుది లేక తొడరి యుంచుటకై కా
మదను గనుచుండినను దీ, నదశకు రాఁ డితఁడు కారణము చింత్య మిటన్.

శార్వరి స॥ ఆశ్వయుజ శు ౫ మొ॥ కార్తిక బ॥ ౮ వ॥

—: రాహ్వంతరములో రవివిదశ :—

తే. గీ. ఇట్లు లాయాయిపీడల నెల్లయపుడు
ముస్గుచును దేలుచును నుండ మొనసె సూర్య
విదశ యియ్యది యొక్కింత ముదము గూర్చి
యిచ్చె నారోగ్యమును గృహ మెసఁగఁజేసె. 536

తే. గీ. అప్పుడప్పు డించుక పీడ యనుఘటించి
నను రవి యొకింత సుఖవిధానంబు చేసెఁ
గాని తరలుచు నొక నాఁడు కష్టపెట్టె
యొదవఁగాఁజేసె వాహనయోగగరిమ. 537

తే. గీ. అట్లు తత్తరమున వైద్యుఁడైన రామ
మూర్తి వసియించునట్టి యహోబలనరము
చనినయంతన పీడ యల్లన శమించె
నతని సామర్థ్య మది వర్ణ్య మనఁగఁ దగదె. 538

శార్వరి సం॥ కార్తిక బ ౮ మొ॥ మాఘ శు ౧౮ వ॥

—: రాహ్వంతరములో చంద్రవిదశ :—

తే. గీ. అంతఁ జంద్రుఁడు చనుదెంచి వ్యాధి నూఱు
వంతులు శమింపఁజేసి యానల నొకష్ట
రామమూర్తి పెత్తండ్రి సద్ధామమునను
దగ జరుగఁజేసె నష్టావధాన మొకటి. 539

క. సంగీతసాహితులతో, డంగడు రమ్యమ్ముగాఁ దటాలునఁ గాలం
బుం గడపుటబ్బె వ్యాధియు, నుం గృశియింపంగఁ జొచ్చెనూల్కొనె బలము౯.

తే. గీ. అట్లు కొండొకకాల మయ్యనఘుఁడైన
రామమూర్తి గృహమ్మున రమణ వాస
మును బొనర్చి యారోగ్యము గని స్వకీయ
వాసమున కేగుదెంచె సంతోస మెసఁగ. 541

తే. గీ. తీర్థయాత్రకుఁ దిరుగుట దేహమునకు
స్వస్థత యొసంగుటయు మైత్రి వఱలు జనుల

నరయఁగల్గుట యుద్యోగమందఁగను బ్ర
యత్నమొనరించుటయుఁ జంద్రునందుఁ గలిగె. 542

తే. గీ. గేహనిర్మాణమునకుఁ దగిన ప్రయత్న
మాచరించుట యానంద మనుగమించు
టయును రాజదర్శనమునకయి వెడలుట
యును గలిగె వీనియందు మహోత్సవముగ. 543

శార్వరి సం|| మాఘ శు ౧౪ మొ|| ప్లవ సం|| చైత్ర శు ౧౦ వ||

—: రాహ్వంతరములో కుజవిదశ :—

ఆ. వె. ఇందు బంధుజనుల గృహముల జరుగు శు
భముల కరుగుటయును బంధుకలహ
మవల రాజకలహ మందు నిందును జయం
బంది మించుటయును నను ఘటించె. 544

—: రాహుమహాదశలో రాహ్వంతరమున కంతకును ఫలము :—

తే. గీ. ఊరక ధనవ్యయము ఋణయోగ మప్ర
తిష్ఠ తేఁదగు రుజయును తీఱని వెత
ఇంచుక ధనార్జనమ్మును గృహకలహము
ప్రాణసంశయమును రాహువందుఁ గలిగె. 545

ప్లవ సం|| చైత్ర శు ౧౦ మొ|| శోభకృత్ సం|| భాద్రపద శు ౮ వ||

—: రాహుమహాదశలో గుర్వంతరము :—

ప్లవ సం|| చైత్ర శు ౧౦ మొ|| శ్రావణ శు ౫ వ||

—: గుర్వంతరములో గురువిదశ :—

తే. గీ. అంత గుర్వంతరము వచ్చె నందు గురుని
విదశలోనన గృహప్రాప్తి వేగఁ జేయఁ
దగిన యత్నమ్ము జరిగె యథాసుఖముగ
స్వపురమందు వసించుట సంభవించె. 546

తే. గీ. అంతఁ గలవకుఁ బోలవరాఖ్యగ్రామ
మునకుఁ బోవుట యవధానమును నొనర్చు
చుండు పని కాకయుండుట యిందుఁ దొడర
నంత శని విదశానాథుఁ డగుచు వచ్చె. 547

ప్లవ సం॥ శ్రావణ శు ౫ మొ॥ మార్గశీర్ష బ ౬ వ॥

—: గుర్వంతరములో శనివిదశ :—

తే. గీ. ఇంటివేల్పగునట్టి కామేశ్వరిని గు
తెంచి తన దుర్దశను దెల్పికొంచు శతక
మొండు రచియించుటయు ఋణ ముండుకతనఁ
దూర్పునకు నేగుటయును నిందు ఘటియించె. 548

క. తిరుపతికవి శ్రీ పో, ల్వరభూపతియొద్ద నుంటవలనఁ దనకుఁ దో
డరుదేరఁడయ్యె "సభ నాఁ, డరుదెంచెదఁ దంతివార్త నందింపు" మనెన్

ఆ. వె. ఈవు రాకయున్న నే నొక్కఁడనె యవ, ధాన మాచరింపలేనయేని
అట్లె తంతివార్తనంపింతుఁగా కని, మనమునందుఁదలఁచి చనియె నతఁడు.

తే. గీ. అనకపల్లెయు శ్రీకాకుళాఖ్యనగర
మవుల నుర్లాముసంస్థాన మన్నిచోట్ల
సభ లొనర్చి ధనమ్ము యశమ్ము గాంచు
నంత బుధవిదశయు వచ్చె సంతసమున. 551

ప్లవ సం॥ మార్గశీర్ష బ ౬ మొ॥ శోభకృత్ సం॥ చైత్ర బ ౯ వ॥

—: గుర్వంతరములో బుధవిదశ :—

తే. గీ. మందసా కేగి విభుని సన్మాన మంది
గ్రహణిచే బాధపడి యరోగతను గాంచి
సుఖముగా నింటి కేతెంచి చూడనేగె
నవల గద్వాల వేంకటకవి యొకండ. 552

తే. గీ. అంతఁ దిరుపతి కవి గూడ నటకు వచ్చి
కలిసికొనిరి యుభయులును గనకభూష
లచట లక్ష్మణాపరిణయ మంకితముగ
నిచ్చుటంజేసి బహుమాన మెనసి రెలమి. 553

క. ఆ మీఁద నాత్మకూర్చని, భూమీశుఁడు మున్న యిడిన భూమికిఁ బట్టా
కై మేలుకొలుపి కుకవి, స్వాముల నోడించి చనిరి వనపర్తిపురిన్. 455

తే. గీ. ఆ నరేంద్రుఁడు గూడ నుదారుఁడయ్యు
వీరి నిర్లక్ష్యభావంపుతీరు విన్న

యట్టిఁ డయ్యును నితరులయుక్తి వీరిఁ
గూడ మానింపఁ దలపూనెఁ గొసరి కొసరి. 555

ఆ. వె. అట్లు కొసరి కొసరి యల్పాల్పముఁగ నిచ్చు, నృపుని యీవికి మది నేవపడుచు
నాశుధారలోన నాత్మనున్న విధంబు, పద్యరూపమున నృపతికిఁ దెలిపి.

ఆ. వె. మరల నాత్మకూరు మహిపాలుఁగనవచ్చి, యాతఁడొసఁగు భూమికై నపత్ర
మడిగి పుచ్చుకొనెడియప్పుడు శేనితోఁ, గలహ మించుకంత గాంచిపిదప.

తే. గీ. "సస్యగర్భమ్ముగా నున్నసమయమందు
మీకు నచ్చిన భూమిని మేలు దానిఁ
గైకొనుఁ" డటన్నఁ బదపడి కదలి గద్ద
వాల త్రోవను దేశమ్ము పచ్చునంత. 558

తే. గీ. రాణి తనభర్త సంవత్సరంపు దినము
దాపుగావున నందాఁకఁ దాళి యేగు
టుచితమని యాఁప నయ్యెడ నుండు దినము
లందుఁ బండితకలహమ్ము క్రిందుకొనియె. 559

తే. గీ. కారణం బేమి యన వెనుక నొకనాఁట
నాత్మకూరునృపాలు మేనల్లుఁడైన
శ్రీనివాసుఁడు పచ్చిగాఁ జేయఁదగిన
యట్టిది సమస్య నిచ్చె వీ రపుడు దాని. 560

తే. గీ. తగుగతిని బూర్తిచేసి రద్దాని నతఁడు
వ్రాసి యిడఁబోలు నొరుల కప్పద్యము గని
వీరి రిపులగు వైష్ణవధీరు లెల్లఁ
తమక యది యన్వయించు నంచు మది నెంచి. 561

తే. గీ. అపజయమ్మననే మున్న గుపితులగుట
దీనిచే నది హెచ్చఁగఁ దెలివిఁ దక్కు
వేరిడియె బూతుపద్దె మంపిరి రచించి
దాన వారికి నవమానదశ ఘటించె. 562

తే. గీ. తాము చేసినయట్టి పద్యమ్మునకును
గర్తగా శిష్యు బట్టు నొక్కనినిఁ గల్ప

నమ్మ్ర సేసిరి వానికి నమ్మగారు
వైదుశిక్షను విధియించి కలఁచుటయును. 563

తే. గీ. అపుడు నిజ మొప్పికొని వాని నట్లు సేఁత
మమ్ముఁ జేయుటయే యని మఱియు మఱియు
దైన్యమొందుడు నాయమ దయను జూపి
వాని విడుఁడని సెలవిచ్చె భటుల కంత. 564

తే. గీ. రామభూపాలు సంవత్సరంపు దినము
నాఁట నిప్పని జరిగె నానాఁడు వేల
కొలఁది బ్రాహ్మణు లయ్యెడఁ గూడికొనిరి
యందఱును గాదనిరి వీరి యహితబుధుల. 565

తే. గీ. అటనె మధ్వయతీశ్వరు నంతికమునఁ
గల్గిన వివాదమున గెల్చి కందనోలు
మార్గమున దేశ మేతెంచి మఱి శరీర
రుజ నోకించుక గనినంతటఁ జనె బుధుఁడు. 566

శుభకృత్ సం॥ చైత్ర బ ౧ మొ॥ జ్యేష్ఠ శు ౧౩ వ॥

—: గుర్వంతరములో కేతువిదశ :—

తే. గీ. పిదపఁ గేతువు తా నది వృద్ధిచేసెఁ
గాని యయ్యది శమియించెఁ గష్టనష్టి
శాంతిఁజెందినయట్లుండి సరగ మరలఁ
దిరుగఁబడె నంత శుక్రుఁ డేతెంచె మఱియు. 567

శుభకృత్ సం॥ జ్యేష్ఠ శు॥ ౧౩ మొ॥ కార్తిక శు ౧ వ॥

—: గుర్వంతరములో శుక్రవిదశ :—

తే. గీ. శుక్రదశ నది యెంతేని వక్రిత గని
బాధ గొల్పుడు వేవేగ వైద్యుఁడైన
రామమూర్తి గ్రామమునకు రహిని వాహ
నంపుయోగమ్ముతో నేగె నయ మెలర్ప. 568

తే. గీ. అతని యౌషధబలమున నదియుఁ గొంత
యుపశమింపుడుఁ బిమ్మట నుదవసితము

నకును దారువు లంపించెఁ బ్రికటయనుఁడు
పోలవరపు జమీందారు పుష్కలముగ. 569

తే. గీ. అంత నింటికి వచ్చి గృహమ్ము పూర్తి
గడలుకొనెడి ప్రయత్నమ్ము నడిపి సర్వ
సిద్ధ మొనరించి యటఁ బ్రవేశించుటకు ము
హూర్తమునకయి వేచుచునుండి మరల. 570

శుభకృత్ సం॥ కార్తిక శు ౦ మొ॥ మార్గశీర్ష బ ౬ వ॥

—: గుర్వంతరములో రవివిదశ :—

తే. గీ. మొగిని వైద్యమ్మునకు రామమూర్తియవారి
కేగ నతఁ డిడు మందులో నించుకంత
భ్రాంతివశమునఁ బ్రాణ మపాయదశకు
వచ్చి యెట్టెట్టులో నాఁగవలసెఁ దుదకు. 571

తే. గీ. పైని దనబంధువులు వృథా వైరమూని
యితరశాఖీయులగువారి తెగ్గొనర్పఁ
గడఁగుటయు న్యాయ మయ్యది గామి వారి
నితఁడు వారించెఁ గవితచే హితము గఱపి. 572

శుభకృత్ సం॥ మార్గశీర్ష బ ౬ మొ॥ ఫాల్గున శు 3 వ॥

—: గుర్వంతరములో చంద్రవిదశ :—

తే. గీ. అంతఁ బీఠపురమునుండి యరుగుదెంచె
జాబు శ్రీ యెడవర్ధ నుత్సవ మటంచు
దానికై యేగి యచటి యుత్సవము చూచి
శ్వశురవసతి లక్ష్మినరసపురి కేగ. 573

ఆ. వె. నూజివీటినుండి రాజుశ్రీ రామచం, ద్రాప్పరావు వార్త నంపుటయును
నేగి యచట నూర్వ్యరేకత్రఁ గూర్చుండఁ, గా వధాన మొకఁడె కడిమిఁజేసె.

తే. గీ. అతఁడు రెండు నూటాఱులు ననఘమైన
నేలువులు నట్టి చీరలు నోలి నొసఁగి
"నూటపదియార్లు వార్షిక మ్మేఁటనేఁట
మీ" కనుడు సంతసించి యమ్మేటి విడిచి. 575

క. వచ్చుచు నెల్లూర్పురమున, సచ్చరితుఁడు శంకరుండు సఖ్యమ్మునఁ ద
న్నచ్చట నిలువంజేయుడు, నిచ్చ మెయి వసించెఁ; గుజుఁడు నేతెంచె నొగిన్.

తత్ప్రభృతి శోభకృత్ సం॥ చైత్ర బ ౯ వ॥

—: గుర్వంతరములో కుజవిదశ :—

క. నారాయణదాసవియెడి, ధీరుఁడు వైద్యుండు తనదు దేహమ్మునకై
యారోగ్య మిడియె నిదియే, కారణమాయూర నుండఁగా నొప్పుటకున్.

తే. గీ. శంకరుని సానియును వల శంకరుండు
సకలవిధముల నాదృతి సలుపుచుండ
నతని యింటఁ గుటుంబసహితముగాఁగ
నెలమి నుండ ఖాసిముకోట కేగవలసె. 578

తే. గీ. అట వసంతనవరాత్రము లరసి తిరుప
తియును దానును సమ్మానదీప్తులగుచుఁ
జిన్న యవధాన మొనరించి యున్నయెడల
తిరువురును జేరి రానంద మినుమడింప. 579

శోభకృత్ సం॥ చైత్ర బ ౯ మొ॥ భాద్రపద శు ౮ వ॥

—: గుర్వంతరములో రాహువిదశ :—

ఆ. వె. అంతరాహువిదశ నల శంకరుని యింటఁ, గొంతకాలమెంతొ సంతసమున
వఱలు నెడలఁ దోట్లవల్లూరిలోనఁ బ, ట్టాభిషేకమగుట నరుగవలసె. 580

క. తిరుపతిశాస్త్రియు నచటికి, నరుదెంచెన్ సభయు జరిగె నధిపుఁడు నూతా
ల్లిరువురకు నిచ్చె నెల్లూ, ర్పురి మరలన్ వచ్చి ముదము పొంపిరివోవన్. 581

ఆ. వె. కొంతకాలముండి కొండొక యారోగ్య, మంది సభయు నచట నలరఁజేసి
గౌరవమ్ము నంది పేరిమి స్వగ్రామ, మేగుదెంచె నీతఁ డెసక మెసఁగ.

తే. గీ. గృహమునని పూర్తిచేయించి మహితులైన
తల్లిదండ్రుల నందు విద్వద్ధితముగ
సుప్రవేశమ్ము చేయించి సుఖచిరగతి
బందుగుల గారవించె సంవత్సరాలంది. 583

తే. గీ. ఇల్లు గట్టుటకొఱకు కొంద ఱందఱోవిఁ
జేసిరి సహాయ మందులోఁ జెప్పఁదగిన

యతఁడు నిర్వ్యాజవాత తా నచ్చిరెడ్డి;
యతని తర్వాత విరవ సూర్యప్రభుండు. 584

తే. గీ. కలప సకలమ్ము నొసఁగిన ఘనుఁడు పోల
వరవిభుఁడె కాని యీ యీవి ప్రతిఫలమ్ము
బుద్ధచరితమ్ము గలది యప్పుణ్యకతన
నే గృహము నెఱవేఱెను నిశ్చలముగ. 585

శోభకృత్ సం॥ భాద్రపద శు ౨ సో॥ పరాభవ సం॥ ఆషాఢ శు ౧౦ వ॥

—: రాహు మహాదశలో శన్యంతరము :—

మఱియు,

శోభకృత్ సం॥ భాద్రపద శు ౨ సో॥ మాఘ బ ౭ వ॥

—: శన్యంతరములో శనివిదశ :—

తే. గీ. అంత శన్యంతరము వచ్చె నల్లనల్ల
పీఁడు తనుసౌఖ్యమును గూర్చె వేశ్మమునన
తనదు విదశను గడపి యంతటను 'గార్డ్న
రను'గనఁగఁ గాకినాడకుఁ జనఁగఁజేసె. 586

క. అట జ్వరము వచ్చె నది పి, మ్మట నెల దినములకుఁ దగ్గ మఱి యాపై నె
క్కటి నూజివీడు నామక, కటకమునకు నప్పరావుఁ గననేగుటయున్.

క. బందరు పురమున నొప్పెడి, హిందుకళాశాలనుండి యేతెంచెను జా
బందు "నుపాధ్యాయత్వము, నొందుట కంగీకరింపుఁ డొగి మీ" రనుచున్.

తే. గీ. రమణ శ్రీరామచంద్రాప్పరావుతోడ
యోజనంజేయ "నొకచోట నుంట కిదియ
మంచి సదుపాయ" మంచు నమ్మాన్యుఁ డనుడు
వార్షికము గొని బందరు వైశ మరగ. 589

శోభకృత్ సం॥ మాఘ బ ౭ సో॥ క్రోధి సం॥ ఆషాఢ శు ౧౨ వ॥

—: శన్యంతరములో బుధవిదశ :—

తే. గీ. అంత బుధుఁ డేగుదెంచె నాయహమునందు
పాఠశాల నుపాధ్యాయపదమునందు

సుప్రవేశమ్ము నంది, శిష్యుండు పండి
పెట్టినట నుండు టబ్బె నిక్కట్టు సోదర. 590

తే. గీ. అంత మృతశిశువును గని యాత్మగృహిణి
యెంతయును డస్సి జీవించె; నింతలోన
సెలవుదినములు రాఁగఁ జెచ్చెర స్వదేశ
మేఁగుట తటస్థమయ్యెఁ బై నేగె సెలవు. 591

తే. గీ. పిదప నర్ధాంగియును దాను బేర్మి బంద
రుపుర మేగి, వసించి రం దపరిమిత ము
దమ్ము మై; నోలి నప్డప్డు తనురుజ నొక
కొంత సేసియు సుఖ మొనఁగూర్చె బుధుఁడు. 592

క్రోధి సం॥ ఆషాఢ శు ౧౪ మొ॥ భాద్రపద శు ౧౩ వ॥

—: శన్యంతరములో కేతువిదశ :—

తే. గీ. అంతఁ గేతువు వచ్చె; వీఁ డప్పుడపుడు
దేహరుజ చేసియును సుఖదీప్తి నొసఁగె
స్కూలుబాలురు గాక పైబాలకులు ప
లువురు విద్యార్థు లెపుడు చదువుచునుండ్రి. 593

క్రోధి సం॥ భాద్రపద శు ౧౩ మొ॥ ఫాల్గున శు ౪ వ॥

—: శన్యంతరములో శుక్రవిదశ :—

తే. గీ. కవిత యెక్కుడు జరుగుట, కడు ముదమగు
గతిని నవరాత్రమహమునఁ గాలగళుని
యింతిఁ బూజించుటయు, శాస్త్ర మెపుడుఁ బాఠ
ములు వచించుటయును దీనఁ గలిగెఁ దలఁచు. 594

క. అవధాన మొక్కఁడు రా, జవరుండగు నప్పారాయచంద్రుని సభలో
సవిశేషమ్ముగఁ జేయుట, దవిలెన్ బహుమతియు నం దొదవె నెక్కుడుగన్.

తే. గీ. మతములం గూర్చి మఱికొంతమందితోడఁ
గలిగెను వివాద మయ్యెడ నొలసె జయము;
పిదప నినశశికుజులును ముద మొసంగు
చును గ్రమమ్ముగఁ జనిరి; పై మొనసె రాహు. 596

క్రోధి సం॥ ఫాల్గుణ శు ౮ మొ॥ విశ్వావసు సం॥ చైత్ర బ ౧౦ వ॥

—: శన్యంతరములో రవివిదశ :—

నాఁడు మొదలు ఆషాఢ బ ౫ వ॥

—: చంద్రవిదశ :—

నాఁడు మొదలు భాద్రపద బ ౫ వ॥

—: కు జ వి ద శ :—

విశ్వావసు సం॥ భాద్రపద బ ౫ మొ॥ మాఘ బ ౯ వ॥

—: శన్యంతరములో రాహువిదశ :—

తే. గీ. వీఁడు పండితకలహముల్ విస్తరించి
యందు విజయమ్ము నిడి పయి నంబికామ్ర
తిని బొసంగించి నృపసభ ఘనత నొసఁగి
మిశ్రఫలదాయకుండయి మెలఁగెఁ బిదప. 597

విశ్వావసు సం॥ మాఘ బ ౯ మొ॥ పరాభవ సం॥ ఆషాఢ శు ౧౦ వ॥

—: శన్యంతరములో గురువిదశ :—

క. గురువిదశయు ననుగుణముగ, నరిగెఁ బుధుఁ డంత వచ్చె వ్యవహారమునం
గర మాదర మొదవెఁ గవి, త్వగమయు వృద్ధిం దనర్చెఁ దగ నప్పట్లన్.

పరాభవ సం॥ ఆషాఢ శు ౧౦ మొ॥ కీలక సం॥ పుష్య బ ౧౩ వ॥

—: రాహుమహాదశలో బుధాంతరము :—

తే. గీ. స్వయముగా వండికొనుట, పుస్తకపు వర్త
కమువలని ద్రవ్యలాభమ్ము, క్రమముగాఁగఁ
బుస్తకము లెల్ల ముద్రితమ్ములుగఁ జేయు
తలఁపు, రాజసన్మానంబు ఁదవిలెఁ దఱచు. 599

తే. గీ. వానమామల శ్రీగురువరుఁడు నూజి
వీటి కరుదెంచుటయు నట విభుఁడు రామ
చంద్రనృపతి ప్రసంగవశమున వీరి
వినిచె; విని స్వామియును గనుఁగొనఁగ నెంచె. 600

తే. గీ. రామచంద్రాప్పరాయలు రయము మీఱ
"రాక తీర" టంచు వార్త నొగిఁ బంపె

నిరువురను గూడ నరిగిరి యొలమి స్వామి
సంతసించె వధానంపుసరణి నరసి. 601

క. నూటార్లు సేలువులు నిడి, గౌరవ మొసఁగుటయుకాక కడఁగి విజయవి
స్ఫోరకమగు పత్రంబును, గూరిమిమై నొసఁగెఁ జీతగురువరుఁ డపుడున్.

క. కవితావ్యాసంగములో, నవు సువిశేషములతోడ నరిగె బుధుని య
య్యవసర మెల్లను జనువే, శ విశేషముగా నొసఁగెఁ గళత్రిపుఁ జీడన్.

క. తక్కువ చెడ్డయు, మిక్కిలి యెక్కువమంచియును గూర్చియే గె బుధుఁడు,పై
నెక్కను గేత్వంతర్దశ, చక్కని యోగం బితం డొసంగెఁ గ్రిమముగన్.

కీలక సం॥ పుష్య బ ౧౩ మొ॥ సౌమ్య సం॥ మాఘ బ ౧ వ॥

—: రాహుమహాదశలో కేత్వంతరము :—

ఆ.వె. విస్తరించి కావ్యవిరచనమ్మును, వీని
ముద్రిణమ్ము, కడు వినిద్రగరిమ
ద్రవ్యలబ్ధి, స్వల్పతనుపీడ, రాజన
మ్మాన మిందుఁ దోడరె భూనుతముగ. 605

సౌమ్య సం॥ మాఘ బ ౧ మొ॥ పరీధావి సం॥ మాఘ బ ౧ వ॥

—: రాహుమహాదశలో శుక్రాంతరము :—

ఉ. ఎంత కవిత్వ మిందు రచియింపఁగఁబడ్డదొ చెప్పఁజాల, న
త్యంతవివాదముల్ ప్రబలె నన్ని వివాదము లేకమాచు వి
క్రాంతి యొకింతయే నిడక వ్రాయఁగఁజేసె ననేకకావ్యముల్
"చింత కవీశులం" దనుచుఁ జెప్పుట సార్థకమయ్యె నయ్యెడన్. 606

క. గీరతకావ్యము శిష్యుల, కై రచియింపంగవలసె నటుపిమ్మట గుం
టూరి వివాదములకుఁగా, శ్రీరుచి గుంటూరుసీమ చెప్పఁగవలసెన్. 607

ఉ. కాకరపర్తి కేగుటయు గందరగోళ మటన్ ఘటింప బ
ల్కీఁక యథార్థమున్ దెలిపి విశ్రుతి గాంచి విపక్షపక్షపున్
లేకితనంబు సర్వ మవలీల బయల్పడఁజేసి శత్రువున్
బ్రాకఁగఁజేసినట్టి యపవాదలతల్ తెగఁద్రెంచెఁ గైతచే. 608

క. పై రెండు కావ్యములె కా, దారయ మతి వీనితోడ నంతో యింతో
చేరికగల పాత్రము లె, న్నో రచియింపంగఁబడె ననృతము నడంపన్. 609

ఆ. వె. అరుల సంఖ్యకన్న నధికమై మిత్రుల
సంఖ్య సకలగతుల సాయపడి వి
పక్షులాచరించు బహుళానృతవ్యాప్తి
దొలఁగఁజేసి యశము గలుగఁజేసె 610

తే. గీ. పాఠశాలకు సెలవును వ్రాసి మూఁడు
మాసములు శిష్యవర్గసమన్వితముగ
భార్యతోఁగూడ గుంటూరుపట్టణమున
నుండె నీతండు శత్రుల గుండె లగల 611

తే. గీ. శత్రువుల మాటకేమి, విశాలహృదయు
లెందఱో మిత్రులై విందు లెలమిఁ జేయఁ
దిరుపతియు వేంకటేశం డుదీర్ణగరిమ
నొప్పి రవధానసభల కాహూతులగుచు. 612

క. ధనమును యశము ననూనము, గను సంపాదన మొనర్చి కదలి యచోటున్
జనివాసము బందరు పురి, కి నరిగె సకుటుంబముగ నొగిన్ వెంకనయున్.

తే. గీ. ఆపురము వీడివచ్చిన యపుడుఁగూడ
మరల వాదోపవాదముల్ మానవయ్యెఁ
‘బళ్ళశబ్దవిచా’రాది బహుళపుస్త
కములు తద్వాదరీతి చక్కఁగ వచించు. 614

తే. గీ. అపజయము రాఁదగినయట్టి యంశములను
జయమునకుఁ గారకమ్ములై శత్రుపక్ష
మునకుఁ దలవంపు ఘటియించి ముదముఁ బెంప
జరిగె శుక్రునంతర్దశాసమయ మెల్ల. 615

క. ధనమున యశమున లోపం, బనునది లేశమును లేక యత్యంతసుదం
బునఁ బొదలునంతఁ బినతల్లినందనుఁడు వ్రాసె నిట్లు లేఖ తనంతన్. 616

తే. గీ. "పురుడు వచ్చెను మాయింటఁ బుత్రుఁ డుదయ
మందె నీనందనుని కీకు నర్పణంబు
చేయవలెనని నా మనస్సీమ నెంత
యేనియుఁ గుతూహలము కల; దేమి యనెదో? 617

క. నెలపురు దరిగెడి యీలో, పల శిశువుఁ దల్లిఁగూడఁ బంపఁదలఁచి యి
ట్లు లిఖించితి నీసమ్మతి, కేమి యెదురుచూచుచుందు నిది మొద"లనుడుఁ.

క. సంతానము లేదనియెడి, చింత లవమ్మైనిలేని శేముషిగల యీ
యంతర్వాణి యెదేనిఁ ద, నంతఁ రా సమ్మతించు నట్టిందగుటన్. 619

తే. గీ. "మంచి దట్టులె చిన్నికొమరుని బంపు"
మనుచుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చి ధనము కొంత
దారికర్చులకై పంపి దారకాగ
మనమును బ్రతీక్షసల్పు సమయమునందు. 620

మ. ఒక జ్యోతిష్కుఁడు జాతకాంశములఁ దానొక్కింతయుం జూడకే
మొకముఁ జూచియె భావికాలపు ఫలమ్ముఁ భూతముఁ జెప్ప ని
ర్వికలప్రజ్ఞకుఁ డేగుదెంచె నొకటఁ శ్రీ వేంకటేశాపథా
నికిఁ బ్రజ్ఞఁ గనఁజేసి బందరు జనానీకంబు మెప్పంగనన్. 621

క. జిల్లాజెడ్జీ "సత్కవి, తల్లజుఁడగు వేంకటేశు దర్శించియుఁ బ్రి
జ్ఞోల్లాసిఁ జేయఁగలవే, యెల్లరు నిను మెచ్చి యిత్తు రిష్టార్థంబుల్" 622

క. అన నాయన యుపదేశము, విని యాతం డేగుదెంచె వెంకనకడ క
య్యనఘునకు నిసువుజాతక, ము నిడి "వచింపుండు దత్తపుత్రుండగునే."

క. అన "వీఁడు దత్తుఁడుఁ గాఁ, డనఘా! నీ జాతకమున కల యోగంబుఁ
గనరాద, నీవు సంతతి, గనియెద వద్దాన సుఖము గాంచెద" వనుడుఁ. 624

ఆ. వె. "అస్మదీయ జాతకాంశమ్ము లవి నాకుఁ
గూడఁ దెలియుఁ గొంతకొంత వఱకుఁ
దెలియుఁగాక సంతు గలిగినఁ గలుగుఁగా
కిపుడు వీనిఁ గొందు నింత నిజము." 625

వ. అని నొక్కి పలుకుటయు.

తే. గీ. "ఇంత నిజ" మని మీరలు పంతమూని
పల్కినప్పు డే నేమని పల్కనేర్తు!
జరుగఁగూడదు మీ వినిశ్చయము శతవి
ధాల, జరిగిన నేమి, సంతతియుఁ గలుగు."

వ. అని "యొకపని నేఁ జెప్పెద, నినుపలకలములు పదా తిడే యొయిని బా లను నానఁబెట్టి విప్పిన, కు నిండు రే పుసయామునఁ పగుల దక్షిణలో."

ఆ. వె. అనుడు "నినుము దానము నొసఁగ్చు టవిదయుం సా
మాన్యమగునె! మనుజమాత్రు లెల్ల
నాచరింప నర్హులా! గొప్పదక్షిణ
యిడినఁ గాని ఫలము నీయ దదియు. 628

తే. గీ. వేలకొలఁది దక్షిణలిచ్చు పృథివిపతులు
దక్క నీదాన మిాఁజాలు ధన్యు లెవరు!"
నాఁగ నతఁ డనుఁ "బాలలో నానఁబెట్టి
యుదయమున నూతిలో వేయుఁ డిదియె హితము." 629

వ. "మంచి"దని యతని సమ్మానించి యనిపి యాతఁడు చెప్పినయటి విధముగా వించి, శిశు వరుగుదెంచునో, యంచుఁ బ్రతీక్షించుచుండె నాదృతియుసఁగల.

పరీధావి సం॥ మాఘ బ ౧ సొ॥ ప్రమాదీచ సం॥ పుష్య సు ౧౦ ప॥

—: రాహుమహాదశలో రవ్యంతరము :—

తే. గీ. శిశువు రాలేద, యంతట సెలవుదినము
లరుగుదెంచె, స్వకీయమైనట్టి గ్రామ
మునకుఁ గడియమ్మనకు యథాపూర్వముగను
వేంకటేశ్వరుఁ డరిగె; రవియును బొసఁగె. 631

వ. పినతల్లి కొమరుఁ డచ్చటి, కిని దనయూర్ధ్వాపగుట నొగిల శిశువును జే కొని వత్తు ననుచుఁ గబురంపెను; జనకుం డన్యగోత్రమిది వలదనియెల.

వ. వలదని వారించియుఁ "గా, వలసినఁ గానూరు పేర వఱలెడి నూర
వ్వాల నిల గోదావరి కి, మ్మల నట నొక యగ్రహారముం గల, దందుల. 633

వ. మన యింటిపేరు గోత్రం, బును గల పండితకుటుంబము పఱలు దానల
దనరుదురు శిశువు లెందఱో, కొను మం దొక్కరుని నీకుఁగుతుకంబున్నల."

తే. గీ. అంత నది యడ్డె; నితనికి యత్నపూర్వ
కముగ నేకార్యమును జేయుకాంక్ష లేమిఁ
దండ్రిగారు చెప్పినయట్టి దత్తుఁగూర్చి
కూడ యత్నింపమియు నొడఁగూడెఁ బిదప. 535

క. తన పినతండ్రికుమారుం, డనఘుఁడు వెంకన్న స్వర్గమరిగె; నతఁడు నం
దినులఁ గనెఁగాని యొక నం, దనుఁ గనఁగాలేద, యపుడితం డెదనెంచెన్.

తే. గీ. “ముగురు తండ్రులు, తండ్రులు మూఁగు రందు
నొక్కరుఁ డపుత్రకుఁడె యతఁ డొరుని దత్తుఁ
గొన్న నాదత్తతయు శాస్త్రవిన్న యతికిఁ
జాల వెలియాట నవి లెక్క సలుపరాద. 637

తే. గీ. ఔరసుండు పితృవ్యకుమారుఁ డేగఁ
బుత్రసంతతి యతనికిఁ బొడమ లేద;
ఏను నిప్పటి కుంటి, సంతాన మింక
నెప్పుడో పుట్టునను నాశ యెడఁదఁ గలద. 638

క. పది యేఁడుల దాదాపున, నొదవె నపత్యంబు నదియు నుండద యాపై
మదయించుటొండె, సూచన, యొదవుట యదియుండె లేద యొక్కింతేనిన్.

క. కడచిన శుక్రాంతర మె, క్కుడు బలవత్తరము దానఁ గూఁతురొ, కొడుకో
పొడమవలసినట్లుగఁ దా, నొడువున్ శాస్త్రంబు నొక్కి నొక్కి యదిచనెన్.

క. సంతానమునకు మాఱుగ, నెంతయుఁ బుస్తకపు సంతు నిడె శుక్రుం, డా
యంతర్దశఁ జెప్పు కవిత, నెంతేఁ దోలంగవలయు నెన్నే బళ్ళన్. 641

క. నలువదికిఁ బైని మూఁడే, ళ్ళలమిన్ జనె వయసు; భార్య కేగన్ దాపై
యొలసెను మూఁడు పదులు నే, నలసత దత్తుఁ గొనకుంట యర్హమ్మగు నే.”

తే. గీ. అనియు నానాఁడు జ్యోతిష్కుఁ డన్నమాట
లన్ని బుజువిచ్చె; నటుపయి నమరవాది
వెంకటప్పయ లిఖియించె “శంక లేద
కలుగు సంతాన మింత నిక్క”మని మరల. 643

క. మాతండ్రిగారి కిట్టులె పో తొలి నేఁ బొడమినట్లు ముసలమ్మలు నా
కేతఱి వచియింతురు నా, జాతకమునఁ గావఁబడెడి సంతానమ్మున్. 644

తే. గీ. కుల మనూచానముగ నిట్లె వెలయుచుండెఁ
గానఁ దొందరపడి దత్తుఁ గైకొనంగఁ
దగదనియు జాతకమ్మున భృగుసుతుండు
మాఖ్యుఁ డతఁ డేల సంతానము నిడఁడొక్కొ. 645

క. అని కొంకుచు మున్ననుకొను, తన గోత్రపుఁ బిల్లవాని దత్తుఁగొనుటకై
యనుఁగుల నటకుఁ గబురం, పిన నొప్పిర వారు, వచ్చె వెన్నెలగామున్.

పరిధావి సం॥ పుష్య శు ౧౦ సో॥ రాక్షస సం॥ ఆషాఢ శు ౧౦ వ॥

—: రాహుమహాదశలో చంద్రాంతరము :—

తే. గీ. సర్వమును సిద్ధమయ్యె వేసఁగి సెలవుల
తఱిని గడియమ్మునం దల దత్తతయును
జరుగు ననుకొనుచుండు నత్తఱుణమందు
అనువుపడియె వేఁకటియు వెంకనపడఁతికి. 647

తే. గీ. ఇంత కొక్కింతమును వెన్క యేఁట వేను
వరపు నగ్రహారమ్మున వైదికవరి
కొండు లవధానమున కిడఁగాఁ దలంచి
నట్టి కంకణసమ్మాన మందికొనిరి. 648

క. ఎన్ని సభలేని జరిగిన, వెన్ని వివాదమ్ములేని యేర్పడినవి ము
న్నన్నియు నొక తల వేమప, గోన్నతశ్రీశతవధాన మొకతలయుఁజూఁడీ 649
క. అయ్యవధానవిశేషము, లయ్యా! చదువరు తెలుంగుఁ దప్పొత్తమునం
దియ్యెడ నవి యెత్తినచో, నెయ్యాలుల కన్నఁ బద్యవితతియుఁ జెరుఁగున్.

ఆ. వె. అమరవాది వెంకటప్పయ సిద్ధాంతి
గారు వ్రాసెఁ గొన్ని కాలములను
"సంతు గలుగఁదగిన సమయమ్ము లివి" యని
యందుఁ జంద్రుఁగూర్చి యాతఁడు మిగుల. 651

తే. గీ. నొక్కి నొక్కి లిఖించెఁ "జందురుని యంత
రమ్మునఁ గుమారుఁడే యుదయమ్మునందుఁ
గానిచోఁ గూఁతురేనియుఁ గలుగు నిక్క"
మనుచు; నది నిక్కముగఁ బుట్టె నాత్మజుండు. 652

తే. గీ. ఈతఁడే వెంకనకుమారు జాతకమ్ము
వ్రాసి యిచ్చె; నాతఁడు వ్రాయు ఫలము లెల్ల
జరుగుచుండె ఋజువు గాఁగ; మఱియు నితఁడు
వేంకటేశ్వరు జాతకవిధము నరసి. 653

క. అఱువది యేఁడులనుచు బుధ, వరుఁడగు వెంకన ద్విభాషివంశ్యుఁడు మున్ దా
నటమిటి వ్రాసిన వ్రాఁతను, సరి గాదని, యెనుబదేండ్లు సరియని వ్రాసెన్.

క. అఱువదిమూఁడవ దిప్పుడు, జరుగుచునికి నితని యూహ సరి యని చెప్పం
గరము కుతూహల మయ్యెడి, నెఱుఁగుం డీయనఘు ప్రజ్ఞ నీవిషయమునన్.

క. ఆరోగ్యభాస్కరమ్మున, సారంబగు నితని ప్రజ్ఞఁ జర్చింపఁబడెన్
ధీరుఁ డితఁడు జాతకసం, స్కారమ్మున నిట్టివారు కడు మృగ్యు లిలన్.

క. "మారకశాస్త్రి" యనుచు నీ, ధీయనఘుం బేరు గలదు, తెలివి యితనికిన్
మారకనిర్ణయమందు న, పారం బని కొంద ఱట్లు వాడుదు రెలమిన్. 657

క. కొమరునకు బారసాలను, క్రమముగ జరిగించుపొంటెఁ గడియము స్వగ్రా
మమునఁ జనియె వేంకటేశుఁడు, ప్రమోదముగ నదియు జరిగె బంధుగులలరన్.

క. అది మొదలు కడియముననే, పదిలముగఁ గుటుంబ ముండె బందరు వారల్
వదలమిని వేంకటేశుఁడు, ముదమున వసియించె నబ్దము నొకం డచటన్.

రాక్షస సం॥ ఆషాఢ శు ౧౦ సొ॥ నల సం॥ ఆషాఢ బ ౧౩ వ॥

—: రాహుమహాదశలో కుజాంతరము :—

తే. గీ. అంతటఁ గుజాంతరము వచ్చె నఖిల మితని
యంతరము బందరున నుంట యనుఘటించు
కతనను గుటుంబ మొక్కట నితఁడు నొకట
వేఱువేఱుగ నుండుట యేరుపడియె. 660

తే. గీ అచట నుండెడినాళ్ళలో హైదరుపుర
ప్రముఖు లాహ్వానమును బంపి ప్రబలమైన
గౌరవము నాచరించి; రక్కడ నితనికి
జ్వరమువచ్చి యెట్టెట్టులో శాంతిఁ జెందె. 661

తే. గీ. మఱియు నెల్లూరుపురమున మంత్రిప్రగడ
శ్రీ భుజంగరాట్ప్రముఖు చెల్మికతనఁ
గోర్టులో సాక్ష్యమునకు నేగుట ఘటించెఁ
బ్రకట శ్రీనాథ వీధినాటకము కొఱకు. 662

తే. గీ. అందసభ్యమ్ములయిన వాక్యముల కెల్ల
మంచి యర్థమ్ము గల్పించి యుచితగతిఁ

గోష్ఠినధికారినెమ్మది గూడఁ బనదు
వైపునకుఁ ద్రిప్పె నీతఁ డవార్యగరిమ. 665

క. ఆ యారభ మోతేనా, రాయాతవాగు ... గూర్చి యం డవధాన
శ్రీ యొసఁగం జేయించి ధ, నాయాసము గలుగఁజేసి యర్చించి రొగిన్.

క. తలత్రి ప్పధికమ్మై తన, కలసట గొలిపినను బంద గది తన్నుఁ గడున్
వలచిన కారణమున విడు, దల గలుగమి నుండవలసెఁ దా నొక్కరుఁడున్.

ఆ. వె. అప్పుడపుడు రోమగు నన్నంపుఁ బ్రాశన
మాదియైన విషల కాత్మవాస
మునకుఁ జనుచు మగల మొగి నేగుచును గాల
మెట్లొ గడపె సెలవు లేగుదనుక. 666

తే. గీ. అంత వేసవి చనుదెంచె; నాత్మవాస
మునకుఁ గడియమ్మునకు నేగి ముదము మిగులఁ
గడపి యక్కాలమును, స్కూలు గడలుకొల్ప
కాలమునకు బందరు వచ్చి యోలి నచట. 667

క. నాలుగొ మూఁడో రోజులు, స్కూలునఁ బనిచేసి పిదప స్కూలుపనిన్ దాఁ
జాలించి యేగునంతటఁ, గాలము కుజునకును నిండఁగా నతఁ డరిగెన్. 668

తే. గీ. దాన రాహుమహాదశ దవిలెఁ బూర్తి
వీని దశలోన వ్రాయక మానినట్టి
వింక నెన్నియొ గలవు బల్ పొంకమైన
యంశములు, వానిలోఁ గొన్ని యనువుపఱతు. 669

సీ. మైలవరక్ష్మాగి మహీపాలు కోర్కెపై నవధానమున మెప్పునందు టొకటి
చెన్నపురం బేగి శ్రీవెంకటగిరిప్రభుని కోర్కి శృంగార పుస్తకముల
విల్పుపూనిక శాస్త్రనియమమ్ము లడరంగ నెలమి నుపన్యాసమిచ్చు టొకటి
శ్రీరావుచెల్లాంబగౌరవార్థమ్మపై షష్టిపూర్తికిఁ గడు జ్వరితుఁడయ్యు

తే. గీ. వేగి తిరుపతియును దాను నెల్ల సభ్యు
లలర నవధాన మొనరించి పలువిధముల
నల జమీందార్ల బహుమతులందు టొకటి
గాక యిం కెన్నియో చేర్పఁగలవి గలవు. 670

క. ఆ యీ సందర్భమ్ముల, నేయెడ నెవి చేర్చ బోప్పా యెఱుఁగుదురు మహా
ధీయుతులు; జాతకజ్ఞులు, పాయజ్ఞు లెఱుంగరాని యంశము లున్నే! 671

క. ఈ రాహుమహాదశ దాఁ, బ్రారంభము మొదలు గొంతవఱ కెటులెటులో
గాఁటియ పెట్టియుఁ గడు యో, గారూఢి నెసంగె మందునంతరము మొదల్.

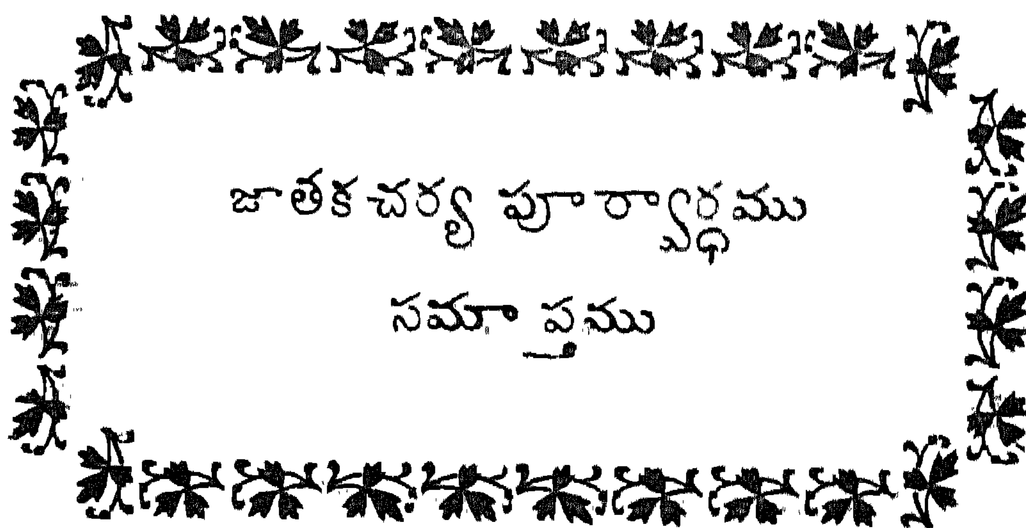
క. ధనవృద్ధియు, శ్రీవృద్ధియుఁ, దనః పున శారోగ్యవృద్ధి, తతకవితానం
దనవృద్ధియు, వేయేటికిఁ, దనచరితకు నిష్కళంకతయు రాహు విడెన్. 673

తే. గీ. రాహు పరిగెడి తతిని స్వగ్రామమందు
మొదలు నెట్టించె వ్యవసాయమునకు నెలమి
నాఁడు శన్యంతరమ్మున నాటఁబడిన
యంటుమావి తోఁటయుఁ జేతి కందివచ్చె. 674

క. ఈరీతిఁ బలు శుభమ్ముల, నారూఢి నొసంగి రాహు పరిగెఁ బిదపఁ దా
స్వారాడ్గురుండు శుభవి, స్తారకుఁడై డిగె మహాదశానాథుండై. 675

సమస్తసన్మంగళాని భవంతు

క. ఎవరో వ్రాసినరీతిని, స్వవిషయమును జాతకమ్మువలెన్ వ్రాసెను దాఁ
గవియగుట వేంకటేశుఁడు, భువినిది పూర్వార్ధ మగుచుఁ బొలుచున్ దానన్.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

జాతకచర్య

ఉత్తరార్ధము

క. సంగీతసాహితీమృదు, శాంగీకమనాతిభేయ! హరిహరభేదా
నంగీకార శుభాహ్వయ!, గంగాధర రామరాయ! కవిజనగేయా! 1

వ. అవధరింపుము

స్వస్తి శ్రీ నల సం॥ ఆషాఢ బ ౧౪ సో॥ అంగిరస సం॥ ఆషాఢ బ ౧౪ స॥

—: గురుమహాదశ :—

నల సం॥ ఆషాఢ బ ౧౪ సో॥ కాళయుక్తి సం॥ భాద్రపద బ ౨ స॥

—: గురుమహాదశలో గుర్వంతరము :—

క. శ్రీమీనగ గురుఁడంతట, నామెయి రా స్కూలు విడిచి యరుగుతలఁపుతో
ధీమంతుఁడు వెంకన స్వ; గ్రామముపై దృష్టి నిగుడఁగాఁజేయుటయున్.

చ. అది పురమెల్లఁ బ్రాఁకి యట నందఱ మానసముల్ గలంచి "యే
మిది, మన వేంకటేశకవి యేగెడినే! యిట నేమి లోప ము
న్నది యని యెంచెనొక్కొ! యిఁక నక్కట! యిట్టి గురుండు చేకుఱం
డెదిగఁ గవిత్వ మీతఁ డిట నెప్పుడు కాలిడె నాఁట నుండియున్. 3

క. ప్రతి కుఱ్ఱవాఁడు కవితా, సతికిన్ హితుఁడయ్యెఁ, జెప్ప శక్యమె మన సం
తతి కీతఁడు చేసిన యుప, కృతి; యిది మరలించుకొనుట కేది తెరువొక్కొ!

ఆ. వె. "తెలుఁగుక్లా" సటన్నఁ దేలికగాఁ జూచు
టాంగ్లపాఠశాలలందుఁ గలదు;
ఈయవస్థ మనదు హిందుకళాశాల
యందు లేద, యిదియు నక్కజంబు. 5

మ. తెనుఁగుం గ్లాసను వేళఁ గాన్గతరులందే కోఁతికొమ్మచ్చులన్
బనిగా నాడెడి బాలు రీతఁ డిచటం బాదం బదే నాఁడు వె
లెనో నాఁడాదిగఁ గ్లాసు కేగి తగుమాడ్కిన్ బాఠమున్ జెప్పినో
వినయంబుంగనులై [illegible] బల్ వింతోఁ గదా! యీస్థితుల్. 6

ఆ. వె. ఆంగ్లపాఠశాలయందుఁ దెలుంగు పం
తులుగఁ జేరుటన్నఁ దౌలిభవంపుఁ
బాపమంచుఁ దలచు పల్కువాక్యమ్ము లీ
తనికి నన్వయింప" వనుచు మఱియు. 7

క. ఏమేమొ యతనియెడఁ గల, ప్రేమపునుడు లాడికొనుచుఁ బెద్దలుఁ బిన్నల్
దా మొక సభగాఁ గూడి మ, హామోదము పిచ్చలింప నాగురుసభకున్. 8

తే. గీ. శ్రీ పెడింబికులశ్రేష్ఠుఁ జిరయశు నధి
పతిగ వరియించి, పల్లూరి వరకులుండు
సూర్యనారాయణుఁడు మొదలార్యు లిట్లు
చర్చచేసిరి వేంకటశాస్త్రిగుఱిచి. 9

తే. గీ. "పదియు రెండేండ్లు దాఁటె నిప్పండితుండు
మనకు లభియించి; స్కూలునఁ దనరు బాల
కుల నొకం డెవ్వఁడో దక్కఁ గలరు తఱచు
కవిత రచియించువార లెక్కడలఁ గన్న. 10

క. గోదావరి సీరే కవి, తాదాయిని యనియుఁ గృష్ణ తగదు కవితా
స్వాదంబు పట్ల నను నప, వాదం బది మనకు నితనివలనఁ దొలంగెన్. 11

తే. గీ. ఇంత యుపకృతి చేసిన యితఁడు జన్మ
భూమియందలి వాత్సల్యమున స్వకీయ
వాసమున కేగనుండె నిప్పట్ల మనకృ
తజ్ఞతను జూపుటకు నేవిధంబు సెప్పుఁడు." 12

క. అనవుడుఁ దత్సభఁ దమతోఁ, చినవిధమున నొక్కరొకరు చెప్పఁదొడఁగి రీ
యన గౌరవించు టిట్లని, విని యధిపతి తనకుఁ దోఁచు విధముం దెలిపెన్.

తే. గీ. అందఱును జేతులెత్తి రానందగరిమఁ
దమమదికి సమ్మతం బను క్రమము దెలుప

వెనుక నొక రెవ్వరో వినూతనపురుషుఁడు
పలికె నిర్భయుఁడై సభాపతినిగూర్చి. 14

ఉ. "వేంకటశాస్త్రిగా రనఁ బ్రవీణులు వారిని గౌరవించు టే
వంకనుగాని కూడదనువా రెవ రుందురు ? నిక్క మింత; నా
కొంత వచింతు, నాకు నల గుంటురిసీమ నివాసభూమి ని
ష్పంకనియోగివంశజుఁడ, శాస్త్రిపుఁ బట్టు మతి నేను నీరికిన్

తే. గీ. ఏను మాత్రము కాదనుఁడీ! నియోగు
లెల్ల నీతని కరిపక్షమే యటంచు
నాడు నూహ; నియోగిజనంబు టీసఁ
బాలుగొనరా దటంచు నేఁ బలుకువాఁడ." 16

తే. గీ. అనుడు శ్రీ సూర్యనారాయణాభిధానుఁ
డాదిమైన నియోగు "లీయంశ మొక్క
కొన్ని వ్యక్తుల కగుఁగాక, కులము సకల
మిందులకు గుఱి గాఁదగ; దింత ధ్రువము. 17

తే. గీ వ్యక్తిగతమైన యీయాయివైరములను
జాతి కంటఁగట్టుట యనఁ జాలఁ దప్పు;
ఎవ్వనికి నరిగాకుండు టెందుఁ బొసఁగు ?
నంతమాత్రాన నిటు లాడు టనుచితంబు." 18

వ. అను మాటలతో సభ ముగి, సెను బిమ్మట నితని కిట్లు చేయుట తగునం
చును నిర్ణయించి గౌరవ, ము నొనర్చెడి పనికి యత్నము నొనర్చునెడన్.

వ. అరిపక్షమూను నల గుం, టురి ప్లీడరు యత్నమున నియోగి జనులఁ గొం
దఱఁ దనపక్షమునకు నే, ర్పాటుఁ ద్రిప్పి కలంచె వారి తియ్యా మితనిపై. 20

వ. తిరిగినవారలలోఁ గొం, ద ఱుదాసీనులయి రింకఁ దక్కిన మఱి కొం
దఱు ప్రతియింటికిఁ జని "మన, మఱుగం బనిలేద దీని" కని చెప్పి రౌగిన్.

ఆ. వె. "బ్రదుకఁ దెరువు లేక బడిచను" వను చెవ్వ
రెఱుఁగ, రిట్టి పనికి నింత యేల
నాకుఁ జేయఁబూనినారు పౌరు లటంచు
సిగ్గుఁజెంది లోనఁ జెళ్లపిళ్ల. 22

తే. గీ. సడియుఁ జప్పుడు లేకుండఁ జక్కఁబోవు
టుచితమని వెంకనయు మది నూహసేయు
చుండె, నంత సమ్మానంపుఁ బండుగు దిన
మరుగుదెంచె దాదాపున; కట్టియెడల. 23.

ఉ. పాండవరాజసూయ మను భవ్యచరిత్రము నాటకమ్ము నొ
క్కండు రచించె నీతఁ డెనకమ్మున నాశువులోన నప్పు, డం
దుండు నవాంతరార్థములు యోజనచేసెడి బుద్ధిశాలి త
త్ఖండనమండనంబుల ప్రకారము సర్వ మెఱుంగ నేర్చెడిన్. 24.

క. తదనంతరంబ యుత్సవ, మది జరిగెన్ వర్ణనీయమై యాచరితల్
ముదమునఁ గృష్ణాపత్రిక, చదివినఁ దెలియునని యది ప్రసంగింతు నిటన్.

1916 సం॥ ఆగష్టు 12 తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి

—: కవి పూజ :—

"...ఈనిబిడాజ్ఞానాంధకారపటలమును జీల్పఁదొడంగిన ప్రముఖులలో తిరుపతివేంకటేశ్వరులు గూడ నగ్రస్థానమున వెలయుచున్నారు. భాషాప్రపంచమున నెక్కడఁ జూచినను వీరి సాక్షాత్కారము తప్పదు. ఆధునికాంధ్రకవులలో ననేకులకు గ్రంథరచనాప్రోత్సాహము వీరివలనఁ గలిగినది. వీరి శిష్యసమూహము భారతసైన్యము వలె ననంతమైయున్నది. వీరి గ్రంథములు గూడ నగణ్యములై దేశమునం దెల్లయెడల వ్యాపించియున్నవి గాని ప్రకృతిధర్మము ననుసరించి వీరి గ్రంథములనుగుఱించియు నభిప్రాయభేదములు ప్రబలియున్నవి. తిరుపతివేంకటకవులకు సంఘటిల్లిన సంఘర్షణము మఱియొకరికి సంభవించినచో మనము మఱియొకరీతిని వినియుందుము. నలువైపులనుండియు నిశాతఖడ్గములు వీరిపైఁ దాండవము చేసినవి, గాని వీరు ధైర్యచ్యుతులు గాలేదు, అడుగు వెనుకకుఁ బెట్టలేదు. అన్ని కత్తులను వీరు తిరిగియు నెదిరించిరి. ఈభయంకరసంగ్రామము ఇంకను చల్లారలేదనియే చెప్పవచ్చును. అయినను లోకము వీరిని జూచి చేతులెత్తి "ధన్యులు ధన్యులు" అని పొగడుచున్నది. వీరి వీరాధివీరత్వము అంగీకరింపబడినది. భావగంభీరుల కెప్పుడును ప్రతిస్పర్థ తప్పదు. ఎవరివల్లను ఎదిరింపఁబడకుండ నుండవలెనన్నచో అభావము నాశ్రయించుట తక్క వేఱు మార్గంబు లేదు. వివాదాంశములను విడిచిపెట్టి సర్వసమ్మతములగు వాక్యరత్నములను బురస్కరించుకొని కవివీరులను బూజిం

చుట ఆంధ్రలోకమునకు విధి, దీనిని గుర్తించి ఆచరణమునఁ బెట్టిన మాపుర వాసులు వివేకమహితులు.

తిరుపతివేంకటేశ్వరులు ఆధునికాంధ్రకవు లెవ్వరును బడయని గౌరవములను బడసినారు. అనేకులు కవీంద్రులు రాజులచేఁ బూజింపఁబడినారు గాని బహుళజనానురాగమును బడసినవారు వీరే. బందరుపౌరులు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారికిఁ జేసిన పూజ ఆంధ్రకవులకు ఆనందప్రదము. ఆంధ్ర కవితకు గౌరవకారణము ... వేంకటకవులకు ఉత్తరవయస్సు ప్రారంభమైనది. ఉత్తరవయస్సు అయినను పూర్వవయస్సు అయినను ఈనడుమ కొంతకాలము కలహమార్గమునఁ గడచిపోయినది. ఇఁక వీ రామార్గమునందలి గమనమును వెంటనే ఆపివేయవలయును. మరల సద్గ్రంథరచనను ప్రారంభింపవలెను...... ప్రమాదములు ఉన్నవని తోఁచినచో దిద్దుకొనవలెను. లేవని ధైర్యమున్నచో నూరకుండవలెను... పూర్వపక్షసిద్ధాంతముల కంతముండదు...............

వేంకటశాస్త్రిగా రిప్పుడు పొందఁబోవుచున్న విశ్రాంతి సర్వాభీష్టప్రదంబగు నూతనకావ్యరచనలకు ఆలంబమగుఁగాక ! ...... ఇవన్నియు నొక్కచోఁ జేరినఁగాని కవితాసంపద సంభవింపదు. మతప్రవక్తలు సంస్కరింపలేని, తత్త్వశాస్త్రకోవిదులు కనిపెట్టలేని, రాజ్యాంగనిర్మాతలు నిర్మింపలేని సంఘధర్మములను, తత్త్వరహస్యములను, రాష్ట్రసంస్థలను, రాజ్యశాసనములను కవులే కనిపెట్టఁగలరు; కవులే నిర్మింపఁగలరు; కవులే శాసింపఁగలరు.

కవులు చూపిన త్రోవనే జగము నడుచుచుండును ......విద్యార్థులు కవిపూజ నారంభించిరి. ఏదివ్యవాణి నన్నయతిక్కనాదిమహాకవులనుండి నేఁటికిని ధారావాహికముగఁ బ్రతిధ్వనించుచు ఆంధ్రవాఙ్మయప్రపంచమును సృష్టించి పాలించి పోషించుచున్నదో, ఆవాణినే నేఁడు వేంకటశాస్త్రిగారి రూపమున బందరు పౌరులు గొల్చిరి. ఈయాంధ్రవాణి నేఁడు తిరిగి విజృంభించి ... సమస్తకళ్యాణములను గూర్చుచు, ఆంధ్రజాతి నుద్ధరించుఁగాక.

క. పరిపూర్తిగఁ గైకొన వి, స్తరమగునని సగము సగము జాలవిడుచు మ
త్కరగతమగు లేఖినిఁ గృ, ష్ణరావు ఘటూర్జితులుఁడు సైఁచుంగాతన్.

మఱియు నానాఁటి కృష్ణాపత్రికనుండియే మఱికొన్ని యంశములు.

—: శతావధాని వేంకటశాస్త్రిగారికి వీడు కోలుపు; బందరు పౌరులు సమ్మానించుట :—

బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారిని గౌరవించు నిమిత్తము బందరులో నీ నెల 5 తేదీ సాయంకాలము పురమందిరమున గొప్పసభ జరిగెను... చల్లపల్లి కుమారరాజుగారును న్యాయవాదులును ఉపాధ్యాయులును వర్తకులును సభ నలంకరించిరి. సభలో విశేషభాగము విద్యార్థిబృందము.

ఈ సభ.కధ్యక్షత వహించుటకు కవిరాజు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గార్లు ప్రత్యేకముగ నాహూతులై... వచ్చిరి.

అగ్రాసనాధిపతులు ... "వేంకటశాస్త్రిగారి కుశాగ్రబుద్ధియు... సంస్థానముల యందు పండితప్రవరులతోఁ గావించిన వాదప్రతివాదములను బట్టియే... వెల్లడి యగుచున్న" దని నుడివిరి; "శాస్త్రిగారి ప్రబంధములయందును భారత నాటకములయందును గనుపడు పదముల పొందికయు రసౌచిత్యమును అతిశ్లాఘాపాత్రము" లనియు "వారి కృతులు ఆంధ్రభాష యున్నంతకాలము చిరస్థాయిగ నిలుచు" ననియుఁ జెప్పిరి. సభాధ్యక్షు లుపన్యాసమును ముగించినపిమ్మట పుర జనుల పక్షమున వేంకటశాస్త్రిగారికి నేలము కట్టించు వస్త్రములను కాశ్మీరపు సేలువును కింకిణీ కంకణమును కరమునకుఁ దొడిగిరి... పిమ్మట వేంకట శాస్త్రి గారు లేచి సభాధ్యక్షుల పాదములకు మ్రొక్కి బందరు పౌరులు తమకుఁ గావించిన గౌరవమునకుఁ దగిన యాధిక్యము తమయందు లేదనియు వారి యవ్యాజానురాగమే దీనికిఁ గారణ మనియుఁ గడునమ్రతతో నుడువుచు బాల్యమున నిల్లు విడిచి గురువులయొద్ద నెట్లు శుశ్రూష చేసినదియు బహుహృద్యముగ నచ్చటచ్చట పద్యములను జిల్కరించుచు నుపన్యసించి సభాసదుల రంజింపఁజేసిరి. తా మెవ్విధమున వారములు చేసికొనియు మాధుకరము నెత్తికొనియు అధ్యయనము గావించినదియు... మొదలగు విశేషముల నెల్లను... వెల్లడించుచు ఆవిషయములను ముఖ్యముగ విద్యార్థులను గమనింపఁగోరిరి. సభాధ్యక్షులైన కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారి యొద్ద నాలుగు మాసములు కుమారసంభవమును మేఘసందేశమును జదివినను వారు తమ్మును శిష్యులుగ భావించక మిత్రులవలె నాదరించుట యుక్తముగ లేదని

సూచించిరి. కానుకుర్తి భుజంగరావు పంతులు గారు, రేగిళ్ల కామశాస్త్రులుగారు పప్పు సోమనాధశాస్త్రిగారు, ప్రతివాది భయంకరం రాఘవాచార్యులుగారు, పిల్లంక అనంతాచార్యులుగారు, మధునాపంతుల సూరయ్యశాస్త్రిగారు మొదలగు వారియొద్ద కొన్ని నెలలచొప్పున అధ్యయనము గావించి తుదకు చర్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారియొద్ద వ్యాకరణశాస్త్రమును కృషిచేసినవిషయమును జెప్పిరి.... పిమ్మట కడచిన పదుమూఁడు సంవత్సరములనుండియు బందరునం దుంటచే బందరు పౌరులై తాము గ్రంథముల రచించి ముద్రింపించి విక్రయించి ధనార్జన గావించితిమనియు బందరునందే తమ గృహస్థాశ్రమమును గడపితిమని చెప్పవచ్చుననియు తమ స్వస్థలమగు కడియమునందు తాము వేయించిన తోఁటకు నరుగుచుంటచే నిఁక వానప్రస్థ మారంభించుమనియు తమ్ము నింతకాలము [illegible]చు వచ్చిన బందరు పౌరుల సౌహార్దమును మఱువఁజాల మనియుఁ జెప్పి [illegible] పద్యములను జదివిరి.

మ. కడియంబా, వినుమమ్మ! నీవు జననగ్రామంబ [illegible] నే
గడుబాల్యమ్మున నే త్యజించితిని; నన్ గష్టించి [illegible]చి శ్రీ
లొడియంబట్టి నిజాంకసీమ నునుపన్ యోజించి యు[illegible] మా
ర్లడియా సంపడిపోతి వింక నటు గాదమ్మా! యిదే ప[illegible]

ఉ. బందరు పౌరులార? యిదె వందనముల్ పచరింతు మీకు నా
యందలి గౌరవమ్మున మహామహుఁ గృష్ణకవీంద్రు నద్దరన్
జందనభూజసన్నిభుని సత్కృతిమై నిటఁ దోడి తెచ్చి నా
రిందలి సభ్యు లెల్లర కహీనముదమ్మును గూర్చి పేర్చఁగన్. 2

నాఁటి రేయి వేంకటశాస్త్రిగారికిని వారి మిత్రులకును పురాణం సూరిశాస్త్రిగారు విందొసఁగిరి. మఱునాఁటి దినము ఆదివార ముదయమున నగర సంకీర్తనము గావింపఁబడెను. శ్వేతపతాకములపై పురాతనాధునిక కవుల పేళ్లు లిఖింపఁబడెను; మకరతోరణమున "జయంతి తే సుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః" అను వాక్యోక్తి స్వర్ణాక్షరములతో భాసిల్లుచుండెను. సరస్వతీ విగ్రహము కదళీస్తంభములతో నలంకరింపఁబడిన పీఠముపై నమర్పఁబడెను. ముందు గాయకులు భజనలు సల్పుచుండిరి. వెనుక విప్రులు స్వస్తివాచకంబులను బఠింపుచుండిరి... తుదకు గొడుగుపేటలోని శాంతమల్లేశ్వరస్వామి కోవెలకుం జనెను.

అచ్చట వేంకటశాస్త్రిగారు యథోక్తముగ సరస్వతీపూజ గావించి సరస్వతీదేవి యొక్క ఆధ్యాత్మికతత్త్వమును గూర్చి యుపన్యసించిరి...కవులెల్లరు తమకుఁ గల వాగ్వైభవమును ఈశ్వరదత్తమనియే నమ్మిరనియు......తమ యపూర్వ ఫణితిని జదివి శ్రోతల కర్ణపుటముల నమృతముతో నింపిరి. మధ్యాహ్నము వేంకటశాస్త్రిగారికిని వారి మిత్రబృందమునకును కూనపూడి లక్ష్మీనారాయణగారి యింట విందొసఁగఁబడెను. తదనంతరము గొడుగుపేట నాటకశాలలో సంగీత విద్వాంసులగు హరి నాగభూషణముగారు తమ ఫిడేలునకు జీవముపోసి అందు త్యాగరాజాఖ్యుని అమృతవాణిని బలికించిరి. సాయంకాలము హిందూహైస్కూలులో గొప్పసభ అతివైభవముగా జరిగెను. స్కూలు హాలులో సభను జరుపుట కసాధ్యమగుటచే ముందున్న ఖాళీస్థలమున సభ జరిగెను... ఈ మధ్య నీయూరిలో నింతసభ సమావేశము కాలేదని చెప్పవచ్చును ... తిరుపతి వేంకటకవుల ప్రబంధరచనా చతురతయు...కేవలము ప్రాచీనఫక్కిని గాక వర్తమానకాలమున కనుగుణమగు రీతిని స్వాతంత్ర్యలక్షణములతోఁ దనరారుచున్నవని చెప్పిరి... పురాణం సూరిశాస్త్రిగారు కొంతసఱకు సూచించి ఈలోపమున్నను మొత్తము మీఁద తిరుపతి వేంకటకవు లాంధ్రకావ్యప్రపంచమున నూతనయుగప్రవర్తకులుగఁ బరిగణింపఁబడుదు రని చెప్పి తమ కథనమును ముగించిరి...పిమ్మట స్కూలు విద్యార్థులును తదితరశిష్యులును వేంకటశాస్త్రిగారిగ్రామమును వదలి పోవుటవలన తమకుఁ గలిగిన దుఃఖభారమును వెల్లడించు పద్యములను జదివిరి. వేంకటశాస్త్రిగారు సయితము ఆపద్యములను విని కంట తడివెట్టిరి......ప్రస్తుత మాంధ్రదేశమున కవులని చెప్పఁదగినవారు ముగ్గురు నలుగురి కంటె నెక్కువ లేరనియు వేంకటశాస్త్రిగారు వారిలో నొకరనియు...సభాధ్యక్షులు (మానవల్లి రామకృష్ణకవి ఎమ్. ఏ. గారు) నొడివిరి. పిమ్మట వేమూరి వెంకటసుబ్బారావుగారు లేచి ......భక్తిభాజనముగఁ జేసినందుకు స్కూలుకమిటీపక్షమున వేంకటశాస్త్రిగారికి అభివందనముల నర్పించిరి జయజయ ధ్వానములతో సభ ముగిసెను. ఆకసమున కారుమబ్బు లల్లుకొనియున్నను వర్షము కురియక సభ జయప్రదముగ జరుగుట అదృష్టము. ఆరాత్రి పదిగంటలకు దేశీయనాటకశాలలో రాయల్ హిందూ థియేటరు వారు శాస్త్రిగారి గౌరవము నిమిత్తము పాండవోద్యోగమును బ్రదర్శించిరి. ఒక అంకము ప్రదర్శించినపిమ్మట నాటకసభ్యులలో ప్రముఖులగు బసవయ్య నాయఁడుగారును పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారును...వేంకటశాస్త్రిగారి కొసం

నటకు గండపెండేరమును విద్వాన్ శిష్టా నరసింహశాస్త్రిగారి కిచ్చిరి. నరసింహశాస్త్రిగారు సంస్కృతాంధ్రములలో తమనిరుపమానమైన అనర్గళ భాగలో కవి సంప్రదాయమును ప్రశంసించి వేంకటశాస్త్రిగారి కవితాధిక్యమును కడురమ్యముగ నభివర్ణించి గండపెండేరమును వెంకటశాస్త్రిగారి కొసంగిరి. వేంకటశాస్త్రిగారు అచ్చట సభకు వేంచేసియున్న తమ గురువులగు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు ఆశీర్వదించి సెలవొసంగినఁ గాని తాము ధరించుటకు అర్హులు కామనిరి. అటు పిమ్మట శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు లేచి "వారర్హులే" యని సెలవిచ్చినపిదప నాటకసభ్యులు ఆగండపెండేరమును వేంకటశాస్త్రిగారి పాదమునకుఁ దొడిగిరి...ఇవ్విధమున నీ రెండు దినములును శాస్త్రిగారికి పలుజనులు పలువిధముల గౌరవ సూచకంబులగు కార్యములను జేయుచుండిరి......కంతేటి రామకృష్ణయ్యగారు వేంకటశాస్త్రిగారికి అమూల్యములగు నూతన వస్త్రములను బంగారు అంగుళీయకము నొసంగిరి. ప్రసంగి రంగయ్యగారు శాస్త్రిగారికి బనారసు పట్టుసేలువును వస్త్రములను బహూకరించిరి. కాంచనపల్లి నరసింహారావు గారును తగురీతిని గౌరవించిరి. కాశీపల్లి రజతగిరిపతిగారి కుమారులు వెండి యుద్ధరిణెను సమర్పించిరి. బందరుపుర వాస్తవ్యుల సత్కారాశీర్వచనములతో జన్మస్థానమున కేగుచున్న వేంకట శాస్త్రిగారు చిరాయువులై ఆరోగ్యైశ్వర్యములతో వర్ధిల్లెదరుగాక !

క. ఇటు లాయాయివిశేషము, లటఁ గైకొని కడియ మేగునల్లంతట న
ప్పటి 'హెడ్మాస్టరు' శ్రీ వెం, పటి నరసింహమ్మగారు పరమాదృతితో.

క. ఇఁక నాల్గురోజులేనియు, సుకముగ నిట నుండి యేగుచొప్పున కీరి
య్యకొనుట నా కోరిక యన, నకలంకమనీష నొప్పె నందుల కితఁడున్.

ఆ. వె. అంతలోన వచ్చె నాత్మసోదరికిఁ గా
మేశ్వరమ్మ కెంతయేని ప్రాణ
భయము గలుగునంతపాటి జ్వరమ్మంచు
దానఁజేసి యేగెఁ దత్క్షణంబు.

తే. గీ. ఆపె స్వర్గస్థురాలయ్యె; నకట! భవము
రీతి గన్గొంటిరే మహాఖ్యాతికరమ

హోత్సవము వెంబడిని యెట్టి యోగ మబ్బె!
సుఖము దుఃఖము నను నివి జోడు లెండు. 29

ఆ. వె. మఱియుఁ బిదప రెండు మాసమ్ములకె బంద
రరుగవలసె; నేటికనఁగఁ, దోఁట్ల
వల్లూరి ప్రభుండు భాష్యకారుల పుత్త్రుఁ
డపుడు పిలువనంపె నాదరమున. 30

తే. గీ. అతని పట్టాభిషేకమహంబు గాంచి
ఆనృపతి యిచ్చు బహుమతు లందికొనియుఁ
దిరుపతియు వేంకటేశుండు నరిగి రాత్మ
వాసములకు సంతోషవిభాసురముగ. 31

సీ. ఆమీఁదఁ గడియమ్మునందు నూతనగృహనిర్మితి, పూర్వమె న్నెనిసాళ్ల
క్రిందటి యింజరగృహపు విక్రయమును, శ్రీయినుగంటివంశీయుఁడైన
యల్ల ప్రకాశరాయనికిఁ గూర్చెడి వేలు పన్నవరేశు కళ్యాణమునకు
నాహూతిమై నేగి యట నవధానంబు సలిపి యచ్చటి ధర్మశాసకుండు

తే. గీ. శ్రీ ప్రకాశరాయని కోర్కెఁ జేసి స్వామి
వారి యాస్థానకవివర్యపదము గొనుట
బహుమతిగ నూఱు లాఱులు వడయుటయును
దఱచు పండితగోష్ఠియు వఱలె మఱియు. 32

ఉ. గంపలగూడెపుర్ విభుఁడు కైతకు మిత్త్రుఁడు కృష్ణరావుగా
రంపె "కుమారి నామకరణాత్మక ముత్సవ" మంచు లేఖ; త
త్సంపద గాంచి యాతఁ డిడు సత్కృతి గైకొని వచ్చునంతలో
నింపుగఁ జెన్నెక్రొత్తపలె కృష్ణుఁ డనంతపురమ్ము రమ్మనెన్. 33

సీ. ఈతఁడు సామాన్యగృహమేధియే యయ్యుఁ గవితకొండొక చెప్పఁగలుగుయోగ్యుఁ
డది కతమ్మునఁ జేసి యాత్మతనూజాత పెండిలి కెల్లేని వేంకటతిరు
పతికవులను బిల్చి కుతుకమ్ముమై వీరికతమునఁ దమప్రోలి కతులితమగు
సంతసంబును గూర్ప జతనంబు చిరకాలమునుండి చేయుచు ననిపె నూఱు

తే. గీ. రూపికలు కర్చులకును వీరు నోగిఁ జనిరి;
కాని యప్పుడు పెండిలి గాక యడ్డ

సభ నుపన్యాస మొక్కటి సలిపి యింటి
కరుగుదెంచిరి వెంకన తిరుపతియును. 34

తే. గీ. అంత రెండవ సంతాన మనుఘటించెఁ
గాని యయ్యది నిలుచుట కలుగదయ్యె;
నింతలోఁ గొత్తయిలు పూర్తి నెనయుటయు గృ
హప్రవేశోత్సవం బయ్యె నంచితముగ. 35

ఆ. వె. ఆప్రవేశమునకు నరుదెంచె హరి నాగ
భూషణుండు: గానభూషణుండు
అతఁడె కాక కొంద అరుదెంచి రాత్మీయ
పూర్వశిష్య లెలమి పొలుపు దనర. 36

సీ. పదపడి నగరరాట్పట్టణస్థుల కోర్కి నక్కడి కేగి శతావధాన
మాచరించియు గౌరవాతిశయము గాంచి వచ్చుత్రోవను జగద్వంద్యుఁడైన
మంగళగిరి దేవునిం గని యప్పు డాస్వామిసన్నిధియందు జరుగుచున్న
యల శేషగిరిరాయఁడను శిష్యు పెండిలి కనులారఁ గనియు దీవనల నిడియు

తే. గీ. వానితోడ బందరుపురవరము గూడఁ
జని గృహప్రవేశమ్మున జరుగు వేడు
కలను దిలకించి యతఁడు ముంగ సలిపినట్టి
యుపకృతికి నిష్కృతి నొనర్చ నొగి నితండు. 37

క. అతఁ డేమిచేసె నుపకృతి, నితనికి నన సంతులేనియెడ దత్తుఁగొనఁగ
మతి నెంచునెడల వలదని, యితండు వారించి మందులిచ్చెఁ భక్తిన్. 38

క. జ్యోతిష్కుల జ్యోతిషమున, కీతని వైద్యప్రభావ మెలమిం దోడై
స్వాతికతన ముత్యముబలె, నీతనికిం గలిగెఁ గొమరుఁ డెసకంబెసఁగన్. 39

ఆ. వె. అదియు మొదలు వాని నాత్మీయసుతునితోఁ
బాటు చూచు నితఁడు బహుళకృపను
నతఁడు వీరిఁ జూచు నాత్మీయజననీజ
నకులఁ బోలె భక్తినమ్రుఁ డగుచు. 40

సీ. రాజమహేంద్రవరమ్మునఁ గృష్ణభారతముపైఁ గొందఱోర్వంగలేమి
గడుఁ జొప్పదంటుశంకలు సేయు మొదలిడ నవ్వారి వాదంబు నడఁచుటకయి

గురుఁడైన కవిరాజుఁగూర్చిన సభ కితఁ డగ్రాసనాధిపత్యము వహించి
గురువిపక్షుల వాదసరణిని ఖండించి గురునకు మోదవిస్తరత గూర్చి

తే. గీ. గురువరుని యాశిషముగొని మఱియు శిష్యు
లైన రామకృష్ణులు చేసినట్టి పూర్వ
సుకవిదూషణమును గని సకలజనులు
తన్నుఁ బ్రశ్నింప నంత నీతండు గడఁగి. 41

క. మాకు విరుద్ధులు శిష్యులు, చేకొని యొనరించినట్టి చెట్టకు నిష్కృతిఁ గా
వాకొనుభారము మాపై, నేకతమున నైననేమి, యుడితిరి మీరల్. 42

తే. గీ. కాన వినుఁడని విజ్ఞలోకమ్ముఁ గుఱిచి
యొగి "క్షమాపణ" యను వ్యాస మొకఁడు వ్రాసి
కొంత శాంతి లోకమ్మునఁ గూర్చెఁగాని
శిష్యు లటఁ జేరమిని బనిసేయదయ్యె.

క. అటు రగిలి రగిలి తుదక, చ్చట నచ్చట సభలు సలిపి సత్కవిభక్తుల్
ఘటిలిపడ సారెకుఁ ది, ట్టుటకుఁ మొదలిడిరి కడుఁగడుఁ రుషయెసఁగన్.

తే. గీ. రహిని రాజమహేంద్రవరమున జరుగు
సభకు నీతఁ డధ్యక్షుఁడై చనియె, నందు
నెందఱో పూర్వకవుల నదలించుటకును
నేవపడి రీతఁడుం గూడ నేవపడియె. 45

క. ఆయావిధమున శుభసం, ధాయకమై తలచు గురునిదశ గురునంత
శ్రీ యొసఁగెఁ బిమ్మటఁ శని, నాయకుఁడై యంతరమ్మునకు నింపెసఁగన్

కాళయుక్తి సం॥ భాద్రపద బ ౨ సో॥ రౌద్రి సం॥ ఫాల్గుణ బ ౧౪ వ॥

—: గురుమహాదశలో శన్యంతరము :—

తే. గీ. ఇతఁడు వచ్చినవెంటనే యేగఁజేసెఁ
దోట్లవల్లూరినృపుని సుతునకు జరుగు
బారసాలకు, నచట ద్విపమ్ము నెక్కు
టాదియగు గౌరవమ్ముల ననుభవించె. 47

సీ. ఆత్రోవ నూజివీ డరిగి శ్రీరామచంద్రాప్పరాయనిసుతు ననఘుచరితు
నారయప్పారావు ధీరు సింహాద్ర్యప్పరావు గోపాలాప్పరావుఁ గాంచి
ప్రతివత్సరముఁబోలెఁ గుతుకమ్ముమైఁగొన్ని నాళ్ళు విద్యాగోష్ఠి నడిపి పిదప
వార్షికమ్మును గొనివచ్చుచో నేలూర జ్వరము ప్రారంభించెఁ జయ్యన గృహ

తే. గీ. మరుగునంతట నది యతిభరము నెసఁగె
మఱియు వెనువెంట జనకుఁడు జ్వరితుఁడయ్యెఁ
గొమరుఁడును గూడ జ్వరమునఁ గొంత డస్సెఁ
బలుపలుకు లేల ? గృహమెల్ల జ్వరమయంబ. 49

క. అపు "డిన్ ఫ్లూయింజా" జ్వర, విపరీతపుఁ గాలమగుట వీడెల్ల జ్వరా
తిపరీతము వీడననే, ల, పడిరి దేశంబ జ్వరవిలయమునఁ దెలుపన్. 50

క. ఎనుబదిమూఁడేడుల పైఁ, జను వృద్ధుఁడు దక్కఁ దక్కు సకలకుటుంబం
బును జ్వరమును నిర్జించి సు, ఖనియతి నలరారెఁ దండ్రి గనె స్వర్గంబున్.

తే. గీ. ఆసమయమందె శ్రీనారయప్పరావు
గారిరువదెన్మిదేఁడులు గడచు ప్రాయ
మలరు ధీశాలి విద్వాంసుఁ డనఘకీర్తి
స్వఃపురికి నేగి యితనికి వంతగూర్చె. 52

తే. గీ. ప్రాణమిత్రుండు శ్రీ పోలవరపు ఱేఁడు
గూడ స్వర్గతుఁడై వంతఁగూర్చెఁ బిదప
జనకు మృతికారణమున స్వసదనము వీడి
పొరుగుటింట నుంటయుఁ గూడఁ బొసఁగె నపుడు. 53

క. పొరుగింట నున్నయప్పుడె, జరిగెన్ మఱికొన్ని యిట్టి సందర్భమ్ముల్
మరల గృహమ్మరుదెంచిన. మఱునాఁడుదయించె నొకకొమరుఁడుజ్జ్వలుఁడై.

తే. గీ. మఱియు గుంటూరిసీమలోఁ గరము పేరు
గలుగు చేబ్రోలు పురమున నెలమి నక్లె
పేరుకలపూడి నవధానకారణమునఁ
గలిగె ధనయశోలాభముల్ కడిమి మెఱయ. 55

తే. గీ. అపుడె కృష్ణానదీతీరమందు వెలయు
నగ్రహారం బనంతవరాఖ్య మరిగి

యచటివారలచే గౌరవాతిశయము
లొరసి వెలసిరి వెంకన తిరుపతియును. 56

సీ. శిష్యసాలగ్రామ చింతామణి కుమారు పెండ్లికి నేగి యప్పెండ్లిలోన
మండపేటపురాన నిండారు సభ నవధానంబు సల్పుట, ధన్యతముఁడు
చెలికాని లచ్చిరాట్ప్రభువుఁ డెలమిమైఁ జిత్రాడలోఁ జేయు శ్రీకరంపు
సభ నుపన్యాసంబు సల్పుట, వేట్లపాలెము తాళ్ళపూడి గ్రామమును నేగి

తే. గీ. పుస్తకంపుభాండాగారముల సభలకు
నాధిపత్యంబు సల్పుట యాదిగాఁగఁ
దఱచు విద్యావినోదముల్ తొరసించి
యచటి కిచటికిఁ దిరుగుట యనుభవించె. 57

ఆ. వె. పైని చంటిపిల్లవానికి బారసా
లను నొనర్ప నెమ్మదిని దలంచు
నంత దైవనియతి నాకుఱ్ఱఁడు మశూచి
చే గతించె మనసు చెడియె దాన. 58

తే. గీ. పిదప దేహమ్ము రుజకు నాస్పదమునయ్యె;
నట్టితఱి మున్నె వత్తు నన్నట్టికతన
నల సికిందరాబాదున కరుగవలసె
నాత్మశిష్యుని కొమిరె కళ్యాణమునకు. 59

క. సతితో సుతుతో శిష్యుని, తతితో నట కేగ నచటఁ దత్కల్యాణ
స్థితికతనఁ గొంత హృదయపు, వెత దొలఁగె శరీరరుజయు వెనుకంజయిడెన్.

తే. గీ. కొన్నినాళ్లుండి దేశానకుఁ జనుదెంచు
త్రోవ శ్రీనూజివీడేగి దొరకుటుంబ
మును బరామర్శించి యా పొలియందుఁ
గొన్నినాళ్లుండి గ్రామానకుఁ జనుదెంచె. 60

క. ఆరోగ్య మప్పటప్పట, ధారాళము గాక తప్పుదారులు ద్రొక్కం
గా రోజు లెట్లో గడుపం, గా రహి నేర్పడియె సౌఖ్యగరిమం బవలన్.

ఆ. వె. అంతఁ గొమరుఁ డొక్కఁ డావిర్భవంబందె
విజయవాడ దుర్గ వేఁడి మున్ను

తల్లి ప్రెమొక్క నక్కతమున దుర్గాభిఖ్య
వాని కుంచఁబడె నహీనగరిమ. 63

క. ఇలువేలుపు కామేశ్వరి, యల యంబిక పేరు పెద్ద యతని, డితనిదో
యల యంబనామములయుం, దలిదే యిర్వురను దేవినామము వారే. 64

తే. గీ. అవల మంత్రిప్రగడ భుజంగావనీశు
కామిరె పెండ్లికి నేగు పెక్కుడు ముదమ్ము
గదియ సంగీతసాహిత్యకవనగోష్ఠి
కతనఁ గాలమ్ము హేలగాఁ గడపు టొదవె. 65

ఆ. వె. కాని పెద్దపిల్లవాని కష్టప్పుడు
తనసుఖమ్ము చెడుకతమున మదికిఁ
దగినయంత స్వస్థతయు లేకపోవుట
యును ఘటించె దైవయుక్తిఁజేసి. 66

ఆ. వె. అంతఁ బ్రాణమిత్రుఁడైన శ్రీ తిరుపతి
శాస్త్రి స్వర్గ మేగె; సగము దాన
బుద్ధిబలము దేహమున బలంబును గూడఁ
దగ్గె దైవనియతి దాఁట వశమె! 67

క. ధనభూసంపాదనమును, దనయావాప్తియును హితసదనశుభసంద
ర్శనమును నృపసమ్మానన, మును లేని ఘటించె మొత్తమున నెనకమునన్.

రౌద్రి సం॥ ఫాల్గున బ ౧౨ రె మొ॥ రుధిరోద్గారి సం॥ ఆషాఢ శు ౫ వ॥

—: గురుమహాదశలో బుధాంతరము :—

తే. గీ. అంత బుధునంతరము వచ్చె నాత్మదేహ
మునకు నారోగ్యము నయత్నమున నృపాలు
రాణివాసంబు కతమున దద్రవ్యలబ్ధి
మొట్టమొదటనె ఘటియించె నెట్టులనిన. 69

సీ. చిత్రాడవాసి ప్రసిద్ధుండు కవితకై సర్వస్వదానంబు సలిపి స్వల్ప
కాలమ్ములోన నఖండభూమండలాఖండలు లార్జింపఁగానని యశ
మార్జించినట్టివాఁ డంతో యింతో కవిత్వ మల్లెడివాఁడు గానాభిరతుఁడు
పోలవరంపు భూపాలుఁడిమ్మటఁ దిరుపతిశాస్త్రి నేలిన భవ్యగుణుఁడు

తే. గీ. రమణఁ జెలికాని శ్రీలచ్చరావు తలఁచు
వార్తలంపఁబోడంగెఁ దప్ప కకసారి
"దర్శన మొసంగుఁ" డనుచు నెంతయును నాద
రంబు భయభక్తులును సంభ్రమంబు మిగుల. 70

ఆ. వె. ఇల్లు గదలుటన్న నెంతో యత్నము మీఁదఁ
గాని గలుగనట్టి కాల మప్ప
టికి నొకింత మున్నె సుకవి వేంకటశాస్త్రి
కబ్బుకతన నరుగు టబ్బదయ్యె. 71

తే. గీ. అంతలో వచ్చె సన్నవరాధిదైవ
మైన శ్రీ సత్యదేవు కళ్యాణమహము
అచట సంస్థానపండితుఁ డౌటఁ జేసి
యరుగుచును ద్రోవఁ జిత్రాడ కరిగె నితఁడు. 72

క. అరుగుడు లచ్చారాయుం, డతిముదిఁ జెప్పంగరానియంత ముదమ్మున్
బొరసి కడు గౌరవించియు, మరల నరుగువేళఁ బలికె మంతనమందున్. 73

క. మా తోఁబుట్టువు రామాం, బా తరుణీతిలక మిట్లు మన్నన యెసఁగన్
మీతోడఁ జెప్పుమనియె య, థా తాత్పర్యముగ వినుఁడు తద్వచనములన్.

చ. ఇరువదియైదు రూపికల నేనెల కానెల మీకుఁ బంపుచున్
గరము బహూకరించెద మొకానొక యప్పుడు గాని మీకు మా
పురి కరుదేర నన్నియమమున్ గొనఁగాఁ బనిలేద, మీర లు
త్తరపు వయస్సునందునికిఁ దద్దయు నే నిటు చేయ నెంచితిన్. 75

క. ఇది మీకు 'నౌకరీ' గా, దిదియేఁ బనిపడినయప్పు డేమే మిమ్ముఁ గో
రుదు మెవరి నేని బంపి, స, హృదయులు మిము గౌరవింపరే భూమీశుల్?

తే. గీ. అంత రాఁ బనిపడినప్పు డదనముగను
రాకపోకల వ్యయమిడి రమణ ననిపు
నట్టి యేర్పాటు చేసితి ననుచుఁ జెప్పి
యిమ్మనియె దీని నని జీత మిచ్చె నెలకు. 77

క. కలి నిట్టి వదాన్యత్వము! కలి మాత్రమ కాద పైని గలికి గదా! యీ
బలవంతపు గౌరవ మి, మ్ముల సలిపెడి ప్రభ్వి కడు నపూర్వం బడియున్.

క. అని యిది సర్వమ్మును నీ, యనఘుని ప్రోద్బలము కాని యన్యము గా దీ
యన కవితాదరుఁడౌటను, మనతోఁ బనిపడుచునుండు నాటికి నెప్పుడున్.

తే. గీ. దాని కిట్టి యుపాయమ్ము దగ నొనర్చి
యుండునని దానిఁ గైకొని యోలి నన్ను
వరమునకు నేగి కళ్యాణవైభవంబు
గాంచి స్వగ్రామమునకు వెంకనయు నరిగె. 80

ఉ. బందరు ప్రాంతమందుఁ జలపల్లిజమీన్విభుఁ డంకినీఁడు బి. యే.
యందుఁ గృతార్థుఁ డీయనకు సయ్యె ననర్ఘ్యమహాభిషేక మా
సందడి కాన్యపాలకుఁడు సత్కవి వెంకనఁ బిల్వనంపె నా
నందముమై బహూకృతి ఘనంబుగఁ దా నొసఁగెన్ యథోచితిన్. 81

ఆ. వె. కాచమేని జేయఁగాఁబోని నీచశా
త్రవుల కారణమున రచ్చ కరిగి
యందు విజయమందు టట్లుండఁ గడు యోగ్యు
లైన ఘనుల మైత్రి నందె నెలమి. 82

క. "వా రెవ్వ" రనిన విస్సా, ప్రారావును సోమినాన్వవాయుఁడు కడుగం
భీరుఁడు కామేశ్వరరా, వారయ నల పద్మనాభ మల్లచయనులున్. 83

క. ఆనందం బలరఁగ ఛా, త్రానీకము బలసి కొలువ నాశ్రమవనమునం
దే నెలల కొలఁది విడియుట, వానప్రస్థాశ్రమంపు వైభవ మబ్బెన్. 84

సీ. మురుమండ వెంకటగిరి యువరాజు శా నయ్యనఘాత్ముని నారయుటయు
స్వగ్రామమునఁ బాఠశాల నొకఁడు నిల్పి విద్యాభివృద్ధి గావించుటయును
మిత్రుల గృహముల మేల్మిమై జరుగు శుభాదికమ్ములు చూడ నరుగుటయును
తన పెద్దకొమరున కనుకూల మగురీతి వేడ్కమై వడుగు గావించుటయును

తే. గీ. నలిఁ బ్రభావతీప్రద్యుమ్న నాటకంబు,
నెలమి నారోగ్యమిడెడి కామేశ్వరినుతి,
హేయులను మందలించు మల్లేశువినుతి
యును రచించుట బుధునంద యనుఘటించె. 85

రుధిరోద్గారి సం॥ ఆషాఢ శు ౫ మొ॥ రక్తాక్షి సం॥ జ్యేష్ఠ శు ౧౧ వ॥

—: గురుమహాదశలో కేత్వంతరము :—

తే. గీ. అంతఁ గేత్వంతరమ్మున, జయంతి రామ
యార్యుని గృహమ్మునం దుపనయమహోత్స
వమున కరుగుట యట బహుపండితప్ర
కాండమండలిచే మెప్పుగనుట మఱియు. 86

తే. గీ. ఆగృహస్థు సమ్మానంబు నందుటయును,
ద్రోవ ముమ్మిడివరమునందున సదస్సు
నం దుపన్యాస మిచ్చుట, యచట వారి
గౌరవము గాంచు టాదిగాఁ గలిగె దీన. 78

క. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యా, ఖ్యాంకితుఁడగు బంధుముఖ్యు యోగముఁ గూడన్
వెంకనకుఁ దటస్థించె న, లంకృతవిప్రుఁడగు నింజరగ్రామమునన్. 88

తే. గీ. మఱియు సకుటుంబముగ నన్నవరము దేవు
దర్శనమ్మున కరిగి వ్రతమ్ము సలిపి
స్వపురిత్రోవ లక్ష్మీనరసపురి రాణి
గా రిడిన నూఱులార్లు వెంకన గ్రహించె. 89

రక్తాక్షి సం॥ జ్యేష్ఠ శు ౧౧ మొ॥ క్షయ సం మాఘ శు ౧౧ వ॥

—: గురుమహాదశలో శుక్రాంతరము :—

క. భృగునంతర్దశయందున, భృగువిడశన్ గొమిరె పుట్టి పెంపొందె ముద
మ్ము గలిగె మిత్రగృహమ్ముల, నగు శుభకార్యములకరుగు సత్కారణమై. 90

ఆ. వె. ఆత్మకూరి శేని యనుఁగు నిల్లాలు పి
ల్పించెఁ బీసపాటి వేంకటరమ
ణాఖ్యు ద్వారమునను హైదరాబాదుకు
గౌరవం బొనర్పఁగాఁ దలంచి. 91

తే. గీ. ఆపురిని నింకనుం గొన్ని యయ్యె సభలు
నూఱులార్లు సేలువులు విస్తారముగ ల
భించె; నాయె నెన్నెన్నియో పెద్ద విందు;
లాత్మకూర్ నృపుసుతుఁడు సత్యాదరమున. 92

క. మును తన జనకుం డిడు భూ, మిని గైకొనఁ దన నగరికి మేకొని రమ్మం
చును గోరెఁ గాని చనకయె, తన గ్రామమ్మున కరిగె నితండు కడంకన్.

ఆ. వె. దండనాధికారి దైవతభక్తియు
క్తుండు లింగమన్నయుండు కవిత
యన్నఁ బ్రాణమిడు జగన్నాథరాట్పుత్రు
పెండ్లి కరిగి గౌరవింపఁబడియె. 94

క. శ్రీరాజితంబు విస్సా, ప్రారాయని మూఁతు పెండ్లివైభవము మనం
బారఁ గాంచుటయును స, త్కారమ్ముల నందుటయును గసిగం బిడపన్.

తే. గీ. కాటరావులపల్లె భూకాంతుఁ గలిసి
కొనుట, లక్ష్మీనరసపురి నసుకొనసివి
మూఁడు నూటార్లు చెల్లాఁబ మొగిని రామ
యాంబయూ నొసంగఁ జేకొను టబ్బె నిందు. 96

తే. గీ. అంత నించుక రుజచేసి యది శమించె;
నప్రయత్నమ్ముగాఁగ ముక్త్యాల వాసి
రెడ్డి చంద్రమౌళీశ్వరనృపతివరుఁడు
పిలువఁగానంపి కడు గౌరవించె నెలమి. 97

క. అది యెక్కుడి దాతృత్వమొ!, యెదియు నిమిత్తమ్ము లేకయే నూటాఱుల్
ముదమున మూఁడును బట్టెనఁ, బొదలెడి వస్త్రములు మౌళిభూపతియొసఁగన్.

తే. గీ. వడ్లమూర్గ్రామమునకు శివప్రతిష్ఠ
కరుగుటయు నట బహుమాన మందికొనుట,
వంగవోలేగి యట గౌరవంబు మిగుల
నూఱులార్లందికొనుటయును దగె దీన. 99

క. హంసలదీవికి నరిగి ప్ర, శంసాపాత్రమగు క్షేత్రసంగతిఁ బాప
ధ్వంసకమగు కృష్ణానది, మాంసలమగు భక్తిఁ దానమాడెఁ గడంకన్. 100

తే. గీ. ఆంధ్రపత్రికావ్యాపకుఁ డతివదాన్యుఁ
డెలమి శ్రీ కాశినాథ నాగేశరావు
పిలువఁ జెన్నపురికి నేగి పెద్దసభలు
చేసి గౌరవముం గొనె వాసి మిగుల. 101

తే. గీ. మఱియు నల్లాడి కృష్ణసామయ్య పిలువ
నంపి యాత్మీయసౌధమునందుఁ గొంత
గోష్ఠి కెడమిచ్చి నూత్నార్థ గొప్ప గౌర
వముగ నాగేశ్వరుఁడువోలె వ్రాసి నొసఁగె. 102

తే. గీ. ఆసభకు వేంకటగిరీశుఁ డరుగుదెంచి
తమ విడిది కొక్కసారి రాఁగ నొగిఁ గోరెఁ
గాని యదియేమొ యచటి కేగకయున్న
తలఁపనితలంపుగా రుజ దారసించె. 103

కం. వెనువెంటనె స్వగ్రామ, మ్మునకుం జనుదెంచె; వ్యాధి ముమ్మరమై పీ
డనుగొల్పి యెట్టకేలకుఁ, దన దుర్దర్పమ్ము విడిచి తనుసుఖ మిడియెన్. 104

ఆ. వె. అంతఁ గొమిరె యొకతె యావిర్భవంబందె
సంతసముగ బారసాల జరిగెఁ
బెద్దకొమరు పెండ్లిచేరమ్ములకుఁ గన్య
కల జనకులు వచ్చికలిమి బలిసె. 105

తే. గీ. అంత బందరుపురికి సభార్య మరుగ
పలసె నయ్యెడ సమ్మానవైభవంబు
జరిగి యింటికి వచ్చియు శరదృతు నవ
రాత్రిపూజల నల్ల శర్వాణిఁ దనిపె. 106

కం. సుకముండునంత దేహము, నకు మరలన్ వ్యాధిపీడనము ద్విగుణంబై
తికమకలు పెట్టఁదొడఁగి య, ప్రకృతిన్ గావించుటకును బ్రారంభించెన్.

తే. గీ. అట్టి సమయమ్మునందు "దేశాంతరముల
నెంతయో గౌరవముసేయు నిక్కవీంద్రు
మనము గూడఁ జేయఁగరాద" యనుచుఁ బౌరు
లెలమి నూరేగఁగాఁ జేసి రితనిఁ జేర్మి. 108

ఆ. వె. శుక్రునంతరమ్ము సురుఁగునంతటిదాఁక
పీడగొల్పి వ్యాధి వెనుకఁబట్టె;
నంత రవియు వచ్చె నంతర్దశానాయ
కత్వమునకు, నవలి కత వచింతు. 109

క్షయ సం॥ మాఘ శు ౧౧ సో॥ ప్రభవ సం॥ కార్తిక బ ౧౪ వ॥

—: గురుమహాదశలో రవ్యంతర్దశ :—

సీ. అన్నవరంపుఁ గళ్యాణానకరుగుట, మురుపారఁగ దేవుని పరిణయోత్సవ
కరుగుట, యిటనటజరుగు నుత్సవములఁ గనులారఁ గాంచి యొక్కొక్కెడఁ బ్రకాశ
రాయఁ డింకొకట సూర్యారాయఁడును జేయుసత్కారముల నెనకొంబగనుట,
వ్యాఘ్రేశ్వరపు వివాహమ్మున కరిగి యయ్యెడ నెందకొండటో యుద్ధపాండి

తే. గీ. తీకులఁగువారి దర్శించి తేఁకునమొయి
వారి మెప్పును గనియు గపగయ మంగి
పూడికులుఁ డిడు గౌరవమును గొనుటయు
నమలపురమున మర్యాదనందుటయును. 110

ఆ. వె. అవలఁబాలకొల్లుకరిగి శ్రీకృష్ణభా
రతము కృతినొసంగు రమ్యసభను
మఱియు నొక్కసభను మంచి యుపన్యాస
ముల నొసంగి యంతఁ బోక మఱియు. 111

క. నరసాపుర పౌరుల యా, దరమున సట సభయు జరిపి తజ్ఞు లటనిటన్
విరివిగ నిడు నూతాలుల, నఱిముఱి సేలువులఁ గొనియు నలరుట యొదవెన్.

తే. గీ. మఱియు "యునివర్సిటీ బోర్డు" మండలమున
మెంబరగుట విజయవాడ మేల్మి నరుగ
నచట నున్న బందరు శిష్యు లప్రిపత్తి
సత్కరించిరి నూతార్లు సాలుజోడు. 113

క. గుడివాడపురమునం దొ, క్కెడ బందరు శిష్యవర్గ మిట్టులె సభ నొ
క్కఁడు గూర్చి నూటులాలులు, నిడి సత్కారంబొనర్చి రెంతయు భక్తిన్.

క. ఇట నొక్క శంక, రవి యే, మిటికిన్ యోగింపవలయు మేలుగ మన వెం
కటశాస్త్రిజాతకమున కొ, కటియు నిమిత్తంబు గానఁగారా దనుచున్. 115

తే. గీ. జాతకజ్ఞు లనేకులు శంకగొందు
రక్కతమ్మున నే మారకాఖ్యశాస్త్రి
గూడ యోగింపఁడని వ్రాసెఁ గొంకు దక్క
యునయోగించుటకు హేతు వరయుఁడయ్య. 116

తే. గీ. కుసుమరాజయోగగ్రహకూటమందు
రవి యొకరుఁ డౌటఁజేసి, తా రాజయోగ
కర్తగా నుండె వేఱొక్క కారణంబు
గానఁగారాదు కనుఁడు విజ్ఞాను లిట్లు. 117

క. మారకశాస్త్రిలు కడు వి, స్తారపు రుజ గొల్పు ననియుఁ దా వ్రాసెను గా
నీ రుజ సైతము కొంచెం, బే గగిలి శమించె నింత యెఱుఁగుదు తజ్ఞుల్. 118

తే. గీ. యోగ మెక్కుడుగా, నసయోగము గడుఁ
దక్కువగఁ జేసి సూర్యసంవత్సరము తరలె;
నవ్వుల నరుదెంచెఁ జంద్రుని యనంతరంబు
శుభపరంపర లెల్లెడ సొబగు గొలుప. 119

ప్రభవ సం॥ కార్తిక బ ౧౨ నుండి॥ విభవ సం॥ ఫాల్గున బ ౧౨ వ॥

—: గురుమహాదశలో చంద్రాంతరము :—

తే. గీ. శ్రీకరంబుగఁ బట్టాభిషేక సుముము
వార్తనంపించె బొబ్బిలి పార్థివుండు
కొమరునుపనయనంపు మూర్తము నమీప
మగుట రానని వ్రాసె వెంకన నృపతికి. 120

చ. పదపడి పార్థివుండు "చనవచ్చు ముహూర్తము కన్న మున్న మీ
రెద నిట సందియంపడకుఁ డొక్కటి మి మ్మతివేగ పంపితీ
రెద" మని వ్రాయఁజేయుటయు నేని ముదంబున కన్యదాత్వ మొ
ప్పదనుచు వేగ బొబ్బిలికి వారక శిష్యగణంబు గొల్వఁగన్. 121

చ. చని యట నుత్సవంబుల పసందు సమస్తము కన్నులారఁ గ
న్గొని తన కైతచేత నలకుంభినిభర్తకు నింపు నింపి యా
జనపతివల్ల మేల్మిపని సాలువు లర్థసహస్రరూప్యముల్
కనకమయంబు గంకణయుగమ్మును సత్కృతిగాంచి వచ్చెరన్. 122

చ. స్వపురికి నేగుదెంచి తనుజన్ముని రెండవవానిఁ బేర్మిమై
నుపనయసంస్కృతుల్ జలిపి యుచ్చతరంబుగ బంధువర్గ మీ
నెపమున సత్కరించి,పయి నెట్టిన నాల్గవ మాసమంద పెం
డ్లి పొనరిచెం దటాల్న నవలీలగ జ్యేష్ఠునకున్ ముదంబునన్. 123

తే. గీ. ఇట్టు లుత్సవములపైని నెప్పుడు నుత్స
వములతో నగమేగఁ జంపర్రియుని యంత
రంబు, మఱి యట్టిరటేఁ 'గలరా' స్వపత్ని
కనుసుటించియు మరలె నయ్యంబ మనుసు. 124

తే. గీ. నూజివీటికి వార్షికం బోజఁ గొనఁగ
నేగి సింహాద్రి యప్పారియనృపుని చేత
నిమ్ము మీఱ యథాపూర్వకమ్ముగాఁగ
గౌరవము నొంది వెంకన కడియు మరిగె. 125

క. ఇఁక నొక్కటి; పెద్దకుమా, రకుని వివాహమ్మునకు కల రామాంబిక యూ
పిక లైదునూఱు లంపి త, నకుఁ గల తాత్పర్యమును గనంబడఁజేసెన్. 126

తే. గీ. మఱియుఁ ముక్త్యాల శ్రీ చంద్రమౌళినృపుఁడు
నూటపదియాఱు లంపెను; నూఱులార్లు
గాక వస్త్రాదులంపెఁ బ్రకాశవిభుఁడు
అన్నవరసత్యదేవుధర్మాధికారి. 127

క. ఒక కొమరునకున్ వడుగుం, కొక కొమరునకున్ వివాహ మొగిఁజేసియుఁ ద
క్కక యుత్తమర్ణుఁడైయీ, సుకవియొసంగెన్ ఋణమ్మునంతయుఁ గొనమిన్.

తే. గీ. ఉత్తమర్ణపదంబున నోలి నిల్పి
సకలవిధముల శుభములు సంతరించి
తనదు చల్లదనంపుఁ జందమ్ము నెల్ల
వెంకనకు శీతరుచి చూపి వెడలె నవుల. 128

విభవ సం॥ ఫాల్గున బ ౧౮ మొ॥ శుక్ల సం॥ ఫాల్గున శు ౫ వ॥

—: గురుమహాదశలో కుజాంతరము :—

క. మంగళుఁ డగుదెంచెఁ గడున్, మంగళసంధాయకుఁడయి మఱువఁదగద స
త్సంగతుఁ డితఁ డిచ్చిన స, న్మంగళముల నితని పేరు మంగళుఁడె కదా.

క. కుజమంగళనామమ్ముల, నజుఁ డీతని కిడియె; రెంటియుం దాద్యాఖ్యన్
గజిబిజి, రెండవదానన్, బ్రజకున్ ముదమబ్బుటయును బ్రకృతిగతంబుల్.

ఆ. వె. ఏను మొదల నితనిదైన యాద్యాభిఖ్యఁ
బట్టి తప్ప దితఁడు భంగమేది

యో ఘటించితీఱు యుక్తి మిప్పట్ల జా
గ్రత్త యనుచు నెంచి కడు రయమున. 132

తే. గీ. గృహిణిచే నొక్క "విల్లు" వ్రాయించి యాపె
పేర నున్న సొత్తెల్లఁ గుమారకులకుఁ
జెల్లు నట్లందు నేర్పాటు చేసి మఱియుఁ
జేయఁగల సదుపాయముల్ చేసికొంటి. 133

ఆ. వె. కాని కుజుఁడు మొదట గడబిడ యొక్కింత
కలుగఁజేయునట్లు గానఁబడియు
సకలగతులఁ దుదకు సన్మంగళావాప్తి
నలిపి యెంతయేని గొలిపె ముదము. 134

క. మోకాలియొద్దఁ గురుపై, యేకొంచెము పీడనెట్టె; నిది తక్కిన నిం
కేకష్టము నితఁ డిడలే, దేకడ శుభలాభజయము లెసఁగంజేసెన్. 135

క. ఒక కొమరుండుదయించె, మ,ఱొక కొమరుని పెండ్లియున్ మహోన్నతగతిఁబు
త్రికల కిరువురకుఁ బెండిలి, యిఁక నెన్నియొ శోభనమ్ము లితఁ డెసఁగించెన్.

క. విరివిగ లక్ష్మీనరసా, పురపు జమీందారురాలు పూర్వమునలె ను
త్తరమగుగతి ద్రవ్యంబిడి, మరియాదనొసర్చె రామమ పొరింబొరిగన్. 137

తే. గీ. తేలప్రోలి జమీందారు, ధీరసుకవి
యల్ల యయ్యారి ఱేఁడు, చెల్లాంబ గన్న
వరపుఁ బేలిక, ముక్త్యాల వల్లభుండు
వలసినంత ధనంబు సొంపలర నిడిరి. 138

చ. వెనుక నుదాహరింపఁబడె విశ్రుతుఁడా చలపల్లి ఱేఁడు; త
జ్జనపతి కూర్మిపుత్త్రికకు సత్కవి గేయున కర్యెఁ బెండ్లి, మిం
చినగతి నీన్నృపాలునభిషేకము గూడ నెసంగెఁ బెండ్లి వెం
టనె; పిలుపబ్బి వెంకన హుటాహుటి నేగను జల్లపల్లికిన్. 139

చ. కనమొకొ! మున్ను భూపతుల కాన్పుల పెండిలు లెన్నియో, యొన
ర్చిన యభిషేకముల్ గనమొ! శ్రీయుతమూ చలపల్లెలో నొన
ర్చిన యభిషేకమేమి, యటఁ జెన్నలరారిన పెండ్లియేమి క
న్గొనవలెఁ గాని యేకవులకున్ వివరింప నశక్య మాగతుల్. 140

ఉ. ఎందఱు వచ్చిరో సుకవు! లెందఱు గాయకు లేగుదెంచిరో!
విందుగ నాటకమ్ము లవి వేఁబడి వెంబడి నెన్ని యైనవో!
యందును గోటచుట్టు నల యామిని భాగవతంబు లెన్ని వెం
పొందినవో! వచింప నెవఁ డోపెడిఁ! జూచియుతీరఁ గావలెన్. 141

తే. గీ. పెండ్లి మొద లభిషేకంబు పెంపుదనుక
నొక్క నెల పట్టె దాదాపు నిక్క మిన్ని
నాళ్లు విందులు మఱియు విన్నాణమైన
సభలు జరుగుచునుండె నిశ్శంకగరిమ. 142

క. పదికిన్ దక్కువ, వేయికి, నదనమ్ముగ గాని తక్కు వంచును మెన్
ప్పాదవఁగ బహూకృతుల నిడి, యదనముం గాక పయి నిడి సన్మానపలుపల్.

తే. గీ. ఎవ్వనికిఁ గాని ముట్టలే దిం దటన్న
యపయశము లేశమును లేద, యహహా! యిట్టు
లేస్రవున కయ్యెఁ బెండిలి! యే ధరాధి
పతికిఁ బట్టాభిషేకంబు పరిఢవిల్లె! 144

తే. గీ. నోరుగలయట్టి కొందఱ కేరికేని
నెక్కుడుగ నిచ్చి పంపుట, యితరులకును
శుద్ధశూన్యంబగుట యెందుఁ జూచుచుంటి;
మిచట సర్వంకషం బీవి యింత నిజము. 145

క. ఇఁక నొకటి యర్థునకు ము, ట్టకపోవుట లేద, యొక్కడ ననర్థుఁడవా
నికిఁ గూడ ముట్టెనేమో, సకలం బిది నిజము, యిందు సాక్షు లనేకుల్.

ఉ. అమ్మహనీయసత్కృతులయం దధికారము వాసిరెడ్డివం
శమ్మునకున్ విభూషణము సద్గుణగణ్యుఁడు చంద్రమౌళి, రా
జ్య మ్మెపుడు చేలుచుండిన రసాపతిమౌళికి మేనమామ హ
స్తమ్మున నుంటఁజేసి యది తద్దయు శోభిలెఁ గీర్తిహేతువై. 147

తే. గీ. "ఐనవారల కాకులు కానివారి
కెల్లఁ గంచమ్ము" లను మాట యించుకేని
ప్రజలగోష్ఠులలో వినఁబడకయుండ
నఖిలమును నిర్వహించె ముక్త్యాలవిభుఁడు. 148

క. వేయున్నూటాఱుల సగ, మీయధిపతి యొసఁగె వేంకటేశున కిటులే
సాయము శుభకార్యములకు, నాయెడ లభియించె యత్నమది లేకుండన్.

తే. గీ. మఱియు దొడ్డముపేట భూవరుఁడు వాఁడె
రేవు విశ్వసుందరరావు, నృపతి శ్రీ భు
జంగరావు, గూటాలరస కధినేత్రి
యైన శ్రీ మహాలక్ష్మాంబ యదియుఁ గాక. 150

క. బాకురుపండాగ్రహా సు, శ్రీకుఁడు వేంకటరమణుఁడు చేసిరి సాయం
బీకార్యములకు, వీరల, నేకాలము మఱవరామి నిందు నొడివితిన్. 151

తే. గీ. రామచంద్రాప్పరావు పూర్వమునఁ జేయు
వార్షికము నిప్పటికి ననవద్యగరిమ
నతని రెండవసుతుఁడు సింహాద్రి యప్ప
రా విడుచుచుండెఁ బరమాదరంబుతోడ. 152

క. ఏగినను నేగకున్నను, రాఁగల యావద్ధనము కరముఁ బోల్కి మహా
భాగుఁడు రానుతుఁ డంపెడి, నీగరిమయు వర్ణనీయ మిది యిటు లుండెన్.

శా. ఈసింహాద్రివిభుండు వెంకనకుఁ దా నిప్పట్లఁ గొంకం డొగిన్
జేసాపన్ మఱి యెంత ద్రవ్యమయినం జేయుంగదా! సాయమున్
జేసాపన్ బనిలేద మానమయినంజేకొన్న వెంకన్నకున్
దా సర్వస్వము ధారవోయుననుటల్ తథ్యంబు ముమ్మాటికిన్. 154

తే. గీ. అట్టితఱి వెంకనకుఁ దోఁచె నాత్మ నింత
వింతదాత మనయెడల వేలొకరుఁడు
లేఁడుగాని ద్రవ్యంబంత లేదితనికిఁ
బ్రకృత మిట్టొట నిటఁ గొనఁ బాడిగాదు. 155

క. ధనమదియొందలొయిచ్చిరి, ఘనముగశుభకార్యముల కిఁకన్ గొనుటదియున్
జన; దీద్రవ్యము నిలువకుఁ, గొను టుచితముగాద యిట్లగుంగా కనుచున్.

ఆ. వె. నృపునితోడఁ బలికె "నెపుడు మీ రొడెడి వా
ర్షికము చాలు నాకు రేపు వచ్చు
వత్సరమును గలిపి యుత్సాహమున నిప్పు
డిందు వేయి యిడిన నే గ్రహింప. 157

తే. గీ. ఎంత యిమ్మన నంతయు నీ వొసఁగుదు
వే నెఱుంగుదు నాయెడ నెట్టి పేర్మి
మీకుఁ గలదో ? యట్లొటనే మిమ్ము నిట్టు
లేను యాచింతు నాకోర్కి యిదియె నిజము." 158

క. అనఁ గవియెడ గురుభావం, బునఁ జేసియు నప్పు డట్లె యొంపిరివోవం
జనుపేర్మి నొసఁగె సింహా, ద్రి నరేశుం; డతనిఁ జెప్ప నితరులకా.

మ. అవిభాజ్యమ్ముగ నూజివీడ్విపులరాజ్యంబున్ సింహాద్రిరా
డవనీభర్తకె యేకచక్రిముగఁ బాల్యంబాట నిక్కంబ, యే
యుపయోగమ్ములు దైవకల్పితములై యావిర్భవంబందకు
న్నవిభుం డీకృతిభర్త పీఠపురపు న్సొంపు రాజ్యానకున్. 160

చ. గతమున కేమి, యిప్పుడు నఖండ వదాన్యత యోగ్యతా పరా
గ్యతల నెఱింగి యీవి వినయంబు నయంబు మొదల్ గుణమ్ము లీ
ద్వితయమునందు మిక్కిలిగఁ దేజరిలున్, సుకులోద్భవుల్ కవి
ప్రతతికి వర్ణనీయు లను భావమునన్ లిఖియింతు నింతగన్. 161

తే. గీ. పష్టలాభాధిపతి యమ్యు సహజనుగను
గ్రూరుఁడయ్యుఁ గుజుం డాత్మగుణము విడిచి
విపులముగ నీతనికి నెట్టు లుపకరించె
ననెడి యంశ మిచట విచార్యంబు నుంత. 162

క. శుభులం గూడిన పాపులు, శుభమును, బాపులును గూడు శుభు లశుభంబున్
బ్రభవింతు రనుట నాకు న, నుభవమునకు వచ్చె నిదియు నూనం బరయన్.

తే. గీ. మఱియుఁ గొన్ని కారణములు మహిసుతు నెడఁ
గలవు గురుదశ నింత యోగము నొనర్చె
పొంటె, నితఁ డాత్మదశఁ గూడఁ బూర్ణతరము
గాఁగ యోగించె భిద నుంత గలదు దాన. 164

తే. గీ. ఎంత యోగంబొ రోగంబు నంతఁ జేసె
వెనుక నిపు డట్లుకాక యార్జనము, దేహ
మున ననామయభాగ్యమ్ము నొనరఁగూర్చెఁ
గాన నింతగఁ జర్చింపఁగడఁగవలసె. 164

క. యావత్కాలము శుభదం, బై వెలయఁగ గురుఁడు తనదు నధికారంపుం
బ్రావీణ్యము నెఱపి చనియె, నావెనుకన్ వచ్చె రాహువంతర్దశయున్.

శుక్ల సం॥ ఫాల్గున శు ౧౧ మొ॥ అంగీరస సం॥ ఆషాఢ బ ౧౪ వ॥

—: గురుమహాదశలో రాహ్వంతర్దశ :—

క. తన కొమిరెల పెండ్లిండ్లకు, ననుబంధములైన శుభము, లనఁగా మఱియున్
మనుగుడుపులు లోనగు శుభ, వననిధి నీఁదంగ శిఖి యవారణఁ జేసెన్. 167

తే. గీ. ఘనుఁడు శ్రీ యినుగంటి ప్రకాశరావు
షష్టిపూర్త్యుత్సవమ్మును సలుపఁదలఁచెఁ
గాని యది సఫలత్వము గాంచదయ్యె
ననుగుణమ్ముగు నారోగ్యమందకునికి. 168

క. మోతీవంశ్యుఁడు కడుఁ బ్ర, ఖ్యాతుండగు గంగరాజు ఘనముగ నూతా
ర్లీతని కిడె నేలూర్పురి; నీతం డిడె నిట్లు మునుపు నెన్నియొ సారుల్. 169

తే. గీ. అంత నవరాత్రములు వచ్చె నమ్మహమున
కేగుదెంచిరి యల్లుండ్రు నెసక మెసఁగ
జరిగె నయ్యుత్సవంబు ప్రశస్తగరిమ
యంతలో దేహమున కార్తి యనువుపడియె. 170

తే. గీ. స్వల్పకాలమ్మునన యది శాంతిఁజెందె;
నవుల బొబ్బిలి యోఁడు మున్నడిగినట్టి
యాత్మపట్టాభిషేకకావ్యమ్ము పూర్తి
చేయ మొదలిడె వెంకన శ్రీదలిర్ప. 171

తే. గీ. ఇట్టితఱిఁ బెద్దకొమరున కెంతయేని
జ్వరము మొదలిడి యది దేవికరుణకతనఁ
దుదకు శాంతించె, నంతట నదనువచ్చె
బొబ్బిలికి నేగి కృతి యిచ్చువహించె నవుల. 172

క. వెంకనకు దేహమునఁ గడుఁ, బెంకెతనపువ్యాధి పొడమి బింకమ్మెసఁగన్
శంకాసంకులుఁ జేయుఁడుఁ, బంకజహితుఁ గవితఁ దనిపె భాస్కరదేవున్.

ఆ. వె. ఆదిశేషుకరుణ నారోగ్య మేర్పడె;
నంత శిష్యవర్గ మాత్మజులును

బలిసి కొలిచిరొగఁ బయనంబుసాగించె
బొబ్బిలికిని బొత్తము వినిపింప. 174

సీ. ఈకృతినాథుఁడై యొసకవిస్మృసంగు గంగాధరరామరాట్ప్రభుని రెండ
వ కుమారునకు సప్తవర్షప్రాయంబగుచున్న సమయమున, స్మృతిలయంబు గాక జనవిభుండు
బొబ్బిలిరాజన్య సభ్యాంగు సమకొనిమాకికిని నప్పుడే మహోద
యంబుమైఁ బెండ్లి యాలాపయుండె సర్వంతయు సుఖముల సేవమీఱు

తే. గీ. నట్టి తఱి బొబ్బిలిని గొన్ని యానాము లుండి
పైని సమయంబొసఁగి ధరాపతియు రాజ
బంధువులతోడ వినఁ గావ్యబంధమును మ
నోహరముగ వెంకన్నయును వినిపించె. 175

తే. గీ. వేయిపై నూఱునాఱును విలువ మిగులు
నేలు జోడును భూపాలశేఖరుండు
గౌరవమొనర్చి యొసఁగెఁ గవికి నూఱు
లార్లు పంపించు నేరుపా టమరఁజేసె. 176

ఆ. వె. అంతఁ బోక శిష్యులందఱకొక్క నూ
టా టొసంగి యిట్టు లఖిలగతుల
నాదరించి పంపె నవనీశ్వరుం డాత్మ
వితరణంబు సుకవితతి పొగడ. 177

క. అటు గౌరవింపఁబడి వేం, కటకవి తనగ్రామమునకుఁ గడియమ్మున ను
త్కటముదముతోడఁ జనె, మిక్కుటముగ నరపాలు మెచ్చికొనుచుఁ బేర్మిన్.

తే. గీ. ఆంధ్ర 'యునివరిసిటిఁ' బరీక్షాధికార
మున్న హేతువునంజేసి యొక్కకొంత
ధనము లభియించె నీగతిఁ దద్ద శుభవి
ధాయకంబుగ రాహునంతర మెసంగె. 179

క. స్థిరవసతియుఁ జరవసతియు, మఱికొంత లభించెఁ, గొంత మాతామహుసు
స్థిరయుఁ గలిసె; నీగతిఁ దా, మరతంపరగా ధనాప్తి మఱిమఱి యొనరెన్.

క. రెండవ కొమరునకుం గడు, గండుమిగులు జ్వరము వచ్చి కడ కది యొంతో
గండముగఁ బరిణమించియు, బెండుగతిన్ సురిఁగె నింటివేలుపు కరుణన్.

ఆ. వె. అమితధనము కుజుని యంతరమ్మున లభి
యించుఁగాక యంత కెచ్చుగాఁగ
వ్యయము నయ్యె; వీని యంతరం బటుగాక
వ్యయము తగ్గె, లాభ మధిక మిడియె. 182

చ. అఱువది యేఁడు లాయువని యుల్ల ద్విభాషికులుండు వేంకటే
శ్వరబుధుఁ డల్లు వ్రాసె, నది జాతకమం దపు డేగుదెంచె, నీ
శ్వరకృపఁ దల్లికడ్పుచలువన్ మరణంబు ఘటింపకుండఁగా
కటిముటి గండగండముగ నత్తటి వెంకన కేగె నెట్టులో. 183

క. ధనభూసంపాదనములి, తనకి ఘటించుటయు కాక ధనభూదానం
బున నీతఁ డొరులఁ దన్పుట, యును జేకురె రాహునం దనూనప్రీతిన్.

తే. గీ. ఒక్క రాహ్వంతరమునఁ గా దిక్క వీని
జాతకమునకు గురుదశ సంఘటిల్లి
నది మొద లెసంగె సంతతం బన్నదాన
మన్నపూర్ణామహాదేవియతులకరుణ. 185

తే. గీ. తాను నూటార్లు గైకొను తజ్జ్ఞుఁడగుట
నొరుల కష్టప్పు నూటాఱు లొసఁగు భాగ్య
మితనికి ఘటించె గురుదశ, యిదియ కాదు
రాహుదశ గూడ నీ యుదారత ఘటించె. 186

క. ఈయీవి తనకుఁ గొమరుల. కాయత మారోగ్య మిడిన యాయుర్వేద
శ్రీయుతుఁడు వేంకటేశున, కా యలఘుఁడు రామమూర్తి కని యెఱుఁగఁదగున్

తే. గీ. బహుమతికిఁ గాని పద్ధతి బహుళధనము
గురునిలోఁ జందురుఁడు రాహు గూడ వైద్య
మునకుఁ గర్చుపెట్టించెను; బూర్వపు దశ
లేవియును గర్చుపెట్టింప విట్లు ధనము. 188

తే. గీ. నూజివీటి షార్షికమున కోజఁ జని క
రంబు సింహాద్రి శ్రీ యప్పరావుచేత
గౌరవింపఁగఁబడి యింటి కరుగుదెంచు
నంతఁ జీరాలపుగిఁ షాము లటకు వచ్చె. 189

ఆ. వె. స్వపురమునకు గౌరవపురస్సరమ్ముగాఁ
దీసికొనుచుఁ జనియు దీపమహోత్స
వంబుఁ జేసి రట్టి వైభవంబున మించి
యింటి కేగుదెంచె నితఁడు పిదప. 190

ఉ. కాఁకరపర్తి బంధు[illegible]రసబంధుల కోర్కి విందుఁ దా
నీకవి ధాత్రి[illegible]మూగాఁ జను; నేగినంత వా
రేకముఖమ్ముగాఁగ [illegible]గియు నూరున నేగఁజేసి ర
స్తోకపు మే[illegible]లతో నసద్వ్యతరాదరంబుతో. 191

తే. గీ. ఆత్మబాంధవులగువారి యాదరమున
నప్పురమ్మున సభ నుపన్యాసము లొక
రెండు మూఁడిడి తగ నలరించి వారి
నింటి కేతెంచె నీకవి యొసక మెసఁగ. 192

ఆ. వె. సోమనాస్వామ్యనుజుండు శ్రీకామేశ
రా వొనర్చెఁ బెండ్లి రాజమహేంద్ర
వరమునందు మేటి వైభవం బలరార
నతని పేర్మిఁజేసి యరిగె నటకు. 193

క. సకుటుంబమ్ముగ నిటు పెం, డ్లికిఁ జని యట జరుగు నక్కడింది మహాము త
క్కక గని యాగేస్తానఁగిన, ప్రకటతరపు గౌరవమ్ము వడసియుఁ బిదపన్.

క. మురుమండ దేవుకళ్యా, ణరమునకుఁ దత్పురవరంపు నరనాథుని యా
దరముకతనఁ బూర్వమువలె, నరిగి యచటి యుత్సవమ్ము లరసియుఁ బిదపన్.

తే. గీ. అన్నవరమున సత్యనారాయణునకు
జరుగు పెండ్లికిఁ జని యట సకలగతుల
నుత్సవమ్ములఁ బాల్గొని యొగిఁ బ్రకాశ
రావుతోఁ గాలయాపన రహి నొనర్చె 196

తే. గీ. బంధులవియును స్నేహసంబంధులవియు
నుత్సవము లట్టు లెన్నెన్నియో కనంగఁ
జేయుటయు కాక తనయింటఁ జేయఁజేసె
రాహువు శుభమ్ములను గడు రాణ యొసఁగ. 197

తే. గీ. అరుగుదెంచుచు రాహు తా నల్ల లక్ష్మి
నరసపురపుజమీందారు గరిమ నొసఁగు
నూఱులాఱులు మఱియు ననూనమైన
యయ్యధిపు నాదృతియును సొంపారఁ గూర్చె. 198

తే. గీ. బంధుసంబంధమైన యాపత్తు, లింట
నప్పుడప్పుడు దూరుజ లలము, టాత్మ
దేహమున వార్ధకత్వపరిదీప్తి తక్క
సకలవిధముల రాహు వొసంగె సుఖము. 199

తే. గీ. రాహునంతర మొకటి మాత్రంబ కాక
గురుమహాదశ సర్వ మిక్కరణి నెగడె;
ధన మొసఁగె, ధాన్యవృద్ధి సంతానవృద్ధి
నొసఁగె, భూవృద్ధి గోవృద్ధి నొసఁగె నెలమి. 200

క. అవయోగము గడుఁ దక్కవ, సవిశేషంబుగ సుయోగసంఘటనంబుల్
దవిలించి గురుమహాదశ, కవి వెంకన జాతకమునఁ గడచె శుభగతిన్. 201

ఆ. వె. సమయమునకు జ్ఞప్తిచాలక యీగురు
దశను జేర్పఁదగిన తత్తదంశ
ము లవి యెన్నియేని గల వందులో ముఖ్య
ములగువానిఁ గొన్ని దెలియ వినుతు. 202

ఆ. వె. అన్నవరపుదేవు నంతికమ్మున నిను
గంటివంశ్యుఁ డల వరికాశరావు
కొమిరె పెండ్లియుత్సవము కడు వైభవ
మలర జరిగె దాని కరిగె నితఁడు. 203

తే. గీ. అతఁడు నూఱార్లు నేలువు లితని కిడి బ
హూకరించె; నిది యిటుండ నొకట నరస
పురమునందు శాకుంతల పుస్తకమును
గూర్చి జరిగెఁ గొండొక సభ కుతుక మలర. 203

క. దానికి నితఁ డధ్యక్షుం డై నరసాపురపు సభ్యు లానందింపం
గా నది కృతిగొను పానపలి, శ్రీనిలయుఁడు సోమయాజిచేఁ గొనెఁబూజల్.

ఆ. వె. తణుకులోన నొకటఁ దగ నాంధ్రభాషాప
రిషదనూసభకు నరిగె నితండు
అపుడు మండపాకయందలి నైగినల్
పిలిచి సత్కృతులను సలిపి రెలమి. 206

క. శ్రీరుచిర మోతె సంస్థానపు నారాయణరావు పిలిచి నాటకపుమిషఁగా
దా నొసఁగె నూటయాఱులు, శ్రీనెగడఁగ మృచ్ఛకటి రచించినతనకున్.

తే. గీ. మఱియుఁ బాండవవిజయమ్ముఁ దఱచు నాడు
బందరు పురీనటకు లొక్కపరిఁ బ్రదర్శ
నమున కాహ్వానమును బంపి ప్రమసమొసఁగ
నూటయాఱు లొసంగిరి గౌరవముగ. 208

తే. గీ. పాలకొల్లున మును పాక భారతంపుఁ
గృతిసభకు నేగి కొనె బహూకృతు లితండు
వెండి శ్రీకృష్ణభారతం బొండొకండు
కృతిగొనుచు నీతనికి బహూకృతు లొసంగె. 209

తే. గీ. మఱియు గుంటూరిసీమను గరము పేరు
గల్గు శ్రీ వేటపాలెపు గ్రామమున నె
సంగు పౌరు లొండొకపరి సభకుఁ బిలిచి
గారవించిరి పేరిమి గడలుకొనఁగ. 210

సీ. సుప్రసిద్ధుండు పూర్ణప్రజ్ఞకవివరుం డాంధ్రీకరించె బాణాభిధాన
కవికృతంబౌ నల కాదంబరీగ్రంథ మద్దానిఁ దన మామయైన కాశీ
కృష్ణార్యసుకవి కంకితమిడెఁ దత్సభ కీతఁ డధ్యక్షుఁడై యేగె నప్పు
డాసభఁగూర్చిన యనఘుఁడు రత్తయ్యపంతు లీతని కిచ్చె బహుమతులను

తే. గీ. మొగి నటకు వచ్చి జాగర్లమూడి కమ్మ
వంశ్యు లెంతయు భక్తిప్రపత్తు లలరఁ
దమదు సూరికి రప్పించి తగినభంగి
సత్కరించిరి కొండొక సభ నొనర్చి. 211

ఆ. వె ఆప్రియాణమందె యనఘశిష్టాకుల
జుండు హనుమదాఖ్యపండితుండు

బహుమతిగను రాంకవప్రదానంబున
సత్కరించె భక్తియుత్కటముగ. 212

క. ఏఁటేఁట గణపతికి నొక, నాఁటకన్ శ్రీరాణ్మహేంద్రనగరకళాశా
లాటకులగు విద్యార్థులు, పాటించి యొనర్తు రుత్సవము భక్తి మెయిన్. 213

తే. గీ. బందరునను వీడి కడియము వచ్చుటాది
యింతవనుకఁ దత్సభ కీతఁడే యధీశుఁ
డగుచు నేఁటేఁట నట నుపన్యాస మిచ్చు
ఘనుఁడు విస్సాప్పరాయని కారణమున. 214

ఆ. వె. మఱియు రాణ్మహేంద్రవరమున శ్రీ చల్ల
పల్లి యారువేలవారి యింటఁ
బరిణయమున నొకట జరిగె నెక్కుడు సభ
తిరుపతియుఁ గలండ దీనియందు. 215

తే. గీ. గుండ్లపల్లె సాంబమూర్తియుఁ గొమిరెపెండ్లి
చేసెఁ దూరుపునుండి విచ్చేసెఁ బెండ్లి
కొమరుఁ డగ్రహారికుఁడును భమిడిపాటి
కులుఁడు, వీ రవధానంబు సలిపి రపుడు.

తే. గీ. ఆంధ్రభాషాపరిషదాఖ్యమైన సభ యొ
కంట నెలూరిలో జరుగంగ దాని
కీతఁ డధ్యక్షపదవికి నేగె సభ్యు
లట్టు లెన్నుకొనుటఁజేసి యాదరమున. 217

క. నాళము కృష్ణారాట్కవి, శ్రీలలరఁగఁ నూఁతుపెండ్లిఁ జేసి పిలిచి యు
ద్వేలగతి సత్కరించెన్, హేలగ వెంకనను రాణ్మహేంద్రపురమునన్.

తే. గీ. విజయనగరపురమునుండి విట్కులజులు
తరలి వచ్చిరి రాణ్మహేంద్రవర మొకట
నప్పు డాహ్వానమంపి వెంకనకు సభనొ
నర్చి రెక్కుడు సత్కార మర్చ యొలయ. 219

తే. గీ. మొల్లమగు పేర్మి గొద్దనాపల్లెలోని
సుప్రసిద్ధుఁడు వంతమునుకులజుండు

శ్రీదుఁ బోలెడి కాపు విశిష్టగుణుఁడు
సూర్యరావు బహూకరించుటకుఁ బిలిచి. 220

వ. "మీ రెప్పుడో పెండ్లికి నిట, నూరేగిరఁట! పుట్టకుంటిని చేసె నెట్లారయఁగల్గుదు నది? యిపు, డూరేగింతు"నని చెప్పి యూరేగించెన్. 221

తే. గీ. ప్రత్తిపాడు 'మేజస్ట్రీటు' పదవి నలరు
నల జగన్నాథరావు లింగాన్వయజుఁడు
కొమరునుపనీతికయి గౌరవముగఁ బిలిచి
సత్కరించె సభను భక్తి యుత్కటముగ. 222

తే. గీ. ఉండిలో భీమవరములో నొండు సభలు
జరిగె; గుడివాడ మునుపటి సభయు కాక
మరలఁ దుమ్మలవలె పేరఁ బరఁగు శిష్యు
నింటి పెండిలి కేగెను నీతఁ డెలమి. 223

తే. గీ. పెండిలికి నేగుటయ కాక భీమనాథ
దేవుకళ్యాణమునకు నంతేవసత్ప్రి
యత్నమునఁ జాలసార్లీతఁ డరిగి ధర్మ
కర్త యా శిష్యుఁ డిడు పూజగొనె నితండు. 224

ఆ. వె. ఇంక నెందెందఱేనియు నిటు లాచ
రించు గౌరవములు మించి యెన్ని
యేని గలవు జ్ఞప్తి కెలమిమైఁ దవిలిన
వట్టి సంగ్రహముగ వ్రాయఁబడియె. 225

వ. ఏవిషయము సంగ్రహముగ, నే వ్రాయంబడియె నిం; దిటే కానున్నన్ బ్రోవులు పోవులు గాఁగన్, దైవారు నెఱుంగుఁ డీకథాకథనంబున్.

తే. గీ. ఒకటి మచ్చునకై యిందు నొక్కకొంత
విస్తరించి వచించెదఁ; బెండ్లి తనదు
కొమిరెలకు వెంకన యొనర్చెఁ బ్రమద మెసఁగ
ననుచు వ్రాసితి నట నెంతయైనఁ బెరుఁగు. 227

వ. ఎటులందు రేని మన వెం, కటకవి కొమిరెలకుఁ బెండ్లి గావించుటకై
స్ఫుటముగ నిర్ధారకును నొ, క్కటిగా సుముహూర్త ముంచఁగా నప్పట్లన్,

తే. గీ. ఏమిచెప్పుదు దైవేచ్ఛ! యింకఁ బెండ్లి
యాఱు రోజులలో నున్నయపుడు రెండ
వ కొమిరె వరుండు మోటారువలని బల్ ప్ర
మాదమునను లోనయి ప్రాణ మూఁడియుండె. 229

తే. గీ. ప్రాణభయము లేకున్నను నంగభంగ
మబ్బునో యేమొ 'హాస్పటు'లందుఁ గట్లు
గట్టుచున్న యావ్యానికిఁ గన్నె నొసఁగ
నీతఁ డొప్పిన నొప్పట యెట్లితరులు. 230

తే. గీ. మునిఁగిపోయిన దేమి, యాతనికి నిచ్చు
కన్నె పెండ్లి యప్పటి కాపి చిన్నివరుఁడు
దుస్థితికిఁ దప్పుపిదప నెందుల కొనర్ప
రా దనుచుఁ బ్రాజ్ఞులైనవారలు వచింత్రు. 231

తే. గీ. కాని యది "శారదాబిల్లు" కాలమగుటఁ
గన్యకలఁ దల్లిదండ్రులు కాళ్లుగడిగి
ధారవోసెడి కాలము దాఁటిపోవు
ననెడి భయమునఁ దొందర గొనఁగవలసె.

క. కన్నియకు నాలుగవయేఁ డెన్నఁగ వరునకుఁ బదేఁడు లీ బిల్లౌ తే
కన్నన్ దొందరయే లే, దున్న నితం డేల దీని కొడఁబడె నన్నన్. 233

తే. గీ. ఇతఁడు "శారదాబిల్లున" కించుకేని
జంకఁ డది యేమటన్న, సంస్కర్తృపక్ష
పాతి గాఁ డితఁ డీతని భావ మిచట
విస్తరించెదఁ బ్రాజ్ఞులు వింద్రుగాక. 234

తే. గీ. దేవునాజ్ఞయు రాజునాదేశ మివియు
రెండెకద తప్పకే యాచరింపఁదగిన;
వందు రాజాజ్ఞఁ దప్పి యిహమున, దేవు
నాజ్ఞఁ దప్పి పరంబున నందు ఫలము. 235

క. పరదండనమ్ము కన్నను. బరమభయావహ మిహంబునట్టున నగు న
న్నరక, మ్మకృతమున ని, న్నరు లెంతయు జంకుదురు జనవరున కెందున్.

తే. గీ. ప్రౌఢయగు కన్నియను వివాహంబు సేఁత
నరకహేతువె యగుఁగాక ధరణినాథు
శాసనమ్మున నందుకు సమ్మతించు
నరులు తత్పాపఫలమును బొరయఁబోరు. 237

క. ఏమన్న, రాజశాసన, మేమానవుఁ డేని దాఁట నెటు శక్తుండౌ ?
నీమెయిఁ బాపం బది యా, భూమీశుఁడె పొందు నంతఁ బొందవలసిన౯.

తే. గీ. ఇట్టి దృఢనిశ్చయం బున్న యితఁడు పెండ్లి
బిల్లునకు జంకు ననుకొంట పిచ్చిమాట
ఐనచోఁ "గొంతకాల మెట్లోఁగఁ డయ్యె"
ననెడి మాటకు నుత్తరం బవసరంబు. 239

క. తనకు నిరువురే కూఁతులు, కనుక నిపుడు పెండ్లిచేసి గండమ్మది దాఁ
టినచోఁ బిల్లుపలని యా, తన తన కుండదని యతఁ డెదం దలపూనె౯. 240

తే. గీ. దాని కంతరాయ మ్మిట్టు తారసించె
వ్యవధి లేదని యెంచి యావరుని తాత
గారు సోమయాజులఁ బిల్చి ఖండితముగ
వేంకటేశ్వరకవి మదిఁ గొంకు దక్క. 241

క. పలికె నిటు, "లే వచించెడి, పలుకుల యర్థంబు మీరు బాగుగ నెలమి౯
దల కెక్కించుక యుత్తర, మొలసినగతి నొసఁగ మిమ్ము నొగిఁ బ్రార్థింతు౯.

తే. గీ. మొదట మా పెద్దకుట్టి కిమ్ముగను మీదు
మనుమరాలిని జేసికొ మ్మనుచు వాని
వడుగునకు వచ్చినప్పుడు కడుఁగడు౯ బ్ర
యత్నపూర్వకముగ మీర లంటి రెలమి. 243

క. అంతటి యదృష్ట మది భగ, వంతుకరుణ మాకుఁ గలుగుపట్టున నెంతో
సంతోషమ్ముగ మీపూ, చ్చింతితకార్యప్రసిద్ధి చేకురుత మొగి౯. 244

క. అని చెప్పిరయి నటుజరుపక, తనయున కింకొకరి కన్యఁ దగఁ బెండిలిచే
యను సిద్ధమైన తతి మీ, ర్నను గట్టిగఁ బట్టు పట్టినారు కడంక౯. 245

తే. గీ. అపుడు పేనంటి "మీకు వియ్యమ్ము నెట్టు
లేని మాతోడ నందులే యిచ్చయేని

నాకొమారిత మీదు మన్మనికి నిత్తు
నెవ్వనికి నేనిఁ జేసికొం డెలమి ననుడు. 246

తే. గీ. మంచిదని పెద్దకొడుకు కుమారునకు ఘ
టింపనెంచితి రట్లె ఘటింప నేను
సమ్మతించితి దానికి సమయమునకు
నంతరాయ మ్మొదవె దైవ మట్టిదగుట. 247

క. మంగళసూత్ర మ్మె చే, తం గట్టన్వలెనో యదియొ తద్దయు నిపు డుం
డెం గట్టుఁబడిని, నెటు లి, త్తుం గన్యక నతని కేను దొందరపడుచున్. 248

ఆ. వె. ఆఁగి చేతమన్న నధిపుళాసన మది
పెద్దపులియుఁ బోలె వేచియున్న
దక్కతమున నిట్టు లాచరింపుఁ డుపాయ
మొకటి నాకుఁ దోఁచె నుల్లమందు. 249

తే. గీ. మీకుఁ గొమరులు నల్వు రమ్మేటు లంద
ఱికిని గలరు కుమారు లర్మిలిని వారి
యం దొకనిఁ బెండ్లికొమరుఁ జేయంగ మీకు
సమ్మతమయేని నే నట్లు సమ్మతింతు. 250

తే. గీ. ఆదియందు నే నాడినయట్టి మాట
మన్మలని మాత్రమేకదా! మాట కిపుడు
నన్యథాత్వంబు గలుగమి నవుల నాకు
నంతగా నపయశ మబ్బ దనియుఁ దలఁతు" 251

తే. గీ. అనవుడును సోమయాజులు నట్లె సోము
దమ్మయును సమ్మతించి తత్తనయులందు
"రెండవ కుమారకొమరున కిం" డటంచుఁ
బలికి రట్లనె యని యొప్పఁబలికె నితఁడు. 252

క. జరిగె వివాహము పిమ్మట, సురుచిరగతి, నిట్టె యన్నిచోటుల వ్రాయం
బెరుఁగున్ గ్రంథము కావున, నటిముటఁ గ్లుప్తముగ సకల మల్లితి నిందున్.

తే. గీ. పిదప ఘోటాసనం బడ్డ పెండ్లికొమరు
నకును బెండిలి తనకూఁతు నాకబలిమ

హమ్మనాఁడె యెటో నిశ్చయంబో వచ్చి
జరుగునటు చేసె వేంకటేశ్వరుఁడు పేర్మి. 254

ఆ. వె. అవులఁ గొన్ని నాళ్ళకా గాయములు మాని
చక్కనుండె మొదల సంశయమునఁ
జిక్కికొన్న వరుఁడు, చేయఁగ మానఁగ
నోరుఁ డెవండు పైన మొకఁడు దక్క! 255

క. ఇంతటి సూత్రములకు స్ఫు, ర్తిం దెలియంగఁ గూనాయు లేఁదుప నలరా
ట్సందర్శనమ్ము చదివిన, సందేహనివృత్తి కొంత జరుగఁగవచ్చున్. 256

తే. గీ. పుక్కిటిపురాణకల్పనముల నొసఁగు
వారు గాక యెల్లెడలను వాస్తవప్ర
చారము వచించు శిష్యులు సారమతులు
గలరు వారలు సందర్భములు వచింత్రు. 257

క. అని యెంచి కడుంగడుఁ గ్లు, ప్తనియతి నిడికూర్చఁబడియె బహుళశుభములెం
దు నొసఁగి గురుఁడేగుటయున్, శనిదశ ప్రారంభమయ్యె సంతసమెసఁగన్.

ఆంగీరస సం॥ ఆషాఢ బ ౧౮ మొ॥ ఖర సం॥ ఆషాఢ బ ౧౮ వ॥ శనిమహాదశ.

ఈ శనిమహాదశాప్రారంభమునకు వయస్సు
౬౧ వత్సరము పైని ౧౧ మాసముల ౧౭ రోజులు.
యువ సం॥ శ్రావణ శు ౨ వ॥

—: శనిమహాదశలో శన్యంతరము :—

ఆంగీరస సం॥ ఆషాఢ బ ౧౮ మొ॥ పుష్య బ ౫ వ॥

—: శన్యంతరములో శనివిదశ :—

ఉ. శ్రావణభౌమవారపుమిషన్ భగవత్యవతారమైన శ్రీ
దేవి ననామయంబు సిరి దీప్తియు నాయువు కీర్తి నిచ్చు బల్
పావనిఁ గొల్చు నాత్మజులభార్యలుఁ గూఁతులు సంతసంబిడన్
దైవతభక్తియుక్తిని ముదంబునఁ గొండొకరోజు లేగుడున్. 259

ఆ. వె. ఇంట జ్వరపుఁబీడ లేర్పడెఁ గాని భ
గవతికరుణ శీఘ్రమవియుఁ దగ్గ
నంత బంద రీతఁ జరుగఁగావలసిన
గ్రాసనాధిపత్య మధికరింప. 260

ఆ. వె. అరుగు మార్గమున ననారోగ్య మేర్పడెఁ
గాని యదియుఁ గొంత కష్టపెట్టి
నను గ్రమక్రమమున వెనుకదగ్గుటఁజేసి
సభ జయప్రదముగ జరిపె నితఁడు. 261

క. పింగళి లక్ష్మీకాంతున, కుం గలిగినయట్టి వృద్ధిగూరిచి సభలో
సంగతముగఁ జర్చించి యొ, సంగి రతని కెలమి నొక విజయపత్రమ్మున్.

తే. గీ. అతని వృద్ధికి నితని శిష్యతయె ముఖ్య
హేతు వని చెప్పి యీతని నెంతయేని
గౌరవించిరి వస్త్రాదిక మ్మొసంగి
జరిగె మఱికొన్ని సభలు నచ్చటను బిదప. 263

క. హేరంబచతుర్థికి నితఁ, డారన్ స్వగ్రామమునకు నరుదెంచె శరీ
రారోగ్యము మరలఁ జెడియు, నారోగ్యముగలిగెఁ గొన్ని యహములలోనన్

ఆ. వె. అంతఁ జిన్ని కొమిరె యారోగ్య మది చెడి
మిగులఁ జిక్కునెట్టి భగవతీకృ
పాకటాక్షమున నభయమబ్బె నది గల్గ
నెట్టి రోగమేని యేమి సేయు. 265

క. పదపడి దేవీపూజా, స్పదములు నవరాత్రములు శుభప్రదములు స
మ్మదమిడుచు వచ్చె శక్తికొ, లఁదిగ సపర్యంబొనర్చె లలితాంబికకున్. 266

తే. గీ. సన్నిహితబంధుమృతిఁజేసి కొన్నినాళ్ళు
మది ముదము దక్కినను దన సదనమందు
నెపుడు బంధుజనులు నిండి యెలమిగొల్పు
కతన నక్కాలమును సుఖకరమె యయ్యె. 267

తే. గీ. అవులఁ బ్రద్యుమ్నభూమిపుఁ డంపె వార్త
"బొబ్బిలినృపాలకుఁడు తన ప్రోలి కేగు
దెంచుఁ గావున రాకున్నఁ దీర" దనుచు
నరిగె లక్ష్మీనరసపురి కంత నితఁడు. 268

క. అనుకొన్నయట్టు లపుడా, జనపతి చనుదేరలేద, దయ్యునఁ బిలిపిం
చిన ప్రద్యుమ్నమహీపతి, యనిపెన్ సత్కృతి నొనర్చి యాదృతి మెఱయన్.

సీ. బందరు జేరినప్పుడె సభన్ "దమ కేఁటిటియందు షష్టిపూ
ర్తిం దమి సెవ్వరో నృపవరేణ్యుఁడు చేయఁదలంచినట్లుగాఁ
గొందఱు చెప్ప వింటి, మది కొంచెపుఁగార్యము గాన, దైనచో
నిందఱలోనఁ గొందఱము యేనియుం వచ్చియయుందు మందురేన్. 270

క. కాన జరుగలేదనియే, మానమ్మిక" యనుచు పదుగు మాటకుఁ "గాదే
దేనే కారణ మందుల, కైనే యనుకంజయిడితి ననస్థితచే. 271

తే. గీ. దాని కెన్నియొ మంత్రతంత్రములును జప
హోమములు నుపోషణములు నందు బట్టు
లుండ నఱువది యేఁడులు నిండుపుడ
కాపలయునన్న నియమంబు గలదు గూడ. 272

ఆ. వె. అట్టి నియమములకు నాబాల్య మే నెప్డు
కట్టుపడుచునుండు కార్యములకుఁ
బూనఁజాల నిఁక నిపుడు వృద్ధదశ యాట
మఱియుఁ బూనలేను మాట నిజము. 273

తే. గీ. ఇంతకును షష్టిపూర్తికి నేమి ఫలమొ
యనియుఁ గూడ విచారింప నాయుః ప్రధిక
మగుట కనియు సంకల్పము యాపఠిచ్చె
నందుకు యతించుటయుఁ గడు నజ్ఞమతము. 274

తే. గీ. అదియుఁగా కట్టి కామ్యకర్మాచరణము
జరుపుటన్న యథావిధి జరుపవలయుఁ
గానిచోఁ దక్ష్లలంబును గాంచు టరిది
యందుకు మహాధనాఢ్యులే యర్హులెందు. 275

తే. గీ. కల్పమునఁ జెప్పఁబడిన తత్కార్యమునకు శ
తాంశమేని గావింప నవర్హులైన
వార లిట్టి కృతులు సేయువారలేని
యంతకన్నను పరిహాస్య మన్య మేది? 276

తే. గీ. సస్యగర్భభూదానంబు సలిపెనంట
వెనుక నొక యాపె యది మీరు వినఁగలేదె?

యిందుఁ బదియాఱు దానమ్ము లిడుటగూడ
విధి యదియు లేమి సర్వ మవిధియ యగును. 277

క. అకరణతఁ బ్రత్యవాయజ, నకములు సంధ్యాభివందనము లోనౌ బల్
సుకరపుఁ గర్మము లవియె మ, నకు జరుగవు షష్టిపూర్తి నగుఁబాటేమో.

తే. గీ. ఇంత కాసమయమ్మున కేను దగిన
యంత యారోగ్యమున లేమి నాతరుణము
దాఁటె" నన నష్టుడైన సదస్సులోని
శిష్యులుఁ బ్రశిష్యు లిట్లు వచించి రెలమి. 279

క. "మీ రనినది వైదిక మిపు డారయఁగా వారివారి కగుచుండిన యా
తీరు సమస్తము లౌకిక, మీరహినే షష్టిపూర్తికృతి మీ కెలమిన్. 280

తే. గీ. జరుపనెంచితి మిపు డిట్లు జరుగు" ననుచుఁ
గొన్ని యంశములను నందుఁ గొంద రెలమి
ముచ్చటించి రాసమయపు ముచ్చటలను
బలపఱచి కృష్ణ ప్రకటించె భాసురముగ. 281

తే. గీ. అప్పటప్పటఁ బత్రికలందుఁ దఱచు
షష్టిపూర్తిని గుఱిచి ప్రసంగ మెత్తి
కొని దిగంతములందలి కొంద ఱేమొ
వ్రాయుచుండిరి యత్నము సేయుచుండ్రి. 282

క. ఇది యిట్టులుండె మఱి శ్రీ, పద శ్రీయుత కృష్ణమూర్తి భారతకృతిసం
పద కలరి యాంధ్రలోకము, ముదమున సత్కృతి యొనర్పఁబూనెఁగడంకన్.

తే. గీ. మఱియు విక్రమ దేవవర్మ మహీపాలుఁ
డల్ల సత్కారసభకు నధ్యక్షుఁడగుచు
నెలమి దయసేయుననుచును నెల్ల పత్రి
కలను బ్రకటితమయ్యె నఖండరీతి. 284

క. ఆనృపు డేకారణమో, గాని యటకువచ్చు భాగ్యగరిమమ్మునకున్
దా నోఁచఁడయ్యె నప్పనిఁ, బూనె నితఁడు రాణ్మహేంద్రపుర మునుగుటచేన్.

ఆ. వె. అట్లు పూని గురుని యంఘ్రికి గండపెం
డరము దొడిగి గురు నెడంద నున్న

సందియమ్ము దీర్చి జగమునన్నతికి నీ
తండు పాత్రుఁడును గృతజ్ఞుఁ డయ్యె. 288

క. గురునెడఁద నున్న యయ్యలి, మర యొట్టిదటన్నఁ గొంతమంది గురువరు
న్నిరసించి వ్రాసి యుండె, త్తిరి వెంకనపేరు దానితెలిఁగిట నిడుదున్.

శుక్ల సం॥ మాఘ శు ౧ా శనివారమునాఁటి కృష్ణాపత్రికనుండి.

—: కవిసార్వభౌమ సమ్మానము. :—

"............ కవిసార్వభౌమ బిరుదము శ్రేష్ఠార్థవాచకమా? అట్లే యైనచో కవిరాజపదమునకు మాఱు సార్వభౌమపద మేల? లేక "సర్వభూము లందును కవి" యను నర్థమా? అట్లైనచో బ్ర॥ శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి ప్రభృతులకుఁ గల స్థాన మెయ్యది...... ఒకవేళ భారతాంధ్రీకరణవ్యాజమునఁ గాకున్నను, కేవల సాహితీపరముగనైనను కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారు ప్రస్తుత కవిసార్వభౌమ బిరుదమునకు ఎంతవఱకు అర్హులు కాఁగలరా అని యోజింపఁ బూనినను కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారు సంస్కృతభాషావిశారదు లనఁబడు ప్రసిద్ధ పురుషులలోఁ జేర్పఁదగినవారుగఁ గన్పట్టరు. ఏయొక్క శాస్త్రమునం దైనఁ గాని పారీణులైనవారుగనైనను భావించుట కవకాశము గన్పట్టదు. అదిగాక సుప్రసిద్ధ శతావధానులైన బ్ర॥ శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి గారి యందున్నంత కవితాలాలిత్యము గాని వ్యంగ్యప్రాగల్భ్యము గాని రామణీయకత గాని వీరియం దంతగాఁ గానరా దని చెప్పనగును. ఇంతకును చెళ్లపిళ్ల వెంకటకవిగారి కీయన యెప్పుడో యే మేఘసందేశస్థశ్లోకద్వితయమో చెప్పినందున వారికృతజ్ఞతాస్వభావమునకు పాత్రుఁడగుచున్న గురుత్వమే వీరిని గాపాడికొనివచ్చుచున్నది. కాని యంతకంటె వీరి ప్రతిభావిశేషము కాదని నేను జెప్పఁగలను." బ్రహ్మశ్రీ పరిమి నరసింహశాస్త్రులు గారు మాతో నిట్లు చెప్పిరి. "అయ్యా శ్రీ శిష్టా నరసింహశాస్త్రులు గారు కవిసార్వభౌమస్వర్ణాభిషేకవిషయమునఁ జెప్పిన వాక్యము లన్నియు నాకును నభిమతము లయినవియే. ఈయూరిలో జరిగిన సభకు నన్నెవ్వరును పిలిచియుండలేదు కావున నా నాఁటి సభలో నాయభిప్రాయమును వెలువరించుట కవకాశము కలుగలేదు."

క. ఇది యొండును "వైకర్తన", పదార్థమును నిర్వచించుపట్టునఁ "జింత్య"
మ్మిది యని గురునఁడి నంటయు, నదియు నిట నుదాహరింప నతివిస్తృతమా.

(1923 సం॥ మార్చి 24 తేదీ కృష్ణాపత్రికలోని జలతాడనము చూడుఁడు.)

తే. గీ. ఇదియునుం గాక గురువుగా నెవరి నుద్ర
యోగములనో యెదో కోపమూని యొవరి
పేరనో తప్పులని వ్రాయ వారు వచ్చి
యితనిఁ గోరిరి "సత్య మిం దెంత" యనుచు. 289

తే. గీ. దానిపై నున్నవట్టు యథార్థ మితఁడు
వ్రాసియిచ్చెను వద్దాని వారు మదిని
తంబొనర్చిరి తక్కు విద్వద్వరేణ్యు
లిడినవానితోఁ బాటుగ; నిది యొకండు. 290

క. కలిసి గురుమానసమ్మును, గలఁకపఱుప నచ్చటచటఁ గడుఁ బరుషంబుల్
వలుకుటయ కాక యూరక, విలిఖింపఁ దొడంగి రదియు వివరింప నిటన్.

(దురద్ధరదోషశృంఖలము అను శ్రీవారి పుస్తకపుఁ టీకలో చూడుఁడు)

క. శ్రీవారి యక్కరము లవి, దైవారఁగ నున్నచోటు తగఁ దెల్పితి నిం
కా వారి యనుచరులవో, నా వాక్కులఁ గూడ నిందు నతుకక విడుతున్.

(హైదరాబాదు డక్కన్ ఓగిరాల సుబ్బారావుగారి యుత్తరములో చూడుడు)

క. అతివిస్తర మెందుల కీ, ట్లతితరకోపమున దేశికాగ్రణి మదిలో
నితికర్తవ్యం బరయక, కృత మెఱిఁగిన శిష్యుపై వికృతిఁ జూపింపన్. 291

క. వెంకనకు దీనికతనఁ గ, ళంకము రాకుండుఁగాక; లాఁతులు గురుపైఁ
గొంకక తిరుగఁబడెడి యా, ప్పంకము పైఁచు టది తనకుఁ బాపమ యనుచున్.

క. చేయునది లేక శాంతికి, నై యొక వ్యాసంబు సంగ్రహమ్మును బుద్ధిన్
బాయక లిఖించి పత్రిక, కై యిడెఁ బ్రకటింప నదియు నతివిస్తృతమా.

(11 ఏప్రియల్ 1931 సం॥ కృష్ణాపత్రిక చూడుఁడు)

తే. గీ. ఒకడినయప్డు సుగుణసంపదను జెప్పి
తీగవలె నతఁ డొక్కట వైరియేని,
గురువరుండేవి దోషవిస్ఫురణ మున్నఁ
జెప్పియే తీరవలె నిది శిష్టమతము. 297

క. శూన్యతమగు నిది గన్గొని, పైనెది వ్రాసినను నంత బాగుండమి నే
మేనియు వ్రాయకయే యా, పైనొకకొన్నాళ్లు జరుపుచుట్టున నెలమిన్.

ఆ. వె. అన్నవగవుఁ గొండయం దిద్దరునుగూడఁ
గలిసికొనిరి యష్టకడుఁ గఠినము
గాఁగ మనవిసేయఁగాఁ గల సంగతుల్
మనవిచేసి నిలఁడు మఱియు మఱియు. 298

ఆ. వె. అట్లు మనవిచేసినట్టి పిమ్మటఁ గూడఁ
బూర్ణశాంతి మదికిఁ బొడమనయ్యె
నాఁటి వ్రాఁత తను గుణంబులు మాత్రమే
తెలిపెనేని యనుమతింత్రు వారు. 299

క. అని యూహింపఁగనయ్యెడి, వినువారల కట్లు వ్రాయువిధ మెటు నచ్చున్
గొనమును దోసము న్యాయము, గను జూపి విమర్శ సలుపఁగాఁదగు నెందున్

తే. గీ. వ్రాయ నవకాశమూ లేదు, వ్రాయకున్న
మదికి నూఱటయును లేద, చదకి పదకి
మీఁద మూఁడు మాసమ్ముల కేని కొంత
ప్రస్తుతంబైనఁ గాకున్న వ్రాసి రట్లొ. 301

(1931 సం॥ జూను 25 తేదీ ఆంధ్రపత్రికలోని శాంతివ్యాసచర్చ చూడుఁడు)

ఆ. వె. విస్తరంబిఁకేల "విప్రుల యలుకయుఁ
దృణవహ్నితాళనమ్ము దీర్ఘమగునె ?"
అన్నమాట కస్మదాచార్యవర్యుండె
ప్రథమమగు నుదాహరణము తెలియ. 302

ఆ. వె. ఇట్టి గురునిపాద మెలమి సభావేదిఁ
బట్టి తొడిగఁ బరమభక్తియుక్తి
నెలమి వేంకటేశుఁ డెల్ల రామోదింప
గండపెండరమ్ము కనకమయము.

క. మనమున నలమర దీఱం, గను గండర మపుడు దొడిగెఁ గవి వెంకన; దీ
నినిగూర్చి యెల్లపత్రిక, లను మోదము నెఱపి యిట్లు లానందించెన్. 304

(అంగీరస సం॥ ఆశ్వయుజ బ 30 శనివారము కృష్ణాపత్రిక, 1932 సం॥ నవంబరు 12 తేదీ ఆంధ్రపత్రిక, అంగీరస సం॥ భారతిలోని కవిపూజ చూడుఁడు.)

తే. గీ. అంత కొక్కొంతపూర్వమం దల్ల రాజ్మ
హేంద్రపురమున వసురాట్కవీంద్రునకును
జరిగె సమ్మాన మప్పటి సభకుఁ గూడ
నరిగి వెంకన తగునుపన్యాస మిచ్చె. 305

తే. గీ. పిదప బందరు పురమునఁ బేరువెలయు
గాయకాగ్రణి పండితశ్రీయుఁ గల్గు
నల్ల హరి నాగభూషణు నెల్లవారు
గూడి మానించి రందులకుఁ జనె నితఁడు. 306

క. ఇటు పది పదేను నాళ్ళ, చ్చటఁ జూచినఁ గవులకేమి చర్చింప మహో
ద్భటులైన గాయకులకే, మటు జరిగెఁ గౌరవమ్ము లతివర్ణ్యములై. 307

తే. గీ. షష్టిపూర్తికి నాటి బీజమ్ము నాఁడు
నాఁటి కభివృద్ధి చెంది యత్నము నొనర్పఁ
బత్రికలలోన వ్రాఁతలు ప్రబలఁజొచ్చెఁ
దద్విధము కొంత యిందు నుదాహరింతు. 308

(అంగీరస సం॥ భాద్రపద శు॥ 3 శనివారము కృష్ణనుండి సంపాదకీయము)

శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారి షష్టిపూర్తిమహోత్సవము

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి షష్టిపూర్తిమహోత్సవమును జరిపి బందరు పౌరులు శ్రీవారికిఁ జిరకాలముగఁ బడియున్న విద్యాఋణమును దీర్చుకొనవలయునను సంకల్ప ముదయించినది. శ్రీ వెంకటశాస్త్రిగారొక బందరునకే గాదు. ఒక విధముగ జూచినచో నాంధ్రదేశ మంతటికినిగూడ కవితాగురువులు. శాస్త్రిగారొక యభినవకవితాసంప్రదాయమునకుఁ గూటస్థులు. శ్రీమూరురాయరగండ కృష్ణదేవరాయలవారి యాస్థానమున కవితాసతి యష్టదిగ్గజములపైఁ బరిఢవిల్లిననాటినుండి యీనాఁటివఱకును గవితాసతి కింత మహాప్రతిభ గడించిపెట్టినది తిరుపతివేంకటేశ్వరులుదక్క మఱియొకరు కానరారు. దైవదుర్విపాకముచే నాపుమాకార సరస్వతీయుగములో నేఁడు మన కొక్కరే మిగిలినారు ఆంధ్రకవితాప్రియులు వారి నొక్కరినైనఁ బూజించి ధన్యులయ్యెదరుగాక.

"అభినవరామలింగబిరుదాంకుఁడ నాకవనమ్మనేఁను నీ । యధఃణపుగాంధ్రము తప్పలిడ నర్హ్మాలె"

ఇత్యాదిగా గర్జిల్లిన యీకవిసింహము నేఁడు వార్ధకమునఁ జిక్కియు పూర్వతపఃఫలతేజస్స్ఫారముచేఁ జేవచెడకయున్నది. వ్రాయవలసినచ్చినచో శ్రీశాస్త్రులుగారి కవితావిశేషములనుగూర్చి మఱియొక భారత మగును. కాని యిది సమయము గాదు, స్థలమును లేదు. కవితాభిషేచనముగనక యింత బీడువారియున్న కేదారభూములలో నీమహాకవిమేఘము కాళీపాదమంజీరనాదా దేశంబున గర్జిల్లుచు నమృత వర్ష ధారలు గురిపించి సారస్వతజననీశరీరమును నిలువెల్లఁ బులకితమొనర్చి నవ్యకవిజనాంకురముల నపారముగ వర్ధిల్లఁజేసి నేఁటికి పూవులతో పిందెలతో కాయలతో తనరారున ట్లొనర్చినది. నేఁ డీనవాంకురము లన్నియుఁ బెరిగి పుష్కలావర్తసన్నిభమైన యీ కూటస్థమేఘమూర్తికి పుష్పాంజలు లీయవలదా! శాస్త్రులవారి షష్టిపూర్తిమహోత్సవము నాఁటికి వారి కావ్యనాటకము లన్నిటిని సంపూర్ణసంపుటములుగా నచ్చొత్తించి శ్రీవారికి పాదపూజగా సమర్పించుటకు సంకల్పించిరి. ఇది సామాన్యముగ షష్టిపూర్తి జరిగినవారి కెల్ల నిదివఱకు చేసిన సన్మానమే. శాస్త్రులుగారి విషయమున విశేషమేమైనఁ జేయఁదగునేమో శిష్యలోక మూహింతురుగాక. ఇట్టి షష్టిపూర్తిమహోత్సవములలో ప్రాచీనసంప్రదాయము నెఱిఁగి ప్రవర్తింతురుగాక —

—:ఆంగీరస సం॥ కార్తిక శు ౮ శనివారము నాఁటి కృష్ణనుండి షష్టిపూర్తి:—

బ్ర॥ శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి గారు — ఆధునికాంధ్రకవిపుంగవులలో శ్రీ తిరుపతివేంకటకవు లగ్రస్థానమున కర్హులను విషయము నిర్వివాదాంశము. దురదృష్టవశమున నీజంటకవుల నిరువుర నొకటిగా గౌరవింపగలిగిన అదృష్టమాంధ్రులకు కలిగినది కాదు...... ఈ మహాకార్యమునకై పూనుకొనిన బందరుపౌరుల కాంధ్రు లెల్లరును తోడ్పడఁగలరు. ఈ సన్మానసభవారి యుద్దేశము లెవ్వియో ముందుగా పత్రికాముఖమున తగుశడవొసంగి ప్రకటింపఁగలుగుచో వివిధప్రాంతముల వారును వారి వారి శక్త్యనుసారము తోడ్పడుట కవకాశముండఁగలదు. ఇందు నా దొక మనవి కూడఁ గలదు. ఇవ్వఁగలిగిన బిరుదు లన్నిటిని ఈపటికే తగువారి కిచ్చివైచిరి. ఇప్పు డట్టి బిరుదములనే వీరికిఁగూడ తగిల్చి గౌరవింపఁజూచుట బిరుదముల నిచ్చువారికిని పొందువారికిని గూడ

విలువ యుండఁజాలదు. మీ రేదేని తగు రీతిని నూతనశక్తి నవలంబించుట
కర్తవ్యము. ఆంధ్రలోకమున వీరి శిష్యులు, వీరిపై నభిమానముచే వీరి శిష్యుల
మని చెప్పికొనువారును వేనవేలు వివిధప్రాంతములఁ గలరు. వీరందఱును
తప్పక ఈ మహాకార్యమునకు తోడ్పడఁగలరు ఈ ప్రాంతములఁ గూడ
పెక్కురు విద్యాభిమాను లుత్సాహమును జూపుచున్నారు.........ఇట్టి వాటి
కన్నిటికిని తగువ్యవధి యుంచి యేర్పాట్లు గావించిన బాగుండునని కమిటీవారికి
నేఁ జేయు మనవి.

పిశుపాటి వెంకటరమణయ్య,
హైదరాబాదు. (అని యున్నది.)

(అంగీరస సం॥ మాఘమాస సంచిక భారతినుండి)

బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి గారి
—: షష్టిపూర్తి మహోత్సవము :—

పందొమ్మిదవశతాబ్ది చివరపాదమున జీర్ణప్రాయముగా నుండిన యాంధ్ర
కవితాసామ్రాజ్యము నుద్ధరించి దేశమునం దంతటను విజయపతాకములను నెల
కొల్పిన పండితకవిసార్వభౌములు శతావధానులు శ్రీ తిరుపతివేంకటకవులు.
వీరిసరసశిల్పనైపుణిచే కవితాలతాంగి నవ్యాలంకారభూషితయు నూతనోత్సాహ
భరితయు నై క్రొత్తపోకడలతో సహృదయహృదయరంగముల కెక్కి నర్తనము
చేయఁదొడఁగినది, ఆంధ్రదేశమున పలువు రీమహామహులకు పరివస్య సలిపి
తదనుగ్రహమున కవులు పండితులు నై పేరునకెక్కిరి. నేఁ డీనాఁట శ్రీ శతావ
ధానుల శిష్యులు, ప్రశిష్యులు, నసంఖ్యాకులు గలరు. ఇట్లాంధ్రవాణికి పుష్టిని
గూర్చి, యాంధ్రులకు సాహిత్యకవిత్వసంపదల ననుగ్రహించి శకపురుషులన
మించిన శ్రీ తిరుపతివేంకటకవుల పవిత్రనామములు ఆంధ్రుల కెల్లరకును నిరం
తరస్మరణమననయోగ్యములు ...ప్రకృతము బందరు పౌరులు శ్రీ వేంకటశాస్త్రి
గారికి షష్టిపూర్తి మహోత్సవము సంకల్పించియుండుట హర్షింపఁదగినది.
సకలాంధ్రప్రపంచము నీయెడ తత్సంకల్పమునకు దోహదమునుగూర్చి దానిని
సర్వలక్షణసంపన్నముగా నిర్వహించి కృతకృత్యతను గాంచవలసియున్నది.
ఈ మహోత్సవముతోపాటు ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయములో శ్రీ వేంకటశాస్త్రి
గారి పేర నొక పతకమును నెలకొల్పుటకును, వారి గ్రంథములను సంపుట

ములుగా బ్రకటించుటకును, గొందఱి సూచనలు [illegible] ఈ సూచనలన్నియు సామా
న్యమును జెప్పఁ బనియుండదు శతావధానులు [illegible] రచించిన మహాప్ర
కృతికిని తమకు వారియందు గల యసమానగురుభక్తికిని అర్హ[illegible]
చిహ్నము నీరీతి నెలకొల్పుట సముచితము ధర్మము, కాని ఈ షష్టిపూర్తిమహో
త్సవము దక్కఁ దక్కిన యే స్మృతిచిహ్నమైనను తిరుపతివేంకటకవు లిరువుర
పేరను వెలయవలయుఁ గాని యొకరి పేర మాత్రము వెలయుట సముచితము
గాఁజాలదు. తిరుపతివేంకటకవుల యవినాభావ మాంధ్రవిద్వల్లోకము గుర్తింప
నిది కాదు. "భాషోచ్ఛిష్టం జగత్సర్వమ్" అన్న రీతిని ఆంధ్రలోక
మంతయు తిరుపతివేంకటకవిద్వయోచ్ఛిష్ట మనఁదగును శిష్యులును ప్రశిష్యు
లును తత్పరంపరలోని వారును అనువారు నేఁ డాంధ్రలోకమున వందలాదిగాఁ
గలరు. వారిలో పలువురు శ్రీమంతులును శతావధానులవలన సాహిత్యకవిత్వ
సంపదలను గొల్లఁగొనినవారు. వీరలను వారి పేర నొక పతకమును నెలకొల్పుట
పుస్తకముల నచ్చొత్తించి యిచ్చుట యనునది అల్పమాత్రాభ్యర్హణము కాఁ
గలదు. మీఁదుమిక్కిలి ఉభయుల తాహతునకును చాలునది కాఁజాలదు.
కనీస మేఁటేఁట, రెండు విద్యార్థివేతనములైనను నెలకొల్పుట సముచితము.
ఇది యిరువురు విద్యార్థులకు. ఒకటి ఉభయభాషాప్రవీణునకు, మఱియొకటి
తెలుఁగు బీ. ఏ. కు సంస్కృతసాహిత్యకవిత్వతత్త్వపరిశీలనమునకై యుద్దేశింపఁ
బడవలయును, దీని నేఁటేఁట, నియమపు విద్యార్థులను సాహిత్యకవిత్వతత్త్వ
పరిశీలనమున తయారుచేయుట సమకూరును. ఆంధ్రవాఙ్మయమును మఱింత
యభివృద్ధిని గాంచుట కవకాశము లేర్పడఁగలవు. తిరుపతివేంకటకవిశతావధాని
ద్వయము నామమును దేశము, వాఙ్మయము నున్నంతకాలము నిలిచియుండఁ
గలదు; ఇట్టిది శతావధానులు వాఙ్మయమున కొసరించిన సేవకు తగిన ఫలము.
ఇట్టిది తచ్ఛిష్యప్రశిష్యపరంపర కావింపఁదగిన గురుపూజనము."

తే. గీ. ఎంత తగ్గించి కైకొని యిందుదాహ
రించినను నిప్పటికి విస్తరించెఁ గాన
నాంధ్రపత్రిక లోనగునవి యుదాహ
రింపలేదని యెఱుఁగను దెలుఁగవలయు. 309

ఉ. ఇది యిటులుండ నెయ్యదియొ యొక్కఁడు లాభము కల్గునంచుఁ దా
మొదలనుకొన్న దే యుదకు ముప్పున కియ్యది హేతువౌ నటం

చెడ భయమందఁదగ్గదయి యెట్లో భవానికృపన్ లవంబు నా
పద గలిగింపకే సురిఁగెఁ బై శనిలో బుధుఁ డేగుదెంచుడున్. 310

ఆంగీరస సం॥ పుష్య బ॥ ౨౧ మె॥ శ్రీముఖ సం॥ జ్యేష్ఠ బ॥ ౦ వ॥
శనన్యంతరములో బుధవిదశ

మ. ఒగిఁ దా నీబుధుఁ డేగుదెంచుటయుఁ గానూరగ్రహారంబు చే
ర్మిగ శిష్యుం డొకరుండు "పుత్రునకు నెమ్మిన్ బారసా" లంచు నొ
ప్పుగ వెంకన్నను వెంటఁబెట్టికొని సమ్మోదమ్ముమై నేగ నూ
రఁ గలారెల్ల బహుప్రహర్ష మలరారన్ సత్సభాసీనులై. 311

తే. గీ. ఇతనిఁ గోరంగ వారల కెల్లఁగలను
హర్షముప్పొంగ నొక యుపన్యాస మొసఁగి
యందుఁ బెద్దల యాశీస్సు, లట్లు పిన్న
లైనవారి నమస్కృతు లంది పిదప. 312

తే. గీ. శిష్యుఁ డొసఁగు బహూకృతి చేకొని కడి
యమున కేతెంచు మార్గమ్మునందు నిడద
వోల్పురిని రామమూర్తి ననల్పవైద్యు
బొమ్మగంటికులుని గాంచి సమ్మదమున. 313

తే. గీ. అతఁ డొసఁగినట్టి మధురసాయనము స్వీక
రించి సుఖముగ నింటి కేతెంచుపిదప
రామచంద్రపురము సభాగ్యముగ నేగ
వలసెఁ "బ్రసిడెంటు" గూర్చి యుపన్యసింప. 314

క. కాకర్లపూడివంశజు, శ్రీకరగోపాలరాజుఁ జెన్నొందఁ గవి
త్వాకలితుఁ జేసి పౌరుల, దౌ కోరిక మెఱుచటి దిన మం దెసకమునన్.

క. పేటోక్త యుపన్యాస ము, దారగతి నొసంగి యచటి తజ్ఞు లిడు నమ
స్కారములకుఁ బాత్రుండై, చేరెన్ గడియమ్మ సుఖము చెన్నలరారన్

క. మంత్రిప్రగ్గడవంశ్యుఁ డ, నంతాపరిపాలనమ్మునం దధికృతుఁడౌ
మంతిరుల నొక్కరుఁడు శ్రీ, మంతుఁడు నరసింహుఁ డెలమి మైఁ బిలువంగన్

తే. గీ. రాజరాజనరేంద్రుపురమునన్నైన
యతని కొమరునివాహార్థ మరిగి యచటి

సభలు దిలకించి తా నొక సభ నుపన్య
సించి సత్కృతిగాంచి విచ్చేసె గృహము. 338

ఆ. వె. అగ్రసరము నుండి యరుదెంచి యొక రాజు
తన కుమారు పెండ్లి తఱియుఁ గాన
రాకతప్పదని భరముమెయిఁ గోరంగ
మాట తీయరామి మంచి దనియె. 319

ఆ. వె. జీడిగుంటనుండి చెచ్చెర వెలమాగే
స్త్రాకరుఁ డేగుదెంచి ప్రకటభక్తిఁ
గొమరుపెండ్లిగానఁ దమరు రావలెనని
కోరెఁ గోరుటయును గొంకు మిగుల. 320

క. "మీ రతిభక్తిం గోరితి, రారోగ్యము తక్కువౌట నరుదెంతునో, లే
దో; రహి యత్నించెద మన, యారంభము నెగ్గ దైవ మది తోడ్పడినన్."

వ. అని సందియమ్ముగాఁ బలుకుటయు

తే. గీ. అర్ధవరపురాజన్యున కట్లె జీడి
గుంట వెలమాగేస్త్రాకరు నన్నుసఖుఁ డౌటఁ
బాదముకులుండు బుద్ధ్యయు పట్టుపట్టి
రాకతీరద టనియె మర్యాద మిగుల. 322

ఆ. వె. అంతె కాక తనదు సమగుఁ దమ్ముండు శ్రీ
రాము నంపి తుదకు రమణ రెండు
పెండిలులకుఁ గూడఁ జేర్మిమైఁ బయనంబు
సాగఁజేసె నచట సభ్యు లలర. 323

క. ఆ రెండు గ్రామములఁ బెం, పార సభలు చేసి వారి యత్యాదృతి స
త్కారములం గైకొని యిలు, సేరెన్ వెంకవరయ సుతులు శిష్యులు గొలువన్.

క. ఈ పెండిలులకుఁ బూర్వమ, యీపొత్తము కృతినిగొనెడి నృపసత్కృతియున్
బ్రాపించెఁ దత్ప్రసంగ, వ్యాపృతి కృత్యాదియంద వర్ణింపఁబడెన్. 325

క. కాన నిట విస్తరింపక, మానితి నటఁ జూచికొన సమస్తము దెలియున్
శ్రీనెగడ నింటి కేగిన, యానాఁడే పయనమబ్బె నది యెట్లన్నన్. 326

క. శ్రీ లక్ష్మీనరసాపుర, పాలుఁడు ప్రద్యుమ్నభూమిపాలుఁడు పట్టం
బోలిం గట్టికొనుచుఁ గవి, తాలోలుం డగుట వార్త దా నంపె వెసన్.

ఆ. వె. అటకు వేంకటగిరి యాదిగాఁ గలుగు భూ
పతులు పెక్కుమంది వచ్చి చెలమి
జరిగె నుత్సవంబు శాస్త్రోక్తరీతిగాఁ,
నచట నుండెఁ గొన్ని యహము లితఁడు 328

క. నూతాఉలు సేలువు లిడి, యారాజన్యుండు పంప హర్ష మెసఁగ ను
శ్రీ రంజిలఁ గొమరులతోఁ, జేరెన్ గడియమ్మఁ గవియు శిష్యగణముతో.

తే. గీ. బుధవిదశ వచ్చుటాది యీకథను మున్న
వ్రాసియుంచినదాని సవరణయుఁ దరు
వాయి వ్రాయుట పీఠిక వ్రాయుటయును
జరిగెఁ దత్త్వంబు దైవజ్ఞు లరయఁగలరు. 330

తే. గీ. రాహుదశలోన రాహ్వంతరమ్ములోన
బుధవిదశయందు దీనిని మొదలుపెట్టి
ముప్పదారేండ్ల కథను సంపూర్తిగ లిఖి
యించి యిన్నాళ్లవఱ కట్టెయుంచి దీని. 331

క. శనిదశలో శన్యంతర, మునఁ గూడన్ బుధవిదశనె పునరారంభం
బొనరించుట,యొగివ్రాయుట యనుఘటియించుటకు హేతువూహింపవలెన్.

ఆ. వె. 'సాఫు' వ్రాసి కడమ సంపూర్తిఁజేసి పై
నెప్పు డేది జరుగు నప్పు డదియె
వ్రాయ వీలటంచుఁ బలుసారు లనుకొంటె
కాని పట్టలేద కలము నెపుడు. 333

క. ఓపిక లేకయొ శ్రద్ధా, లోపమొ స్వకృతి యిది యాటలోకముతో పా
టీపురుషునకు ననాస్థయొ, యాపాదింపుటయొ యుక్తమగు నటులైనన్.

తే. గీ. వేఱు కారణ ముండియేతీరవలయు
బుధునియం దిట్టి సందర్భమునకుఁ గొన్ని
కారకత్వాదు లూహింపఁగనగుఁ గాని
యవియుఁ గన్పట్టు శుక్రగ్రహమునఁ గూడ. 335

క. ఇఁక నొకటి శుక్రుఁ డెంతయుఁ, బ్రకటించుఁగాని కవిత, వైరంభాదవిం
పకమానుఁడు తుదకు జయం, బు కలుగునట్లును ఘటించుఁబోరిఁబోరి నెందుఁగా.

క. ఆ యీ మాహాత్మ్యాంశంబుల, నే యయ్యలో కాని యెల్ల దెలుఁగరు తాన్న
గ్ధీయుతులగు దైవజ్ఞుల, కై యీ సందియము గని యుదాహృతము లిటులన్. 337

క. పలువురు శిష్యులుఁ గొమరులు, సలలితముగఁ [illegible]ములను జముపఁగ శ్రీపు
ల్లలితాంబయును నారోగ్యం, బెలమిన్ గరుణింప వేంకటేశ్వరుఁ డిట్టుల్.

క. కాలక్షేప మొనర్చుచు, సోలఁ దెలుఁగుఁ బరిషదమున కేగి యచట స
శ్శ్లోకులు రిడు నుపన్యాసము, లాలించె స్వయముగ మాటలాడెం బిదపన్. 339

తే. గీ. అందు ముఖ్యాంశ మియ్యది యల్ల ప్రాస
పాటి దేవేంద్రు నిప్పటి పలువురు కవు
లలఁతిగా బొబ్బిలినిబట్టి యాడు టదియుఁ
గూడ దను వాదు సభలోనఁ గొంత జరిగె. 340

చ. అది కవులందు లేదనియు నమ్మహనీయుచరిత్రమందు యు
న్నదనియుఁ జెప్పి బొబ్బిలికి నాయన మాత్రము కాక 'ఘ్రింది బూ
సి' దొరను బై నిజాంప్రభుని సేనను దోడుగఁ గొంచుఁ బోవుటే
విదితముచేసె నానృపుఁడు భీరుపటం చితఁ డాడె నేర్పులన్. 341

తే. గీ. అపలఁ గొన్ని దినములకు నన్నపరపు
దేవుకళ్యాణమహ మరుదెంచె; నచటి
కరిగి మునుపోలెఁ గొన్నినా ళ్లచట నుండి
యింటి కరుదెంచె నూతారు లెలమిఁ గొనుచు. 342

క. ఆరోగ్యలోప మొండొక, తీరునఁ బొడసూప దానిదెస లక్ష్యము లే
[illegible] రహిఁ గాలక్షేపం, బారంగ నొనర్చుచున్న యావసరమందున్. 343

తే. గీ. కీర్తిశేషుండు శిష్యుండు కేవల సుగు
ణాఢ్యుని సుకవి పద్మనాభాఁటికులుఁడు
నైన నరసింహశర్మ జ్యేష్ఠాత్మజాత
పెండిలికి నేగుదెంచెను బిలుపు పేర్మి. 344

చ. పలువురు శిష్యు లుండినను బందరు పట్టణమందు వీనికిం
దుల యొకరుండు గామిఁ దటితో నల శిష్యుని కూఁతు మేల్మి పెం

డిలి కోగి బంద శేగి కడు నెమ్మి దలిర్పఁగఁ బెండ్లిపూఁతుఁ బెం
డిలి కొమరుల్ గడుంగడుఁ గడిందిగ దీవనలన్ బొనర్చియున్. 345

క. హరి నాగభూషణుం డటె, మఱి మార్గంగికుఁడు రామమూర్తియు రసమున్
గుఱియ నొనర్చిన సభ న, య్యిరువుర నాశీర్వదించి యెలమి మిగులఁగన్.

ఆ. వె. పెండ్లివారు మఱియుఁ బెఱశిష్యులు నొనర్చు
సత్కృతుల గ్రహించి సంతసమున
నింటి కరుగుదెంచె నీ బుధవిదశను
భూమి కొంత కొనుట పొసఁగె నెలమి. 347

శ్రీముఖ సం॥ జ్యేష్ఠ బ ౮ మొ॥ శ్రావణ బ ౧౨ వ॥ శనిలో

—: శన్యంతరములో కేతువిదశ :—

ఆ. వె. అంతఁ గేతువిదశ యారంభమయ్యె వీఁ
డరుగుదెంచినట్టి యల్పకాల
మునకె గేహమందు మొనసె జ్వరపు బాధ
వెంబడిగ నరోగవిభవ మొదవె. 348

తే. గీ. హాని వాటింపకున్నను నప్పుడప్పు
డింటిలోనేమి వంటిలోనేమి వీఁడు
కొంత యస్వస్థకుఁ గాకుఁడుగ నుండి
వెడలుచు శుభాప్తి సూచింపఁదొడఁగెఁ గడఁక. 349

శ్రీముఖ సం॥ శ్రావణ బ ౧౨ మొ॥ మాఘ బ ౧౨ వ॥

—: శనిలో శన్యంతరములో శుక్రవిదశ :—

తే. గీ. ఇంటిలో కన్న వంటిలో నీతఁ డెక్కు
డుగను గల్పించెఁ బీడ యట్లు గలిగించి
యును జనుచుఁ జాలభాగ మత్తనువుపీడ
కిచ్చెను బ్రశాంతి భృగువు పై నేగుదెంచి. 350

క. ఇతఁ డరుదెంచినదాదిగ, సతమై యారోగ్య మెసఁగె సకలమ్ము గుదు
స్థితియుఁ గ్రమక్రమముగ నడ,లి తనూబల మొదవె ధనపు లేమియుఁ దొలఁగెన్.

తనకు నితరు లీవలసిన, ధనము 'వసూ' లగుటె కా కుదారుండును శ్రీ
ఖనియు నగు బొబ్బిలి విభుం, డని పెం బ్రీతివ్రత మొనర్చినట్టి ధనమ్ముల్.

తే. గీ. ఇతఁడు పట్టాభిషేకంబు కృతిని గొని యు
సంగ వేయు నూటాఱులు సత్కృతిగను
మఱియు నేఁడేఁట నూఱార్లు దర్శనమున
గురుగకున్న నొసఁగునట్టు లానతిచ్చె. 353

ఆ. వె. ఆనతిచ్చెఁ గాని యావార్షికము పంపఁ
డయ్యె వత్సరద్వయమ్ము నాలు
గెలలు జరుగు మీఁద నేని వేంకటకవి
మదిని దలఁచుచుండె మఱచె ననుచు. 354

ఆ. వె. అట్టితఱిని బంపె నావిపన్నపురరాష్ట్ర
మంత్రి యైన నృపతిమానసమున
నెంత జ్ఞప్తి కవులయెడ నున్నదో చదు
వరు తెలియంగ నిందు వ్రాసినాఁడ. 355

ఆ. వె. అట్లు శుక్రవిదశ యారంభమై షష్టి
పూర్తి తెగుపాటి యార్తిశాంతి
నిడఁగ బంధ రీతఁ జేగ సతీసుతుల్
బంధుశిష్యగణము బలిసి కొలువ. 356

క. జరిగె నట షష్టిపూర్తి వి, వరముగ నది యిచట వ్రాసినచో వి
స్తరమగును గానఁ బత్రిక, లరయుటకై చదువరులను బ్రార్థింతుఁ గడున్.

తే. గీ. అందుఁ గొన్నిటిలోఁ గొన్ని యంశములను
వ్రాయుచున్నాఁడ నిటు, లిట వ్రాయకున్నఁ
బత్రికల పేళ్లు మన చదువరుల కెట్లు
తెలియనయ్యెడినని మదిఁ దలఁచి తలఁచి. 358

క. కడుఁ బెద్దయుపన్యాసము, లిడి రలవారలకు నతుల నిడుచున్ మఱి నా
యెడ గురుత నెఱపువారల, కిడుదున్ దీవనలు సర్వకృతిసమ్మతిగన్. 359

(శ్రీముఖ సం॥ ఆశ్వయుజమాసపు భారతినుండి)

ధన్యవాదము.

ధన్యమైనది, ఆంధ్రదేశము ధన్యమైనది, జీర్ణప్రాయముగనుండిన యాంధ్రకవితాసామ్రాజ్యము నుద్ధరించి దేశమునందు నలుకెలంకుల విజయపతాకలను-

ప్రతిష్ఠించి, యాంధ్రకవితకు శకపురుషులన మించిన నిక్కపు కవిసార్వభౌమునకు సంకల్పించిన షష్టిపూర్తి మహోత్సవాభ్యర్హణను సర్వలక్షణసంపన్నముగ మహావైభవముతో నిర్వహించి సకలాంధ్రప్రపంచము కృతకృత్యమైనది. శతావధాను లొనరించిన మహోపకృతికిని, వారియందుఁ గల అనూనగురుభక్తికిని, ఆంధ్రుల యీయాభ్యర్హణ అర్హమై చెలసినది, ఆంధ్రప్రపంచ మీ తెలుఁగున తన కర్తవ్యమును నిర్వహించి ధన్యతగన్నందుకు విశ్వభారతి సంతసించినది, కామితప్రదాయిని దేవి కామేశ్వరి ఈ మహనీయునకు, ఇతోధికాయురారోగ్యముల నొసంగి, తెలుఁగు కవితకు మఱింత సొంపు పెంపుల నొసంగునట్లు, అనుగ్రహించుఁగాత మని యాశంసనము. ఈ షష్టిపూర్తి మహోత్సవముతో పాటుగనే శ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారి - కాదు కాదు తిరుపతివేంకటకవుల, మా యానేత్రములకు వీరొక్కరే సాక్షాత్కరించుచున్నారు, శాశ్వతస్మృతిచిహ్నముగ వీరి రచనలనన్నింటిని సంపుటములుగ ప్రచురించుటకును ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తున బహుమతిపతకము నేర్పాటు చేయుటకును నిర్ణయింపబడినది. ఇవి రెండును, అచిరకాలములోనే వారి శిష్యులు ప్రశిష్యులు, తత్పరంపరలోనివారు, అభిమానులు ఈవఱకు రాని వారు నున్న - అందఱి యాదరమున రూపుగొని తిరుపతివేంకటకవుల శాశ్వతస్మృతిచిహ్నమై వెలయఁగలదు, ఆంధ్రభారతికి ఈడుగాని సేవ సల్పి శాస్త్రిగారు ధన్యులైనారు. అట్టిమహనీయునకు ఉడుతభక్తిగ పూజగావించి తెలుఁగు మాగాణమును ధన్యమైనది.

శ్రీముఖ సం॥ ఆశ్వయుజమాసపు అభినవసరస్వతి నుండి షష్టిపూర్తిమహోత్సవము

ఈ యుత్సవము బ్ర॥ వెంకటశాస్త్రిగారి శిష్యులగు పింగళి లక్ష్మీకాంతము మున్నగు బుద్ధిమంతులచే రెండుదినము లొక వివాహమహోత్సవమువలె నాచరితము. శాస్త్రులుగారు పుత్రపుత్రికాకళత్రసహితులయియేగాక యల్లుండ్రతోడను గోడండ్రతోడను వారి జననీజనకులతోడను స్వబం[illegible]తోడను వివాహమునకుఁ బోలెఁ దరలివచ్చిరి. తత్కుటుంబమునంతయు [illegible]టారు కారుపై నధిరోహింపఁజేసి ప్రథమము బందరుపట్టణము నంతయు నూరేగించిరి అనంతర మక్కుటుంబ మభినవాంబరభూషణాలంకృతిపురస్సరంబుగా వాసీనంబై యనేకశతవైదికబ్రాహ్మణవర్యుల మహదాశీర్వచనమునకుఁ బాత్రు

మయ్యెను. ఆ బ్రాహ్మణులకు యత్కించిత్సంభావనము సల్పఁబడియె. ఉత్సవ
ద్రష్టల కుచితాతిథ్య మొసంగఁబడియె. ఈయది శాస్త్రీయమైన షష్టిపూర్తి
గాకున్నను కవితాలోలురగు నవనాగరికులకే గాక విద్వత్కవులకును వేడుక
కలిగించెననుట కతిశయోక్తి గాదు. .... యుపకవులు పెక్కండ్రు
తదుత్సవసందర్భమునఁ దమపద్యములను సభఁ బఠించి యుత్సవకర్తలకు సమ
ర్పించిరి. సభావకాశము లభింపకపోయినను నుతికొందరు తమపద్యంబుల
తత్సభవారి కిచ్చివేసిరి. నేనును గొన్నిపద్యముల వ్రాసితిని, వాటి నీదిగువ
తిలకింతురు గాక.

శా. విద్వత్కావ్యసుధానిసత్కవికగుల్, వేయింటికిన్ మించి శ్రీ
మద్వాగంబున నిద్ధమైరనుట సామాన్యోక్తి; వేయేల! భూ
భృద్వర్యుండగు భోగరాగున మిముల్ వీక్షింపు మాత్రింగవి
తోద్వేగంబు బడి కెట్లు గాదె సుకవీ! యో వేంకటేశ ప్రభూ!

సీ. త్వద్గ్రంథములనైన నిను సత్ప్రోత్సాహములనిచ్చి బుధజనుల్ ముదితులైరి.
బాలసరస్వతీ ప్రభృతి శిష్యబృందాళి గనిసి సత్ప్రభుల్ దాసులైరి
గండపెండేరమున్ గాలికిన్ దొడిగి యీబంధుగు జనులు సానందులైరి
షష్టిపూర్తిమహోత్సవంబు సాగించి ప్రస్తుతింబందఁగలుగఁ గృతార్థులైరి

ఆ. వె. అడిగినాఁడ మీరు యత్నించినాఁడ స
మాశ్రయించినాఁడ యందుకొఁకను
తావకీనకవితాచంద్రికాతృప్త
మైన జనమె హేతు వంతటికిని.

(శ్రీముఖ సం॥ ఆశ్వయుజ బ॥ ౮ శనివారము కృష్ణాపత్రికలోని
గిడుగు వెంకటరామమూర్తి పంతులుగారి వ్యాసమునుండి)

"శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల ప్రశంస"

శ్రీవెంకటశాస్త్రిగారి షష్టిపూర్తిమహోత్సవ సందర్భమునఁ ప్రకటిం
చుటకుఁగా నలుగురితో పాటు ఒకటిరెండుమాటలు వ్రాసి పంపుటకు సాహసిం
చినాను. శ్రీశాస్త్రిగారియెడల నాకుఁ గల గౌరవమునకు సూచకముగా
ఈలేఖ వ్రాయడమునకు అవకాశము నాకు దొరికినందుకు మిక్కిలి సంతోషి
స్తున్నాను. ధన్యుడను. నేటి తెలుగు కవులను ఎవరెన్నినా, చిటికెనవేలి

మీదికి ఎక్కేవారు మన తిరుపతివేంకటేశ్వరులే. యీ ఐకమత్యమునకు కారణము వారికావ్యములలో అందఱికీ స్పష్టముగా కనపడే గుణసంపదగాక మఱేమిటి?......... మన తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు దేశభాష యెడల అభిమానమెండుగా ఉన్నది. వీరు కావ్యములలో గ్రామ్యము వాడరు. "కేవల గ్రామ్యపదముల నేవగించి జనులు వాడెడి పదములు సమ్మతములు" అని స్పష్టముగా తెలియజెప్పినారు.

క. కేవల సంస్కృతమర్యా, దావిదులును గేవలాంధ్రతత్పరులును గా
కేవార లుభయభాషా, కోవిదులవ్వారు దీని గురువులు జగతిన్.

అని మనతిరుపతి వెంకటేశ్వరులు ప్రకటించినారు ...... ఆయుస్సు ఆరోగ్యము ఐశ్వర్యము గలవారై మన వెంకటశాస్త్రిగారు ఆంధ్రసారస్వతాభివృద్ధి కొఱకు ఆయుశ్శేషము గడిపి ఆంధ్రులకందరికి ఆంధ్రకావ్యామృతము దొరకేటట్లు చేతురుగాత అని కోరుచున్నాను.

(శ్రీముఖ సం॥ సదర్ తేదీనాటి కృష్ణాపత్రిక నుండియే సంపాదకీయవ్యాసమునుండి.)

సరస్వతీపూజ.

మా పురమున క్రిందటి శని, ఆదివారములందు శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి షష్టిపూర్త్యుత్సవములను వేడుక నామమిడి ఆంధ్రకవికోకిలములు కావ్యగీతికానిస్వనములతో వాగ్దేవి నారాధించినవి. షష్టిపూర్త్యుత్సవ మనునది కేవలము నాకబలివంటి తంతుకాదు. అఱువదిమూఁడు వత్సరములు దాఁటిన యీ కవిసార్వభౌమునకు షష్టిపూర్త్యుత్సవము జరుపుట కొందఱికి వింతగఁ దోఁచవచ్చును! వేంకటశాస్త్రిగారి శిష్యసమూహము ఒక భారతసైన్యము "ధైర్యప్రభామేరువై" ఆంధ్రకవితాసామ్రాజ్యమునఁ గోటము కట్టుటాది బుధకోటి నుతింపఁగ" ఏలినట్టి యీ కవిసమ్రాట్టును, ఆయురారోగ్యముల నిచ్చి శతాధికషష్టి వర్షములు కాపాడుమని ఆదిశక్తి నారాధింపకుందురా! తిరుపతి లేనిది వేంకటేశ్వరుఁడు లేఁడు, వేంకటేశ్వరుండు లేనిది తిరుపతి లేడుగదా? తిరుపతిశాస్త్రి లేని కొఱంతకై సభికుల మనస్సు కొట్టుకొనినది! తిరుపతిశాస్త్రిగారి కుమారులు పితృదత్తమైన కవితామాధుర్యముతో "వేంకటేశ్వరు రూపమ్మున మున్న తండ్రికి నమోవాకమ్ము" లర్పించుచు కరములు ముకుళించి అశ్రువులతో ఆరాధించినంతనే తిరుపతిశాస్త్రిగారు వేదికపై ప్రత్యక్షమైనట్లయ్యెను. వెంక

టశాస్త్రిగారు తిరుపతిశాస్త్రిగారికి కవితాగురునట! శిష్యకోటి యెన్న వెంకటశాస్త్రిగారి కర్పించిన ముత్యాల సరమునందు తిరుపతిశాస్త్రిగారు శిష్య స్వరూపమున వెనుక సమర్పించిన యీ మౌక్తికము నాయక మణియై వెలుంగుc గాక ?

మ. వితతాత్మీయశతావధానకవితావిద్యాపయోరాశిసం
భృతశిష్యాంబుదవాక్ప్రయామృతరసప్రీతాఖిలాంధ్రక్ష్మా
ధృతగద్యప్రదసీకావతంసకృతసందిస్తోత్రమాలావిభూ
షితు నా వెంకటశాస్త్రి నేc బొగడెదన్ శిష్యస్వరూపమ్మునన్.

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు పొందని గౌరవము లేదు! నూతనముగ పొందc దగినదియు లేదు ?

"అనుభవించితిమి దీవ్యద్భోగములను రాజాధిరాజులకన్న నధికముగను"
"ఏనుcగు నెక్కినాము ధరణీశులు మ్రొక్కcగ నెక్కినాము"

అని చెప్పుకొనిన వెంకటశాస్త్రిగారికి నేడు ఆంధ్రలోకము నూతనముగc జేయcదగిన సత్కారము లేదు! భాషాప్రపంచమున నెక్కడc జూచినను తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సాక్షాత్కారము తప్పదు. వీరి కవిత్వము ప్రాచీన కవిత్వమునకు భరతవాక్యము నవీన కవిత్వమునకు నాంది. విద్యావివాదములందు వీరి వీరాధివీరత్వము అల భోజ కృష్ణరాయలనాcటి వాణీవిజయమును స్మృతికిc దెచ్చును. తిరుపతి వేంకటకవులు వారి నిశితకరవాలములను తాండవింపcజేసి ధరణీశ్వరుల యెదలలను ధారుణి నంటింపc జేసిరి. వీరి గాంగనిర్ఝరధార కవితాకన్యకు నూత్న విలాసము నొనcగూర్చినది! తిరుపతి వెంకటకవుల కవిత్వము ఆధునిక కవిత్వమునకును ప్రాచీన కవిత్వమునకును సేతువు వంటిది? ప్రాచీన కవిత్వమందలి దీప్తి గోచరించును, నవీన కవిత్వమందలి ప్రసాదము సౌలభ్యము పొడసూపును; వీరి రచనలు చిరకాలము వర్ధిల్లుననుటకు సందియము లేదు.

(సదరు తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండియే, కొందఱు కవుల పద్యములనుండి కొన్ని మాత్రము.)

—: కుసుమాంజలి. :—

పువ్వాడ శేషగిరిరావుగారు, చోడవరపు జానకిరామయ్యగారు.

చ. తిరుపతిలేక ఆసనము తీర్చి వసింతువె షష్టిపూర్తిన్ కొ
క్కరుcడనటంచు వెల్తిగొనcగాదగదార్య! నిలింపులెల్లc దా

మరదము వట్టి నింద్రుఁడనుయాయిగ బ్రహ్మపురోగముండుగా
తిరుపతిదివ్యరూపమరు దేరెను మీదగు షష్టిపూర్తికిన్......

సీ. తీయనేరెడు గుజ్జు తిని తేన్చుకొను బాలకులకు దోయిళ్ల జెల్లఁగ నమిచి
కోరిఁ తికొమ్మచ్చు దూఁకులనాటితేజిన దుడుకుబొజ్జలఁ జెల్లు నుడుఁలు పోసి
వగరు క్రొమ్మావి పిందగమి మెక్కిన కోడిగపు గున్నలకుఁ జెల్లుకైత గఱపి
చెడుగుడు గ్రుక్కపట్టియు రాని మొఱకుటయ్యల నోళ్లఁ బాండితి వెలయఁజేసి

తే. గీ. తాలుగరఁగించి యినుములోఁ బాలు దీసి
హైందవ కళాలయమునఁ దామాంధ్రభిక్షు
యిడిన తొలినాఁటి కతలు నేఁడెన్నికొనినఁ
గలఁగనినవయ్యె స్మరణయోగ్యతను గాంచి.

దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు

చ. పలికిన పల్కులెల్ల రసబంధురసుందరపద్యపంక్తులై
యలఘుతరప్రబంధములునై రసపత్త్రనాటకంబులై
నలువగు చాటువుల్ ప్రహసనంబులునై యలరార నొప్పు ధీ
లలితుని వేంకటేశ్వరు విలక్షణలక్షణు బ్రస్తుతించెదన్......

చ. గురువులఁ గొల్చి పాండితిని గొందఱుగందురు దానికేమి? మా
తిరుపతివెంకటేశకవిధీరుల పాదసరోజయుగ్మసం
స్మరణము చేతనే మధురమంజులవాక్యము లల్లనేర్చె నెం
దఱొ కవులైరి యెందుగలదా! మఱి యిట్టి మహత్త్వ మొజ్జలన్......

జంధ్యాల పాపయ్యశాస్త్రిగారు.

సీ. తలమీఁది వెండ్రుకల్ పలుచఁబడ్డవిగాని పలుకు కమ్మదనంబు పలుచఁబడదు
నడలలోఁ దడబాటు పొడసూపెనే గాని నుడులలోఁ దడబాటు నడువరాదు
శారీర పటిమంబు జాఱుచున్నదిగాని ధారణాపటిమంబు జాఱలేదు
ఒడలిపై ముడుతలు పొడముచున్నవిగాని కవితలో ముడుతలు గానఁబడవు

తే. గీ. పరఁగ నొక్కొక్క యేఁడు పైఁబడ్డ కొలఁది
నీవు వృద్ధగుచుండఁగా నీదు కవిత
యంతకంతకు వయసుపిల్లగుచు నుండెఁ
జిత్రమిది యార! సుకవితాచిత్రకార!......

ఉత్తరార్ధము

వేమూరి సీతారామశాస్త్రిగారు.

చ. చదువుటయుండె యున్నదొ ? రసప్లుతి భావము దోఁచు దానసే
పొదలును చిత్తమాదకత మూర్తియొ, లోకవిమోహశక్తియో !
యిది యది యంచుఁ దేల్చి వచియింపఁగ నోపముగాని యెవ్వరున్
గదలఁగలేరు మా గురులు గల్గు సభాస్థలి జిత్రవైఖరిన్.

సామవేదము జానకీరామశర్మగారు.

ఉ. గ్రంథము చేతఁ బట్టి సరిగా పదినాళ్లు భవత్సకాశసం
బంధము గల్గఁజేసికొన బాపురె ! సత్కవితాలతాంగి ని
ర్బంధముఁ బెట్టి యాత్మ ననురాగముగూర్చి విడంగరాని సం
బంధము గల్గఁ జేయు నినుఁ బట్టిన శిష్యుల కెల్లఁజిత్రమా.

మల్లంపల్లి భైరవమూర్తిగారు.

ఉ. రాజుల లెక్కసేయు పతి రాజసవృత్తి జరించి దేశవి
భ్రాజితకీర్తిచంద్రికలు పర్వఁగ సర్వదిగంతరంబులన్
భూజను లిచ్చు కాన్కలను బొందుచు వారికిఁ దుష్టి గూర్చు నీ
తేజమె యాంధ్రలోకకవిధీరశరణ్యము వెంకటేశ్వరా.

వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు.

గీ. జయజయ షష్టిపూర్తిపరిషత్పరమేశ్వర ! వేంకటేశ్వరా !
జయజయ భారతీవదన పద్మదివాకర ! వేంకటేశ్వరా !
జయజయ భావనావిభవ సాగరశ్రీకర ! వేంకటేశ్వరా !
జయజయ పూర్వనవ్యకవిసంఘకృతాదర ! వేంకటేశ్వరా !

ఉ. మాయఁగరాని వేదనను మూఁడు శతాబ్దులనుండి మూఁగయై
పోయిన యాంధ్ర భారతిని బుట్టినతోనె వసంతమాసపున్
గోయిలఁ జేసి యెల్లెడలఁ గ్రుమ్మరఁ జేసిన మేటి చెళ్లపి
ళ్లాయఁడు వేంకటేశకవిరాజు గ్రహించుత మా నమస్కృతుల్.

ఉ. ఎక్కడఁ జూచినన్ గవులె యెక్కడఁ జూడ శతావధానులే
యెక్కడఁ జూడ నాటకపు లెక్కడఁ జూడఁ బ్రబంధకర్తలే
దిక్కరులంచుఁ బేర్పడిన తిర్పతి వెంకటసూరులేఁగు నా
ప్రక్కల నెల్ల నీకడుపు పండెఁగదమ్మ ! తెలుంగుదేశమా !

మ. నుదుటన్ కుంకుమబొట్టు పెట్టి పాదముల్ దోరంబుగాఁ బట్టి యె
త్తైదుటన్ బొల్చు మహేంద్రునిన్ గనక బ్రాహ్మీభావనాలోకపా
ర్షదులై తిర్పతి వేంకటేశు లవతారం బెత్తిరో నాఁగ బ
ల్లిదులౌ బాలకవీశశేఖరులు తల్లీ! యొందఱో చెప్పుమా.

సీ. శ్రుతివేసినారు మీ శుభగానములకెల్ల యాంధ్రులు మగనార లాఁడువారు
తలదాల్చినారు మీ పలుకులు రసికులౌ కవులెల్ల రాజాజ్ఞకన్నమిన్న
చెవులొగ్గినారు మీ కవితలోఁజవులకై మకుటంబు లల్లాడ మనుజపతులు
పచ్చకప్పురముగా భావించినారు మీ మాటలు విజ్ఞానమహితులెల్ల

తే. గీ. వచ్చియున్నారు స్వాగత మిచ్చుకొనుడు
నోలిఁ బంగ్రెండు తెలుఁగు జిల్లాలవారు
వారి యనురక్తచిత్త భండార మెల్ల
చూఱఁగొనితయ్య! వెంకట సుకవివర్య!

"పిశుపాటి వెంకటరమణయ్యగారు"

సీ. రాజనరేంద్రుడు రాట్సభాంతరముల నన్నయ్యభట్టుతో వన్నెకెక్క
తిక్కయజ్వప్రభాదీప్తి కాకరమయ్యె మనుమసిద్ధి సభాధి మంటపంబు
పెద్దనార్యుఁడు సాము గద్దె నెక్కను నాఁగఁగృష్ణరాయని సభఁగీర్తిఁ బొంచె
శ్రీనాథుఁ డొక కొంత సీమసీమలకేగి రాట్సభాంతరముల రాణకెక్క

తే. గీ. నంతియేకాని మీవలె నాంధ్రదేశ
సకలభూపాలమస్తకమకుటరత్న
పరసమర్చితపాదసౌభాగ్యగరిమ
నందఁగల్గిరె? వారెవ్వరైన మున్ను.

సీ. గద్వాలపురి కేగి కైతఁ జెప్పించితి ఛాందసప్రవర వైష్ణవులచేత
ఆత్మకూరికి నేగ నందు గోడలుఁ గూడఁ గవితకుఁ దలలూఁచఁ గలిగెనంద్ర
వనపర్తిలో 'నహి' పలుకున కొకకొంత విలువ గల్గింపఁగాఁ గలిగితీవు
గుంటూరి కారంబు కొండొక తగ్గింప నుప్పుగల్పితి వింత మెప్పుఁ బొంద

తే. గీ. శిష్యులేరేని రిత్త దేశికుల దూఱు
ఫలము నీలోకమునఁ బొందగలుగునటులు
సాటి చెప్పితివయ్య! విశాలదృష్టి
లేని యయ్యలు కినుక మీపైని బూన.

శ్రీముఖ సం॥ ఆశ్వయుజమాసభారతినుండి

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు.

పూజ్యపాదులగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారి షష్టిపూర్తి మహోత్సవము మచిలీపట్టణమున నేడు జరుగుట మహానంద విషయము.

సీ. మోహనమ్మున జగన్మోహనంబుగఁ బద్యపఠనమ్ము నిచ్చోటఁ బాడుకొలిపె
మాధ్యాహ్నికాంతేవాసి మండలమ్ముల కెల్ల వేడ్కమై నిచ్చోట విద్య నేర్పె
తేటతేటగఁ దీయఁదీయఁగా సత్కావ్యనిర్మాణ మిచ్చోట నిర్వహించె
ఉల్లాసహారాళి నోలలాడ్చి నల్లాడు జిల్లంబు నిచ్చోటఁ జేర్చిగనియె

తే. గీ. నెన్నటికి మీసరానట్టి యిట్టి యిట్టి
శాశ్వతానుబంధంబు లెసంగియుండ
నెట్టు నిబ్బరించెనో కదే! యిట్టిపురము
వీడనాడంగ మా కవివీరవరుఁడు....

ఇరువదియైదేండ్లకుఁ బూర్వము నేను వేంకటశాస్త్రిగారి దగ్గఱ చదువు కొన నరిగిన నాఁడు,

"అలపతంజలికృతంబైనభాష్యమునకే పరిఢవిల్లును మహాభాష్యపదము."
ఇత్యాదిపద్యమును మోహనరాగరసమును పద్యభావమున జీర్ణింపఁజేసి వారు చదువఁగా తన్మయత చెందితిని. రసస్ఫూర్తితోఁ దెలుఁగు పద్యములు చదువు చాతురికి నేఁ డాంధ్రదేశమున శ్రీశాస్త్రులుగారే ఆచార్యపీఠము ఆనాఁటి నుండి ప్రతివిద్యార్థియు శ్రీశాస్త్రులుగారిఁ బోలి పద్యములు చదువుటకు బ్రయత్నించువాఁడే. ఎందఱో వారి పద్యపఠనానుకరణద్వారమున నాంధ్రభాషాపండితులైరి.

ఉ. కొంతులువోని సత్కవనగుంభన మంతకు మించి బింకముఁ
జొంకము గల్గఁగాఁ జవులు పొంపిరివోఁ బఠియించు నేర్పు మా
వెంకటశాస్త్రిపండితకవిప్రభు చక్కటిఁ దక్కఁ దక్క వి
ద్యాంకుల యందు నెందుఁ గలదా? సకలాంధ్రమహామహీస్థలిఁ....

ఆనాడు బందరులో శ్రీశాస్త్రిగారి యుపన్యాస సంపర్కములేని పౌర సభలుండెడివిగావు. వారి యుపన్యాస మన్న నే శ్రోతలు సభలోఁ గ్రిక్కిఱియ నిండెడివారు. వారి యుపన్యాసమునకు ముందు సందర్భము చక్కఁగఁ జూచుకొ

నట మొదలైన జాగ్రత లక్కఱలేదు. జాగ్రత్తపడి వచ్చి చెప్పినవారి యుపన్యాసముకంటె శ్రీశాస్త్రిలవారి యుపన్యాసముననే సంగతులు చమత్కారములు హెచ్చుగనుండెడివి. పూర్వము భోజరాజుముఖదర్శనమాత్రముననే పలువురు విద్వాంసులయిరని ప్రతీతి. నేడు శ్రీశాస్త్రిలవారి ముఖదర్శనమున నది ప్రత్యక్షమైనది. స్కూలులో శ్రీశాస్త్రిలవారు పాఠములు చెప్పకుండనే తామును పాఠములు చదువకుండనే పరీక్షలలో కృతార్థులగుచుండిరి. అంతేకాదు, కవులగుచుండిరి, మన లక్ష్మీకాంతకవి ప్రభృతులట్టి స్కూలు విద్యార్థులలో నాణితేలిన జగజెట్టులే! యిది వింతగాదు శ్రీశాస్త్రిలవారిచే నెన్నఁడును చూడఁబడనివారును శ్రీశాస్త్రిలవారి నెన్నడును చూడనివారును గూడ వారి శిష్యులై యెందఱో నేఁడు సరసకవితారచనము నేర్చి సర్వాంధ్రదేశమునఁ బ్రఖ్యాతి గనుచున్నవారున్నారు. ఈ విధముగా శ్రీశాస్త్రిలవారు విద్యావంశవృక్షమును తొలుత బందరు పురముననే ఆ నాఁడంటుదొక్కిరి. అది యిప్పుడాంధ్రదేశమున సర్వత్ర బ్రబలి చెట్లు గట్టుచున్నది. శ్రీశాస్త్రిగారు నివసించి బహువర్షములు కవితామృతప్రపను సాగించిన భైరవపెర్రిన్న ప్రక్కయింటి పట్టు ధనాఢ్యుపపత్తు లనుకూలించెనేని వారిపేర విద్యాస్థానముగా వెలయించుట యుక్తమని నా యెన్నిక. సఖ్యులిది సమాలోచింతురు గాక. నా కీ సందర్భమున.........

చ. పరిణతపాండితీబల మభంగురధారణ మాధురీపరి
స్ఫురితకవిత్వముఁ గలిగి శుభ్ర యశంబు గడించుకొన్న మా
తిరుపతిశాస్త్రి సత్కవి గతించెనె యాంధ్రవచోవధూటికిన్
స్థిరతరకావ్యభూషణవిశేషపరిష్కృతి తీరిపోయెనే......

అని విచారము కొంత తొట్రుటు గల్గించినది. కాని వెంకటశాస్త్రిగారి కవితాగంగాప్రవంతిలో తిరుపతిశాస్త్రిగారి కవితా సరస్వతి యంతర్వాహిని గా నున్నది.

క. నుతకవితామృతవాహిని, నతిలోకయశశ్శరీర మగపడుచుండన్
మృతియటె తిరుపతికవికిన్, జతయగు వేంకటకవీంద్రు చాటయి యుండెన్

అని యూరడిల్లితిని. తిరుపతివేంకటకవులు ఎక్కడేని యవధానము చేసిరనఁగా నా చుట్టుపట్టుల వారనేకులు ప్రతిభాసౌధమున పదిమెట్లు

లెక్కరన్న మాటే! మెదడు కమలిపోవునో, నరముల బరువు సడలి శరీరము వకనక లాడునో యని సాధారణ బుద్ధిమంతులు సందేహించునట్లు పగలు శతావధానతంత్రము జరపి రాత్రి పదిగంటల దాక పరిపరి వినోదములఁ బ్రొద్దుపోని తరువాత నిమ్మకు నీరెత్తినటులు నిశ్చలముగా నిద్రపోయి మఱునాఁటి ప్రొద్దుట మఱల మందహాసవదనముతో, అల్పాహారమునైన నారగింపక, అవధాన శేషములు పూరింప నారంభించు నీజంటకవుల యంతఃకరణములు ప్రీతి కలసి ఒకే మనసు అయ్యెడివి. అది యొక వింత తీరు. ఆ సమయము లందు వెంకటశాస్త్రిగారు విశ్వామూర్తులు. సభ్యులు వెంటాడు భక్తులు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల కవితాధార ప్రాచీన సంప్రదాయ ఘట్టములు త్రవ్వి త్రివ్వి ఊటయూరిచి చేదిచేది పాఱించినది కాదు. స్వయము ఉద్బుద్ధమైన బుగ్గధార వారు ప్రాచీన గ్రంథముల కంటె హెచ్చుగా ప్రస్తుతపరిసర పరికరములనే చదివిరి. కావుననే సంప్రదాయమాత్రపరిజ్ఞాతలు కొందఱు వారి కవితను సంప్రదాయమూనమైన దానినిగా, క్రొత్తతీరు గలదానినిగాఁ దలఁతురు. నేఁటి యువకవులు వారి కవితను నవకవితామార్గోపదేశకమునుగా నారాధింతురు.

తిరుపతి వెంకటకవులు ప్రౌఢపండితప్రభు సభలలోనేగాదు, బాలపామర జారచోరాదుల గోష్ఠులలోఁగూడ కవితాచమత్కారములను గల్పించి సత్కారములనుబడయగలరు. వెంకటశాస్త్రిగారికి లల్లాయపదములు పాడ వేడుక, కోళ్లపుంగుడ్లులు వాడ వేడుక, వారికి భాషాడంబరము గిట్టదు. అట్లే వేషాడంబరమును గిట్టదు. కనుకనే వారి కవితాకన్య జనముద్దుగా వెలసినది. సమయస్ఫూర్తి, హాస్యయుక్తి ప్రయుక్తిచమత్కారము, వెంకటశాస్త్రిగారికి ఆజానజమగు నలవాటు. ఇట్టివారు నూటేండ్లకు ముందు నడిమింటి మంగళేశ్వరశాస్త్రిగారొకరని వింటిని. బ్రహ్మశ్రీ కళాప్రపూర్ణ వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిగారి నింకొకరిని గంటిని. వెంకటశాస్త్రిగారి చమత్కారము లనేకములు, అవి యెల్ల సేకరింపఁ దగినవి. ప్రాచీనాంధ్రకవులలో, ప్రబంధముల కంటె శాశ్వతములగు నట్లు చాటు రచనలను సాగించినవాడు శ్రీనాథుడు. ఆతని చాటురచనలు నేఁటికిని నాంధ్రరసికుల నాలుకలపై నాట్యమాడుచున్నది. వర్తమానాంధ్ర కవులలో నట్టివారు మన తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవీశ్వరులు. పదునైదేండ్లకు పూర్వము విశాఖపట్టణమండలమున రాత్రివేళ బండిమీఁద నేనేగుచుంటిని

ప్రక్కబండిలో నొక పట్నాయకుడు "ఇంజరం బొక సాక్షి, యేనాము దా సాక్షి, పళ్లపాలెంబుదా నెల్లసాక్షి" ఇత్యాది పద్యము పాడుచు నడుమ "శంకరుఁ డాతని సాని సాక్షి" అను పట్టున నాఁగి, యొక నవ్వు నవ్వి, మఱల నారంభించి పద్యము ముగియఁ జదువుట వింటిని. తిరుపతి వెంకటకవుల చాటుధారలు మలయమారుతపుఱ్ఱుఁ బోలెను. అవి యాహ్లాద జనకములై సర్వాంధ్ర ప్రపంచము నలముకొన్నవి. లక్షల కొలది గ్రంథసంఖ్య యందుఁ గల్గు (ముప్పది రెండక్షరముల రచనమునకు గ్రంథమని పేరు) బహు గ్రంథములు రచించు కవీశ్వరులు పలువు రిప్పుడున్నారు గాని వారి పద్యములు కొన్ని యేని హాయిముగ పండితులుగాని, పామరులుగాని, పలువురు పలుమాఱులు పఠించునవిగా నున్నవా? యన్న ప్రశ్నకు సమాధానము సభ్యులారా! మీరే సమాలోచింపఁ దగుదురు.

శ్రీ వెంకటశాస్త్రిగారికి, అన్నవస్త్రములకు కొఱంత లేని స్థితి యేర్పడెను. వెంకటశాస్త్రిగారు గృహారామధనకనకవస్తువాహనసమృద్ధితోపాటు సత్సంతాన లాభమునుగూడ బడసిరి. ఆనందమయముగా జీవితయాత్రను గడుప నవుపడెను. ఆ కాలమున నట్టి యానంద సందర్భమున నే నొక జాబులో శ్రీశాస్త్రులుగారికి వ్రాసిన పద్యమిది.

సీ. గాటంపుఁ దమిఁ దోఁట నాటుకొన్నారు నిండారఁ బండెనె జహాంగిరుమావి?
అవధానములు నూడ నభ్యర్థితులు వేఁడ నేగుచుందురె? యిప్పు డేచటికేని?
సత్కవితా రహస్యము లభ్యసింపగా వచ్చుచున్నదె? శిష్యవర్గ మిప్పుడు?
భగవత్పరములైన పరమార్థ రచనముల్ క్రొత్తవి యేవేని కూర్చినారె?

తే. గీ. కలుకుఁ గుబ్బల నునుదొక్కుఁ బలుకులందు
ప్రౌఢి మీఱిన సుకవితా ఫణితులందు
పరువుగల యంటుమామిడి పండులందు
చక్క గుఱుతించు చుందురే చవులవాసి?......

భగవదనుగ్రహమున శ్రీశాస్త్రిగారి కిదివఱకే యఱువది యేండ్లు నిండినవి. శ్రీశాస్త్రిగారి కిట్లే ఇంకొక షష్టిపూర్త్యుత్సవము గూడ జరుగునట్లు భగవానుఁ డనుగ్రహించుఁగాత.

వెంకటశాస్త్రిగారు విద్వద్రాజగోష్ఠు లందు వివిధ సత్కారముల బడసిరి. విద్యావివాదములందు విజయము లందిరి, రసవత్కావ్యములఁ జెక్కుంటి రచి

యించిరి, చాలమంది శిష్యులకుఁ జదువు చెప్పిరి, సంతాన సమృద్ధిని బడసిరి. సకల సంపదల బడసిరి, సమానులలో సత్తమశ్లోకులయిరి, ధర్మార్థకామములందు పరిపూర్ణమయిన పరితృప్తి వారికి దొరకినదనియే నా విశ్వాసము ఇఁకజీవిత శేషమున వారు పరమపురుషార్థ లాభమునకై పనిగొనుట బాగుగదా! భగవత్కృప, యిట్లు పరఁగుఁగాక! ఇది నా ప్రార్థనము......

(శ్రీముఖ సం॥ ఆశ్వయుజ బ॥ ౧౦ శనివారమునాటి కృష్ణాపత్రికనుండి)

—: పుష్పవర్షము :—

బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారి షష్ట్యబ్దపూర్తి మహోత్సవ సందర్భమున గురిసిన పద్యకుసుమములు

దివాకర్ల వెంకటావధానిగారు.

కీ॥ శే॥ బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారి కుమారులు.

సీ. తరతరంబులనుండి దాఁచి గోదావరి కానుక పెట్టిన తేనెవాఁక
తొలి జన్మముల నాంధ్రి తెలమి బంగరుపూల సాగించుకొన్న పూజాఫలంబు
వాఙ్మయ సస్యమ్ము వర్ధిల్ల శిష్యుల కమృత మెక్కసంగిన యంబురాశి
అన్యోన్య తేజంబు లలరించుకొని దివాకరున కాలంబమై పరగిన శిఖి

తే. గీ. కుకవిమదమత్తవారణకుంభదళన
విక్రమ పటిష్ఠమై సుంత విశ్రమించు
వృద్ధ కవిసింహ మియ్యది వేళయయ్యె
నంఘ్రులకు మ్రొక్కి యిపుడు ధన్యతను గాంతు......

చ. ఇది తగు వేళ గావున నహీనచరిత్రుని బ్రహ్మపండితున్
మది నొకసారి యెంచుట సమంజసకార్యము కాకపోదు స
ర్వదురితనాశకం బతని పావననామము సద్యశోరమా
భ్యుదయ మొసంగఁ జాలునదియున్ గద భక్తి భజించువారికిన్.

ఉ. ధన్యుడనైతి నాంధ్రకవితాగురుపీఠ మలంకరించు మూ
ర్ధన్యులు శిష్యులై పలు విధంబుల జెంతనుజేరి కొల్వ రా
జన్యుని పోల్కి నున్న కవి చంద్రుని గాంచి నమస్కరించి; యే
యన్యుల కింత వాఙ్మయమహత్తరమైన కుటుంబ మబ్బెడిన్!

మ. భవదాశీర్వచనం బమోఘమగుచున్ బ్రాపించె నొక్కింత యీ
కవితావాసన నేఁడు త్వచ్చరణ సాంగత్యంబు సిద్ధించుటన్
భవసాఫల్య మెలర్చె నింక నధికప్రాచుర్యమున్ గాంచి వై
భవ మార్జింపఁగ నీ మహత్తరమనోభావమ్మె తోడయ్యెడున్.

శా. ఈ సంతోషమహావకాశమున నా కే హేతువో గాని శం
సా సంసర్గము లేని చింత యొకఁడుచ్ఛండంబుగాఁ బర్వుచున్
గాసిన్ గూర్చెడి మానసమ్మునకు, సంకల్ప ప్రభావంబొ? లే
దా, సాజమ్మగు భక్తిమూలకమొ? క్షంతవ్యంబు మీ బోంట్లకున్.

మ. స్మరణీయుండగుఁ గాక, స్వీయకవితాసామ్రాజ్యవిస్ఫూర్తికిన్
గురుతాస్ఫీతి వహించి తోడివడుగై కూలంకషంబైన ది
క్తరుణీసేవితసద్యశోరమకు భాగస్వామియౌ వేంకటే
శ్వరు రూపమ్మున నన్న తండ్రికి నమోవాకమ్ము లర్పించెదన్.

ఉ. అంకిలి లేని దేహబల మవ్యయమైన మనోబలమ్ము నా
తంకము లేని శాసనము దాల్చి కవిత్వజగమ్ము నందు న
ల్వంకల నీకుమారుల విలాసములన్ గమనించు చుండఁగా
నింకొక షష్టిపూర్తి ఘటియించుత శాంకరి నీకుఁ బేర్మిమై.

శ్రీకృష్ణ గాన చటుకా భాగవతులు.
అల్లమరాజు పేర్రాజు శర్మ గారు

శ్లో. శ్రీచెళ్ళపిళ్ళకులశేఖర సార్వభౌమ
శ్రీషష్టికీర్తివిభవాయురుదారపుత్ర
శ్రీకృష్ణగానచటుకార్భటికావినోద
శ్రీవేంకటేశ్వరకవీంద్ర నమోనమస్తే.

ఉ. ఏ గురుపాదమూలరజ మెప్డు సుపుత్రధనాది సంపదల్
వేగిర మిచ్చి నా వ్యసన వేదన లెల్లను బాఱఁద్రోలునో
జేగురుపాదు తుల్యదరిఁ జెందిన యా కడియాన వాసమా
నా గురు నాశ్రయింతు మహితాత్మ శుభమ్ము సుఖమ్ము నొందగన్.

గేయము ఆనందభైరవి - ఆదితాళం

ఆనందభైరవి ఆవేశితరూపా అపర్ణాంబా కామేశ్వరీ
నా డెందమునను నిత్యానందపశతను ధ్యానము చేసినిన్? గానమున భజియింతు

గాన నీ యఖిలార్థముల నిడుదానవై నా ప్రాణసఖు నవసానము దనుక
వెనుక మును సంతాన గురు సఖుల దయ నేలుమి॥ ఆనందభైరవి॥

చెళ్లపిళ్లకుల శేఖర వెంకటశాస్త్రి భావుక[illegible]ము జీవనమై యెల్లవేళ కృష్ణ
చిటుకలను నల్లమునను భజియించుచుండెడి అల్లమరాజు వేరిశర్మను
చల్లని కరుణ జూచి ప్రోవుమి॥ ఆనందభైరవి॥

మారువా - ఆది.

శ్రీచెళ్లపిళ్ల వెంకటకవి గురువర శాశ్వతాయుస్సుపుత్రధనబల॥
ఇల్లు, వొళ్లు, బంగారు, శిష్యులకు, బహ్వనోడలైన రీతినొసఁగితి॥
షష్టిపూర్తిసందర్శనమే మా షష్టితాపముల దీర్చినహో॥
ఇష్టదేవతా స్వరూప గురువర ఈప్సితార్థశుభదా సుఖదా॥ శ్రీచె॥

అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు.

తే. గీ. వీరి శుశ్రూష చేసిన కారణమున
గౌరవమున గద్వాలాత్మకూరు ముఖ్య
రాజసభలందు లాతి పురంబులందుఁ
బడసితి వధానకవితా విభవము వలన.

తే. గీ. శతవధానంబులను వెదఁజల్లినారు
శిష్యులకు సంస్కృతాంధ్రముల్ సెప్పినారు
సులభమౌ తెల్గు కవితను జూపినారు
పావనంబు మా గురువుల జీవనంబు.

జి. బాపుకవిగారు.

ఉ. గంటలు కొట్టి మీ మధుర కావ్యము లాంధ్రుల మేలుకొల్పి యిం
టింటను నాటుకొన్నవి కవీశ్వర! కోతకువచ్చియున్న మీ
పంటను గోసికొమ్మ తిరుపత్యభిధానుడు లేఁడు భాగముల్
గొంటకు నీ విచారమున కుందెద మింతకు వెంకటేశ్వరా.

చ. తెలుగు జగాన నేఁడు గడిదేరిన బాలకవీంద్రు లెల్ల మీ
పలుకుల పందిటన్ జిగురు బట్టిన మొగ్గలు మీ వధానకౌ
శలమున నూగిపోయిన దిశావలయమ్ము ప్రపన్నబుద్ధిమై
వలగొని మీకొసంగెడు నుపాయనముల్ గొనుమయ్య సత్కవీ.

శా. 'రారయ్యా, యవధాన శక్తిఁ గని యారాధింపఁగా' నంచు మీ
రే రాజన్యుని రాజసంబు మెఱయన్ బృచ్ఛింప, రే రాజు మి
మ్మా రేగింపఁడు కొమ్ముటేనుఁగులపై, నుర్వీస్థలింగల్గు స
త్కారంబుల్ మఱియాదలన్నియును మీకై పుట్టి వర్ధిల్లెనో.

శా. నీవున్ దిర్పతియున్ సభాంతరములన్ నేర్పున్ బ్రదర్శించి వి
ద్యావైశద్యము గల్గు పండితకవీంద్రశ్రేణితోడన్ 'సవాల్'
గావింపన్ గని పుల్కరించిన విశాలంబైన యాంధ్రోర్వి మీ
శ్రీవృత్తంబు పఠించి చెప్పుకొనఁజొచ్చెన్ దేశదేశాలతో.

సీ. ఇలు దాఁటి నీవు రావలెఁగాని నీ పదంబులు నమస్కృతులలో మునిఁగి తేలు
చే సాచి నీవు యాచింపఁగావలెఁ గాని మణులతో నీ యిల్లు దొణకిపోవు
తలఁపూని నీ చేఁత గల మందవలెఁగాని సిసలైన కసనంబు చెంగలించు
మన్నించి నీవు సమ్మతిఁ జూపవలెఁగాని బిరుదాళి నీఱొమ్ము తొఱఁగలించు

ఆ. వె. నీకు షష్టిపూర్తిన్ నెఱపి మా బందరు
నిఖిల దిశలఁ బూజనీయయయ్యె
వార్ధకమున గౌరవకిరీటమును బూని
సంచరింపుమయ్యా! సత్కవీంద్ర!.

కృత్తివెంటి వెంకటసుబ్బారావుగారు.

సీ. ఇతఁడెకా! పింగళివరతతీసుమముల బందరువీధి నమ్మ పాత్రతఁ దెచ్చె
ఇతఁడెకా! తెల్గుభారతికిఁగొంగ్రొత్త పోకడల గీరతము మేల్ నుడులఁజాటె
ఇతఁడెకా! మనకెల్ల శతవధానకవిత్వ షడ్రసాన్నంబు బిచ్చంబు వెట్టె
ఇతఁడెకా! రాజరాజతతిన్ సమీపించి యేనుఁగు నెక్కి సన్మానమందె

తే. గీ. కయ్యమున వెనుదీయక కాలుదువ్వి
కవివిజయ భేరిరవము నల్లడలఁ గ్రాల
నితఁడెకా! జంట మ్రోయించె నిద్ధగురుఁడు
వెరసి తిరుపతివెంకటేశ్వరుల నొకఁడు.

శా. కెంగేలన్ గల ఘంటికావలయమున్ గీర్త్యంగనాసేవ వీఁ
కం గాల్పట్టిన గండపెండెరమరీట్కాండంబు టుద్దండతన్
భంగం బొందఁగఁ జల్పెనీ తమదు దీవ్యత్ సజ్జనశ్లాఘ్యమా
మాంగల్యమ్మున కేది లోటు కవితామాద్యన్మహోవిక్రమా.

పోన్నాడ కృష్ణమూర్తి గారు.

ఆ. వె. ఏకలవ్యు లటు లనేకులు శిష్యులు
సవ్యసాచులట్టి [illegible]
నస్త్రగురునిలీల నరుల కజదుర్యుడు
శాస్త్రగురుడవు హితుడవు చలుడు పితడు.

ఉదయగిరి నరసింహమూర్తి గారు, చెళ్లపిళ్ల దుర్గేశ్వరశాస్త్రిగారు.

తే. గీ. పుత్రులను మాడ్కి శిష్యులఁ బూర్ణమైన
కరుణతోడను విద్యలఁ, గరపుచుండు
నిట్టి కవిచంద్రు సేవించునట్టి వట్టి
శుంఠయైనను సుకవియై, శోభ గనడె !

వడ్డాది సీతారామాంజనేయులు గారు.

శా. తాతాజీ ! తమ షష్టిపూర్తిమహ ముద్యత్ప్రీతిగా నీశ్వరీ
మాతృశ్రీకరుణాకటాక్ష గరిమన్ మాకిట్టు లీక్షించు శో
భాతారుణ్యసమృద్ధి శ్రీముఖ మహాబ్దంబందుఁ జేకూరె మీ
ఖ్యాతిజ్యోత్స్న నిజాంతరంగమలమంగా నద్ది దీపించెడిన్.

చెరుకూరి కాళహస్తీశ్వరశర్మ గారు

సీ. ఆంధ్రుల సుప్త చేతోంతరంబుల నూత్న చైతన్యభావ ముద్భూత మయ్యె
ఆంధ్రభాషయె భాషలందు వెన్నయటన్న దివ్యోక్తికిఁ బునః ప్రతిష్ఠయొదవె
ఆంధ్రభూమిపాల కాస్థానముల మాతృభాషాభిమానంబు పాదుకొనియె
ఆంధ్రుల ప్రతి పల్లె నాత్మీయ భాషావిలాసానుభూతి వికాసమెనసె

తే. గీ. చారు భవదీయ కవితా విహారకలన
నభినవాంధ్రోదయమ్మన గాదె కాన
నమనిస్మరియింతు రాంధ్ర సంతతులు నిన్ను
వెంకటకవీంద్ర సారసంవిత్ఫణీంద్ర.

కొండపల్లి గోపాలరావు, హరి రామలింగశాస్త్రిగార్లు.

ఉ. అన్నము పెట్టి శిష్యులకు నాదట విద్యలఁ జెప్పువారిలో
మున్నుగ మిమ్ము నెన్నఁదలఁ బోయెటులన్నను? మీ గృహంబులోఁ
దిన్న దినాలనుండియును నదేపనిగా మతి నేఁటిదన్క నా
కన్నము పుట్టుచున్నది మహాకవిసత్తమ వేంకటేశ్వరా.

పండితారాధ్యుల నాగభూషణముగారు.

సీ. ఎవ్వారిపద్యంబు లెన్నిమార్లు పఠించినను గ్రమ్మఱి పఠింప మనసు పుట్టు
ఎవ్వారి గ్రంథమ్ము లెలమి పఠించినంతనె కవిత్వము(జెప్ప ననువుపడును
ఎవ్వారిపే రాలకించినంతటనె కాకవుల గుండియలు గ్రక్కదలిపోవు
ఎవ్వారి శిష్యుండ నేనంచు దెల్పినమాత్ర లోకమున సమ్మానమొందవచ్చు

తే. గీ. ఎవరిమూర్తులు చంద్రది నేంగ్రిలట్లు(
ప్రకృతకవిలోకగగనమార్గమున వెలు(గు
నట్టి తిరుపతి వేంకటాఖ్యాకకవులు
గౌరవార్హులు గారె యెవ్వారికైన.

సదరు కృష్ణాపత్రికానుబంధమునుండి
శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకలానిధి బాలసరస్వతీ
శతావధాని.
బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రులు గారి

—: షష్టిపూర్తి మహోత్సవము :—

ఆంధ్రమహాజను లనేక దినముల నుండి మహోత్కంఠతో నెదురుచూచు చున్న బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారి షష్టిపూర్తి మహోత్సవము కడచిన శని ఆదివారములయందు నిర్విఘ్నముగ జరిగినది. శాస్త్రులుగారి ప్రఖ్యాతికి తావలమై వారిమూలమున ప్రఖ్యాతిగాంచిన బృన్దావనపురము తనకు ప్రేమాస్పద మగు మూర్తికి జరుగు సన్మానమును గాంచి మురిసినది. ఆంధ్రావని వివిధ ప్రాంతముల నుండి పండితులు కవులు, శిష్యులు, ప్రశిష్యులు, మిత్రులు, అభిమానులు, విచ్చేసి ఉత్సవమునందు పాల్గొనిరి. శనివారమునాటి యుదయమున 8 గం॥ ధర్మపత్నీ సమేతముగ శాస్త్రులవారిని మోటారులో నూరేగించిరి. శ్రీ రామాహైస్కూలు భవనములో సభ జరిగెను ఆహ్వాన సంఘము తరపున రావు బహదూరు శెడింబి హనుమంతరావు పంతులుగారు సన్మానపత్రము చదివిరి. విలువగల సేలువు, ఖద్దరు ధోవతలు, చీర, వెండిపొడుము డబ్బి, వెండిపాందాను, వెండి సిరాబుడ్డి, కలము, చదరంగపు బరిణె, మొదలగునవి శాస్త్రులుగారికి సమర్పింపఁబడెను. వేదవిహితముగ బ్రాహ్మణులు, దంపతుల నాశీర్వదించిరి. శాస్త్రులవారియల్లుఁడగు వెంకటసుబ్రహ్మణ్యదీక్షితులుగారు (11 సం॥ బాలుఁడు)

ఆశీర్వచనపనస యొకటి ఘనజటలతో చెప్పి సభాసదుల కానందము గూర్చెను. కంచి ప్రాంతమునందలి తెన్నాంగూరుగ్రామ నివాసులగు ఘనాపాఠీ, వా॥ సుబ్బరామశాస్త్రిగారు ఆశీర్వదించుచు "శతాయుః" అను పదమునకు శిక్షానిరుక్తాదుల ననుసరించి అర్థము విశదీకరించిరి.

సాయంకాలము నాలుగుగంటలకు శ్రీయుత దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి యధ్యక్షతక్రింద మహాసభ జరిగినది. పంతులుగారు ఆంధ్రలోకమునకు శాస్త్రులువారివలన గలిగిన మహోపకృతిని వివరించుచు శ్రీకృష్ణదేవరాయలకాలమునకు తరువాత మాఱుమూలల దాగియున్న తెలుగుకవితను ప్రచారమునకు గొనివచ్చి శాస్త్రులుగారు నవీనాంధ్ర సారస్వతమునకు సృష్టికర్తయయ్యెననియు అట్టి మహాపురుషు ననువర్తించుట ఆంధ్రయువకుల కర్తవ్యమనియు నుపన్యసించిరి. ఉత్సవమునకు రాజాలని మిత్రులును శిష్యులును తాను వచ్చుటకు నవకాశము లేనందులకు చింతిల్లుచు జయప్రదముగ నుత్సవపరిసమాప్తి నభిలషించుచు జాబులు వ్రాసిరి. తరువాత పద్యరూపమునను గద్యరూపమునను అనేకులు శాస్త్రులుగారి నభినందించిరి. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు తమ యభినందన పద్యములతో వజ్రపు టుంగరమును కాన్కగా బంపుకొనిరి. శ్రీయుత కొల్లిపర వెంకటరమణయ్య నాయుడుగారు, రు. 116 లను, పిసుపాటి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు ఒక సేలువును సమర్పించిరి.

మఱునాటి యుదయమున మహాసభ బ్రహ్మశ్రీ ప్రభల లక్ష్మీనరసింహము పంతులుగారి యధ్యక్షత క్రింద జరిగెను. పంతులుగారు తమ పాండితి కనుగుణముగ గంభీరోపన్యాసమునిచ్చిరి. శ్రీ శాస్త్రిగారి శిష్యులగు ప్రతాపకృష్ణమూర్తిగారు రు. 50 లను గురుదక్షిణగా సమర్పించిరి.

సాయంకాలము శాస్త్రులుగారి యుపన్యాసమగుటచే జనము మిక్కుటముగ వచ్చెను. శాస్త్రులుగారు తమకీయుత్సవము జరపినందులకు కొన్ని పద్యములు జదివి ఉపన్యాసము గావించిరి.

సాయంకాల మాఱుగంటలకు శ్రీ శాస్త్రిగారి గౌరవార్థము బ్రహ్మశ్రీ [illegible] నాగభూషణముగారు గానసభ జరిపిరి. శ్రీయుత అశ్వధాటి రామమూర్తిగారు మృదంగము వాయించిరి. కార్యక్రమము జయప్రదముగ ముగిసినది.

—: గురుదక్షిణ :—

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రివారు తమ షష్టిపూర్తి మహోత్సవ సందర్భమున నందుకొనిన కానుకలలో వారిశిష్యవర్యులగు బ్రహ్మశ్రీ పింగళి లక్ష్మీకాంతము కాటూరి వెంకటేశ్వరరావుగార్లు తమ కృతియగు 'సౌందరనందా' రూపమున సమర్పించిన గురుదక్షిణ సర్వోత్తమము. యీక్రింది పద్యములు ఆ సందర్భమునఁ జెప్పఁబడినవి.)

క. శ్రీమత్తిరుపతికవిసుత్రామ సుహృత్త్వాభిరామ! రసవత్కవితో
ద్దామా! వేంకటశాస్త్రీ! స్వామీ! గురుదేవ! కొనుము సాష్టాంగనతుల్.

మ. జగదాశ్చర్యకరావధానకవితాసంపత్తికిన్ మ్రొక్కి మీ
యుగళస్నేహముఁ బ్రస్తుతించి భవదీయోదారభావప్రసా
దగుణోత్ఫుల్లకృతిప్రసూనవిగళన్మారందధారానురా
పగ నోలాడి రచించి తెచ్చితిమి దేవా! నీకు నీదక్షిణన్.

మ. వసుధాధీశులు కాన్కలంప సుకవుల్ సద్యోపహారమ్ములం
ప సుధీశాలి శుభాభినందనమొనర్పన్ సంస్కృతాంధ్రాంగనల్
కుసుమోపాయన మీయఁగా నొదవె నీకున్ షష్టిపూర్త్యుత్సవం
బసదే! శిష్యులు కావ్యదక్షిణల నీకర్పించుటల్ దేశికా!

ఉ. కేతనతోడి పొత్తునకుఁ గేల్గలుపన్ దలపోసికాదు నీ
చేతము మెచ్చఁగాఁ గవిత చెప్పఁగ నేర్తుమటంచుఁ గాదు వి
ఖ్యాతికిఁ గా; దిఁకేమనిన, నద్యతనాంధ్రకవిప్రపంచని
ర్మాతకు భక్తిమై నుడుగఱల్ ఘటియించెడి పూన్కయే సుమీ!

చ. గురుతరకావ్యమార్గమునకున్ గృతియిచ్చి గడించినారు బల్
సిరినని యానుమాయితికిఁ జేకుఱె నీచిఱుకబ్బమొండెఁ, ద్వ
చ్చిరసుకృతంబు నేఁడు ఫలసిద్ధి సహింపఁగఁబోలు నొండె నా
దరమున మాయొసంగు గురుదక్షిణ ప్రీతిఁబరిగ్రహింపవే.

ఉ సంచితపుణ్యకర్మము లొసంగు ఫలమ్ములువోలె వాసనల్
ముంచుకొనన్ నవప్రసవముల్ విరఁబూయుచునున్న దీవు క
ల్పించిన పాదులందుఁ బ్రభవించిన నూత్నకవిత్వవల్లి యీ
కొంచెపుఁ బూలమాల కయికొమ్ము గళాభరణమ్ముగా గురూ!

ఉ. భావవిశుద్ధి తోఁపఁగ భవత్పదముల్ భజియించునాఁటి మా
సేవలు మెచ్చి యాదరవిశేష మెలర్పఁగ నిచ్చినట్టి మీ
దీవెన నిక్కమై యొసఁగెఁ దీయని కావ్యఫలమ్ము నేటికిన్
నీ విడినట్టి భిక్ష యిది నీకె యొసంగెద మిష్ట విందుగాన్.

సీ. పుడమి యేఁడులుం దల లడుగులు వోఁసంగ వర్ణించు కావ్యాల సంధువాఁడు
అత్యద్భుతంబైన యవధాన విద్యకుఁ బ్రభవకారణమైన ప్రతిభవాఁడు
వీనుదోయికి తేనెసోనలు వర్షించు వాఙ్మాధురికిఁ బేరువడినవాఁడు
చిననాఁడె వలచివచ్చిన కవితాకన్య నేకపత్నినొనర్చి యేలువాఁడు
తే. గీ. పూర్ణకాముఁడు త్యాగియు భోగియైన
గురుని ఋణ మీఁగుపాంటి నీ చిఱుత కబ్బ
మర్హత గడించుకొనుఁగాక యాంధ్రవాణి
కడకనుల జాల్గొను ప్రసాద కణలవాప్తి.

—:శశికళాస్వయంవరం:—

(బ్ర॥ శ్రీ సర్వా వేంకటశేషయ్యగారు శాస్త్రిగారికి కావ్యకన్యక కిక్రింది గద్యపద్యములతో నప్పగించిరి

సుదర్శనోపాఖ్యానమను నామాంతరము గల శశికళాస్వయంవర మైదాశ్వాసముల పద్యకావ్యము. షష్టిపూర్తి మహోత్సవసమయమున నీకావ్యకన్యకను మద్గురూత్తముల పాదసేవ సేయుటకు భక్తిపూర్వకముగా సమర్పించుకొనుచున్నాఁడను

క. గురు షష్టిపూర్తి మహమున, కరుదెంచిన యగ్రజాత నాయను ప్రాణే
శ్వరుని గని మా "సుదర్శన", సరగున చనుదెంచి పల్కె సంభ్రమమొప్పన్.

చ. జనక! మదగ్రజాత సురసత్త్వము శ్రీపతి వేంకటేశ్వరున్
దన పతిగా వరించి సముదార యశంబు గణించె మున్ను నా
కును దయమీఱ నాథునిగఁ గూర్పవె శ్రీపతి వేంకటేశ్వరా
ఖ్యునిఁ గకవీంద్రమత్తగజకోటిసటాంకుని దేశికేంద్రునిన్.

ఆ పలుకుల కానందముఁ జెందియు నామె చిత్తశుద్ధి నెఱుఁగ దలచి యామె నుద్దేశించి.

క. కల్లయుఁ గపటమెఱుంగక, తల్లీ యుద్వాహ మాడఁ దలచెదె? వయసున్
జెల్లిన యీ బహుపత్నీ, వల్లభునిన్ ఒతకుటుంబ భారార్దితునిన్.

తే. గీ. అనిన నామాట విని యామె కినుక నొంది
పూర్వపక్షమ్ము చేయంగఁ బూని పలికె
నీవెఱుంగని ధర్మము ల్లేవు గాని
తండ్రి! వినవయ్య నా సమాధానములను.

ఆ. వె. షష్టిపూర్తి యయ్యె సత్కవీశ్వరునకు
షష్టిపూర్తి నాకు జరుగనుండె
స్వల్పభేదమంత పరిగణనీయంబు
కాదు గాన వంత గాంచవలదు.

అదియును గాక రాజాధిరాజుల చెట్టపట్టిన వనితల కెన్నఁడును సవతి పోరు తప్పలేదు. కవిరాజు నపేక్షించు నాకు మాత్రమట్టి చేల కలుగకుండును కలుగును గాక.

తే. గీ. అగజ కర్ధాంగ మర్పించి యాదరించి
నట్టి శివుఁ డంతకన్న నాకధిక మేమి
యొసఁగ గలఁడని శంకించు చున్న గంగ
నెలమిఁ దలఁ దాల్పలేదె మహేశ్వరుండు!

నాయం దుత్తమగుణంబులు లేవని నన్నాతండు నిగ్రహించునేమో యని సంశయింపవలదు.

తే. గీ. ఏను శశికల నాతండు నిందుశేఖ
రుండు మాకెట్టి సంబంధ ముండె నదియు
ప్రాజ్ఞులగు లోకులకును సర్వజ్ఞుఁడైన
తత్కవీంద్రునకును విశదంబ కాదె!

ఇదియే నా మనోనిశ్చయము, ఆతని సేవ చేయుటొండె యోగినినై చరించుటొండె, ప్రాణత్యాగంబు చేసికొనుటొండె, యీ మూఁడు పద్ధతులు కన్న నాల్గవది లేను లేదు, అని ఖండితమ్ముగాఁ బలుకు నామెఁ గాదనలేక, ఆమె యభీష్టంబు సమకూర్చుట కే సమ్మతించితి.

ఓ. కవిరాజశేఖరా!

శ్రీమంతు లనేకులు దివ్యసుందరవిగ్రహులైన కన్యకారత్నములను నవ రత్నములతోఁ గూడ నర్పింప నున్నప్పుడు, అలంకార కన్యయు, ఐశ్వర్య

హీనయు, ప్రాకృతవంశసంజాతయు, సకలంకయు, సంస్కారాపేక్షయు నగు నీమెను గ్రహించి మేమేమి లాభము పొందఁగలమని తిరస్కరింపఁ బోకుఁడు. భాగ్యవంతుల తనయుల కన్న నిర్ధనుల పుత్రికలే పతి సేవ చేయుట యందు మిన్నలను విషయమ్ము జగద్విదితము కదా? నీ యీ వయస్సున నిట్టి నిరాడంబర, స్వార్థరహిత, వినయవిధేయతాసమన్విత, వాంఛనీయయని వేఱె నొక్కి వక్కాణింప నవసరము లేదుకదా?

తే. గీ. పోయివచ్చెదనయ్యా నాపుత్రి ముక్కు
పచ్చలారని బాల యప్రాజ్ఞురాలు
యౌను గాదననేర దీ వాదరించి
యెట్లు ప్రోతువో! నీ కప్పగించినాడ.

సర్వా వేంకటశేషయ్య (అని యున్నది)

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు.

నేను బందరునకు రావలయునని మహాప్రయత్నము చేసితిని, కాని, కొన్ని కారణములచేత రాజాలనందుకు మిక్కిలి చింతించుచున్నాను. ఇది చె॥ వేం॥ శాస్త్రిగారికి చేసిన బహూకృతి గాక, ఆంధ్రలోకమున కంతకును చేసినదిగా విద్వల్లోక మంగీకరించెడు నని నా యభిప్రాయము. భగవంతుడు మనల ననుగ్రహించుగాక.

వడ్డాది సుబ్బారాయుఁడుగారు.

చ. జరుగగ నర్వదేండ్లు వరుసన్ బ్రభవాదులు వచ్చునట్లుగా
బురుషుఁడు షష్టిపూర్తి మహమున్ బొనరించుకొనంగ వానికిన్
మరల కిశోరతాదులగు మంత్రబలంబుననందుప్రి; వేంకటే
శ్వరకవి చెళ్లపిళ్లకులవార్ధికళానిధి వానిఁ గాంచుతన్.

మ. రచియించెన్ బహుకావ్యనాటకముఖగ్రంధంబు లాంధ్రంబునం
దుచితప్రక్రియఁ బెక్కు రాజసభలన్ దొంచెన్ సుసత్కారముల్
మచిలీపట్నపుఁ బాఠశాల జిరకాలం బొజ్జయై తెల్గునన్
రుచిగల్గించెను వెంకటార్యుఁ, డదె, అందున్ గూర్చె నీపండుగున్.

మ. కవియేగాక శతావధాని యయి ప్రఖ్యాతిన్ బ్రకాశించుఁ గిం
కవికుండాలఘుటాసటాంకబిరుదోద్ఘంబాని వర్తించు, హా

స్వవచోధాటి నలర్చు సభ్యుల నుపన్యాసంబులన్, బ్రజ్ఞఁ బు
ట్టువు ధన్యంబొనరించుకోఁగలిగె నిట్టుల్ వెంకటార్యుం డహో!

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు.

ఉ. లంపులమారి ధూర్తకవులన్ గిసురింతలు సేయు నేర్పు గా
ల్లింపులు మీక దక్కెననిరే! తోలుకారు మెఱుంగు టందపుం
మం పెసలారు గొజ్జగి సుమాళపు మీ కవనంపు నీటులో
జంపుల పల్లెకాపు నెఱజాణల యుయ్యల లూఁపు లూఁగెఁబో.

సీ. సొగసు మీ మేనఁ గస్తూరికావాసనా శ్రీనిక పరిమళించినది తెలుఁగు
మీ ముఖాంభోజాత రామణీయకములో దాఁగుకొన్నది శారదాహాసితము
విద్యానగర రాజవీధులలో బడి కదలి వచ్చినది మీ కడకుఁ గవిత
ఆంధ్రమాతృక మీదు నల్లికలందున మురిసికొన్నది స్వీయ మూర్తి చూచి.

తే. గీ. ప్రకృతి సంపెఁగయైనది భవ ప్రబోధ
చాతురీ వాగ్వనంబున శత్రుమధుప
బాలురకు, శిష్యకోటి భావమ్ము తావి
యయ్యె దాన నంతర్లీనమగుచు బుధులు.

చ. పుడమిని బెక్కుసత్కవులు బుట్టిరి మెట్టిరి సత్కవిత్వపుం
దొడిమలు, చెళ్లపిళ్లకవితోఁ దులఁదూఁగెడువారె! వానలోఁ
దడియనివారు మద్గురు వధానమృదూక్తి మరంద ధారలోఁ
గడుగనివారు మాకెచటఁ గానఁగరారిలఁ దెల్గునాఁడునన్.

నందివాడ వెంకటరత్నముగారు.

(బ్ర॥శ్రీ॥ వెంకటశాస్త్రిలవారి విశాలహృదయమునకును, శిష్యవాత్సల్యమునకును, ఉదాహరణముగా, ఈ క్రిందిపద్యములుచెప్పిన కవిని చేర్కొనవచ్చును. ఇతఁడు వడ్డెవాఁడు, అంధప్రాయుఁడు, వికార రూపి, అనేకు లతని నసహ్యించుకొన్నను వాగ్దేవి ప్రేమతో నితని నోట నివాసమేర్పఱచుకొన్నది. ఈపద్యము లతని నోటనే వినఁబడినవి.)

చ. అమృతము పల్కనేల, నిజమాడెద మద్గురువర్యుఁ బోలు ప్రే
మనిధి మఱొక్కఁ డుండునని మాత్రము నేను వచింపఁజాల; నం
ధునకు గురుత్వమొందుటయె దొడ్డగుణంబుగ నెంచుకొన్న స
జ్జనుని దయామృతంబును విశాలమతుల్ గొనియాడకుందురే.

తే. గీ. "ఏ నసలుకవినయ్య, మీకితఁడు వట్టి
కవియగు" నటంచు నన్నొక్క యువనినేత
కే మహాత్ముండు చూపెనో యా మహాత్ము
నస్మదీయ గురూత్తము నాశ్రయింతు.

సీ. ఇంచుక సాహిత్య మెట్టులో కరుణించె కైతయం దొక కొంత కలిమి నిచ్చె
గానంబుపైనంత కాంక్ష నాకొనఁగూర్చె ఘటవాద్యమునకొంత పటిమనిడియె
నిఁక గృష్ణగాన చిటికెలను వాద్యమ్ములో నింత శక్తిని గానొనర్చె
నవనీశ్వరుల చెల్మి కాధారములు నూపి వారిచే జీవించు భాగ్యమిడియె

తే. గీ. నన్ను మింటనె పెట్టి సద్గన్నతండ్రి
కరణిఁ గాపాడినట్టి నా గురుఁడితండు
సద్గురూత్తముఁ గొల్చిన షడ్డిమృగము
వంటివాఁడైన జ్ఞానియై వన్నెకెక్కు.

హరి నాగభూషణము గారు.

ఉ. ద్వేషములేనివాఁడవు వినోదుఁడవాదువు పెద్దలందు స
ద్భాషలు సేయ నెప్పుడును దాల్మి వహింతువు శత్రులందు ని
ర్భీషణవృత్తి దాల్తువు నిరీహుఁడుఁబోలెఁ జరింతు వేమృషా
వేషము వేయఁబోవు నిను విష్ణుడు ప్రోచుత వెంకటేశ్వరా.

—: సన్మానపత్రము :—

కింకవీంద్ర ఘటాపంచాననా.

మీ షష్టిపూర్తిసందర్భమున భవదీయ కవితావిహారసీమయగు నీ బందరు పురమున మీకు స్వాగతమొసంగు భాగ్యము మా కబ్బినందుల కెంతయు గర్వించుచున్నాము. ఈ యిరువదవ శతాబ్దమున మూలమూలల నున్న కవితావిలాసినిని రంగస్థలమున నాట్యమొనర్పింప సాగించిన మహనీయులు మీరేకదా!

బాలకళానిధీ! అద్వితీయప్రతిభాశాలురౌ తిరుపతిశాస్త్రిగారి నీడు జోడుగా గూర్చుకొని దిగ్దేశరాజన్యసభాంతరాళంబులందు వివిధావధానంబుల నిర్వహించి బిరుదంబు లందఁజాలిన మహనీయుల మిమ్ముల నధికసన్మానంబులందింపఁ జాలువారము కాము.

విద్వత్కవి శేఖరా.

మీ యాంధ్రీకరణంబు లందెల్ల నగ్రగణ్యము దేవీభాగవత మహాకావ్యం బును మీగురూత్తములగు చర్లబ్రహ్మసుధీంద్రుల కర్పించిన మీ ధన్యత మాకె న్నఁదరమే !

బాలసరస్వతీ !

పంచమవేదమగు మహాభారతమును దృశ్యప్రబంధ రూపమునందించి సుబోధముగావించిన మీ భాషాసేవ కాంధ్రలోకమెల్ల మీయెడఁ గృతజ్ఞతఁ జూపఁదగియున్నది.

శతావధాని శిరోమణీ!

ఈ బందరుపురమందలి హైందవోన్నత పాఠశాలలో నాంధ్రదేశిక పీఠము నధిష్ఠించిన పండితులందెల్ల మీ రగ్రగణ్యులనక తీరదు. ఇచ్చో మీరు నాఁటిన కవితా బీజములు మొలకలెత్తి పుష్పించిన తెలుంగును జూడవచ్చిన మీ శిష్యవాత్సల్య మెంతయుఁ బ్రశంసార్హము.

దిగంతవిశ్రాంతయశో విశారదా !

శ్రీ కామేశ్వరీ మహాదేవి మీకు సంపూర్ణాయురారోగ్యైశ్వర్యాహ్లాదంబు లొసంగి వృద్ధి నొందించుగావుతమని యాంధ్రలోక మెల్ల నర్థించుచున్నది.

ఇట్లు ఆహ్వానసంఘము.

మంచాళర్ఘుల సీతారామయ్యగారు.

చ. నొసటం గుంకుమబొట్టు, కేల నొక పొన్నుంగఱ్ఱ, పాదమ్ములన్
వెస పాపోసుల దాల్చి, మే ముతుకుటన్ వెల్లైన గుండంచు మేల్
వసన మ్మంచులు జారఁ గట్టుకొని శ్రీపన్ మేము రాఁ దోఁటకున్
బసరున్ సంజల నేగు మాగురుని రూపం బెప్డు భావించెదన్.

గీ ఎవని ఎఱ్ఱ్యది మాముగ్ధహృదయసీమ
నడఁగి కాన్పించు నంధకారార్చి నార్చె
అట్టి జ్యోతిస్తమోఽతీతమైన యమృత
మస్మదాచార్యవీక్షణ మాత్మ నెంతు.

స్నేహలతా కవితాసంఘము కొల్లాపురం.

సీ. భారతి యెందాక వ్యాపించియున్నదో యందాక మీదు రాజ్యంపుహద్దు
హారిణశాబకచిత్ర వరముద్రితంబగు చంద్రబింబంబె మీజయపతాక

పండితుల్ లక్షణపారీణులును భవదీయరాజ్యంబునఁ దిరుగు ప్రజలు
పాలితోషితముగాఁ బడయుధనంబె మీ పరిజనుండిగొనెడు కప్పంపుసొమ్ము

తే. గీ ధగను దినపతి వేంకటేశ్వరులకెవరు
నీడు రాగన్న సత్కీర్తి నెసఁగునట్లు
శంకరీశ్వరలోకంబుఁ బ్రాకటముగ
నేలుఁ డాచంద్రతారార్క మెనయునట్లు.

శ్రీ రా అప్పయ్యశాస్త్రిగారు.

లలితగీర్వాణాంధ్ర లలనలఁ జేపట్టి బడుగుఁదనమ్ము నోనడపినావు
అవనిత్రయంబు నీ ఠేలుఁగని యనవధానపరిక్రియఁ జాటించి పరిబలినావు
సార్వభౌముని బలె సకలాంధ్ర రాజుల సభల దిగ్విజయంబు సలిపినావు
విస్తృతంబైన కవిత్వ సామ్రాజ్యమ్ము నృపతులమాడ్కిఁ బాలించినావు

తే గీ. వయసు ముదురకతానఁ దత్వాలనంబుఁ
ప్రఖ్యాతములగు శిష్యుల నళ మొనర్చి
సతత మవ్వారి మేల్గోరి జప మొనర్చు
వృద్ధకవిరాజ ! నినుఁగొల్తు వేంకటేశ !

వెంకటశాస్త్రిగారి ప్రత్యభినందనము.

ఉ, బందరుపట్టణంబు నను బంపె బహూకృతిఁ జేసి మున్న, యా
మం దొకసారి నెక్కుడుగఁ బూజితులన్ బొనరించె నిర్భరన్;
విందొనరించె నాకిపుడు వేవురు గల్గు సభాస్థలిన్ మహా
నందము గల్గ నీపురి కనంతసుఖమ్ములరారుఁ గావుతన్.

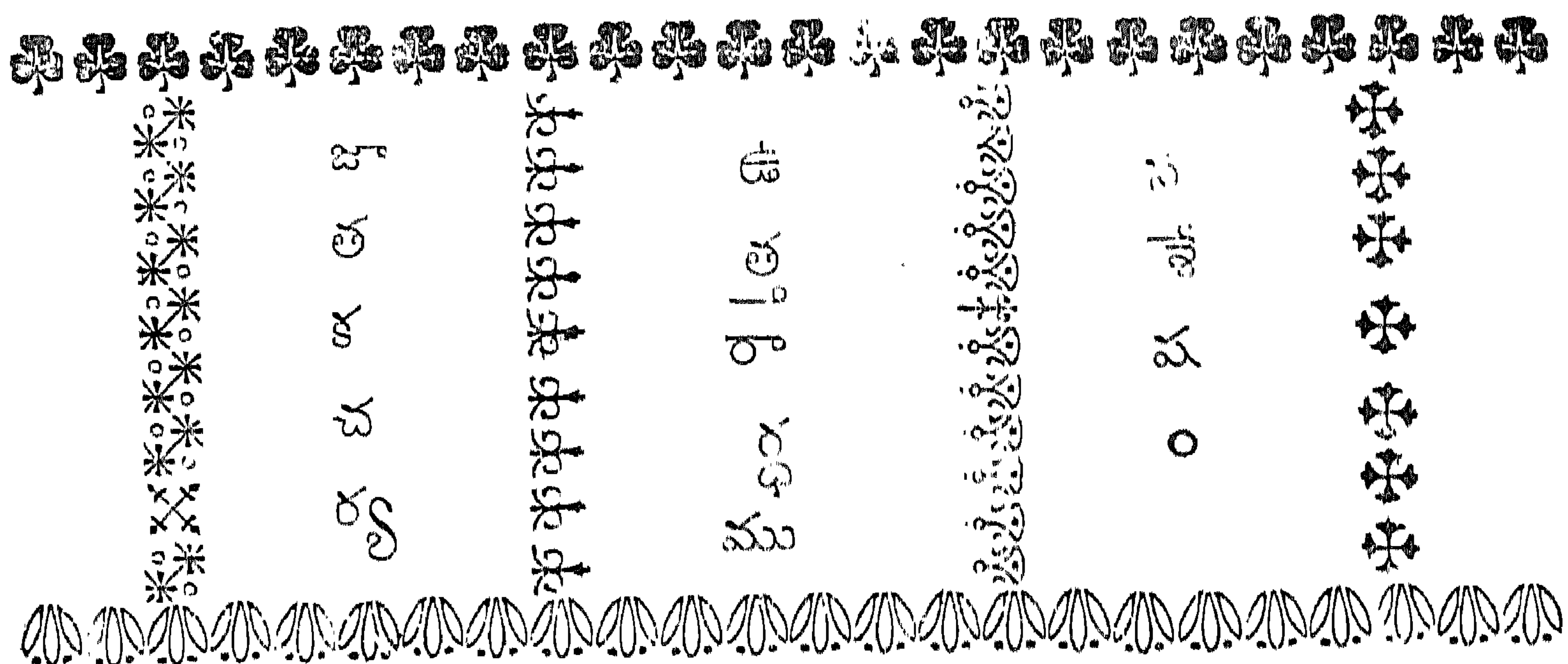
శా. నా సేమమ్మును గోరి నాకిపు డనన్యాదృత్యమా సత్కృతిన్
శ్రీసంపన్నము గా నొనర్చెడి నినున్ శ్రేయస్సు లెల్లప్పుడున్
భాసిల్లన్ సెగడించు గావుత! సదభ్యాసమ్ముచే నీప్రజల్
వాసిన్ గాంతురు గాత! బందరుపురీ! భాస్వద్యశోవైఖరీ.

చ అలుపదియేండ్లు నిండె నను బట్టుచు యున్నవి పైని మూఁడు న
త్సరములు దాఁటి నాలుగవదానను మాపము లొక్క రెండొగిన్
జరిగెను నాకు నేఁటి, కిది సర్వము సత్యము యూటు నేఁడిటన్
జరగిన సన్మతి ప్రార్థియును సత్కృతి కేఁ దగియుంటి నెంతయున్.

తే. గీ. ఎన్నియో పత్రికల లోన నెందఱెంద
ఱో లిఖించిన యంశమ్ములున్న నెన్నొ
గ్రంథవిస్తరభీతిచేఁ గైకొనంగఁ
జాలక త్యజించుటకు వారు సైఁపవలయు 360

క. కృతి గయికొన్న నరపతికిఁ, గృతికర్తకు మేనుకరుణఁ గృతకృత్యత సం
తత మారోగ్యం బాయువు, సతీసుతుల సుఖము సిరియు సంగతమగుతన్. 361

క. ఎవరో వ్రాసిన రీతిని, స్వవిషయమును జాతకపుస్తకమున్ వ్రాసినాఁడఁ
గవియగుట వేంకటేశ్వరుఁ, డవు నిదియు సశేష ముత్తరార్థంబందున్. 362

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	12	నే నితనిన్	యే నితనిన్
3	3	వార్థకము	వార్ధకము
32	26	జను	జను
34	24	గొందటి	గొందఱి
35	5	వృద్ధి	పృద్ధి
,,	,,	గఱచుచు	గఱచుచు
72	25	గాపురము	గాఁపురము
77	27	తోనిడ	తోడ
,,	28	శునివాస	శునినివాస
79	19	గృతి	కృతి
84	26	కొలుపి	కొలిపి
92	25	శత్రువుఁ	శత్రువుల్
102	3	ఔనో	జైనో
116	2	కక	కొక
,,	24	వనిపు	వచుపు
121	7	తీకులఁగు	తీకులగు
127	19	బాపులును	బాపులను
160	5	పిందు	పించె

జా. చ.